

3

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ СХІДНОЇ СЛОВАЧЧИНИ

Українські народні казки Східної Словаччини III.

відченням великого духовного багатства нашого народу є його казки. Вони дзеркалом його душі, відображеннямого думок, надій і сподівань, доказомого великої фантазії і дотепності. Поки живе народ, поти живе і це його багатство, поти переходить як спадщина ід покоління до покоління і захоплює воїми чарами все нові і нові генерації.

В попередні роки вийшли уже два томи «Українських народних казок Східної Словаччини». Перший том, який вийшов у 1965 році, містив казки, які це наприкінці минулого століття записав на території Пряшівщини визначний український вчений-фольклорист Володимир Гнатюк. Через рік — у 1966 році — вийшов другий том цієї серії казок, які зібрали та упорядкували М. Гиряк. Він підтверджує думку, що в українських селах Східної Словаччини не виникають традиції старих казкарів, а їх берігає нове покоління і з любов'ю злекає цю перлину усної народної творчості. В третьому томі Українських народних казок Східної Словаччини, який пропонуємо на вашу увагу, шанований читачу, далі поширюється коло народних оповідачів новими іменами новими казками. Казки, які увійшли в цей том, записані на території Синічини. Є тут казки, записані від знайомих уже казкарів, з майстерністю та епіртуаром яких була можливість познакомитись уже в другому томі (Ю. Шамулка, Г. Дуркот), але галерея казкарів-оповідачів поповнена багатьма новими, дотепер маловідомими казкаями, які нічим не поступаються перед ідомими вже оповідачами. Ви, напевно, захопленням прочитаєте казки, що написані від С. Кресили або І. Гамара-Юпика, І. Кича або В. Мицака.

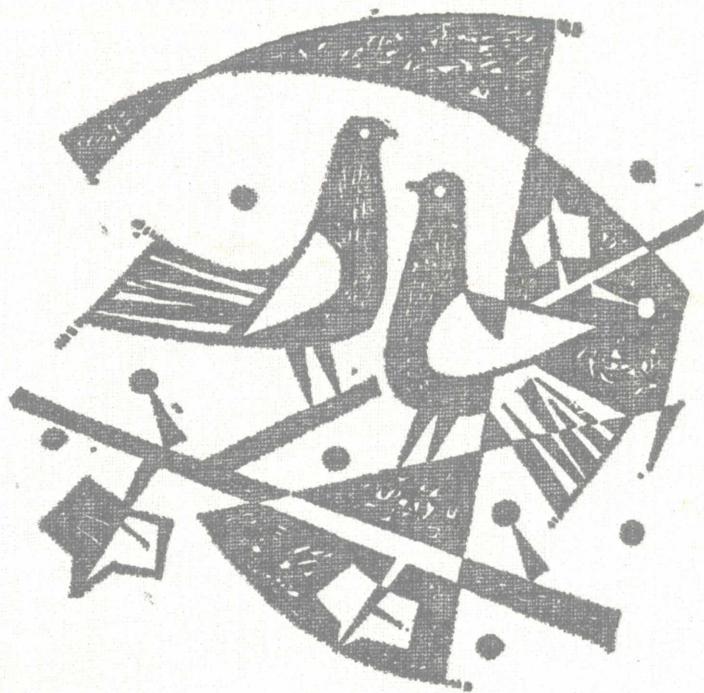
Фольклорне багатство нашого народу звичерпне. Свідченням того будуть акож нові і нові записи, які становити-тут основу майбутніх видань цієї перлини народної творчості. Треба тільки сподіватись, що четвертий том одержить наш читач чимскоріше.

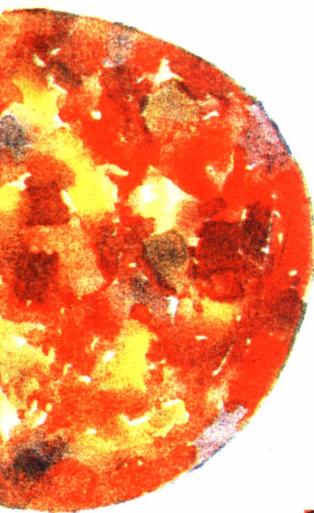
SPN

67 - 649 - 68 Kčs 24,50 v.

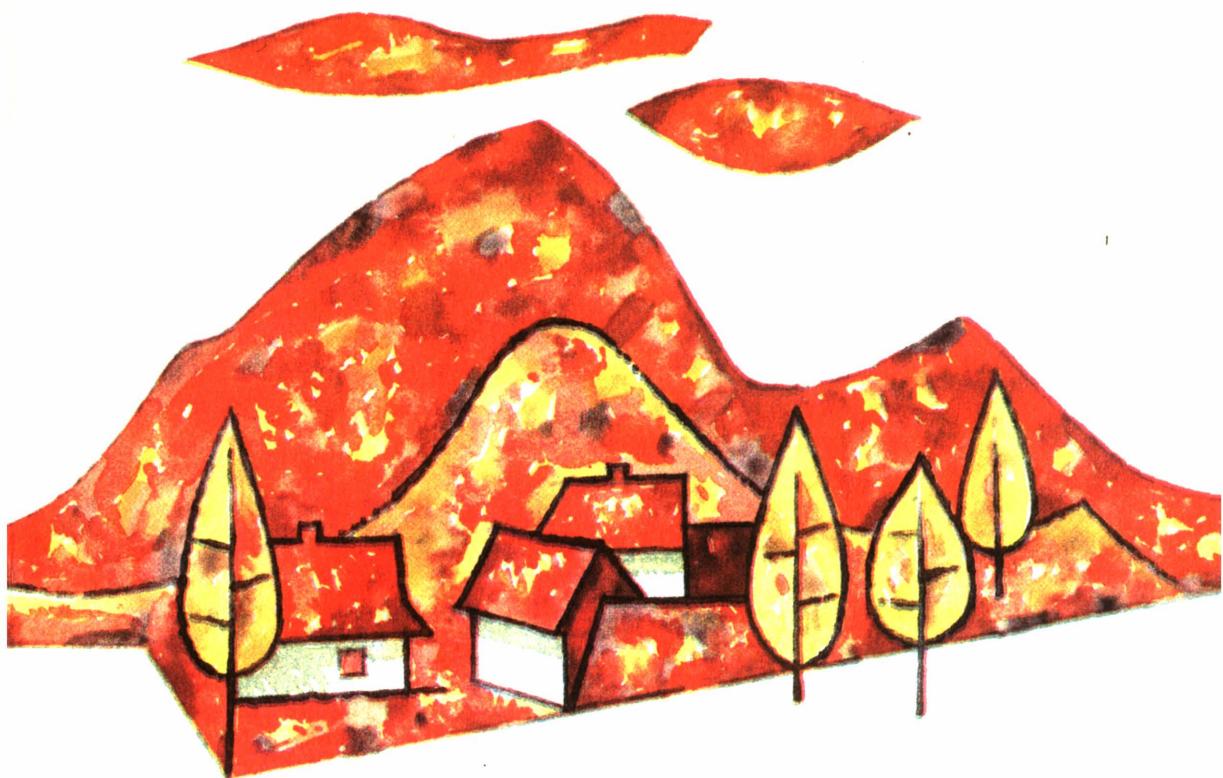
601/22 875

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ

СХІДНОЇ СЛОВАЧЧИНИ

СЛОВАЦЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ ВИДАВНИЦТВО
В БРАТІСЛАВІ
ВІДДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
В ПРЯШЕВІ 1969

Ілюстрації та художнє оформлення А. Гай

Упорядкування, післямова та коментарі М. Гиряк

Рецензенти: д-р О. Зілинський, кандидат наук, д-р М. Мушинка, кандидат наук

© Slovenské pedagogické nakladatelstvo 1969

© Illustrations A. Gaj 1969

ВСТУП

Тексти третього тому „Українських народних казок Східної Словаччини” були записані на Синщині. Ними вичерпується майже весь казковий матеріал, який ми розшукали на протязі 1962–63 років у шести населених пунктах Пряшівщини (Руське, Березовець, Пчолине, Осадне, Видрань та Якуб’яни). Поза нашою увагою тимчасово залишились ті тексти казок, які, виходячи з територіального принципу, увійдуть в дальші томи нашої серії.

Даний том, як і два попередні, створює уявлення про творче обличчя кількох інтересних оповідачів: Ю. Шамулики, М. Пірош, Г. Дуркот, І. Латти та А. Кимака. Поряд з досі відомими казкарями представляємо читачам ще й таких інтерпретаторів фольклорних казок, як В. Мицак, В. Мицак молодший, І. Ізвоба, І. Кич, І. Станко, С. Кресила, Г. Ябур, Ю. Хома, С. Кочан та І. Гамар-Попик. Їх репертуар публікується вперше і є свідченням того, що казкова традиція має міцне коріння перед нашого населення.

У збірнику переважають фантастично-пригодницькі казки, але є тут і казки соціально-побутові, казка про тварин та відома багатьом народам легенда про Мадея. Останню публікуємо в цьому збірнику з метою подати всі зразки народних прозових творів, записаних від Ю. Шамулики. Треба сподіватися, що в майбутньому народні легенди (а вони широко побутують на Пряшівщині і в наш час) будуть видані окремою книжкою. Сказане стосується і народних анекdotів, які в тому ж плані залучені до цього збірника.

Мова казок, які пред'являємо нашим читачам, не зазнала майже ніяких втручань з боку збирача. Нашию метою є публікувати місцеві народні казки такими, якими вони побутують в народі, згідно з вимогами сучасної фольклористики. Як і в другому томі, так і тут зберігаємо фонетичні, морфологічні, синтаксичні, лексичні та інші особливості говірок сіл, в яких проводилось дослідження.

Ми відступаємо від позначування звука „і” на місці літературного „и”, як це було в попередньому томі, і вживавмо літературний варіант вимови таких слів, як, наприклад: „чистий”, „чистити”, „скочити”, „читати” тощо.

Транскрипція, вжита нами, в основному згідна з транскрипцією попереднього тому серії „Українські народні казки Східної Словаччини”.

В усіх випадках зазначаємо звук „ы” („быв”, „выпасти”, „мыш”, „наши”, „такый”).

Вимова приголосного на стику з „і” співпадає з літературною нормою („лінівий”, „ліпший”, „хотіти”). Виняток становлять окремі слова („ніс”, „сті.і”, „тілько”), в яких приголосний на стику з голосним „і” не палатализується.

У словах „нихто”, „ани”, „нітде” тощо голосний „и” замінюється голосним переднього ряду високого піднесення „і”. Таким чином вищенаведені слова дістають літературну форму.

Займенники „си”, „ти”, „мі” в усіх випадках подаємо з голосним „и” („си”, „ти”, „ми”). Літературний варіант цих слів є: „собі”, „тобі”, „мені”. Те саме стосується сполучника „ці” („ци”).

Шиплячий приголосний „ш” у сполучі з голосним „і” та йотованими „я”, „ю”, „е” палатализується. Тому в словах типу „ші”, „в'кушінько”, „вшіпок”, „вішай”, „пушю”, „хлочпиш”, „гушява” приголосний „ш” слід вимовляти м'яко („ші”, „кушінько”, „вшіпок”, „шіннати”, „вішай”, „пушю”, „хлопчишь”).

У словосполученні „так, як” зберігаємо місцеву вимову і на місці замовчуваного приголосного „к” ставимо апостроф („та’, як’”).

Прислівник „теперь”, на відміну від рівнозначного „теперька”, подаємо без м'якого знака („тепер’’).

Заперечну частку „ни” („ніт”’) наближуємо до літературної вимови („ні”, „ніт”’).

Для всіх текстів казок даного тому характерний рухомий наголос.

Михайло Гиряк

1. Попеляшник

Быв сдеи газда, а мав трьох сыну. А двоми були такі шіковні, а третій лем такий пецух. Його Попеляшником називали. Такий быв, пешіковный быв. А вун мав луку. А на туй луці дуже красна трава росла, така, як годвабна була. А вни totу луку нігда не могли — то була так, коло ліса — вни totу луку нігда не могли покосити, бо все яксь кунь пришов, а все totу луку выпас. Но і вун уже, tot газда, потум са нагваряв на тых сыну, же вни такі молоді хлопці, вни бы могли вдозерати, повартовати того жывана, хто то там водить того коня пасти. Но та як уже так мали яти косити люди, но а ші са не косило, лука ші не була выпашена, но та вни са зладили вартувати.

Пушов tot найстарший. Забравса, едну нуч вун пушов вартувати. Пушов і там сів собі, і вартує, і вартує, чекать, чекать, але пришов на нього сом. Вун почав дримати. Не дававса, але задримав і заспав. Заспав та й спав там пуд тым. Раз вун са пробудить — лука вже выпашена. Але ші не дуже выпашена була, лем була выпашена. Но та й забравса, пушов дому. Пришов дому та й повідати нянькові, як са стало. Вартував, вартував, пришов на нього сом, не муг уже собі рады дати і заспав. Шось пришло і totу луку выпасло. Вун не видівнич.

Но та й забравса другу нуч другий, молодший брат його. Забравса tot молодший брат му та й пушов вартувати totу луку. Вартує зась. Зась на нього пришла totа дримота. I tot задримав, і tot заспав, і tot не довартував. Зась пришов tot кунь та й попас луку. Ші ліпше, як була попашена. Вун пришов дому та й tot так повідати. Но нянько вже са на них нагварять, же ані єден, ані другий не довартував. А tot Попеляшник гварить:

— Та пуйду я.

— А, — гварить, — ты пуйдеш. Кедъ вни не довартували, шо шіковніші, хытрі до вшыткого, а ты бы довартував.

Але вун лем проситьсяса, пуйде.

— Та, — гварить, — но та йди. Кедъ бы-сь ішов, та йди.

Но та й tot са забрав, та й пушов, tot Попеляшник. Пушов там, сів собі там пуд єдного строма та й сидить. Але

вун са позерать — мыш выбігла з дірки. Но та й тамтады ходить коло того. Вун помаленьки вхопив туту мыш. Як туту мыш вхопив, нашов вун у кишені мотузча, прив'язав на лабу та й за конець триматъ, а мыш пустив. Мыш утікатъ до діри, вун усе витягне. Но та вун са бавить із тов мышов там. Вун са з тов мышов бавить та й бавить із мышов, та й сом на нього не пришов. Раз вун са позерать — пришов єден кунь. Такий красный кунь, вун ші такого шувного коня не видів, як тот кунь. Такий, что не є такого коня чей на світі, як тот кунь пришов. Кантарь на шюм так са блискать!.. А кунь так недалеко коло нього. Вун помаленьки устав і так прикравса ближе д' коньові. Як раз скочив, вхопив за кантарь коня, кунь са почав вод нього выривати, але вун лем триматъ. Но та й кунь, як уже видів, же не муг са вод нього вырвати, та й уже го кунь просить, же:

— Пусь мене. — Гварить: — Де ти треба буде, я ти все буду на помочі, шо лем ты будеш хотіти, лем ты мене пусь.

Но та й вун повідатъ:

— Я тя пушю, але кантарь собі возьму.

— Та возмий.

Но та й вун собі взяв кантарь.

Гварить:

— А кедь тобі треба буде мене, та лем з тым кантарьом жебы-сь потряс. Як потрясеш із тым кантарьом, я уж буду коло тебе, кедь ти буде мене треба.

Но та й вун забравса, та й пушов дому. Пришов вун дому. А вни мали там у стайні такі пудерті старі кантари, шо вже не хосновали тото, із коней там висіли на клинці. А вун тоти зняв, а тот завісив на спуд, жебы го видно не було, а з тима прикрыв. Та й тото там висіло. Но та й пришов до хыжи, та й повідатъ, гварить:

— Но, пяньку, я довартував.

Кого?

— Та, — гварить, — єден кунь пришов.

— А де є тот кунь?

Гварить:

— Утік. Вече вун не прийде вже там.

— Но та довартував, та довартував. Няй буде.

Но та й вни пушли та й вже скосили туту траву. А вун їм не повів за тот кантарь, же вун кантарь даякый або шо... Но і вни вже там газдували далі.

Так быв єден қраль. Мав вун єдну дівку. Єдну дівку мав, вун туту хотів oddati, бо вун уже старый быв, жебы па ню перешло тото қралюство. А бо дівка не могла собі nікотрого выбратьи. Йшли там вселиякі сынове: й парадні, й сякі, і богаті, худобні ішли там. Вна не могла собі выбратьи газду. Нікотрый і не быв на дяку. Но та й вун вже, қраль, са па ню погнівав та й вже повів:

— Роб ты, як знаєш, сама са жень. Я вже тя женити не буду, бо, — гварить, — інакше тя не годен вженити. Ту йшли такі хлопці: і богаті, і худобні, і шувні хлопці, і брыдкі, а ты не могла собі газду выбратьи, та я вже не зпав, шо з тобов робити.

Но та й дівка думать, та й повідать, же:

— Я щось падумала, кедь бы вы мені тото поволили.

— Но та шо такой?

— Та, — гварить, — буде муй газда тот, котрый выскочить на шток ід домі, а ми з руки перстінь выхопить. Та tot бы ми газда быв.

Но та й қраль:

— Добрі. Кедъ-ись так выдумала, няй буде так.

Но та й вун, tot қраль, дав вже знати по своюм тумштаті, же тогды і тогды буде там а там дівка, а хто са найде такый, же па коні там выскочить ід нюй, вхопить юй із руки перстінь, tot туй газда буде. Абы йшли молоді хлопці.

Но та хлопці абы йшли і богаті, і худобні, і вселиякі.

Но та й хлопці там уже йшли скакати. Но та й totы двоми вже, totы братове того газды, шо тото вартували, totу луку. Як са дочули, та й повідавуть:

— Няньку, пуйдеме і мы.

— Но та йдийте. Може, бы съте мали шистя дакотрый, шо бы съте были қральський зять. Може, бы съте выскочили там.

Но всідлали собі коні парадні та й забралиса, та й ідуть. А tot сидить на пецу та й повідать їм, же:

— Й я пуйду з вами.

А вни почали на нього кричати. Гварять:

— Гей, там жебы зъме са ганьбы обобрали ші про тебе.

Не сидиш там на пецу!

Та й нянько кричить на нього там. Но та й вун зустав сидіти.

Як вни са зладили, пушли. Вун тогды з пеца са стяг, пушов, взяв tot свуй кантарь, як ним потряс — кунь уже там коло нього. Гварить:

— Шо бы-сь хотів?

Та вун бы хотів ші параднай шматя й саблю.

Но та й раз-два му са там стало параднай шматя і сабля. Вун са вбрав до того шматя, сів на того коня, а іде на коні такий, як шаркань. Летить на коні. Як здогонив своїх брату — корбач у руках — та й єдного через голову корбачом потяг і другого і пушов. Пушов там. Як пришов, як раз скочив з коньом, лем вітор задув коло неї. Але не вхопив перстінь із руки юй. Пушов. Пушов вун, а краль выголосив, же до трьох раз са мало скакати там. Но та й вун скочив там, та й вни завмерли, сплескали руками вшытки, но але кедь не хотів. Но а скрутися і пошув назад. А вни не знавуть, выдки пришов, а не знавуть, де пушов. Пришов і скочив, і пушов назад. З нікимнич не бесідував.

Но та й вни уже там бесідувуть: „Та другий не буде ї газда, лем тот, бо нікотрый так не скочив. А парадний дуже быв. І парадний кунь, і парадний быв тот молодець на коні. Але кедь ніхто не знає, що за єден быв”.

Вун пришов но і там з коня зышов, кантарь завісив, кунь пропав. Коня не було, нічого не було, а вун сів так, аля, на пец. А totы братове пришли та й нянько са звідує, що там було. А вни повідавуть:

— Ей, быв там єден, але що за єден...

Вни не знавуть, выдки tot быв. Парадний дуже, на параднум коні быв. Нікотрый так не скочив, як вун. Дуже високо пудскочив, але не схопив перстінь. Та, бізовно, другий то не буде, лем вун буде tot її газда, бо нікотрый так не скочив.

А tot гварить:

— Гей, повідавуть, але на себе нич не повідять.

— А що такої на себе будеме повідати?

Гварить:

— А я го видів, того, який парадный ішов на коні, а як вас здогонив, а єдного вдарив карбачом і другого карбачом через голову.

— А выдки ты видів?

Гварить:

— Та з нашого воборога.

Вни пушли, воборог пудрізали, перевериули воборог, жебы вун не видів з воборога.

Но та й други раз вже зась мали скакати там ід нюй,

тот перстінь схватовати. Вни са тыж ладили, тоты двоми. Та й вун са просив і други раз, же пуйде. Вни го не хотіли пустити.

Як вни пушли, вун тыж ізышов, пушов, взяв собі кантарь, потряс кантарьом та й там пришов кунь ід ньому, та й шматя парадной му вшыткої са стало. Сів вун на коня, пушов за пима. Як їх здогонив, тыж так карбачом єдного й другого потяг, а сам пушов.

Пушов там, пудскочив, ші не схопив і так перстінь. І вернувса, і пушов дому. Поки братове пришли, вун уже на пецу быв.

Но та й вни пришли дому та й повідавуть, як там было. Але вун зась повідатъ, же на себе пігда не хотять повідати.

А шо з нами быво?

Та гварить:

— Та я видів, — гварить, — як тот ішов на коні, а карбачом, як першы раз кады съте йшли, та вдарив єдного й другого. А, — гварить, — лем ісьте са погорбили, як вам дав карбачом.

А выдкы ты видів?

Гварить:

— З нашого дуба.

Пушли, зрізали дуба, жебы не видів.

Но та вже чекали далі.

На третій завуд, як уже пришли скакати — вже треба быво йти скакати — но та й вни са ладять. Та й вун са ладить. Вни вже кончі го не пушявить. Вже го не хотіли пустити. Вже й пянько вартував, жебы сидів дома. Але як вни пушли, пянько думав: „Та вун вже не пуйде тепер. Де вун знає йти, в котрый буک, такый глупый. Вун не пуйде“. Вун уже з печа са стяг, пушов зась там, за хыжу, ци де, тот кантарь узяв, потряс — там кунь такий парадный му са став, шматя, вшыткої.

Вже са вбраў, сів на коня, пушов. Як пушов, як скочив, а так шіковно скочив, шо ай перстінь схопив і поціловав її. Так шіковно скочив коло неї.

І тоты вшыткы руками сплескали, по та й царь уже біжыть, тот краль уже біжыть вітати зятя, ні? Но але кедь шо? Вун скочив, коня вбернув та й пушов, як вітор. Не є кого вітати. Та й не зневуть нич, же шо: выдкы, шо за

єден быв. Ніхтонич не знає. Перстінь скопив, але що за молодий, піхто не знає.

Но та й вни чекавуть, та й чекавуть. Тадь вун прийде, ні? Та й нього не є. Та й краль уже думатъ, якъ, що мас робити, кедъ нього не є, того молодого. Пакъ уже собі думать: „Та мы лем зробиме свадьбу. А зась даме знати по штаті, жебы каждый пришов, бо інакше якъ го найдутъ”. Но та й зробили свадьбу. Роблять свадьбу, свадьба стойть. Но вже пустили по штаті того глашіня, же свадьба тогды а тогды буде. Но та й свадьба є, но та й са каждый ладить на свадьбу, та йдуть і тамты, хлопці двоми йдуть. Та бо й tot са просить. І вун пуйде. Почали кричати на нього. Вни го не пустять. А на нього:

— Ты, мы бы са ші ганьбы обобрали там про тебе. Та де ты? Сидь ту дома. Ты — попеляшник, ты такый... — почали называть го вселянко.

Не хотять пустити. Но але вни забралиса та й пушли двоми. А вун тогды з печа са стяг, пушов, кантаръ затряс, пришов кунь, шматя, вбрауса. Якъ їх здогонив, та й пушов, та й їх перебіг, вхабив їх. Но якъ уже там пришов ближе, вже недалеко ід тому містові, з коня зышов. Вже в своюм шматю назад зустав, такий, як і быв. Но та й іде там. Перстінь на руці, але руку завив, жебы не видно было перстінь на руці. Руку завив собі та й іде там до того. Вун помаленьки іде. Поки вун там пришов, а братове другов вулицов напросто пришли, що вже там були. Вун прийде там, братове стоять там в хыжі з другыми, з панськым сином там бесідуватъ, бо то й вни були такі, якъ панове. Якъ увиділи його, аж горі нима мороз пушов, якъ його ввиділи, же вун там. Но а вун пушов та й став собі, та й так са авкурат, якъ дакий глупый, позерать та й гварить:

— Аля, тот муй брат і тот муй брат. Вни са ганьблять зо мнов.

Но totы вже втікавуть вод нього, бо са муцию ганьблять. Но та й вун тамтады са крутить, но та й свадьба стойть, але молодого не є. Но та й уже там вышли та', якъ на даку трибуну, та уж просить, жебы tot молодий, который є молодий, бы са вказав, жебы йшов ід молодуй за стул.

Но та й Попеляшник, якъ вчув, та й іде ід молодуй. Пхаєса за стул. Але вни ту його не пушявуть такого, якъ жебрачище, та де пустять ід молодуй. Вун лем са тягне

ід нюй. Та вин видяль, та то якось глупый. Но та й вун іде та й уже. Поїмали, почали водривати, але вун, як са вхопив там стола, як са тримав стола, якось йому тота рянда зом-класа з руки, обручка йому са заблишяла на палці. Вшытки стали. Но та як уже стали, увиділи, та шо вже порадять. Вна свою обручку раз-два спознала. Но та й шо? Пустили. Та няй іде, кедъ уже обручка йому на руці.

Пришов вун там. Но та й вун сів коло неї. Вна музно почала плакати. І краль са зажурив. То лем така смутна свадьба была. Но але вун ей перепрошав вселіяко, лем жебы не плакала. Но але вна дуже журна была. Но якось вни посвадьбовали. Тоту свадьбу перебыли лем так, як комашпі дакі.

Но братове пришли дому вже по свадьбі та й повідавуть пянькові, же йому обручка на руці была. Но та інакше то не было, лем вун десь нашов так. Tot, шо сховав, дакады тамтады йшов та стратив, та лем вун мав найти totу обручку. Та де бы вун такий быв? Но та й краль собі думать, вна тыж, же то лем так, же вун нашов totу обручку десь. Але помочі не было, бо її обручка была, свадьба мусила быти. Но та й вни посвадьбовали вже. Так того краля вже дуже мерзило того. Повів юй вже:

— Я тебе не хочу ані видіти в своїй хижі, ані його не хочу. Ту такі красні паробці молоді йшли, і худобні, і богаті, а ты собі не могла выбрать газду, аж ты собі такого жебрака выбрала? Я тебе не хочу ту. Ты ту не будеш.

Мав такий курник, там гуски все сиділи, в туй хижі, та й вун іх там дав, до того курника, бо го дуже мерзив tot його зять. Вун їм їсти давав там, вшыткой, але не хотів, жебы там били в нього.

Но та й вна там із ним была. Вна музно плакала. Фурт лем така журна была, плакала, але вун єй са не хотів вказати, шо за еден вун; ані са признати не хотів, шо вун за еден. Но але вже на тулько, шо й самому му було жаль, же tota вже тулько плаче, но так уже ї перепрошав вселіяко. І вун tot курник, як пушов, взяв вун tot кантарь, як потряс tym кантарьом, но і tot кунь му са там ставив і повідать, же шо хоче: жебы tot курник быв удиу такий — чистым златом абы быв позлаченый. Tot курник са такий став удиу, такий красный быв!.. Но та й вун юй повідать, гварить:

— Видиш, ты все лем плачеш. Я тобі гварив, же ты не плач. Тобі буде добрі зо мнов, лем ты не плач.

Но та й вна вже виділа, же вун яксь такий щіковный, лем же так ші не знала. Но та й вни там собі сиділи двой у тум курнику. Юй уже кус інакше было, але ші й так фурт смутна була.

Вни там сиділи... Раз другий краль выповів па нього войну, на того її нянька. Вун уже старый быв, а вун уже са муцно напудив. Краль не муг воювати па старусь. Так му недобрі было.

Но та й вна, як уже вчула, виділа, же пнянько так і дустав страх (бо вна ші там, до пнянька, доходила да коли, а вун пігда не йшов), по та й вна пришла ід п'ому та й повідати йому:

Пуйди, пуйди пнянькові на помуч до войны.

А вун повідать:

А, та твуй пнянько я не хоче ані видіти, та чого бы я йшов му на войну.

Вун не пуйде помыгати коло войны. Та вна го лем просить, лем жебы йшов. Вун не хоче йти. Но але вна натулько го просила, но та й вун забравса та й цушов.

Пришов вун ід кральові та й поклонивса кральові, та й повідать, же вун пуйде помыгати войовати. А тот са на нього попозерав, собі думать: „Шо ты мені будеш помыгати? Такі жебраці будуть помыгати войовати?” Но але вун там свому слугові повів... Гварить:

— Там му дайте того коня, шо про свині хочете бити, того кривого, і тамтоту саблю стару, шо там висить, та най іде. — Вун тыж так, гі сміх, з нього робив.

Вни му дали такого сухого кониця, такого старого, кривого, там му всідлали та й му дали саблю таку ержаву уже, зелену. Но і вун на того кониця якось виліз та й іде на тум коні. Та й пушов гет, а краль зустав ші дома.

Но краль надышов на свою коні, і други там міністрозве; лем попозерали на нього та й вхабили го, та й пушли. А вун іде, тот кунь фурт покривує собі помалы. Но а вни вхабили го та й пушли.

Вун пушов так на єдну луку — там була лука. Но вун з того коня зышов та й там пустив го па луку, та й тот кунь добрі, же му дав покуй, же не ішов далі. Та й там почав пасти та й там пасе на луці. А вун тогды свай кантарь выняв,

як ним потряс (а вун усягды там свуй кантарь брав із собов), як потряс, як му са раз ставив кунь парадный, шматя, вшыткой — воємской шматя, сабля. Сабля сама рубала. Як сів на того коня, но і доходить там — уже воювать, вже са б'ють. Але вун лем так пришов, як раз своєї саблі розказав: „Рубай шытко за шором!” Сабля як почала рубати, так, же тата сабля якось сама рубала, шо вшыткой восько падало.

Но тамтот краль, як уже видів, же восько мущно падать, но вже са здав. Но так выграв тот войну. Но добрі. Пушли дому.

Но та й tot уже видів, його тесть, же вун выграв войну, но але кедь вун ані не зінав, шо то за єден, бо парадный якыйсь выдкысь пришов, якись вояк, але вун го не познать. Но та й вун хотів із ним, же са нього дашо позвідати, даку одмену му дась за токо, шо му помуг, або шо. Але кедь tot коня скрутів та й не чекав ані краля, анінич. Сів на коня та й вхабив, та й пушов. Но та й краль вже йде назад дому. Tot помучник якось быв, но але помучник пушов. Не знає, выдкы пришов, ані де пушов. Пришов там ід тому коньові. Tot кунь там пас такой, де го вхабив. А вун пришов ід тому коньові, з того свого зышов, кантарь сховав, а на того сів та й іде на войну. А краль уже з войны йде та й са з ним стрічати.

— Та де йдеш?

— Та йду вам помыгати.

— Е! — ты такий, ты накый, ты не валушен. Іди ты дому собі. — Гварить: — Ты мені тепер на войну йдеш помыгати, як я вже войну выграв.

Но та й tot са вернув та й пушов дому назад позад краля. А жына са нього звідує:

— Та як там было?

— Та добрі было. Выграв нянько войну.

Но та й вна тыж веселіша. Но та й то было даякі часы. Та тому кральові недобрі было, бо вун усе душый вод нього быв, а як то, же вун теперька пруграв? Выповів други раз на нього войну. Йде други раз на нього.

Но а жына зась почала го просити, жебы йшов на войну на помуч.

Вун пушов і други раз до краля. Послухав ї, пушов до краля. Краль зась му лем того коня дає, тоту саблю. Но та

й вун не гварив нич. Сів собі на того коня та йшов. Но та йшов тыж так лосно, як і перши раз. Краль ші зустав дома, а вун пушов уперед. Краль го здогонив та й са з нього высміяв, та й пушов. А вун пушов там на луку, коня пустив пасти, а сам уже взяв кантарь, потряс ним — кунь му са став парадний, ліпший, гаршый, і шматя, і вшыткой. Сів па нього та й пушов па войну.

Но почала сабля рубати. Выграли і други раз войну. Выграли други раз войну, но та краль са радує, по вже кончі бы з ним хотів быти. Та вже коня тискать за ремінь, але кедь кралюв кунь із ним не годен іти. И вун вхабив кояня, пушов.

Кральові вже так недобрі было, же не може знати, шо то за єден. Вун там з ним шось бесідував, але не вельо. Вун му са не хотів нич призвати та й вун пушов. Як вун пришов дому та й вна тыж са звідує, же як, шо с з войнов.

— Та добре. Выграв нянько войну.

— Та добре, кедь выграв нянько войну.

Но та й вни там сидять. Сидять там, за яксь недовгий час тамтот краль зась выповів войну на нього.

Дуже му недобрі є, же як то може быти, жебы вун усе душый быв, а вун теперъка не знає, за шо лем войну пруграв. Дуже му недобрі было. Выповів на нього треті раз войну. Вна пришла, зась го просить, жебы йшов. Но вун не йде. Кончі не хотів раз іти. Хотів, абы краль мав тыж даяку страту. Але вна лем го муцино просила. Но і вун послухав і забравса, пушов.

Но та й краль тыж му того коня дав. Та й вун забравса та й іде на тум коні. Пришов тыж там десь, якусь луку нашов, пустив того коня. А краль го здогонив на коні, побзеравса на нього та й пушов. Як краль уже пушов, вун тоды зышов з того коня, його пустив пасти, а сам уязв кантарь, потряс — та й йому са його кунь став уже, якой вун хотів шматя. И пришов там. Як пришов там, як уже почали войовати, а вже треті раз як довоювали, та й уже поранило му руку. Як му поранило руку, та тулько коло краля быв, поки му краль руку зав'язав. Краль мав свої totы обвязы, і вун, краль, сам йому туту руку ув'язав, шо му поранило; та ші са нього тоды позвідовав, як му туту руку в'язав, же шо за єден, выдки є. Та вун повів кральові, же вун є з Курниквароша.

Та й добрі. Вун мено не зінаву, ци му повів, лем му повів, же з Курниквароша. Но та й зав'язав му туту руку, та й войну выграли та й пушли назад дому.

Но але вун шо? Пушов до Курниквароша, як вітор. Вхабив краля. Пушов дому та й повідатъ, же:

— Мы войну выграли.

Але кедь вун раненый. Но жына вже почала плакати, але вун гварив юй, жебы не плакала, йому нич не буде. То лем күшінько, то нич са не стане. Жебы тихо была.

Но та й краль пришов дому та й повідатъ там своєї жені, пані, же який парадный быв і выграв войну вже треті раз. Але не може знати, выдки вун є. Але повідав му, же є з Курниквароша. А вун ші й не чув за Курникварош, де то є Курникварош. Вун уже старый такий краль, а вун ші не чув, де є тото місто. Пушов вун до мапы. Взяв мапу єдину — позерать. Попerezав цілый штаг свуй, кождий валал. Де-який валал быв, місто — вшытко нашов. Курниквароша не є. Взяв другу мапу. Не є. Та й закликав ші собі помуч. Як взяв мапу чей з цілого світа!.. Вже по других штатах глядатъ. Кулько лем map там, по вшытках мапах выпозерали, — Курникварош не є. Но вун із того глупый. Не може вун знати, же... Повідав му, же Курникварош, але в мапі нігде Курниквароша не є. Краль не знає, шо є. Вже лем думать краль із того собі, шо то може быти. Рад бы знати, выдки, шо тот є, шо то за єден є. Помыгав му войовати, але не може знати, шо за єден є. Но та вже лем так сидів та думав у тум. Тото го найгурште якосъ то мерзило зато, же то такий парадный быв, такий шіковный, а не може знати, выдки вун є.

Але його слуга раз надышов тамтады коло Курниквароша. Тот кральський тамтады надышов, так на облак попозерав — йому так якосъ ударила tota заря міджи вочі. А вун так ші ліпше са попозерав, так, же до того са якосъ не мож ані позерати, такой муцино світлячой, такой мінячой.

Пришов вун та й повідатъ кральові. А краль са з нього высміяв. Гварить:

— Є там шось такой муцино світлячой.

Краль высміявса, гварить:

— Тобі са здало дашо там або шо.

А вун уже пушов други раз нароком, тамтады зашев коло нього. Позерать — є такой. Пак пушов зась та там

ші якусь роботу собі нашов. Вун уже видів добрі, же там муцно якось, якось дуже красно є в тум варошу, в тум курнику, але вун не знає, що то може быти.

Пришов вун ід кральові, кральові повідать, жебы вун са пе ліновав, тот краль, а жебы вун надышов, так, на шпацірку; жебы вун попозеравса, же як там у тум курнику, як там світить вшыткої.

Но та й краль уже такий быв з того такий зведавый. Раз краль забравса та й іде тамтады. Як верже вочима, ей, якось там муцно такий недоброй, якось такий зведавый. Вун надышов ближе коло того. Муцно такой... Але не хотів вун там зайти. Пришов назад. Загнав вун якогось міністра. Тот міністер ішов, жебы побзерав, як то там є, дашо з ним жебы побесідовав, жебы повів кральові. Міністер, як там пришов, та вун не знев, як до того йти: ци йти з тыма боканчами там до того або не йти, бо будуть на нього кричати, же з болотом там увышов до того. Но але там вни — лем далі жебы увышов. Вун увышов, побесідовали та й забравса, та й пушов гет.

Пришов ід кральові та й повідать кральові, же якой то там є красной тово, тот курник.

Та краль уже такий зведавый быв на того. Забравса краль, пушов сам. Але не пушов удиу, лем так ші попозерати. Попозерав — видить, же є то такий. Но і тоды вун пушов дому, і дав вун закликати його, тот краль. Вже видів, же шось то вун мусить розуміти тому, кедъ вун такий там має визначеной, такий прекрасной там вун зробив. Та то шось мусить ід тому розуміти. То, бізовно, лем вун такий фешак быв. Та й вун загнав слугу свого, жебы гварив йому, жебы вун пришов ід ньому.

Слуга пушов ід ньому, но та й повідать му, же краль го загнав, жебы вун пришов ід ньому, ід кральові, на бесіду. А вун повів, же не пуйде.

— Повідж кральові, же я не пуйду.

Слугові так якось недобрі са стало! Як то мож водповісти кральові, же не пуйде?

Пришов слуга — повів кральові. Пришов ід ньому.

— Шо гварив?

— Та повів, же не пуйде.

Ой, кральові дуже недобрі са зробило, страшно велику злусь дустав. Гварить:

-- Іди, повід'ж му, же на муй розказ абы пришов туд' домі.

Вун са вернув назад. Пришов ід ньому та гварить, повідати, же:

— Краль музно са погнівав. Повів, же на його розказ абы съте пришли там ід ньому.

А вун йому повів:

— Повід'ж кральові, же я так говорив: же яка путь вод мене до краля, така кральові вод нього до мене. Та няй приайде ту.

Вун пушов дому назад, ід кральові. Повів тото кральові. Краль уже злый такий, не може собі рады дати. Але вже голову пустив. Вже не знає, що з того робити. Як то кральові так одповісти? Та вун мусить шось, яксьто лем мусить быти, же вун так сміло кральові одповів. Так загнав вун треті раз. Лем жебы пушов, а жебы го попросив, жебы пришов ід кральові.

Вун пушов треті раз. Та уж просить його, же краль го просить, жебы быв такий добрий, абы пришов ід ньому.

Та вун повідати:

— Повід'ж так кральові, же я так наказав: жебы дав высыпти товченям каміньом ходник вод своего дому до мого, а жебы на голых колінах тым каміньом пришов до мене, а тогдя я пак пуйду до нього.

Як пришов слуга ід кральові, кральові тото повів. Йой, кральові вже дуже недобрі са стало! Та краль жебы йшов товченям каміньом на голых колінах до нього?! Вже не знає, що робити. Вже бы са дораз дав знищити. Але вун уже са й бойть нього. Кедъ вун йому так сміло одповів, та вун уже якось і страх має вод нього. Но та й краль, як видів, та й пришов уже д' ньому та й го просить. Пришов краль уже сам ід ньому, вже не йшов на голых колінах, як вун гварив, лем пришов уж сам. Но та й уже го просив, лем жебы пришов вун до нього, --- будуть добре. Дотеперъка, кедъ вни са гнівали, абы му водпустив, і вун йому водпустить, лем жебы вун пришов уже до нього. Будуть в'єдо жыти.

Але вун не хотів, не хотів, но але ші вперед хотів выбесідоватиса. Но та й вун потум са звідовав, же вун єдного видів шіковного, що йому помагав войовати, а вун не знає, де є. Чей бы вун знов тот Курникварош, де то є Курникварош. А тот са посміяв на краля. Вже так у доброті бесідовали. Вун са на нього засміяв та повідати:

— Вы не знаете, где то є Курникварош?

— Та, — гварить, — я вже старый, я не знаю. Я ші за того не чув нігда.

— Вы старый краль, а ші съте не чули за Курникварош. А, — гварить, — я зінаву, де Курникварош. Та то я є... — Гварить; — То быв ваш курник, де в нюм гуски сиділи, а вы мені го дали бывати. Но та выдкы-м вам мав повісти, же выдкы-м є. Та лем із курника, та з Курниквароша. Но та я у вашум курнику сидів, та-м вам повів, же я з Курниквароша. Но, — гварить, — кедь-ис্�це не могли на того прийти, по та я вам з того не винен.

Но та й краль го дуже просив, лем жебы пришов уже до його дому. Передась на нього кралювство свое вшыткої. Вун уже старый, вун уже не годен кралювати, та й жебы вун перебрав на са кралювство.

Но та й вун і вже послухав, та й краль му передав кралювство. Но та й кралювать ші й днеська, кедь не повмірили.

2. Дівчина і чорт

Была одна дівка, що фраїра не мала. Но а ходили дівки на прядки, як то даколи ходили. Днеська вже так не ходять, як даколи ходили. Но а вшытки мали фраїру, лем тата єдна не мала фраїра, тоту ніхто не хотів. Ци така була брудка, ци яка, же її ніхто не хотів. Но а тоти другі та са з исі сміяли, же вна фраїра не має. Но її дуже було так, гі смутило, же то вна все лем сама сидить. Хлопці коло других фіглювуть, а вна все лем сама. Но та раз вна собі так подумала: „Коби бодай даякій чорт пришов, лем жеби ця хотів, жеби і я даякого фраїра мала”. Но та й пич. Пришли вини други раз на прядки, пришов там єден паробок, красний паробок, такий, же аж... Ніхто го не знає, же шо за єден, не познавуть го. І пришов, і просто сів собі коло цеї. Сів собі коло цеї і з ньов бесідує, та й цукерлики юй почав давати. Цукерлику має громаду.

Тоти другі дівки, як виділи, та й вже вод своїх фраїру водступлявуть, вже бы вни хотіли ід тому пуйти, но але кедь тот не хоче пікотру, лем її. Тот коло неї сидить.

Но вна вже така весела, бо вна має такого шувного фраїра.

Но та й ходять па прядки, ходять, але вна же не може. Пришла вна дому та й повідати, же вна нашла собі фраїра.

А выдки?

Та вна не знає выдки, не знає, шо за єден.

— Но та позвідуйса цього, шо за єден, выдки є.

Вна са цього звідовала, вун юй не хотів повісти, выдки є. Но та й раз вини юй наказали:

— Кедъ не хоче повісти, та ты меръкуй на цього, де то вун пуйде.

Но і там єдна сусідня жына тыж така була, така мудра, — або мудра, або шо була, — повідати юй:

— Чекай, дівочко, та я тобі дам єдною клуб'я. А прив'яж тото клуб'я дагде, нитку на цього, а вун, як буде йти дому, та тото клуб'я са буде качати, нитка буде йти аж там. Та подля того ты го найдеш, выдки вун.

Но і вна прив'язала тото клуб'я. Місяць світив, вна тоту нитку прив'язала десь так на цього, шо вун нечув.

Но і тото клуб'я началоса, а вна позад нього так, жебы вун не збачив її. І вун просто пушов на цінтерь. Пушов на цінтерь і на цінтері вна не виділа, де вун са задів на цінтері. Но і юй вже так якось стало страшно. Но та й пришла вна дому, та й вна повіла. Но та й вни юй гварять:

— Воле, ты попозерай на ногы, які то вун ноги має.

Вна не могла му ноги попозерати, бо як вод неї веретено впало, вна са згынала, але вун шыковніше са зогнув, як вна. Все юй падало веретено. Но а вна вже, як хотіла тото його видіти, та вже нароком пушяла тоты веретена. Все пустила, а все хватала, а все вун скорей. Раз вна пустила веретено так, що вун якось не збачив, і вна са зогнула за веретеном, попозератьса — вун має копыта такі, як кунь. Но та й вна, як виділа тоты копыта його, но та й пришла дому, та й повіла. Йой, та й вни:

— Та вже недобрі.

Вже їм недобрі було того, же то вун такі ноги має. Та даяк бы са стратити вод нього. Но та як вна са вод нього стратить? Вун не хоче юй повісти, що за єден є або як, по, вна стратитиса не годна вод нього, бо вун йде за ньов фурт. Но але вна почала всяко: же вна його не хоче, а токо, же вна собі найде другого. Вже всяко так із ним, але кедь не мож і так вод нього са стратити, бо вун мудріший, як вна. Та вун, як уже збачив потум, же то вже шось є, же то її хтось нарадив на того, та й повідатъ юй, — вна вже му пак ай повіла того, — но та й вун пак юй гварить:

— Хто тебе на того нарадив?

Та й вна повідатъ, же ніхто ї не нарадив на того. Вна сама так зробила.

— Ні, — гварить, — тебе хтось мусив нарадити на того. Ты мусиш повісти.

Вна не повіс.

— Повідж! Бо кедь не повіш, та ти нянько вмре.

Вна й так не повіла. Пришла вна ввечур, а до рана юй нянько вмер. Но та й вни поховали нянька. Пушла зась на вечурки. Пришов вун.

— Повідж, хто тебе нарадив, бо кедь не повіш, вмре ти мати.

Вна й так не повіла. Вмерла ї мати. Но та й вна вже на вечурки не йде. Вна са боїть. Но але кедь вун іде і дому за ньов. Но та й вна вже ходить та й журитьса, плаче дівка,

шо вже має з ним робити. Пушла д' туй бабі та й тата баба юй повіла, же:

— Ты са нього звідуй, просьса нього, як, шо, як бы ты са нього могла стратити, так даяк, жебы вун ти повів.

Но та й вун не хоче ніяк повісти. Но та вна зась пушла на вечурки ші. Пушла на вечурки і вун пришов.

— Повідж, хто тебе нарадив на тото, бо кедъ не повіш, та й ты вмреш.

Но та й вна повідатъ йому:

— Я ти повім, але други раз. Тепер я ти не повім.

Ішла вна дому з вечурок, пушла вна до тої бабы та й са радить тої бабы. Та й баба повідатъ:

— То недобрі, дівко, — гварить. — Умреш і ты. Але кедъ умреш і ты, та холем жебы по смерті з твоїм тілом вун не робивнич. Та, — гварить, — кедъ умреш, та накаж там уже кого маєш, як умреш, жебы тя не несли через поруг вон на двері, але жебы выкопали попуд поруг діру, а тов діров жебы тя выпхали; а потум жебы вже понесли тя долі водов (там, так при воді, тот цінтерь быв), та вун тя не найде.

Но та й вна пришла на вечурки назад, но та вун:

Повідж, бо кедъ не повіш, хто тя нарадив, та вмреш.

Вна не хотіла повісти. Пришла вна дому. Пришов — задусив ї. Задусив ї, но але вна вже повіла того, же як ї мавуть нести. Но та й вун її задусив. Но вни пришли, зробили вже totу ладу, но та й як уже ї несли, выкопали попуд поруг totу діру і так на totу діру ї выпхали. Tam узяли і долі водов понесли на цінтерь, там і поховали, на цінтері. Вун почав ходити, ходить фурт. Пришов, звідуєса порога, ци не несли мертвай тіло. Поруг повідатъ, же ні. Не годен вун її найти. Но та й вже не ходив за ньов, бо не муг її найти. Але там на її гробі виросла така шувна квітка, така, но, шо таку квітку тяжко uвидіти. Раз надышов тамтады takий пан молодый ші. Як uвидів totу квітку: „А, то така шувна квітка!” Пушлов, вyrвав собі totу квітку. Вyrвав собі totу квітку, upхав собі ту (казкар показав рукою) до герока та й пришов дому. Пришов вун дому, положив вун totу квітку до погарика на стул. Tота квітка в погарiku там на столі была.

Як пан пушлов із дому (а вун не мав нікого, лем сам быв якось), як пан пушлов із дому, десь з тої квітки са

зробила дівка і му вшиткої позамітала, попораїла. Як уже поробила туго роботу, сама пушла назад, зробиласа на квітку та й пушла до погарика. Пан прийде дому, позераться: як то, же вун такої вхабив ту, а ту такий порядок є. Хто йому того зробив? Та й другий день тыж так. Та й пак уже са звідує тамтых сусід, хто там до них ходить, ци виділи вни, хто там ходить. Ніхто не видів. Но та вун мусив меръковати вже.

Раз вун пушов із дому, забравса, а потум вернувса назад та й пришов, та й сів собі пуд двері та на ключову дірку позеравса до хыж. Позераться до хыж на туго ключову дірку — тата квітка із погарика выскоцила, з неї са зробила дівка. Яка шувна дівка! І робить там порядок. Як поробила тот порядок, зробила, пан зашов додну помалы, втворив двері, скочив, вхопив дівку до рук. Як поімав дівку до рук, дівка почала са вырывати вод нього. Рвеса:

— Пусь ня! Пусь ня!

Вун не пустить.

— Не пушю тя.

Дівка са зробила змійом, гадом. Вун і так тримать. Всякыма чудакома са робила, а вун лем тримав ї, дівку. Но та й вна повідать йому:

— Но, — гварить, — не тримай ня, пусь ня, дай ми покуй; я вже буду така, як-им є, лем ня пусь уже, не тримай ня.

Но та й вун дівку пустив. Пустив вун дівку, но та й дівка вже дівков была, вже са не робила таким. Но та вун уже з тов дівков там быв. Дівка шувна. Вун бы хотів з дівков десь пуйти вон. Дівка повідать, же вна вон не пуйде нігде, бо не слобудно ї вон іти. Вун все ї просить, жебы дагде пушла з ним, дівка не хоче йти. Вна не пуйде, бо юй не слобудно.

Раз, як вни так били довшый час, раз вун її попросив, выпанькав, шо вна з ним пушла до церкви. Як вна з ним пушла до церкви, як пришли вже там пуд церьков, і там ші шось стали, ші шось бесідовали, як раз вітор задув, як вітор задув, дівка з-перед нього змізла, пропала. І пропала дівка. І вун ходив, глядав... Як пропала та й днеська не є, тої дівки.

3. Дідусь і чорт

Быв еден худобный чоловік. А вун лем із пасік жыв, поле не мав, лем ходив, а робив пасікы, а з того лем так жыв.

Но і вун раз пушов (жына му спекла якысь ушіпок, якүсь локшу), по та й вун пушов до ліса рубати пасікы. Як рубав тоты пасікы, але вун якось зголоднів та собі думать: „Пуйду даکушьок їсти”. Пушов вун, узяв вун туту локшу, же буде їсти. Вун не муг їсти, бо то барз чорна была, така, пусна была, та й вун не муг їсти. Та й посидів кущінъко та й пушов рубати назад. Та й рубав далі. Надышов чорт. Та й пришов та й нашов туту локшу, та йзів локшу, бо вун го хотівзвести. Та й вун як туту локшу йзів, но та й там собі сів та й сидить, же вун потому прийде їсти та буде лати. Та чорт уже буде мати веце, бо вже собі його запише, же го звів.

Но а вун пришов ужс пополудни, на обід пришов там уже туту локшу їсти та й сів коло того, взяв туту кобілку та й до кобілки — локши вже не є. Та вун собі подумав: „Йой, боже, така чорна локша, я ї не муг їсти, та хтось ші гурше голоден быв, як я, кедъ вун туту локшу йзів”. Но та й не лав вун, лем так подумав собі та й дав покуй. Не дуже становав за ньов, лем тулько, же голоден быв. Та й вун не лав, посидів, водпочив та й пушов рубати далі. Но чорт пришов пак назад дому но та й уже тому старшому повів, же йзів вод нього локшу, але кедъ його не звів, бо вун не лав. Лем повів, же хтось ші гурше голоден быв, як вун, же туту локшу йзів таку чорну. Но та гварить:

— Кедъ-ись го не звів, та му мусиш йти туту локшу водслужыти.

Но та й вун пушов до нього, до того діда, та й:

— Діду, поїднайте вы мене за слугу.

Дідо повідатъ:

— Та нашто мені слугу? Та я сам не маву з чого жити. Я сам не маву шо їсти, а тебе з чим буду годовати? Так бо мені слугу не треба, я сам не маву шо робити.

— Тадъ лем вы мене поїднайте, та мы будеме . . .

— Не треба мені слугу, ніт.

Вун, дідо, не хоче, але чорт лем фурт са силує, жебы го поїднав. Дідо не хоче ідиати. Но вун ані не йде выдтам. Пришов вечер та й пушов спати. Та й переспали. Наарано дідо пушов пасікы рубати, хлопчишє позад нього, чорт. Но та й як вышли там, но та й дідо вже му не гварив нич. Як вышли ні вже там тоту пасіку рубату, а вун:

— Ей, діду, та, — гварить, — мы йшли та зъме повхляли, та посідайме собі, кущьок одпочинье.

Но та й вни сіли собі одпочивати, но та й вун почав приповідати дідові такої, шо знов, такої дашо зав'їмавой, шо дідо ші того не чув. Та й дідо слухав, слухав, та й дідо задримав, заспав. Та й дідо заспав, а чорт са так тогды поїмав та тулько зрубав, шо... Громаду ліса зрубав на пасікы. Но як уже громаду того зрубав, пришов ід дідові та й діда збудив. Но та й гварить:

— Діду, вставайте, бо вже треба робити.

Дідо встав, гварить:

— Та хто того зрубав?

Гварить:

— Та я.

— Та коли?

— Но та тепер, як вы спали.

— Йой, — гварить, — та тулько зрубав! Та чого ты тулько зрубав? Ты не знаєш, же мы тулько не маєме ані посяти?

— Ей, — гварить, — та чей лем зерна мы будеме мати, чей дустанеме. Та вже веце не треба?

— Веце ніт. Вже не треба веце рубати.

Но та й пушли вни дому. Пушли дому та й дідо повідати жыні, же кулько вун зрубав сам. Вун громаду пасік нарубав. Гварить:

— Я бы того не зрубав ані за тыждень, шо вун зрубав за єден день. Но та, — гварить, — няй буде.

Та й пушли другы раз запалити. Як запалили, вун як почав дути, токо як почало горіти!.. Вун пудсував і тягав, і вшыткой, і раз-два вни спалили токо.

Як вни того спалили, но та й зерно закоповати. Пушли дому но та й взяли зерна, кулько мали, та й посяли. То было й мало того зерна. Та й чорт пушов та й вун выдкысь зерна приніс. Приніс зерно, уж токо закопали там, загородили, бгородили довкола вшыткой. Но як са зерно вже

зродило, пушли, тото зерно зжали. Но але шо? Не будуть мати де тото зерно высыпти. Хаба лем лосно до тої хыжы, де суть, до тої там.

Но та й вни тото зерно привезли та й там уже го высыпали до кута або де, тото зерно, ні? Та гварить:

-- Діду, тепер пуйдеме на ярмарок добре дашо попозерати.

Вун гварить:

Та шо мы пуйдеме на ярмарок позерати? Пінязей не маєме, жебы зъме дашо купили, ані продати не продаме нич.

— А та, — гварить, — лем пуйдеме зато на ярмарок. Там люди ходять. Даکі будеме позерати: які волы там суть, які люди продавуть.

Но та й вни пушли двоми на ярмарок.

Там єден газда продавав (не быв то газда дакий, але пан), продавав волы. Великі волы. Но а вун гварить йому:

— Но слухайте, діду, кулько вун за тоты волы хоче.

Но та й вун слухать та й гварить:

— Но видиш, тоты вшытки пінязі будуть наши.

— Но та як?

Гварить:

— Не буйтеса, вни прийдуть до нас. Вни будуть наши.

Но та й як уже тот пан тоты волы продав, та й тот другий пан му заплатив за тоты волы, но а тот пришов ід ньому:

— Та подьте, діду, гет.

Вни вже йдуть гет.

— Но а знасте, кулько тых пінязей є, за кулько вун волы продав?

Та й дідо му повідати, же за кулько.

Гварить:

-- Та видиш, вни суть, тоты пінязі, в нас. Апуж-те, глядайте в кишені.

Вун мав такий тото буделярча, як мы кличеме, на пінязі. Вун выйме тото буделярча — мало са не розодре із тыма пінязми. Вун утворить — ушытки пінязі там суть у нього. Пушли дому та й вни вже други раз пушли на ярмарок, та й вни вже по ярмаркох ходили веце раз. Тулько вни пінязей назбирали, шо пришли дому та й поставили дідові хыжу, та й поставили му стайню вже, купив му корову, ші, може, й веце дашо му накупив. Но та й ші пушов на вымолот. Гварить:

— Я пуйду ші на вымолот.

А то да коли люди ходили на вымолот.

Зробив собі ціпти та й пушов. Пришов вун до єдного валалу та й са просить, же хто бы мав зерно молотити. Вун бы молотив. Но та й газдове са з нього высміяли. Та шо такий хлопчико буде сам молотити? Та то треба трьох хлопу молотити, а кычки робити. А такий хлопчико шо буде? Вун лем буде. Та й нікто му не хоче дати. Высміялиса та й уже.

А там єден быв такий пан, та й вун му гварить:

— Йдий, йдий, хлопче, там до мого пана. Тот пан має громаду зерна та там у нього будеш молотити.

Та й вун пушов до того пана. Пушов вун до того пана та й панові гварить:

— Пане, ци не треба вам молотити?

Пан вочі на нього вывалив, позераться. Шо такий буде молотити ту мені?

А шо же ты хочеш, же ты будеш молотити мені? Ты лем сам будеш, ай я сам. Но та шо ты хочеш?

— Та я лем тулько хочу, кулько ми дасте, кулько я понесу.

А вун гварить:

— А змолотиш ты тото зерно?

Гварить:

Змолочу.

А кедъ не змолотиш, — гварить, — та шо буде потум?

Гварить:

— Но та, — гварить, — да коли трест, який лем знаєте трест, та ми дайте, кедъ я тото зерно не змолочу.

Но та й пан уже з того дав му молотити, бо хотів знати, шо то хлопчико буде робити з тым. Та й пан му дав, жебы молотив. Вун собі сів, одпочив. Ввечор, як люди полігали спати, вун до пиливні молотити. Поки люди повставали врано, вун уже вшыткої змолотив. Вже й змолотив, перев'язав, вшыткої готової, зерно шувної на громадці. Вже лем пушов пана кликати, жебы пан ішов зерно брати собі.

Пан прийде, попозераться та й са за голову їмив. Вун ші такий нігда не видів, шо то са могло стати тото. Но та й:

— Зерно де? Та, — гварить, — теперъка треба даших хлопу глядати, бы ми поносили до сыпанця.

— Я поношу. Лем найдийте дас двох хлопу, жебы набирали до міху.

Но хлопі пак пришли, пан привів двох хлопу. Вни набирали до міху, а тот так носив до сыпанця. Поносив до сыпанця.

— Но а тепер, — пан йому повідать, — та тепер собі возмий, кулько понесеш. Та', як зъме са їдиали.

— Та, — гварить, — я не маву міха ту. Мушу я пуйти дому за міхом, принесу собі міх.

— Но та йди.

Пушов вун дому за міхом. Вун бабі дав пінязі та й бабі гварить:

— Вы йдийте по валалі, а купуйте, хто якой полотно має. Купуйте такої простой полотно, домашньої, мицної.

Баба пушла по валалі, куповала тото полотно. Накупила того полотна, хто знає кулько. Громада пінязей вун юй дав на тото, жебы вна іакупила. Купила вна та й пришла дому, принесла полотно.

— Шо тепер з тым робити?

— Та шыйте міх єден. Але лем єден міх.

Баба за тыждень шыла єден міх, шо ані шору не знала тому міхові, який є.

Баба вшыла тот міх, вун тот міх скрутів та й пушов за зерном. Та й пришов до пана, но та й вун буде вже брати собі, кулько понесе. Та як почав брати зерно до міха із сыпанця та й бере, та й бере, та й так, же вшыткої зерно забрав із сыпанця, кулько было. Ші й так міх не быв повний.

Но та й пан вже са лем за голов їмив. Але шо же зробить? Не зробитьнич, бо так са поїднали.

Вун лем уже выбрav до того міха зерно та й узяв міх, та й пудняв, та й положыв на плече, та й несе.

Пан, як видів, вже са й напудив, страх дустав од того. Та й пушов, выпустив на нього того бувака, же (то быв такий недобрый, злый), же го розорве, розоб'є го або шо. А бувак за ним, а вун зашов, поїмав, вхопив за хвуст, вышмарив на міх горі; поїмав та й несе далі вже й бувака.

Тот выпустив корназа. Ші й корназа такого єдного доброго взяв. Приніс дідові вшыткої: і зерно, і бувака, і корназа.

Но та й уже дідо богатий. Но та й вни вже зась далі жывуть. Та й вни пак ші пушли на ярмарок, та й ші пінязі

заробили на ярмарку, там украли собі. Тот поставив дідові вже й хыжу, вшыткої вже. Як діда вже спомуг, вже й худобу му купив, вже діда спомуг на газдуство, но та й так діда вхабив, та й пушов; вже дідові повідать:

— Діду, я вже у вас служыти не буду. Я вже дослужыв. Я мушу йти вже гет дому.

Та й дідо:

— Ні. Та ты ші будь довше в мене, холем рук.

— Ні. Я, діду, вже довше не годен быти, бо знаєте, за шо я у вас служыв?

— Та шо бы-м знат.

— Та за того вшіп'я, що я вод вас ізів, коли вы пасікы рубали. Та я того вшіп'я вод вас ізів, та я мусив вам того вшіп'я водслужыти. Но та я пришов, та я за того вшіп'я служыв. Но а тепер вы робте собі, газдуйте, а я йду гет.

Та й так са забрав, та й пушов назад, а дідо зустав уже сам.

4. Легенда про Мадея

Быв раз єден газда. Вун мав млин. То быв мелник. Но а млин мав лем такий, як даколи, стародавний, такий, шо камінь молов. І tot газда (вун ші не быв старий, быв молодий), та вун млин мав так далі вод тої хыжи, та вун у млині бывав. Но быв молодий, ші дітей не мали, і його жына потум уже була в другум ставі. Но а вна якось са ші так нього і гаульбила, бо не повіла, же вна в другум ставі. Но а вун не знав у тум. Шо вун, як пушов до млина, вун там быв даколи і три дні, і штирі дні в млині быв, лем му там їсти носили. Там са мололо фурт. Но та вун все там, у млині, быв. Но а вун не знав, же жына є в другум ставі. Но і вун вже потум раз, tot камінь, старий быв уже дуже, же уж мусив собі другий, новий камінь дати. Но але так, же там коло них бліз не було такого каміня; выдтам треба було йти далеко за tym камінем. Но і вун раз пришов дому і повів жыні, же вун млин заставив, а вун мусить іти за камінем. Но і упряг коні, і пушов вун. Взяв конюм їсти і собі, і пушов вун за tym камінем. Та вун, може, два дні, а, може, три дні йшов за tym камінем, бо то було далеко. Як вун пушов за tym камінем, вун tot камінь ци вже мав готовый, ци лем ші такий, я не знаву, як там було, tot камінь узяв і тягав дому. Тягав дому (там було такий болото на путі), tot вуз із tym камінем кущоук запав там до того болота, коні стали. Коні стали і не пуйдуть далі. Вун позератьса, думать собі: „Ей, та такі коні бы мали потягнути tot камінь выдты, з того болота”. Вун коні б’є — не пуйдуть, не годні потягнути. Вун і пхає, вселияко, не може порадити собі. А ту уж перед вечером, уж вечер недалеко, вже й вечер тискати. І вун уже са так нагнівав на totы коні та й повідать: „Чей лем даякий чорт уже триматъ, же тото далі не йде”. Як вун тово выповів, а вун са з-пуд воза взвав, та повідать:

— Та, вера, же гей. — Гварить: — Ані не пуйдеш выдты далі.

Гварить:

- Но а чом не пуйду далі?
- А не пуйдеш выдты далі, покы ми не даш тово, шо в шюм не знаеш.

А повідать му:

— Я такой нич не маву, жебы я в нюм не зінав.

Но та гварить:

— Кедъ нич не маєш, дай ми того, шо в нюм не знаєш, так пуйдеш выдты. А як ми не даш того, та не пуйдеш выдты.

Но та й вун собі думать.

Гварить:

— Роздумай собі.

Вун думать, а вун думать, в чум вун не знає. Та вун вшыткой, де шо такой є, вун вшыткой знає, вшыткой, та собі думать: „Но та такой дашо, кедъ там даю желізо ерджавой або шо, же я в нюм не зінаву, та того собі беръ”. Та й повідать:

— Но та дам ти того, шо в нюм не зінаву, лем ия пусь.

— Но та кедъ даш, та добрі.

Зробили контрат. Вун повідать:

— Но тепер собі вріж до мадзіного пальца, а пудпіш мені тот контрат із своіов кровлью.

Но і газда врізав, мусив собі врізати до мадзіного пальца і з тов кровлью пудписавса. Но та як уже са пудпісав, так повідать:

— Но а я в двадцять року за тым прийду. Но а ты йди дому.

Так вун уже тогды рушив коні і пушов. Пришов вун дому, притяг вун тот камінь. Покы вун пришов дому, жына породила хлопчиша. Вун, як увошов до хыж, як видів, же жына хлопчиша породила, якось його по голові вдарил. Аж тогды вун са так пропамнятав, же то вун того дав, же то лем того вун дав, шо в нюм не зінав. Вун не зінав, же його жына в другум ставі. Но але не зробить уже нич, бо вже дав того. Но та нич, лем са журить. Такий журный фурт є. Но жына вже виділа, же вун лем са журить, а все са нього просить, же:

— Шо тобі є? Ты все такый, ты не быв пітда такий журный. Ты тепер такий журный є. Шо тобі є?

— Але нич. Я са не журю. Я такий, як-им і быв.

Но жына все видить по нюм, же вун лем са журить. Но але не хоче вун повісти.

Но та й хлопчище тот рус. Чим хлопчиш є рус, тым быв мудрішый, а вун все гурше са журить. Все прийде, на хлопчиша попозератьса, а все видить, же який тот хлопчище

шіковиый росте. І йому все гурше тото так приходило на жаль. Не муг са позерати на тото. Фурт са журив.

Но як хлопчишє вже мав на семый рук або сім мав, вже почав ходити до школы. А газда, як видів, як тот хлопчишє са вучить, так уже так са журив, же вже й робота са нього не їмала. Муцно са журив. Але не хотів повісти пігда ані жыні, ані нікому. Но як хлопчишє вже быв булшый, та й жына вже хлопчина нагварила, жебы са хлопчишє нього просив, же шо йому є. Хлопчишє са просить нього, вун не хоче повісти. Но та й вни вже ешыткы са пожурили про нього, бо виділи, же вун са журить, а вун не хотів повісти, чом. Но хлопчишє, як уже школу выходив, вже мав виходити школу, і хлопчишє йому повідатъ:

-- Няньку, вы мені мусите повісти, чом вы такі журні. Мати повідатъ, же вни пігда так са не журили, аж водколи мати мене породила, водтогда вы са почали журити. Вы са, може, журите, же як то вы будете мене годовать або шо. Лем шось про мене. Або вы, може, мене не хочете?

Ні, вун його хоче, ешыткой. Вун са не зато журить. Повідатъ, же вун са не журить.

-- Ні, вы са журите. Кедъ ми не повісте чом, -- гварить, -- я вас вхабляву, я йду гет. Я йду гет по світі, я вас вхабляву.

Вун уже почав просити його, жебы не йшов пігде. Та гварить:

Мусите ми повісти, чом вы са журите.

Но і tot, як уже видів, же хлопчишє конче, кедъ му не повіс, хлопчишє го вхаблять. Но і вун тогды повів хлопчишьові.

Та слухай, як бы я са не журив, кедъ я тебе продав. Такому й такому я тя продав, чортові, а я в tobі не знав. А я того продав, шо я в тум не знав. Но а я в tobі не знав, же ты є, а мати не повіла, же вна є в другум ставі. Но та я тебе продав. А, -- гварить, -- в двадцять року вун за тобов прийде.

А вун гварить:

Но та кедъ са так стало, но шо же зробиме? Не зробиме нич. Ані вы са не заб'єте, ані я. -- Гварить: Та кедъ так вы вже повідаєте, та я пуйду са вучити за попа.

-- Но та йди са вуч за попа.

Но і tot хлопчишє пушов. Вун го дав вучити за попа, і так хлопчишє почав са вучити за попа.

Хлопчишє са вывчiv за попа ші двадцять року не мав. Вже быв пуп, вже вывченый быв за попа. Та як ужে быв вывченый за попа, тот хлопчишє, та са вже мав, мусив са і вженити, бо попа посвячуютъ, як жынатый є. Но як ужe хлопчишє быв вывченый, пришов вун дому, но та й повідатъ нянькові:

— Няньку, я вже за попа вывченый, я вже є пуп, та тепер я не буду чекати, жебы вун пришов за мцов. Пуйду я за ним, пуйду я сам за тым контратом, ци я tot контрат дустану або не дустану.

— Но та де ты знаєш tot контрат глядати?

— Но та, — гварить, — пуйду по світі. Може, дагде найду tot контрат.

Но і вун ужe са розлучив із няньком, подяковав нянькові, матери і так са розлучив з нима, і вун забравса, пушов по світі. А взяв собі ай кадило, ай свяченой воды ід собі. Но і пушов вун по світі з тым. Ходить по світі, блудить всягды. Де лісами, горами, кады як ходить. Іде, а не знає, же де йде. Но та ходить, та ходить, та ходить по світі. Раз вун надыйде єдным лісом, йде (там була тым лісом путь, ліс великий) вун і за тов путьов, позератьса — там на путі стоїть якысь чоловік із палицьов. Но і вун як ужe приходить д' ньому, вун повідатъ:

— Но, — гварить, — зла душо, давно я тебе чекав. — Гварить: — Давно я тебе чекав, а ледво-м са тя дочекав.

Но та гварить:

— Чого вы так мене чекаєте давно?

Гварить:

— Позерайса. Видиш, тота моя хыжка.

А вун мав хыжу, тот Мадей, а чистыми чоловічеськими головами була покрыта. Ші єдна діра така була на туй хыжі, що ші єдна голов там мала быти. Та гварить:

— Ші там маву діру, та я чекаву за твойов головов.

— Гварить: — Твоя голов там буде на туй дірі.

А вун повідатъ йому:

— Но та слухай. Кедъ ужe лем так, же моя голов там має быти, та няй буде. Моя голов вже і так продата є. Лем я тебе бы просив ші, — ци вас, ци як там гварив, — жебы ты ня пустив тепер, жебы-сь минич теперъка не робив, аж як я са верну. Та аж тогды, вже потум хоць ня заб'еш. Лем жебы я там душов, де я йду.

— Та де ты йдеш?

— Та я йду за своїм контратом, бо так і так, муй нянько мене продав чортові, но а в двадцять року, вни повіли, же за мнов прийде чорт, та я не чекаву двадцять року. Я йду сам. Та я бы хотів tot контрат дустати. Ци я вод них дустану? Та йду за тым контратом.

— Но а де ты найдеш tot контрат?

— Та, — гварить, — буду ходити по світі, чей лем десь найду.

Гварить:

— Слухай, кедъ ты йдеш там за тым контратом, та я тебе пушю, але ты, кедъ ідеш там, та ты са мусиш і попросити там тых за мою постіль. Бо вни, може, знатувать, яка моя постіль є там.

Но та гварить:

— Добрі, попрошуса і за твою постіль.

Гварить:

— Але як будеш іти назад, жебы-сь ішов тады, бо кедъ не будеш іти тады, я тя найду. Я тя найду, хоць бы-сь ішов кады, я тя найду, ай так твоя голов мусить быти долов. Мусиш тады йти. А кедъ будеш іти тады, а повіш ми, шо там, як моя постіль, та, може, же тя пушю ші.

Но і tot са забрав, і йде далі. Tot го вже, Мадей, пустив, tot збойник, і вун іде. Вышов на єдину луку. Йде за луков, та видить там студник якысь. Там корч є, пуд корчом студник, та собі думать: „А, саду собі ту, кушінько воды са нап'ю, одпочину”. Сів вун там воду пити, водпочивати. Вун там са зогнув, же буде воду пити, там взвавса якысь із-за корча старий чоловік. Вун нікого не видить. Там лем якысь голос чути чоловічеський. Вун са позерать — старий дідо за корчом. Но та й са просить нього, же де вун іде. Но та й вун вже йому повідати, же де вун іде. Но та й вун йому вже повідати... Розповів му, тому дідові, же де вун іде, а tot дідо повідати:

— Но, — гварить, — но знатув я в тум, знатув. Та добрі, добрі. Ты пуйдеш.

— Но, — гварить, — я пуйду, але не знатув де. — Гварить: — Я не знатув, де йти. Ходжу лем так по світі.

— Но танич. Я тебе нараджу, де ты маєш іти. — Гварить: — Вылом ты собі з того корча три рочні молодники. Вылом собі з того корча три рочны молодники, а будеш іти за тым пішником. А tot пішник тя приведе пуд єдину

велику скалу. А прийдеш пуд туту скалу, а єдним молодни-ком ударь по туй скалі, скала ти са розтворить, а ты пуйдеш удину. Пуйдеш там удину, а там буде стовати єден стражний. А як прийдеш коло того стражного, вдариш його єдним молодником. Вуп ти нич не буде гварити. Пуйдеш далі. Там буде стовати другий. Прийдеш коло другого, другого жебы-сь вда-рив з двома молодниками. А як прийдеш ід третьому, третього вдариш із трьома молодниками. А тоды уж пуйдеш аж там до пекла, там уже д' тым чортум. Но а там уже будеш вод них просити tot свуй контрат. А выдтам як будеш іти, тыж жебы-сь так зробив, як коли-сь там ішов. Коло єдного страж-ного прийдеш — єдним молодником, коло другого, другого жебы-сь двома вдарив, третього трьома, ай по туй скалі жебы-сь ударив єдним, жебы-сь ударив єдним, жебы ти са втворила. Но лем так роб, як я ти повідаву, та пуйдеш.

Но і вун забравса і пушов. Виломив собі totы молодни-ки, пушов вун ід туй скалі і вдарив по скалі молодником, скала му са втвсрила. Пушов вун там удину. Пришов ід тому стражному, вдарив того стражного єдним молодником, вун му нич не гварив. Пушов далі. Пришов ід другому, вдарив другого двома молодниками. I tot му не гваривнич. Пушов ід третьому. Третього вдарив трьома молодникома. Но і так уже пришов аж до пекла. Пришов до пекла, ші лем са вказав, вни йому повідавутъ:

— А, гварить, — авкурат зъме са за тобов ладили іти.

Вни го спознали. А вун повідать:

— Но та нич. Кедь вы хотіли за мнов іти, та я пришов сам. Гварить: — Та я бы хотів, бы съте ми вказали tot муй контрат.

— Го, гварить, — шо бы ты хотів. Контрат? — Гва-рить: Контрат наш, а не твой.

— Но але я бы хотів, бы съте ми вказали.

Вни не хотять вказати.

— Вкажте ми!

Вни не вкажуть.

Як вни му не хотіли вказати контрат, а вун тоды запов, запалив кадило, почав їх кадити так, як пун по церкві, а з тов водов сяченов почав їх кропити, брызкати. Чорти почали горіти, чудо почали рычати. Просяться, лем жебы їм дав покуй. А вун:

— Вкажете ми контрат?

Вни не хотять, а вун зась ші гурше. А вни горяТЬ, рыЧать, чудо крик чорти робляТЬ там. Но та й вже йому по-відавУТЬ, же вни бы йому вказали його контрат, але вни не можуть. То мусить іти ід тому Луциперьові, ід тому найстаршому. Бо кедъ тот му не вкаже, а вни не можуть. Бо тот найстарший, вун їм мусить вказати, мусить му вказати. Та гварить:

— А де вун є?

Та гварить:

— Там є в комині на дванадцять ланцу прив'язаний.

Пришов вун там, пуд тот комин, гварить йому. Та де. Тот са сміє. Та де бы вун йому вказав? А вун як почав його кадити, а кропити тов свяченов водов, тот як почав рычати, та як почав го печи. Як видів, же не може помочи, но та й повідать:

— Но, — гварить, — іди там, а няй ти дадуть tot контрат твуй, няй ти вкажуть го. Гварь їм, бы ти вказали.

Но вун са вернув та повідать:

Но загнав ия, жебы съте вказали.

Но вни вже, як виділи, же розказ, но та вже мусять. Пушли. А тот контрат быв пуд мітлов, — там спудза била така, того вугля так, — та аж на споді. I вни выдтам tot контрат выняли, з-пуд тої спудзы, з-пуд того вугля, і йому вказали. Вун взяв, попозерав tot контрат. Добрі. Но та й вже контрат має, та вже пуйде дому, вже му не робляТЬнич. Та повідать, же ші дашо хотів вод них, жебы му вказали.

— Шо бы-сь ші хотів?

— Мадейову постіль.

— Ей, шо тобі до Мадейової постелі? Кедъ-ись дустав контрат свуй, а иди.

— Ні, Мадейову постіль ми мусите вказати.

Но вни не хотіли. Але вун іх там кущінько попік ші, шо вни не дуже са так вод того водперали. Вказали вни йому Мадейову постіль. Як му вказали totu постіль, яка постіль била, та ціла постіль у вогні била, лем єдна лабка ші била, шо не била в вогні. Но а вун повідать:

— Но а чом ціла постіль у вогні, а tota лабка не є?

Гварять:

— Та зато: вун уже тулько людей побив, шо вже ціла постіль у вогні. А ші єдного чоловіка хоче забити. А кедъ того чоловіка заб'є, та вже буде ціла постіль у вогні, вже

й тата лабка буде у вогні. А ші тулько гварив, же ші єдного чоловіка хоче забити, а ші го не забив, та ші тата єдна лабка не є у вогні.

Но та повідать:

— А як бы вун вод тої постелі муг са выслободити?

— Та вод тої постелі вун са інакше не выслободить лем так, же тоту палицу, шо вун людей б'є з п'юв, то є планкова палица, — а вун тоту палицу кедь засадить там, де є, до землі і запхать, а на колінах буде в роті воду носити, а тоту палицу поливати поты, покы тата палица са не прийме. Як тата палица са прийме, як выросте з неї планка, а породить планки, тогды вун са вод тої постелі выслободить. Інакше вун са вод нёї не выслободить.

Но та вун уже са позвідовав і за постіль, та вже йде гет. Но як пришов уже коло того стражного, вдарив го єдним молодником, пушов. Пушов д' другому, другого вдарив двома. І томунич не гварив. Третього вдарив трьома. Но а як пришов ід туй скалі, вдарив по скалі молодником, скала са втворила і вун пушов.

Но та й вун іде, іде за путьов та й пришов аж ід Мадейові. Мадей чекать його, стойть там.

— Но, — гварить, — давно я тебе чекав. — Гварить:

— Не мож са тя дочекати.

Но та гварить:

— Не мож, я знову, же не мож, бо то далеко было. Я не муг са раз-два вернути.

— Но та як там? Шо повіш? Дустав-ись тото, за чим-ись ішов?

— Гей, дустав.

— А мою постіль ци видів-ись, як я тобі наказовав?

— Видів.

— Та яка тата моя постіль, повідж ми.

Но та вун йому повідать, же:

— Така постіль, же яка постіль є, ціла постіль є в вогні, лем єдна лабка ші не є у вогні. А тата лабка лем зато не є у вогні, бо ты ші чекаш єдного чоловіка забити. А кедь заб'еш і того чоловіка, шо го чекаш забити, таک уже й тата лабка буде в вогні, вже ціла постіль буде в вогні.

— А не звідовав-ись са, як бы я са вод нёї муг выслободити?

— Звідовав.

— Та як я са вод нєї можу выслободити?

Та так, же тата палица, шо ты людей з ньов б'єш, то є плацкова. Та жебы-сь тоту палицу засадив до землі ту, а на колінах воду носив у роті, а тоту палицу поливав. Як тата палица са прийме, выросте з неї планка, породить планки. Тогда ты вод тої постелі можеш са высвободити. А інакше са ты вод тої постелі не высвободиш.

І tot Мадей якось шось собі подумав: „Ей, боже, я вже старий дос чоловік, а так, же маву таку постіль на тамтум світі, та радше зроблю того. Буду пробовати покутуватися на тум світі”. Но і вун йому повідать, же гей, буде вун пробовати.

Но та й гварить:

— Кедь будеш пробовать, та добре. Можеш пробовать. Я є пуп. А ты засадь тоту палицу, а я тебе висповідаву. А потум (не знаву, кулько вун там року йому повідав) я тобі дам приїмання.

Вун узяв вод нього totу палицу, upхав до землі, і tot, Madей, upав на коліна перед тов палицов, і так пушов вун на воду. I так вун у rotі воду носив, а поливав totу палицу. Як вун totу палицу поливав, у rotі воду носив, а tot пуп пушов domu. Bже са вженив та й pup уже поповав doma на фарі, nіт? Пуп уже мав dіti. Пуп забыв у Myдею, забыв вун на Madея. Ta й вун далі собі жыв dobrі, шо же — pup уже. Dakoli попум дуже dobrі было. Ta й вун собі жыв, люди mu робили, a вун собі жыв, rozкошовав. Raz вун повідать слугові, жебы mu упряг konі, a пуйдуть dakады tak на проходзку пройтиса. Вун бы хотів dakады пуйти tak по svіtі popозератиса. Но слуга запряг коні парадні do kocha. Cіv собі pup do kocha ta й iдуть iз слугом. Ta ходять, ta й de — зашли do такого густого ліса ta й iдуть tym лісом na kochi. Tam была путь. Raz pup сидить iз-заду в kochi. Якось tak iому планкы пахнуть, takий пах чує, дуже шувный пах чує iз тых планок. Ta й повідать iому:

— Чекай-ли ты.

Та й вун став. Гварить:

— Шо є?

-- Воле, скоч ты з того коча, тады побігай довкола, ту десь мусяць быти планкы, бо ту такий пах муцно шувныі вод тых планок. Мусіць ту десь планка быти.

Слуга побіг так довкола. Прийде та й позеряться на-

раз видить: там така шувна планка, червені планки на ній, як кров. Но вун са вернув та й повідать:

— Ту є планка тата. Такі шувні планки, червені.

Гварить:

— Вирвей, воле, що то за планки.

Слуга пришов ід туй планці, планка така низка, вун такої руку натяг, же буде планку рвати, выдтам повідать:

— Го, не рвий! Ты ї не садив, ты ї рвати не будеш. Не рвий планки!

Слуга са бзерать — нігде нікого не видно. Хтось са взвав, але нікого не видио. Вун пушов ід п'юому та й повідать:

— Йой, — гварить, — я не годен вирвати. Я хотів вирвати, там яксь са хрестян до мене взвав чоловічеським голосом, же я ї не садив, жебы я не рвав, — гварить, — а там нікого не видно. Я не знаву, що то за єден.

— А, — гварить, — та кедь са не вказує ти, та вирвий totу планку.

Слуга пушов други раз ід планці. Бере за планку, tot зась на нього кричить, же:

— Не руш планки, не рвий, бо ты їх не садив!

Слуга пришов, повідать:

— Не мож, — гварить, — бо вун па ня кричить. Я не годен вирвати тото, totу планку, бо я нікого не виджу, а голос чуву.

Гварить:

— Ты такий хлоп. Та, — гварить, — поїмай, заплатиме totу планку, кедь уже буде така біда, кулько тата планка буде стовати. Та вирвий totу планку, няй раз виджу, що то за планка.

Вун слугу помоцював, слуга пришов та й берє за планку. Tot причить, же: „Не рушай, ты їх не садив!” Слуга вже не позератьнич, лем поїмав за планку, тягне — планка са тримати фест. А вун, як торзнув, як планку водорвав, попозератьсяса — кров долі руков тече. Вун, як видів, якось так са і напудив, планку пустив, планка впала на землю, пудскочила, уж там є назад на тум. Та й вун са вернув, та й повідать, же:

— Но, — гварить, — та я вирвав totу планку. Але як-им ї водорвав, та мені долі руков кров ішла. А я як пустив, вна назад пудскочила на тото місто, де была.

Пуп собі думатъ, аж тогды вун са здогадав за Мадея, як уж вун totу планку вирвав.

— Ей, — повідать, — та ту Мадей є тот.

Аж тепер му пришло на розум, же Мадей ту є. Но і вун ізышов долов із того коча і пришов там, і повідать:

Мадей, та де ты? Забыв я на тебе.

А вун гварить:

— Забыли вы на мене. Давно я вас чекаву, а вы на мене забыли.

Гварить:

— Я на тебе чисто забыв. Та ты жыеш?

— Жыву.

— Та де ты?

— Та ту.

А вун уже дочиста мохом прирус, уже нього не видно было, вже лем мохом прирус.

— Но та, Мадею, тепер я тебе высловідаву, кедъ ты са спокутовав уже вод своеї постелі.

Но і так пуп почав його сповідати. Пуп го сповідав. Кулько, як повідав гріхи, так по єдна планка падала. Падала, а пуп фурт са позерав на планку.

— Но, Мадею, повідай ші веце, бо ші планкы суть.

А вун фурт повідав, а планкы падали. Уж пуп позераться — вже не є, лем на самум вершку ші дві планкы.

— Но, Мадею, ші два гріхи маєш, бо ші дві планкы суть.

Тот Мадей вже повідать, же ні.

— Мадею, повідай ші тоты два гріхи, бо чкода твойої покуты.

А вун са вже ганьбить повісти, же забив нянька й матір. Та того са ганьбив повісти. Но але як пуп на нього вже притис, та й повідать:

— Забив-им нянька.

Планка впала.

— Но а ші єден.

Та гварить:

— І матір-им забив.

Та й тоды планка впала й друга. Но як упала, і пуп йому дав уже тоты, того приїмання. Як тому Мадейові дав того приїмання, як розрішення му дав того там, вже шо зінав, тот Мадей так са разсыпав на порох, а выдтам лем якысь голуб вилетів і пушов просто до неба.

Но та й Мадей ші й теперька на тамтум світі є, в царстві, кедъ ші жые дагде.

5. Петьо і його кінь

Быв еден богатий газда, мав ай велику луку. Лука была така велика — дас двадцять возу сіна. Але вун мав ай дванадцять сыну. А кедъ тулу луку пскосили (то була далеко вод нього, то була дос далеко, може, даых сім-вусім кілометру далеко), луку покосили і луку пограбали, сіно дали до копки. А кедъ пришло возити, не було што везти. Штось пришло: ци забрало сіно, ци поїло, то не знавуть. Лем же все хыбило. А то рук за роком так са їм вело. Але сынове вже були дорослі. Та нянько повідатъ:

— Ей, сынове, недобрі. То бы треба йти вартовати, же хто сіно нам выдтам бере.

Но та обичайно шор на першого, на старшого сына. Но тот мусить быти наймудріший, а найважніший.

Та пуйдеш ты, найстарший сынє, вартовати.

Пришов сіно вартовати. Сів собі коло палки обичайні вечур та й сидить. Іші го сом не ламав. Але приходить д' ньюму мыш, а му повідатъ, же:

— Дай боже шистя, Іване.

Вун гварить:

— Не йдеш, бідо, вод мене?!

Но та мыш собі пушла своїм богом.

Пришов на нього сильный сом, задримав, заспав, штось пришло, ци забрало сіно, ци поїло, лем же пробудиться врано, як са разсвивать, — сіна піт. Но што? Прийде назад дому, проситьса нього нянько:

— Та ци-сь довартовав сіно?

— Та ні.

— Та чом?

Та якось-им заспав так твердо, же-м не муг довартовати. Як я спав, штось пришло, сіно забрало, ци поїло, ци што са стало, не знамнич.

Та й нянькові дос недобрі було. Но але вун так скушовав сынох, который бы быв такий важний, жебы годен довартовати. Та ходили рук при рокові, так, зашором вартовали, поступно: пак ішов другий сын, пак третій, пак четвертий, а так далі. Але тот дванадцятий сын му то быв такий непотрібний, такий глупий, по. Лем так го

тимали за нич. Но а як у же тот єденадцятий вартовав, і tot знову так довартовав, як і totы другі. Не было з того нич вартования. А tot наймолодший, tot непотрібный, гварить:

— Няньку, пусьте мене вартовати. Я пуйду вартовати. Кедъ мої братя вишитки ходили, вни не довартовали, може, я бы довартовав.

Але нянько на нього та й мати:

Та, сину, де ты там варта довартовати? Тадъ ты ледва ходиш. Ты такый глупый ші д' тому, недокладний розумом.

Але вун лем са воднимать, же пуйде. Но але то треба было ай хліба брати, бо то далекий диштанц быв іти та й там треба было сидіти, та й то чоловік зголодніє, но. Та просить хліба. Та вни му й хліба не хотіли дати. Але вун десь нашов фалатча вшіпка такого зосохнутого вже, што, може, мав тыждень, і взяв того фалатча вшіпка собі до кишені. Пушов.

Прийде, сяде собі коло планки, сидить. Приходить мышка ід ньому.

— Дай боже шистя, Петю.

— Дай боже вам здоров'я.

Гварить:

Шо ту робиш?

Та, — гварить, — сіно вартуву.

А мышка му повідать:

— Ой, вартовали твої братя, але не довартовали, бо мене вод себе водогнали. А, — гварить, — я така голодна... Кебы ты мені дав істи дашо.

Та гварить:

— Я маву кущінько вшіпка, лем же дуже твердый.

А вна гварить:

Я маву зубы такі, што бы-м ай тычку пругрызла.

Но а вун юй дав того вшіпка.

Вна поїла та й з ним сидить там, а го школує, же як вун має робити, жебы вун сіно довартовав. Гварить:

Кедъ маєш ножик, та наріж паличок, а зроб коло себе таку загородку. Палички поструж: ай totы куниці, котрі до землі будеш пхати, ай totы куниці, котрі горі будуть стырчати. Бо, — гварить, — на тебе прийде твердый сон, та ты будеш дримати. Та як будеш са хыляти ту, вно тя вколе, та й ты са пробудеш. А пак будеш гнутиса в tot бук,

як будеш дримати, вно тя й ту вколе. Будеш са взад выгнати, вно тя й там вколе. Всяди довкола тя буде колоти, і ты не годен будеш спати, і ты увидиш, хто вашої сіно бере.

Як вна з ним там так дишкурує, но та й вни ші веце собі там бісіди пашти, а уж приходить тота година дванадцята — іде дванадцять коней. Але йдуть! Коні великі, красні, прекрасні! А тот великий кунь, што ішов наперед, мав на собі златий кантарь. А мышка му повідать:

— Позерай, позерай, що йде вашої сіно їсти. — Гварить мышка му: — Возьми того коня, що має на собі златий кантарь, сядь собі на нього, а йди просто дому. А тоти вшытки коні пуйдуть за тобов дому.

Так тот хлопець зробив. Сів на того коня, кунь іде шувно за грацьков, тоти остатні коні за ним. Пришов дому, іші са не розсвіло цалком. В'язав коні до машталні, а сам весело прийде до хыжи. А нянько са на п'яного ані не позирає, бо вни на нього ані не думали, жебы вун сіно довартовав. Але вун прийде до хыжи веселый. Но але мамка не била па вытырванню. Мамка са нього просить, гварить:

— Та як, сину, чей ты довартовав?

Але вна лем так посмішком па п'яного, же то лем так, гі сміха робила з того. Вун гварить:

— Гей, мамо, довартовав-им.

— Ей там.

— Довартовав-им. Ідьте до стайні, попозерайте, які там дванадцять коней маєте красных.

Пуйдуть ушытки, вийдуть і братя його, і нянько, і мати, пуйдуть до стайні, позирають — красні коні такі, що таких у цілуй Республіці нігде не було. Радусь велика, же довартовав сіно. І сіно є, і коні суть. Но а што теперъка будуть робити? Та нянько гварить так:

— Сынове, вы вже достиглі, вам бы са треба женити, маєте коні. Теперъка каждый коня, сідайте на коні, а йдите просити жены да где.

Но повболікалиса красно і позбиралиса, йшли просити жены. Але вни са дочули в єднуй жыні, же тота жына мас дванадцять дівок, то бы добре такой нараз їх просити. Вни суть братя, тамtotы суть сестры, і заберуть їх собі за жены. Добрі.

Коли приходять там, то вже быв пузный час, то вже быв вечур. И пришли до той жены, і тоты дівки там были, і їх

привітали красно, прияли їх, дали їм гостину, яку вже мали, їсти й пити, но але та й спати будуть.

Но тата баба, вна не була обичайна жына. Вна була злый дух, то була Гінджибаба. Так вна, як уже стелила їм, ж вже будуть спати — мала єдну хыжку велику — та пуд єдну стіну стелила своїм дівкам, а пуд другу стіну стелила хлопцум. А сама мала такий план, же як вни засплять, а вна пущіде, хлопцум мечом поодтинати голови, а потім коні зустануть юй, што на них пришли. Але тот хлопець, що мав того коня, що мав на собі златий кантарь, як пушов ід конькові (то вже наповати його вечур), кунь му повідать:

— Слухай, тата баба постелила твоїм братум попуд єдину с'їту, а своїм дівкам попуд другу стіну. А вночі, як вни сплять, та жебы-сь поперекладовав: хлопцу там дай, де дівчы, а дівки там дай, де хлопці, бо дівки твердо засплять,

хлопці твердо засплять. А ты жебы не спав. А коли буде занадцята година, вна тоді прийде і вна буде думати (бо вна прийде по тмі), вна буде думати, же дівки там ай сплять, де вна їх положила, а же хлопці тиж там сплять, де вна їм постелила. А вни, як будуть попереміняні, та вна буде думати, же вна хлопцум голови водтинати, а вна поодтинати своїм дівкам. А ти їх тоді позбуджуй, своїх братох, а сідайте на коні, а тікайте, кулько можете, бо вна бы вам вшытким голови постинала.

Но і так, коли са того стало, було дванацять годин. Вна пришла із мечом, по тмі поодтинала голови своїм дівкам. Коли водышла вод них, і тот тоді позганяв своїх братох, посадили на коні і втікали дому. Коли прийдуть дому, по та нянько са просить:

— Но та як, сынове? Ци съте просили жены?

— Ай, няньку, няньку, де бы зъме просили жены. Через того непотрібного братиша мы не могли жены просити. Вун нас вночі зогнав, а жебы зъме сідали на коні, а жебы зъме втікали гет выдтам. Та мы зъме мусили втікати. Та зъме жены не просили.

Но та нянько тоді вже са на того хлопця погнівав дуже, і мати. Вже вшыткы злосні були — і братя, і так далі. А гварить:

Ты, Петю, йди гет вод нас. Але йди світ за вочима, мы тебе веце не хочеме видіти.

Прийде Петью д' конькові, плаче коло коня та плаче, же

шо вун тепер буде робити — його з дому виганявуть. А кунь гварить:

Цыт, бідо, не плач. Сідай на мене, мы роботу найдеме. Робити будеме і жывитиса будеме, й добрі нам буде.

Так вун сів на того коня, шо мав златый кантаръ на собі, і іде. Іде з валала на валал.

Коли вже прииде так по посліднього валалу, вже план не мав далі, же далі буде путешествовати, та зашов до корчмы, а са здовідує, ци нашов бы там даюку роботу. А праві там быв єден великоможныи пан, в туй корчмі, сидить коло стола та й там собі пиво п'є, а гварить:

Гей, ты бы хотів робити?

Та гей.

— Ей, — гварить, — мені дуже бы треба пецкаря пец затопити. Мав-им, а водышов вод ня, а бы ми треба другого. Та ци знаєш пец затопити, ци знаєш вгень класти в пецу?

Та як бы-м не знов?

Знав вгень класти.

Добрі. Но а я тя буду жывити, платити ти буду і твого коня буду жывити, тот пан му привбіцав великоможныи.

Но та добрі. Но та поїдав вун са там до того пана топити пецы, бо то вже треба было топити вшытки хыжи, кулько вже там мав. Но але тот великоможныи пан мав такого хлопця дванадцятьручного. Коли са вела тата робота, може, місяць, а може, два місяці, а тот хлопець нараз повідать коло свого пянька, там уж коло того великоможногого пана:

Няньку, наш пецкарь гварив, же вун знає в таких гуслях, што де-який голос на світі, а вни самі гравуть.

Але вун лем того здумав, тот хлопець. Тот пецкарь не гваривнич. Де тот пецкарь знов, што таке.

Раз тот великоможныи пан прииде д' пецкарьові та й гварить:

Петю, ты гварив коло моего хлопця, же ты знаєш в таких гуслях, де-який голос на світі, та вни самі гравуть. То ми іх мусиш дошиковати, мусиш ми іх принести, бо кедь не принесеш, я тобі катом дам завтра голову одятти.

Вун прииде д' коньові та плаче коло коня. Та де вун такі гуслі найде. Вун за такі гуслі нігда не чув, ані не видів. Выдкы вун іх принесе? А кунь му повідать:

— Цыт, бідо, не плач, не журьса нич. Мы гуслі найдеме. Сідай на мене, і мы гуслі принесеме.

Но сів вун на коня, ідуть за тым гуслями. А йдуть! Кунь іде востро, весело. Приходять лосно до тої Гінджибабы. Гуслі обычайны были на столі. Та гуслі не робили нич, гуслі тихо лежали, кедъ їх не порушав. Але як гуслі хопили, такой зачали грati. Гінджибаба, як учула, та за нима, та за нима, та за нима із мечом, але догонити не могла. Та лем вергла за нима зо злості мечом, так одтяла коньові поліка хвоста. Але вни втікли з гуслями. Приходять вже до того велькоможного пана, гуслі гравуть. Пан здалека вже танцює, пані танцює, тот хлопець танцює. Але танцювать, гуслі лем гравуть! Пан уже просить:

— Петю, розкаж уже гуслям, пяй уже не гравуть, бо я не зінаву, як ім розказати. Я уже домученый, я вже далі не владаву.

Але гуслі лем гравуть. Петю не повідати гуслям, жебы гуслі стали. Но а тулько, як уже Петю видів, же пан уже не владать, ужек дораз смерть зад п'ят му, же вже лігати мусить од того танцювання, так тогды розказав гуслям, жебы гуслі стали. Но гуслі стали, і взяв пан уже totы гуслі з великов радуство. Добрі. Тішиться, радуєса. Коли Петю приайде, розкаже гуслям, гуслі гравуть, і пан са забавлять з паньов своіов, ай тот хлопець їх. Розкаже гуслям, жебы гуслі стали, гуслі стануть.

Пан дуже того хлопця полюбив і радовав му са, і добрі му платив, і добрі го костовав. Але побыло тому, може, два тыжні, може, три тыжні, тот велькоможного пана хлопець знову повідати так коло нянька:

Няньку, наш пецкарь гварив, же вун знає в таких квітках, де-який запах на світі, а вни вшытко пахнуть, вселиякий запах мавуть у собі.

Приайде пан ід тому пецкарьові та гварить:

— Петю, та ты гварив коло хлопця, же ты знаєш в таких квітках: де-який запах на світі, а вод них пахне.

Я не зінаву, пане велькоможный.

— Мусиши знати, бо кедъ ты гварив коло хлопця, то мусиши знати. Кедъ ты totы квітки ми не доставиш, так я тобі дам голову водтяти катом.

Вун приайде д' коньові, зась так коло коня зачав пла-кати. Гварить:

— Но де я totы квітки найду? Така придума на ня при-

шла. Все лем на ня tot хлопець таکой здумає. Я не паву за жадні квітки нігде.

Кунь гварить:

— Цыт, бідо, не плач. Сідай ты на мене, подь. Мы квітки найдеме, мы квітки принесеме.

Но сів tot хлопець на коня, і йдуть. А де? Та зась до тої Гінджибабы. Приходять до тої Гінджибабы, квітки були на облаку, обычайно, як і в нас є звич, що квітки на облак кладеме. (Облак то є по-мадьярськы, — пояснює казкар. — По-нашому бы мало са гварити — вид). Увойдуть там до тої Гінджибабы. Як ухопили totы квітки, квітки зачали пахиuti, і Гінджибаба того вже видкысь зачула і зачала за нима біжти. И біжыть, і біжыть, і здоганяла яких дванаццять кілометру, но але вже була дотраплена муцио. Вергла tym мечом і з задніх лаб мечом водтяла лем пудков, а кунь босый утікав далі. И приходять з тима квітками до того велькоможного пана. Як уже приходять до пана, пан уже зачув tot пах вщелиякый, який лем на світі быв. Радусь така, що од радості аж мало й не вмер. И пані са так радовала, і tot хлопець са їм радовав.

Добрі, вже вшытко в порядку. Но tot Петю собі думав: „Вже ми дась пан, ачей, покуй, бо вже все на знає що придумати на ня tot хлопець”. Але то не было впокоєно.

Знову робить там, робить, може, тыждень, може, два. Прийде tot хлопець д' нянькові, гварить:

— Няньку, наш пецкарь гварив, же вун знає в таких коровах, що з них іскри летять, а єдну привелику бочку, дватисячлітрову бочку молока нараз давуть.

Богача то вшыткої кортить. Tot пан быв богатий та й собі думав: „То бы добрі такі коровы мати”. Прийде д' пецкарькові та гварить:

— Петю, ты гварив коло моего хлопця, же знаєш в таких коровах, що з них іскри летять, а два тисяч літру молока на єдной доїво давуть. То їх мусиш ми доставити, бо кедъ ми їх не доставиш, так завтра я тобі дам водяті голову.

— Гм, де зась на мене таکой выдумали?

Прийде д' конькові, знову плаче коло коня. Де вун такі коровы пайде? То дванаццять коров, а жебы з них іскри летіли. Де то вун може пайти? А кунь гварить:

— Цыт, бідо, не плач. Та мы такі коровы найдеме. лем ты сідай на мене.

Но сів вун на того коня, ідуть. Ідуть, ідуть через лісі, через гори, приходять на єдину велику луку. Тоти коровы там са пасуть, але в такуй великуй траві, што її мало тым ксровам лем хрыбты видно было. Але іскри вод них летять так, же не мож са ід ним зближити. Іскри — то єсть вгень, пекучось. Хлопець гварить коньові:

— Як мы тоты коровы приженеме, кедь мы їх нашли?

А кунь гварить:

— Йой, як приженеме? Не буйса, приженеме. Я буду форкати на пі, а вни так красно будуть за путьов іти, а іскри з них летіти не будуть, понь буду на ні форкати.

Кунь, обичайно, має такий звук — феркати.

Коли женуть за путьов, вже приходять до того пана, до двора наженуть дванадцять коров, але кунь перестав форкати. Іскри летять, же са не може зближити д' ним, жебы їх добрі муг видіти, бо боявса, бо пекло. Але пов'язали вже до маштарні. Так пан собі плановав так: же як бы того хлопця, того Петя, теперъка знищити, жебы йому кунь зустав, бо вун уже видів, же то у коня будрось была вшытка, булша, як у того хлопця. За коньовим розказом то вшытко йшло. Та гварить:

— А тепер ты тоты коровы маєш подойти, а молоко посыплем до гордова дватисячлітрового.

Вун прийде д' коньові та й плаче коло коня, гварить:

— Та як я тоты коровы буду дойти, кедь з них іскри летять пекучі. Та я са попечу од того, та я не годен дойти.

А кунь гварить:

— Цыт, бідо, ци подоїш? Ойой, не буйса нич! Ты йди дойти, а я буду коло коровы стояти, буду на ню форкати. Іскри не будуть летіти. Красно подоїш і молоко посыплем до того гордова, і насыплем пов'язий гордув.

Но і так то было, правда. Кунь стояв коло коровы, все на корову форкав, а хлопець доїв. Як уже подоїв вшыткіх дванадцять, насыпав дватисячлітровий гордув молока. Але молоко в гордові կыпіло. Тот пан повідатъ, велькоможный, тому пецкарьові, тому хлопцьові, гварить:

— Но а теперъка, Петю, йди до того молока, а са маєш в тум молоці скупить.

Та вун прийде д' коньові зась та й плаче коло коня. Як вун в тум молоці са скупить, кедь тово молоко страшно կыпить у гордовах. А кунь гварить:

— Цыт, бідо, не плач. Ты йди до молока, я прийду д' гордовові, я буду на молоко форкати, молоко застыне, лем што такой буде літньой; вже ти са добрі буде в нюм купати.

Но і тот хлопець, Петъо, пушов до гордова, сів до молока і купавса там. А кунь стояв коло гордова та й форкав. Та й молоко лем што такой літньой было. Добрі са было купати в нюм. Але коли тот хлопець вже з молока виходить вон, з того гордова, але прекрасный такой!.. Вун до того часу не быв щувный, ані не быв такий розумный. Але пак уже й краса са нього взяла, й розум уже дустав такий здоровый, великий. Великий промысливець быв па виштко.

Пан, як видів, же вун такий красный з молока вышов:

— Ей, — гварить, — та я думав, же вун са в молоці спече, а вун, аля, який красный вышов, же ані на світі не є такого красного, як вун. Та пуйду й я до того молока сісти. Та й моя пані няй іде.

Пушов пан і пані (але кунь стояв ші коло гордова, ші форкав на молоко; молоко было лем такой літньой) і взяли хлопця з собов до того молока. Посідали до гордова. Як уже били вшытки трой у гордові, вже в молоці плюскали там, як качки у воді, а кунь вод гордова водышов. Молоко зачало кипіти, стало габы метати, так поварилиса. Пан і пані, і тот хлопець зустали в молоці, а тот Петъо ші й днеська там, на тум маєтку того велькоможного пана, газдує, кедъ не вмер, ай з тым коньом.

6. Три брати і їх сестричка

Была єдна мати, а была дуже худобна. Вдовиця була. Газди вже не мала. Мала трьох сину а одну дівочку. Дівочка ші була цалком маленька, а хлопці вже були такі кус булші. І вже собі якось роздобула м'ясо (не зпаву, виїкти вна мала того фалатча м'яса) та й поставила до желізника. То було в неділю. Наляла воду, захпала пуд че-лісті, жебы са того м'ясо варило. А дітьом наказала, хлопцум, бо дівочка ші була маленька, гварить:

— Діти мої, я йду до церкви, а того няй са ту в желізнику варить. А як уже так файнно водкыпить, та долійте го водов, жебы са варило. А на полудни прийду з церкви, та будеме полу涓увати.

— Добрі, добрі, — діти, повіли. — Лем ідите, мамо, до церкви. Ми м'ясо будеме варити.

Мати пушла до церкви, а діти варили, варили, а як уже м'ясо було ввареної, файнної, та й все по кус коштували, коштували, же ци увареної, ци доброй, ци соленої. Та й помалы та й поїли м'ясо. Не зустала лем поливка. (А даcoli люди не звали, кедъ була поливка з м'яса, та не гварли, же поливка, лем юха). Но а мати пришла на полудни з церкви дому та й до желізника. Взяла ложку, же м'ясо выбере з поливки, — там лем чиста поливка.

Та й гварить:

Діти мої, та де м'ясо з желізника?

— Та мы не знаєме, — хлопці гварять.

А дівочка вже тулько розуміла та й гварить:

— Мамо, тадъ хлопці м'ясо поїли. Ай мені фалатча дали з нього.

А юй якось такий став жаль, же вна таку хуть собі робила на того м'ясо, же буде хоць лем раз у році, же в неділю ізіс фалатча м'яса. Та й дуже юй було жаль, і зла була, та й гварить:

— А закляли бы съте са і такі діти, та бы съте са закляли! Бодай съте із са тіло ёли!

І тогды тоты хлопці перемінилися на трьох чорных гаврану. І скоро са перемінили і водлетіли з дому.

Но а мати вже і побановала, же так їм залала, же так

їм загрішыла, же в таку минуту выгварила, шо вни са перемінили на гаврану. І водлетіли десь далеко. На якуюсь сивуі скалі посідали і так спочивали.

А тата мати зустала така смутна, зажурена із тов дівочков. Та й собі вже там, шо знали, робили, газдовали, як могли, крім пянька, крім брату, крім сыну. Але тата дівочка, як росла, так усе са звідовала:

Мамочко моя, повідкажте мені: та я нікого веце не мала, лем вас?

— Та ні, дітино моя, лем мы дві были. Вод початку лем мы дві, вод початку.

Але якось юй все лем жаль было. Вна йшла до сусід бавитиса д' дітьом, а виділа, же други діти мавуть сестру, брата. А юй дуже великий жаль быв. А дівочка, як росла, так усе мудріла. Приходить та й гваритьъ:

— Мамочко моя родиенька, момочко моя солоденька, повідкажте, та я не мала пігда ані братика, ані сестрички?

А вна гваритьъ:

— Ні, дітинко, не мала.

А вна гваритьъ:

— Мамко моя, бо мені діти людськы повідавуть, сусідні, же я мала трьох брату, але вни са десь заділи.

А мати собі тогды тяжко збыхла та й гваритьъ:

— Мала-сь, дітино, мала. Ты мала трьох брату, але вни са перемінили на чорных гаврану і десь водлетіли. Та сама не знаву, же де вни суть тепер.

А вна гваритьъ:

— Мамко моя, а ци бы вы мені не могли повісти, же чого вни са стали на гаврану, чого вни водлетіли?

Тогды мати зачала юй розповідати і плаکала, бо вже дуже жаловала, же вна їх так закляла, так ім тяжко залала. Та гваритьъ:

Так, дітино моя, так і так, так і так было. Вни ізіли м'ясо, а мені дуже жаль быв, я дуже була така роз'їджена, та й ім так залала, і вни са так зробили на гаврану і водлетіли.

А вна гваритьъ:

— Мамко моя, а я бы їх пушла глядати. Може, я бы їх кашла.

— А, дітино моя, я бы тебе не пустила, бо дос, шо вни пропали, а ші ты бы дагде пропала, а я бы із жалю вмерла.

Ні, мамко моя, не буйтеса, я лем пуйду глядати своїх братчiku. А я їх колись мушу найти. А я бы їх дуже хотіла найти, а увидіти їх. Бо мені дуже смутно жити. Я нікого не маву: ані пянька не маєме, ані сестру не маву, ані тых брату не є.

Но та й тоды вна са лем дуже просила вод матері, жебы лем ей мати пустила.

Но та й якось мати рада-не-рада, не дуже хотіла дівку пушяти з дому, же вна даєде загыне в світі.

Та як? Но та йдий, дівко моя. Няй ти бог буде на помочі.

Та й дала юй фалатча сухого хліба, та й спровадила. Дуже довго са позерала за ньов, поки лем могла юй видіти, як вна одходила з дому. А дівка йшла, йшла, дуже далеко зашла, аж гет до чуджої країни.

Пришла до єдного великого ліса. Нігде там нікого не було, ані жывої души. Поблудила, ані не знала, як з того ліса вийти. Але позераться — такої маленької світелко увиділа там. І пришла, приближиласа там ід ньому, і виділа єдину хыжку там. Вна пришла пуд хыжку, покльопкала — і там хтось са взвав. І вна ввышла вдну, поклониласа, а там була єдна така старенька баба. А то була Місячкова мати. А тота баба юй гварить:

— Шо ты ту, дітино, робиш? Як ты ту зашла, кедъ ту ані птачка, ані звіринки, ані жывої души пігда не було видно, ані чути, а ты ту зашла.

А вна гварить:

— Бабко моя, так і так, я йду глядати своїх брату.

Розповіла бабі вшыткої за своїх брату, же як вна брату мала, як вни са десь заділи. Гварить:

А вы, бабко, може, бы знали дашо за моїх братчiku мені повісті.

А баба юй гварить, тота Місячкова мати:

— Ні, дітино, я не знавунич. Але, може, бы дашо муй сын знав, Місячок. Лем же теперъка нього дома не є, — бо то було вночі, та Місячок пушов до служби світити. Гварить: — Теперъка моого сына дома не є, але як прийде, та я са пього позвідуву. Але ты са даєде сховай, бо вун, як прийде, та вун бы дуже быв злый. Вун бы не муг ані раняйковати, кедъ бы ту нашов даку жыву душу.

Та й вна са сковала пуд постіль. Дораз, як уже са

мало розсвивати, приходить її син, тої бабы Місячок. Пришов до хиж та гварить:

— Мамо, ту якусь чоловічину чути.

А вна гварить:

— Ой, там, сину. Та де бы. Тадь ту нікого не было. Ані птачка, ані звіринки, нікого я ту не виділа, ані жывої душы. Лем їдж та йдий спати.

Та й вун са наїв, та й вна пак коло цього зашла здалека, же ци бы вун дашо не знов за таких і таких гаврану, що були людьми, хлопцми, а са згаврили.

А вун гварить:

— Ой піт, я за таких гаврану не зновунич. Але буде знати за ні Сонце найскорей, бо то я слабий. Я свічу, але я всяди не досвічу та', як Сонце. А Сонце барзі догрівати, гурше, як я. Сонце буде знати.

Но та й пушов спати Місячок. А вна тоды вышла з-під постелі. А tota баба юй повіла, же:

— Йди ты до моїої сестры, до Сонцьової матері, а Сонце тобі повіс найскорей за твоїх брату.

Але вна вже не мала хліба, tota дівочка. Tot'a мати, tota баба стара, Місячкова мати, dala юй фалатча сухого хліба і єй спровадила. Повіла юй путь, кады всяди треба йти, і вна пушла так само. Але пришла вдень там, до Сонцьової матері. Сонця дома не было, бо Сонце світило. Пришла там, поклониласа, а tota са дуже на ню зачудовала. Гварить:

— Дівочко, та як са ты ту взала, кедь ту ші нігда в світі ніхто не быв? Аж ты ту перша зашла.

А вна говорить:

— Не гнівайтесь, бабко, не гнівайте. Мене ту загнала ваша сестра, Місячкова мати.

Так і так зачала розповідати, же вна глядять своїх брату, що са згаврили. Вна гварить:

— Но та лем са дайде сховай, а як прийде муй син, Сопечко, та са цього позвідуву, же ци вно пе знало бы дайде за твоїх брату.

I так само зробила: сховаласа пуд постіль. Як пришло Сонце, вже увечур, що было в службі, світило цілий день, а навечор як пришло, і мати вже зладила вечерю, tota Сонечкова мати. Сонце вечеряло, і мати са зачала звідовати, же:

— Сину муй, ци не знов бы ты за таких і за таких брату, що са згаврили, що їх мати закляла.

А Сонце повідать:

— Ой ні, мамо, я не знаву за них, бо то я свічу, я досмущнай, але так-им не годен всады досвітити. Але буде знати за ні Вітор, бо Вітор ай тамды дує, кады я не годен світити. Вітор найскорей буде знати за них.

Но й Сонце пушло спати, а Сонечкова мати тогди дівочку зась выпровадила: дала юй хліба на путь і повіла юй, кады путь до Вітрової матері. Гварить:

— Лем ты йди до моєї сестри, до Вітрової матері. А Вітор найскорей буде знати за твоїх брату.

Но й так дівочка йшла, йшла і пришла до Вітрової матері. А Вітрова мати, як ей увиділа, дуже са напудила. Гварить:

— Дівочко, як ты са ту взала? Ту пігда піхто не быв, аж ты перша.

Но і так тогди тата дівочки:

— Бабко, не гнівайтеса, я того й того пришла, так і так... — зачала розповідати, же чого пришла.

А Вітрова мати гварить:

— Та добрі, дітино, добрі. Я са позвідуву свого сына. Муй сын дуже муцний. Муй сын всяды дує, всяды: де лем який спарочек — вшыткой выдує. Вун буде знати за твоїх брату.

Но і тогди, як сын пришов з роботы, бо вперед дньом була превеличезна буря; і така була буря, шо хыжы дрыляла, бучки, вшыткой, верхы з хыж. Дуже быв домученый tot Вітор та водпочивав. Но а як уже водпочив, і зачала са нього мати звідовати (а дівочки слухала), же:

— Сыну муй, ци бы ты не знав за таких і за таких гаврану, шо їх мати закляла, шо били колись людьми, а теперъка суть закляті.

А вун гварить, же:

— Гей, мамо. Я знаву за них. Там суть па туй і па туй скалі; па єднай скалі, там фурт із ся тіло рвуть. Єден із другого клює тіло. А як уже із ся тіло уборвуть, то не зустане вже лем кустя. А пуд тов скалов є єден студник, а в тум студнику є жыва вода. А вни йдуть до того студника і тов жывов водов са мастьять, мывутьса, і тогди са тіло погоїть. А як са погоїть на них тіло, а тогди знову начинавуть са рвати, бо їх мати закляла, жебы з са тіло рвали; бо вни колись зіли материной миясо, шо мати варила

в горці. Та вни там і там будуть. Але вни вже там довго не будуть, бо вже приходить їх доба. Вни вже сім року, як на туй скалі суть. А вни на сім року були закляті. Тото їх буде тырвати, то їх мати закляла до сім року. Вни вже скоро са стануть людьми.

Но а дівочка, як того вчула, дуже са зрадовала, же лем, може, найде своїх брату. І як Вітор пушов зась до служби, а тоды тота Вітрова мати дівочку выпровадила, гварить:

— Ідий на туту і на туту гору, там є така й така скала, а на туй скалі будуть твої братове. А ти їх там найдеш.

Дівочка са забрала й пушла. Ішла, йшла, пришла аж пуд туту гору, позератьса — там три гавраны так із са тіло рвуть, так дзубають ёден до другого, такі скырвавені. А вна лем чекала пуд тов горов. А вже як із са тіло б'єли, пришли тоды д' студникові й зачали са мыти тов жывов водов. А як са помыли, а вже пришла доба, тота година, в которую годину вни са мали перемінити назад на людей. Як са в тум студнику помыли, і стали красні хлопці з них. Такі красні паробці стали, шо туй дівочці са дуже любили. А вна тоды пришла д' ним і зачала їх ціловати, і гварить:

— Братчики мої роднененькі, я ваша сестричка. Вы, може, мене не знаєте. Я была маленька, коли вас мати закляла, і вы са перемінили на гаврану. Вже сім року. А я фурт за вами тужыла, фурт-им плакала, а матері са звідовала. Мати мені не хотіла повісти, але на конець лем ми повіла. Я вже тулько й тулько за вами ходжу, труджуса. Теперька, богу дяковати, я вас нашла. Вы — мої братове. Подьте за мнов д' нашай матері, а зробиме радусь нашай матері, же са вернули вшыткы; бо наша мати дуже плаче за вами, за мнов.

І тоды вни са побрали вшыткы четверо і пришли д' матері. Мати, як увиділа, дуже са зрадовала.

І перебывали, жыли радосно вже пак у свою маленькум домчеку. І хто знає, ци й тепер не жывутъ.

7. Дванадцять місячків і дівчина-сирітка

Была єдна сирота, дівочка. Мала мачоху, ай нянька мала. Тота мачоха дуже на туту дівочку надавала, па сироту. Не знала, як єй мала знищити, та загнала єй в янувару ай у фебруару на ягоды.

— Ідий, дівко, принесъ ягоды. Ідий, дівко, принесъ ягоды.

Но де в янувару принесе ягоды, коли зима.

Но але дівочка лем са уж забрала. Взяла канту та їшла на ягоды. Пушла до ліса, там, де знала, же були ягоды. Йде, йде, так са журить, же де вна ягоды найде, кедь то такий вітор дує, сніг до вочій. Та й іде, позератсьа — там такий великий вгень є, а коло того вогня дванадцять хлопу. Прииде там ід ним та повідатъ їм шистя:

— Дай боже вам шистя.

— Дай боже тобі зздрав'я, дівочко. Де ты йдеш?

— Та я сирота бідна, не маву нікого. Маву мачоху, маву нянька, але нянько мене не любить, бо ня махоха не любить. Та мачоха мене загнала на ягоды теперька. Я ягоды не найду, а вже са лем змерзну.

Но але то були місяці, дванадцять місяців. Но та tot розказав, жебы там са зробило літо. Зробилоса літо, ягоды вросли. Назбирала дівочка повный горнець ягод, принесла дому. Принесла, дає мачосі своїй.

Вна взяла. Йой, як вна са зрадовала, бо де дівка принесла ягоды, а така зима велика! Але вна мала дівку ші свою, вод того першого газды. Її дівка була дуже велика парадниця. Но та вна вже свою зажене дівку, няй і її дівка принесе ягоды.

Загнала свою дівку, выладила, дала юй хліба, дала юй їсти, ідло юй дала, а сироті нич не дала. Пушла дівка. Іде лісом, йде, йде, видить там вгень. Вгень великий, а дванадцять хлопу там. Надышла коло них, а вни юй гварять:

— Де ты йдеш, дівочко?

А вна повідатъ їм:

— А шо вам до того, де я йду? Вы в тум не маєте знати, де я йду.

Вна дуже велика парадниця была. Вна лем собі пушла. Но а місяці са добісідовали, же треба ліпшу зиму дати на ню, таку, жебы выдтам са не вернула, кедъ вна така мудра.

Як раз стали фуявиці, та дівку задули, шо дівка са змерзла.

Мачоха видить, же дівки не є й не є. Де са дівка заділа? Та вже сама йде глядати. Сама са забрала до ліса. Йде, йде, видить там тых людей. Пришла д' ним та вни са просять, же:

— Де вы йдете, бабо?

Та її дівка пушла на ягоды, та вна йде її глядати.

— Бабо, бабо, та де вы тепер ягоды найдете в янувару, у фебрувару? Тепер ягоды не є.

Та бо вна загнала сироту, шо має, та її сирота принесла повно, а вна загнала свою дівку, та й дівки не є.

— Та лем глядайте, кедъ ей не є.

Вна пушла глядати там. Як са вод них воддалила, як стала зима бити така, як ай на її дівку, та й ай баба са змерзла. Та са не вернула веце, а сирота зустата за газдиню.

8. Як ділили брати майно

Быв де не быв єден богач великий. Мав великою господарство, мав много худобы, много поля, а мав трох сыну. Так двоє били схопні, шыковні, а тот третій быв мало невмілый, но, несхопный цалком.

І як їх отець, тых хлопцу, дожыв уже до старості, і вмер. Но теперъка їм зустало много худобы. А на туй худобі не знали са поділити. Єден повідать:

— Но як то са можеме поділити?

Так выдумувуть, сяк выдумувуть, не йде то піяк поділитиса на тых волах, на тых коровах, на тых коњох, на вувцах, де на чум. Но шо вни зробити? Міджи собов зробили такий суд. Найстарший гварить:

— Ци знаете шо? Найліпше то буде так: выплетьме собі три кошари. Ты собі кошару выгородь, і я собі выгороджу, ай tot третій собі выгородить. Теперъка totу бурсу будеме гнати коло тых кошар. До котрой кошары кулько худобы ввыйде, то його буде. Така буде міджи нами дільба.

Та й гнали худобу. Двом старшим увишло файно худобы, а тому третьому увишов до кошары єден буяк. Йой, вун, як увидів, та лем руками заломив. І вун повідать:

— Но та шо я з тобов маву зробити, з тым буяком?

Тому недобрі, а тамты са так смівуть із нього на чудо, же шо вун буде із тым буяком робити.

Та й вун став на туй капурі, та й думать, та й думать... А, краше не было, зашов, заложыв totу кошару та й са забрав, та й іде на друге село дакого купца глядати на буяка. Кошару з буяком заложыв, бы не вышов вонка, бо то вже його є. Раз вун іде з єдного села на другой село таким пашковом, лісом, а раз вийде з ліса, приайде на єдну луку, там быв єден такий дуб. Вітор дув, та дуб са колысав та скрипів там десь у конаръох. А вун пришов д' тому дубові та й са поклонив. Гварить:

— Дай боже шистя.

А дуб покывав головов. Покывав головов та йнич. Та й гварить:

— Ци знаєш? Я маву буяка. Ты бы не купив од мене буяка?

А дуб зашов, так головов помахав. Дуб помахав головов.

— Но та добрі, но; кедъ купиш, та добрі. Я маву дома буяка. Та я йду, а ти го приведу.

Вун са вбернув та й пришов дому. Пришов вун дому, переночував. Тоты його братове са просяять:

— Та де-сь, — гварить, — ходив?

— Но шо вас тото бходить?

Но тот переночував дома, врано встав, взяв собі штранг, пришов д' буякові, покапчав го і повів. Раз вун веде, веде, привів вун го д' дубові. Вітор перестав дути, дуб уже стойть на мірі. Но нич.

— Но та, — гварить, — ту маєш буяка. Але, — гварить, — мені гроші за буяка дай.

Дуб ані са не гне. Нич. Бо вітор пе дув, та стояв на мірі. А вун зашов, коло дуба б'язав штранг. І повідать:

— А та кедъ не маєш днеська, та нич. Та я прийду завтра, та завтра ня выплатиш.

Забравса, пушов. Пришов дому, братове са го просяять:

— Но та де-сь задів буяка?

— А шо вам по тум?

Но нич. Перебыв вун зась другу нуч дома. Як переночував, зась іде за выплатов до дуба. Раз вун приайде, выйде на тоту луку з ліса, позерать — коло дуба не є буяка, лем фалаток вуровка. Буяк са зорвав та й красно пушов кадысь. Приайде д' ньому:

— Дай боже шистя.

Дуб не махать нич. Вітор не дус, та й дуб не махать.

— Но, — гварить, — видиш, який-ись гербный. До-теперька шіс головов махав, а теперька вже й головов не махаш. Но теперька ми заплатить за буяка.

Дуб нич: ані са не рушить, ані не скрипить, ані нич.

— Заплатить за буяка!

Тот нич.

— Но, — гварить, — чекай, я тобі вкажу!

Вже са забрав, зась пушов дому. Зась переночував. Но але з дому, як переночував, та вже пак ішов з балтов. Раз вун выйде там із балтов, зачав дуба рубати, бо гроши не дав му за буяка. Рубать, рубать (дубише быв дуплавый), ох, боже, видтам зачали са гроші сыпати. А вун, як видів, же то са много зачало сыпати:

— Йов, та не давай ми тулько, ніт!

Зашов, нахапав си до кишень, нахапав, կулько му треба было, та й з тым са забрав, вже йде дому. Але такий веселый, як на четырьох коньох. Прииде д' братум:

— Хлопці, знаєте що? Я продав буяка. Але добрі-м продав. Тулько ми грошей дали, що ані-м не хотів забрати, ші вхабив-им із них. Лем подьте та забирте собі.

— Та хто ти тулько дав?

— Йой, ані бы съте не вгандули, же хто. Та дуб.

А вин не віровали йому.

— Ніте, — гварить, — я ту в кишенях маву, — зачав з кишень вказовати, же вун собі набрав, а остатні вхабив.

Та й вни, ци то буде з того дашю, ци не буде, ідуть. Раз вни вийдуть пуд дубом громада грошей. Забрали вни тоты гроши.

А вун са забрав з тыма грошами, що в кишенях мав, так ходь, ходь, ходь та ходь. Раз, знаєте, так ізголоднів, що чудо. Але пришов до міста, та там попуд склепы, по тых выкладох вочі вывалиює. Раз прииде пуд єден склеп, а в выкладі видить дас єден корець ладану насыпаного. Та й вун собі думать: „Ей, коби ми tot ладан. А бы-м пушов, — там даку гору увидів высоку дуже, — а бы-м на туй горі наклав вгень, а tot ладан шыток высипав, йой, то бы быв пах, по тум світі бы пахло”. Шо вун зробив? Увышов до склепу:

— Та що бы съте, — гварить, — раді?

— Ладану, — гварить, — дайте ми.

— Та կулько?

— Та կулько маву грошей, та за вшытки ми дайте.

Зашов, выняв з єдної кишені гроші, поклав на бару, пак з другої выбрав.

— Та за вшытки дайте.

Склепарь зашов, дав му дас єден корець ладану. Дав му то до міха, вун на са завісив та й волоче, та й волоче. Раз вун са, сегінятко, дустав на totу гору, натрапав вгень, зашов, tot ладан высипав на вгень. Йой, tot дымиско са розышов бог знає кадый. А вун голoden, страпленый і зашов, люг собі коло того вогня та й заспав. Та й спить. Раз прииде д' ньому ангел в тум часі, як вун спав, та й го так порушать. Вун са пудхопив та й позерать.

— Чоловіче, що бы-сь хотів за tot запах?

— Йой,нич не хочу,нич не хочу! — бо са напудив.

— Ей, прось собі дашо. Дустанеш.

А вун собі думать: „Йой, тадь голоден-им уж, голоден-им дуже”.

— Та шо бы-сь хотів?

— Хотів бы-м такий стул, же кедъ по нюм ударю п'ястъов, жебы на нюм было юсти, пити.

— Дустанеш. А ші шо бы-сь хотів?

— А ші бы-м хотів таку козу, жебы . . . дукатами.

— Дустанеш. Но а ші шо бы-сь хотів?

— Іші бы-м хотів такий бігарь, шо кедъ му розкажу, же бий, жебы бив.

— Добрі, дустанеш.

Но а як тоты три веці дав, тот уже зміз, уж го не было. А вун позерать — стул коло ньюого, коза коло ньюого, бігарише коло ньюого. Ей, та й уже са д' столові приближив, та й уже пробує лупкати по нюм. Раз вун ударив, йой, там їдіння, пиття, господи, шо ані сам не знає, шо має юсти. Наївса, напивса. Но а теперъка козу бы хотів спробовать. Та й гварить козі, жебы . . . дукатами. Ей, коза як зачала трясти хвостом, зачали дукаты падати. О, шыткой добрі! Но але шо? Тото собі забыв просити, жебы стул ішов позад ньюого, жебы го не треба было носити. Раз вун взяв стул та й волоче на собі. Коза йшла. Даکый мотузок на ню прив'язав, та коза йшла. Бігарь тыж в руках несе. Та й вун ходить, ей, такий делікатный, бо має юсти, пити, де лем хоче. Але раз вун зашов до єдного села до корчмы. Видів, там са люди дуже сходжувауть, та й вун там ішов. Та й внюс такой, гі облодарь, тот стул. Принюс, сів собі коло стола. Люди там сидять, у корчмі, позеравуту, шо тот робить. Стул собі принюс сам, — такого в корчмі не было. Та й тоты хлопі там розказувуту, п'ють шо-не-шо, а вун нич. Як хотів выпити, зісти, вдарив п'ястъов, йой, там повно їдіння, пиття. А тоты так позеравуту: „Йой, вун собі не купив, а ту має шо юсти і пити!” Та й хлопі вже са потому порозходили з корчмы дому, но а вун са просить, же хто бы го переночовав. Качмаръ повідатъ:

— Тадъ я тя переночову.

— Та добрі, но.

Так дав му хыжку. Вун то там з собов вволюк до хыжки, люг спати та й спить. Раз вночі качмаръ шо зробив? Собі думать: „Тадъ я анде маву дас десять куз, та, легкó, й мої дукаты тратяТЬ”. Пушов до стайні д' козам та й на козы

мырчить, в'ячить, нагварять їх. Козы не хотять дукаты тратити. Ей, як взяв там даяку вилу, так по козах, бий козы, луп. Козы і так не тратять дукаты. Та шо зробив. Украв його козу, а йому пудставив другу, свою му дав. Тот врано встане, позерать — козиско така, як дика, горі стінами са дре. Не така, як його. Його була клідна коза. „Ей, — собі думать, — ци не виміняв ми качмарь козу?” Спробує стул. Врано сів за стул, б'є по ньому п'ястюв, та де нігде нічого не є. Та й повідать качмарьові:

— Качмарю, ци не вычеряли вы мою козу?

— Та де ж, Іване. Тадь я аде маву дас десять куз. Я са своїх не годен збыти, не то жебы-м ші твою брав.

— Ей, мені са видить, же вы вычеряли.

— Май розум, чоловіче.

Зась ударив по столі — нігде нічого. Повідать:

— Ви, качмарю, ми ай стул вычеряли.

— Але май ты розум, чоловіче. Геле, шо я маву столу.

Ци видиш?

Но Іван са з ним не хотів бити. Але розказав бігарьові:

— Бігарю, бий!

Ах, бігарь як зачав качмаря глушкити! Так забивав, шо качмарь ледво зустав жывый.

І Іван са позбирав і пушов. І праві-м го вчера стрічав, шо йшов тады через Настаз, і з тов козов, і з тым столом, і з тым бігарром.

9. Бідняк і його доля

Быв де не быв єден худсбі ый чоловік, але дуже худобиний быв. Так, шо не мав хыжку, лем такой, гі колибу, а жыну. Лем так жыли, сегіннятка, сполу.

Раз приходить ярь, шо вун зробити? Взяв мотыку та й іде на поле копати пасіку. Выйде з села, раз позерать — ідуть дві кісасонки, до того села приходжувиутъ. Пришов просто них, поклонивса їм так смиренно. Вии му са одклопили та гварять:

— Де ты йдеш, чоловічку?

— Га, — гварить, — де йду? Копати.

— Та шо копати? Тадь люди ші лем ворють, а ты вже копати йдеш?

— І, слухайте: я худобиний чоловік, я волы не маву, ані коні, та мотыков йду копати, а люди з плугома ідуть ворати.

— Та ты, — гварить, — худобиний?

— Гей, — гварить, — я худобиний.

— Та ци знаєш шо? — Бо то була єдна Серенча, а друга

— Несеренча, тоты кісасонки. Та тата Несеренча му тото бісідовала. Та гварить: — Ци знаєте шо, чоловічку? Я тобі дам єден грош, а ты са верни дому, а за тот грош собі купиш, шо ти треба.

Вун подяковав дуже за тото і з тым са вернув, пришов дому. Раз вун прийде дому та й собі думать: де вун то має скловати, тот грош. Ходить по хыжі, ходить (жыні не повідав), ходить, раз вун видить пуд кутом — у зварялні попіль быв. Так вун шуп до того попілю. Там го не возьме ніхто.

Но а тот шкодує копання вхабити, іде зась копати. І пушов, до вечера робив. Раз вун копле до вечера, навечор са забрав та й іде дому. Раз вун прийде дому, до хыж увойде, позерать — того зваряння вже не є пуд кутом.

— Неборе жено, де ты заділа тот зварялник з попільом?

— Аля, — гварить, — де? Та чом са просиш?

— Тадь хочу знати.

— Пришла аде сусіда, — посыпала шматя попільом, бо то давно так посыпали, — так ї не зашло попілю, та пришла та пожычила од мене.

Пой, гет до карікы ...

-- Та шо там было?

- Шо ти буду приказовати, шо было, кедъ са минуло, но.

Та ѹнич. Та ѹ ані спати з того не муг, так са журить.

Шо вун має робити теперъка?

Другий день устав врано, шось там ізів та ѹ са забрав з мотыков, зась іде копати. Зась са стрітив на тум місті, де вчара са стрітив, із тыма кісасонками. Поклонив їм са ші. Но та ѹ зачали до тої бісіды вчарашньої, же шо собі зогнав за тот ґроши.

А, -- гварить, біду-м собі зогнав, пропала бы.

-- Та чого так?

-- Та так і так са стало. Сховав-им ґрош до попілю, а жына зашла та пожычила сусіді та ѹ тово са минуло.

Пой, та чого ты так одкладовав пудло?

Та чого?

Та ци знаеш шо? Я ти, -- гварить, уже дам два ґроши, жебы-сь си муг зогнати дашо за тово.

Взяв тоты два ґроши, подяковав, забравса, йде дому. Та вже не йшов до хыжы, але пришов до двора та ѹ коло хыжы позерать гев-там, ту-не-ту; там мав дақый прибок, а там было күшьюк половы. Так, шуп тоты два ґроши до той половы. Сховав, жебы жына тово не виділа, ані не знала в тум ѿнич. Забравса та ѹ пушов копати ші. Копав ші тот день. Другий день зась іде на поле. Зась са стрітив з тыма кісасонками. Але вже са вод них вбертав у другі бокы, вже їм са не хотів ані кланяти, бо быв злый на тово. Но але вни го пристрітили за тоты два ґроши, же шо си зогнав.

Біду-м собі зогнав із нима.

-- Та чому?

-- Та так і так. Пришов-им дому, та-м ісховав коло хыжы до прибока. А кумина корова са збігала, а кума не мала шо дати корові йзісти дома, та пришла, пожычила од мойой жыны половы. Та жына набрала до трав'янки, на-горнула, та ѹ ґроши пушли.

Йой, -- гварить, же ты не знаеш так одкладовати.

Але теперъка вже бісідует Серенча:

-- Та ци знаеш ты шо, чоловічку? Я ти дам ші сден ґрош на спробу. Але, -- гварить, го добрі одкладуй. А зжень собі ай дашо, худобу собі куп. Шось такого собі куп, жебы-сь мав з того хосен.

Добрі.

Вытягла єден ґрощ, дала йому. Вун зашов, того впхав пуд плече до пазухи та й того фурт руков тискать пуд плечом. Та й пришов дому, та й гварить жыні.

— Жено моя, ци знаєш ты шо, небого? Іспець ми даюй вшіп'я. Я дагде пуйду поміджи людей дашо вчуті, дашо са вызнати по світі.

— Та де пуйдеш?

— Та дагде пуйду.

— Та з чим пуйдеш? Аї ґрошай, аїнич, по та з чим пуйдеш? По світі ходити, та треба й ґроши.

— А та я лем пуйду.

Раз вна йому спекла такої вшіп'я, завила йому до чогось, і вун того взяв та й пушов.

Раз вун ходить, ходить декады, але якось то йому не йшло купити за тот ґрош, шо вун быв думав. А вже водышов далеко і выдтам са вернув гет. Назад ід домові йде. Раз вун іде ід домові, зашов коло єдної великої води. Позерать там голасе рибы їмавуть. Як вергли тот сак до воды, а тулько са там рыб їмило, шо вни не могли вытягнути, не владіли. Та й гойкавуть на нього, жебы йшов вун ід ним, аби їм помыгав того вытягнути. Раз вун зашов ід ним і тягавуть того. Вытягли повный сак із рыбами. Но і вни зашли, дали му рыб за токо, шо їм помыгав. Вун їм подяковав. Але була там єдна дуже велика риба, танич лем вочі му фурт втікали на туту рибу. Тоту рибу быв хотів. Та собі роздумав: „Йой, кобы ми дали туту рибу, та бы-м їм дав єден ґрош за цю, а холем бы-м пожыв на тум”. Та й вни видять, же вун на туту рибу фурт якось побзіркуєса, та гварить:

— Чей са лакомиш, чоловічку, на туту рибу?

— Тады лакомлюса. Шо бы то стояло, кільки хотів купити?

— А, гварить, єден ґрош нам дай, та ти даме туту рибу.

— Добрі. Вун выпяяв ґрош та дав: — На.

Дали му туту рибу, дали му до міха, та й вун токо волоче дому. Приволюк токо дому, та жына са лакомила на туту велику перше розтворити, розпороти. Раз вни туту рибу розпороли, а з той рибы выпав діамент, такої бліскачої, шо гет. Йой, вни як токо ввиділи, йой, шо то з тым робити? Та й вун зашов, до паперя забалив та взяв, та й іде

до села. Там быв такий обходник. Пришов ід тому обходниківі та й са хвалить коло нього, же вун шось має дуже шувнай.

— Та шо такий маєш? Воле, вкаж.

І вун зашов, тото розкрутив, вказав.

— Йой, та де-сь тото нашов?

— Та де вже-м нашов.

— Продай мені тото.

— Та шо ми даш?

— Та шо бы-сь хотів?

— Дам ти, шо лем хочеш.

„Ей, — вун собі думать, — чекай, кедъ тобі то стойть, шо ты ми даєш, шо лем я хочу, та вно мусить быти дорогой”. І не дав вун тото обходникові. Забравса, пушов на другой село, де быв великий обход. Пришов там до обходу та й са хвалить коло того обходника, же вун має такой і такой.

— А од мене наш обходник куповав, але мало ми давав, та я не хотів му дати.

— Та, воле, вкаж.

Вун зашов, тото вказав.

— Йой, — гварить, — та де-сь тото нашов?

— Та нашов-им. Так ми са трафило.

— Та ци знаєш ты шо? Продай ты мені.

— Та шо ми дасте?

— Та шо бы-сь хотів?

Позерать, позерать по склепі і гварить:

— Дайте ми того товару, шо ту маєте, половичку, та вам дам.

І так обходник му зашов, наклав на вуз того товару і одтяг, та ші днеська має з того хосен, кедъ не вмер.

10. Мельник і його сини

Было де не было, быв єден мельник. Але страшно быв богатый. Мав трьох сыну. Но і так са стало, же як вун вмер, тоты сынове його поховати дали. Но але давно то быв такий звичай, же вмерлого обдаровали золотом. Но а вун грошей мав. І як го поховали, та мали ходити тоты сынове вартовати груб. Єден єдину пуч мав іти, другий — другу, третій — третю. Та найперше пушов вартовати груб пайстарший сын. Пришов там, сидить коло гроба, а яксь страх на нього пришов. Забравса, пушов гет. Пушов до корчмы, та в корчмі быв.

Но врано прийде, та тоты, шо дома бывли, са звідувати:

— Та як? Ци бывло дашо?

Ей там, гварить, не бывло нич.

На другу пуч середушый пушов вартовати груб. Зась там мало побыв, а потому забравса, пушов кадысь по валалі. Врано прийде та й са нього просяять:

— Та як? Ци бывло дашо?

— Ні, не бывло нич.

Но а на третю пуч уже тот паймолодшый іде. А тоты старши са так, гі збыдковали з нього. Раз вун са забрав та й пушов. Пришов там, по цінтері ходить, ходить. А цінтеръ быв коло церкви. Раз вун там ходить, ходить, чус — хтось іде. Та й вун са там присунув коло капури. Слухать — пришли там тріє злодії. Пришли там та єден другого са звідувати:

— Йой, як са маєме дустати до того?

Но там собі бісідувати тоты тріє злодії. А єден гварить:

— Я маву такий чижем, шо кедь до нього станеме всі тріє, а повіме: „Гоп ту, гоп там”, перескочиме.

Добрі. Другий гварить:

— Я маву такий герок, шо кедь са до нього загорнеме, хоць лем кущоک, а вже нас ніхто не ввидить.

А третій гварить:

— Я маву таку пушку, шо з неї стрілить, а выбух не дасть.

А вун того шытко слухав. Та й вни з тым чижмом перескочили через капуру, а тото, шо мали, та собі там зложили. А самі пушли д’ гробові. Но як вни пушли д’ гробові, як вже почали гребсти так, як тоты псы глину розгрібавуть,

а вун тоты шытки три веци взяв, а пушов так поза церьков. Як пушов поза церьков, видів, же вни вже файно порозгрібали, та й зашов, стрілив з тої пушки. Як до ні стрілив, вни од того одскочили та д' капурі втікай. А там са зачали дерти горі капуров так, гі псы. Выдерли са горі на капуру та й поскакали, та й повтікали. Но вун там зустав вже з тыма вециами. Но побыв до рана. Врано прийде дому, та й са го остатні звідувату:

— Та як? Ци було дашо?

— Ойой, — гварить, — ци було? Та тріє злодії там були, груб розгрібали.

А тоты двоє му не хотіли вірити.

— Я, — гварить, — дозираю, не так, гі вы. Ты сидів в корчмі, ты ходив кадысь по валалі.

Як вун того повів, а вни на нього. Зачали го псовати, гойкати на нього, і так його зничтоожили, що вун якось дустав таку думку, же вув їх охабить, а йде по світі. Но тоты веци си забрав, пушов.

Раз вунходить з валала на валал, з валала на валал, і як ішов з єдного села на другий село, зашла го нуч. Бо там зблудив, а далеко было, та зашов до єдного дубового ліса. Но та що тепер робити? Там собі выпозерав дуба, такого, що мав расохи, тройняка, выдерса на тото горі, там собі сів та й там спав, дрімав, бо вже быв добитий. Раз вун там спить, слухать — йой, такий гумут іде лісом, що страх! Раз прийдуть жывани. Дванадцять жывану было. І єдного вола ведуть з собов. Привели там вола, а вун лосно на тум дубі быв, де вни бывали в тум лісі. Та й вун сидить на тум дубі. Позерать — уже вгень кладуть, другі вола били. Зарізали вола, вже печуть дораз, їдять, так смакувуть. А вун позерать та й думать: „О боже, що моя загибіль буде уж ту!”

Як са понайдали, єден пушов до пивниці, выпіс боча з вином. Та не взяв даку надобу, жебы собі наляв того вина, так, гі має то быти, але вун шпунт одоткав, пудняв горі та й п'є. А тот на дубі собі думать: „Ой, та вун сильный, кедь вун пудняв тото боча!” А вун натяг пушку та й стрілив до того бочаті, а тым бочатом торзнуло до бока. А тот злодій собі подумав: „Ей, хтось ту є, же бочатом шось так торгло”. Але тамтим остатнім не гварив нич, якось са так ганьбив, або шо. Пришов д' вогньові, сів собі та й сидить, та й собі думать, же шо то могло быти. Раз тот їх водця вхопивса, йде

вун пити вино. Зашов та й пудняв боча, вже п'є. А тот зась стрілив до бочаті. Та й зась бочков торзнуло. Та й tot найстарший злодій гварить:

— Ой, хлопці, ту шось недобре. Ту хтось є. Я пив вино, а шось ми так торзнуло бочков до бока, що лем тулько-тулько, же ми не выпала з рук.

А тот першый, що пив вино, са вже признав, же й йому шось торзнуло бочков.

Но та й вже ані не спали, лем фурт бісідовали, же шо то може быти. Но але дораз зачало са розвидняти. Раз позеравуть — увиділи там на дубі хлопа. Та вже мирковали, же то вун тому виноватий є. Но а його пояли за великого силака та й його кличути долов.

Та де? Вун не йде долов, вун са сміє з них. А вни са вже нього зачали бояти, же то даякій філозоф великий мусить быти. Та й го ледва напанькали, що вун зышов. Силувутъ го їсти, а голоден быв. Не їв вун. Вино му давали. Не хотів вино пити. Там вни бісідувуть:

— Йой, такого колегу нам давно было треба!

— Та нашто вам такого колегу?

— Ей, нашто? Мы такого давно глядаєме, а не дай боже было найти.

— Та чом то, як то, що то?

— Ей, — гварить, — всяди зъме са годні дустати, лем раді бы зъме са дустати до царського бурку, а там зъме са не годні дустати.

— Та чом съте са не годні дустати?

— Ей, — гварить, — чом? Там, на царськум бурку є така вежа, а на туй вежі є когут. А тот когут, кедь з того боку дахто йде, вун са там уберне. А тоты, щто там сторожать, та вни лем на того когута вшыткі позирають, же в который бук вун са вбертать. А в который бук вун са вберне, вни з того боку сторожать.

— Ідьте гет, тонич токо про мене.

Йой, вни ші не так го са зачали бояти! І гварить єден:

— Ци знаєш що? Подьме мы там. Мы там собі набереме грошей, кулько будеме хотіти.

— Но та подьме. Я не є проти тому.

А так вни са забрали на другу іуч, ідуть. Раз вни там доходжувуть, а когут са вбернув па ні. Вун зашов, пушку пудтяг, стрілив до когута. Та когута вже забив.

Та й вни вже са дустали вдну до двора. Як са дустали вдну до того двора та й ідуть копати там, де тоты гроші стояли. Коплють, коплють, раз вни прокопали там діру. Як вже прокопали там діру, та тот, що быв їх водця, та гварив так:

— Ты, — гварить, — не робнич. Ми гроші виносиме, а ты са не трапи, — бо вни го чкодовали.

— Hi, — гварить, — хлопці. Кедъ я до того розума душов, же зъме са дустали ту, так я єм перший до них.

— Пой, та не зато, же ти не хочеме дати, або що, лем не хочеме, жебы-сь са трапив.

— Не чкодуйте вы мене.

Но та вни вже му не сміли вередити. Так, пушов вун на тоту діру до місноті, де тоты гроші були. Пушов удну та й гварить:

— Но тепер подьте єден за мнов.

Як жыван са там зачав пхати, тот вытяг костуру з-за чижма, одтяв му голову, а шмарив на бук. Но вже другого кличе. І так вни шытки там ішли єден за другим, а вун доєдному голов одтяв. А потому зашов, языки їм поодрізовав, а до паперя, а до паперя, а тото шыткою одложив собі.

Як уже тоты языки поодрізовав, закрутив до паперя, впихав собі до кишени. Но тепер собі думать: „Шо маву робити ту? Та кедъ уже-м ту, та пуйду і до другої місності, і до третьої. Выпозерам, що то ту є”. Раз вун прийде до єдної місності — там царь спить. Пришов ід ньому, позерать — свічки му горять конець голови і конець нуг, а вун спить. Та й собі думать: „Шо маву з тобов зробити?” Та що вун зінав, що з ним робити. Нич не робив, лем свічки му перемінив: тоты, що були конець голови, та дав конець нуг, а тоты, що були конець нуг, та му дав конець голови. То тулько мало знаменати, жебы вун врано спознав, же дахто быв коло нього. Но пришов до другої місності — там його жына спала, царьова, цариця. Зась тоты свічки змінив та й іде дальше. Прийде до третьої місності, позерать — там царська дівка спить. Така, знаєте, красна, що не муг з нії вочі зняти. А вна три свічки мала конець голови, а три — конець нуг. Теперька мала перстінь красный ай вінець. Но вун са позерать, позерать, не дай боже, жебы вун годен выдтам пуйти. І пак що зробити? Зашов, погасив тоты свічки шытки. Як погасив тоты свічки, зашов, люг собі д’ пуй та й спав до рана. Надраном вун устав, тоты свічки попалив

назад, перстінь зашов, перетяв наполы. Половку юй вхабив, а половку собі взяв. Ай тот вінець перетяв наполы. Тыж так половку вхабив, а половку взяв собі. Но а теперъка са забрав та й пушов. Вна його ані не виділа, анінич. Забрав вун са, вышов вун із того дому вонка і пушов. Та й ходить по світі, та й ходить. Гроши мав. Ходить, ходить, ходить довгий час. Раз тата царська дівка зашла в тяж. Ту нянько, мати збадали. Гварить:

— Шо то, як то може быти? Шо то є?

Та й на дівку притисли. Дівка:

— Ні, — вна са не признать, бо вна нікого не знає.

Йой, вни са ту ганьблать, бо то велика ганьба. Но теперъка як ей потрестати? Та так ей потрєстав, же десь так далеко мідже селами було такої розпутя, та там юй вымурував єдну господу. Та й гварить:

— А ты там у туй господі будеш сидіти, а будеш продавати.

Добрі. Раз вна там продає, там қелнера тримати. А була там таблиця прибита навонка: хто там зайде, та єден погар напою дустане безплатно.

Но та й тот хлоп якось придумав там зайти. Раз іде, видить — там є студня, води бы са напив. Іде д' студні, та й тоти там збадали, та й повідавуть, жебы не йшов воду пити, жебы йшов до господи, а там дустане єден погар ци вина, ци чого безплатно. Но та й вун увышов, та й дораз му там қелнер дав децо вина, або шо там. Та й вун того п'є, а вна пришла, присіла си там коло нього та й са вивідовавала де-які бесіди. Та вна са нього вивідує, выдки вун є, де ходив, а де йде. І вун зачав повідати. Повідав шыткой, як було.

— А перстінь-им взяв од нєї, половичку.

— Та де-сь задів?

— Та ту є.

— Та вкаж.

Выняв, вказав. Ох, як уже того ввиділа, тогды го вхопила, поціловала го і так зачала телефоновати до нянька, же так а так са стало. Ох, нянько як учув, запрягнув четыри коні так, гі чорт з грішнов душов! Но, як пришов там, звіталиса, і пак зробили свадьбу. І я вже пак быв на туй свадьбі. Там якась қухарка несла поливку, а я са там мотав. Нараз-им са там пошпотив, шмык долі мнов поливка. Я са напудив та й втік аж до Березувца.

11. Юрко і Златовласка

Быв раз єден краль, а быв такый мудрый, шо розумів вшыткым звірюм ай птахум, же шо міджи собов бісідувуть.

Пришла до нього раз стара бабка, а принесла му єдину рибу в кошику. Але тата риба была якаси звлашня, як гад. Але тот краль totу рибу од неї купив, заплатив юй добрі. А вна му повіла, жебы си впік на обід, а жебы ї йзів. Но так вун мав слугу, а меновавса Юрко, tot слуга. Но так вун закликав того свого слугу, а му розказав, жебы му totу рибу приправив на обід. Але му пріснє заказав, же з тої рибы не сміє ані який найменший кусок вохутнати, бо кідь же вохутнати з неї, і му то заплатить головов, то знаменати — дась му голов одтяти.

Юрко забрав рибу і пушов приправляти до кухні. Кідь же риба была впечена, так си Юрко думать сам ід собі: „Што бы я быв за кухарь, жебы обід приправовав, а з того не вохутнав ані який найменший кусок. Про мене бы то не быв кухарь”. I зашов, зобрав єден малый кусок і вохутнав з того. Но кедь вун тото йзів, tot малый кусок, раз зачув, забзучало му коло вуха даякий маленький голосочок, а повідатъ: „Ай нам троху, ай нам троху”. Раз вун са воглідне в кухні, не видить нігде нікого, хабаль дві мухы, шо літали. Но Юркові то пришло нараз до головы, же даяка то звлашня риба, же то му так краль заказовав, а спозоровав на тых двох мухах, же то дака дивна риба. Так си про істоту ші зобрав меньший кусок, а ші йзів веце. Но втворив си облак, нараз слухать: на дворі дакі шипляві голосы, са просить: „Де, — гварить, — де?” А такий грубшый голос одповідатъ: „До млинарьового ярцю”. А то гуски йшли, а са стрітили з гусаръом, так вни са нього просили, же де вун іде. А вун ім одповідатъ, же йде до мелникового ярцю. Но та кедь уже риба была цалком приправлена, Юрко занюс єй кральові. Но краль totу рибу йзів, пообідовав, запив си вина, обычайше, потому си мало одпочив, закликав потому Юрка д' собі, а му розказав, жебы йшов насідлати коня про нього ай про себе, то знамена — про вбидвох. Як коні были насідлані, посидали на коні,

а йшли па проходзку. Но так ішли по горах, по лісах, де-кады. Як ішли по лісах, Юркув кунь си красно, весело пудскаковав, бавивса. Кралюв кунь си лем так фурт кліднєйшов. Но Юркув кунь як си пудскаковав та й повідатъ там тому другому коньові, шо краль на ньому сидів, же про што так клідно йде, же чом і вун са не бавить. А тамтот му повідатъ так:

— Я, — гварить, — не можу са так бавити, як ты, прото же я маву на собі старого пана, а ты маеш молодого пана. Кіль бы я мав молодого пана, як ты, і я бы са бавив. Но але же я маву старого, не хочу, жебы з ня упав.

А в тум моменті Юрко са всміяв, прото же вун розумів, же шо вни міджи собов бісідувуть.

А кральові уж то было пудозривой. І в тум моменті обернув коні, а йшли дому. Пришли дому, Юрко коні водсідлав, в'язав до машталні, а краль си йшов до біту. Потому, як ввошов до біту, зобрав си коршув вина ай два погары, а закликав Юрка д' собі до біту. І дав му тот коршув з вином до рук, а му повідатъ так:

— Так, Юрко, тепер будеш наливати тото вино до тых погару, а мусиш ляти так, жебы-сь тоты погары наляв повні, але жебы-сь їх ай не переляв. То знаменать — не сміш не доляти анебо переляти. Бо кель не доліш або переліш, тото ми головов заплатиш, голову ти дам одрубати.

Но Юрко, худак, шо мав робити? Розказ мусив повнити. Зобрав тот коршув і зачав вино ляти. Як вун вино толіє, а в тум моменті надлетіли два врабці, а страшнє са гадавутъ. А сіли на облак, а на облаку са страшнє гадавутъ. Повідатъ:

— Тото є мой.

А другий повідатъ:

— Тото є мой.

Єден повідатъ:

— Я го вхопив.

А другий повідатъ:

— Я хватав першый, як ты.

Вни принесли в зобачку золотый волос, а тот волос вод них упав, а задзвенів, як дзвун. Но а в тум моменті Юрко са воглідинув на них і вино переляв. Кель же вино тото переляв, і краль му повідатъ:

— Так, Юрко, си програв. Тепер ми то головов заплатиш. Але же ші ти дам якси, ші тя почкодуву, тото ти од-

пушю, але если ми тоту принцезну найдеш, із котрої золотий волос тоты врабці донесли. Тогда ты одпушю. Ту маш пінязі на цесту, коня, котрого си выбереш, а можеш іти. Кідь ми то не доведеш, тоту принцезну, тогда головов ми заплатиш.

Но Юрко шо мав робити? Сів на коня, а йде. Раз вун іде, прийде пуд сден ліс, видить — там кыртина, мравениско горить. А тоты мравенці так бігавуть, просяять Юрка, як го ввиділи, жебы їм помуч дав, же вни там шытки погынуть, погорять. Но Юрко скочив з коня, загасив тоту кыртину. Но вни му зачали дуже дяковати. Радовалиса, же їм помог вдусити того. Но Юрко сів на коня, іде си далше. Але уж быв дос далекий кусок, вни на нього кричать, же аж буде на нього нудза, жебы си на ні спомнянув, же вни йому поможуть. Но та й вун пушов.

Раз вун іде єдним лісом, таким грубым лісом, позерать: на єдинум стромі там гніздо, а на тум гнізді спить двой молодых кыркавчат; а такі голодні, шо уж туй-туй мавуть поздыхати. Та як увиділи Юрка, зачали просити во помуч, бы їх даяк накормив, же їх стари, мати з отцом, вхабили, а вни ші не можуть са самі жывити, лем з голоду уж мавуть повмирати. Но Юрко не довго думав, скочив з коня, вытяг бағнет, увалив до коня, зарізав коня і вхабив їм їсти, жебы мали са з чим жывити. Но вни му дуже дяковали. А Юрко, як уж быв далший кус, вни на нього кричали, же як буде на нього нудза, жебы си на ні спомнянув, же вни му будуть на помочі. Но Юрко йде та йде пішо вже. Раз вун прийде д' єднуй великий воді, а там рыбарі ловили рибу, рибы. А зловили єдну рибу золоту. А на туй рыбі са зачали вшытки гадати. Тот бы хотів, жебы то йому была, і тот бы хотів, і тот третій бы хотів. Каждый єден бы хотів тоту рибу мати, но а ту са не могли ніяк помирити. Но пришов д' ним та й чув, же як вни са гадавуть, так вун їм повідатъ, жебы са не гадали, же вун їх розсудить. Но добрі. Вни на тото сугласили, но так повідавуть, же як їх розсудить. Но так повідатъ:

— Продайте мені тоту рибу, та на пінязьох са розділите.

Добрі. Вни на тото сугласили. Но так вун їм дав вшытки пінязі; кулько мав, та вшытки пінязі їм дав за тоту рибу. Вни му ї дали, і вун взяв рибу до рук, і зашов — пустив

назад до моря. Рыба пушла, лем собі хвостом плесла. По воді пушла. Але раз за кутрыйсь час зась выставила пысок і повідать, на нього кричить, же:

— Юрко, аж буде на тя круто, спом'яний си на мене, я ти поможу.

Но і вун іде, Юрко, далше. Гей, а проситься тых рыбарю, ци вни не меръкувуть, де перебывать тата принцезна, шо має златі власы. Вни му повідавуть, же знавуть, же де.

— Там а там, — гварить, — насеред моря стойть дум на курячай нозі, і в тум домі вна быват. Так, сідай з нами на лодь, а мы тя там завеземе.

Но і вни го там завезли, ід тому каштельові, і вун са дустав горі на тото, до того каштеля. Но тот краль го там привітав нормалю, ніт? Та й са нього просить, же що бы вун рад вод нього, шо бы вун хотів. Но вун йому повідать, же його краль го загнав до нього по тоту Златовласку. Но краль му повідать:

— Добрі, дам ти єй, але си ї мусиш заслужыти. Так, днеська ші не дам службу жадину. Днеська си одпочинь, а завтра тя дам до роботы. У мене будеш три дны робити. Кедь тоты роботы скончиш, котрі я ти дам, так дустанеш тоту Златовласку про свого пана.

Так, же тот першый день вун водпочивав. Другый день врано краль закликав Юрка д' собі, так му повідать так:

— Так, Юрко, моя tota Златовласка, принцезна, была там а там на туй великуй луці, там ходила па прохадзку і там вна бісарькы потратила по траві, і ты мусиш пуйти позбирати. До єдної мусиш вызбирати. То днесь ты маеш тоты роботу, tot укол. То бы быв днешній.

Но Юрко са забрав на тоту луку, ніт? Прииде — трава велика. Та де же вун знае аспонь єдину найти в такуюй траві великуй. Не годеннич. Ходить, ходить, помочі не є. Ту уж са зажурив, же вун нич не зробить. Але раз йому пришло до головы, же йому мравенці дашо слюбовали. І чим си па іі подумав, вни уж са стали коло нього і просіться нього, же що бы вод них жадав. Но а вун їм повідать, же так а так: tot краль дав йому за улогу вызбирати тоты бісарі.

— Не буйса, Юрко, ту почекай, дораз їх будеш мати.

Гнедь вни са розышли по траві, уж позбирали, принесли му вшытки. Спочитав — добрі, сидить. Вшытки позбирали.

Уж рад іде, весело до краля. Приніс, дав кральові. Та й краль спочитати, повідати:

— Добрі си, Юрко, працювал, — похвалив го. — Та завтра дустанеш другу роботу.

На другий день зась закликав Юрка д' собі та й повідати:

— Так, днеська пуйдеш ід морьові. Моя принцезна са в морі купала і там златый перстінь стратила, і tot перстінь ми донесеш. То днеська маєш за укол.

Но Юрко шо робити? Зобравса і йде д' морьові. Позерать, ходить коло моря. Но шо, де в морю може перстінь найти? Але раз си подумать на туту рибу. Та й собі думать: „Ей, кобы тата риба ту была, вна бы ми помогла”. Но шо вун собі того подумав, риба уж там коло нього і проситься нього:

— Шо бы-сь, Юрко, рад?

Та вун повідати:

— Так і так ми краль дав за улогу, же його принцезна са в тум морі купала і стратила златый перстінь, а тот перстінь му мушу донести.

— Не буйсанич, Юрко. Почекай, я ти донесу.

Но і потырвало то дакий куртый час, вна му уж донесла tot перстінь. Но і вун ї подяковав і водышов д' кральові з тым. Но краль го знова похвалив, ніт, же добре зробив. А на третій день зась му краль дав роботу. Повідати:

— Юрко, мусиш ми донести дві скляночки воды. У єдину скляночці буде жива вода, а в другу буде мертвава вода. Toty дві скляночки ми мусиш донести. Ідь, де знаєш, там глядай, а ми їх донести мусиш.

Но та й Юрко са забрав, іде, де го вочі ведуть. Сам не знає, де са, в куртый буک пустити за тым. Але раз йому пришло до головы на toty киркавчата. Но вун, як си на ні подумав, вни гнедь уже коло нього з крылами стрепетали, уж са просять нього, же шо бы од них жадав. Но та вун їм повідати, же потребовав бы єдину скляночку живої воды, а другу скляночку мертвової воды. Но вни му повідавуть:

— Ту сядь, а почекай на нас, мы ти гнедь донесеме.

Но і так то было. За куртый час вни му донесли туту воду. Но вун їм подяковав і забраєса, йшов до краля. Принос туту воду кральові. Но краль го знова похвалив. Так му повідати:

— Та си, Юрко, заслужыв тоту принцезну про свого краля, так мусимс гостину зробити. А па туй гостині си будеш выбирати, лебо я маву дванадцять принцезны, так із тых, котру си выбереш. Кедъ трафиш на тоту Златовласку, так тата буде твого пана. Котру си выбереш.

Так, зробили гостину на дворі, положили стул, а навколо стола стульці, а вшytkых дванадцять вивів там. Але кожда мала застера на голові, же волосся не видно было; а кожда єдна была, як друга, же розпознати їх не мож было. Так Юрко думать собі: „Но шо теперька, як выбрати?” Лем же мало-м са змылив. Кедъ вун ішов лісом тым, кедъ тоту воду піс, а вун там видів, що павук муху зачав цицати, муха вже вмерла. Так, же як тоту муху воскреснув, так вна му тиж слюбovala, же як буде на цього зле, же вна му поможе. Но так уж тогди, як вишли на тот двур, на тоту гостину, так зачав вун выбирати, же котру то вун має си Златовласку выбрати. Но так ходить навколо, позерать, ту не знає вубец познати, же котра то може быти Златовласка. Але раз йому пришло до головы на тоту муху, же вна йому вбіцала, же вна йому дашо поможе. Та й вна вже гнедь забзунчала му коло вуха, та й му повідать:

— Подь, Юрко, за внов, подь за внов. Як я на котру сяду, тоту си выберъ.

І так било. Вун позад неї, позад неї, а вна як сіла на голову, і вун повідать:

— Но так тоту ми принцезну дайте.

Тогди краль зняв із неї тоту застера долов. Як кідъ бы сонце засвітило, заря вдарила вод неї. Но так уж по гостині нормално са одсбрали, а йшов уж Юрко до свого краля з принцезнов.

Пришов дому, краль дуже рад быв, ніт? Принцезну прив'юв. Так, му повідать:

— Так, Юрко, си ми добрі зробив. Шытко-сь пя послухав, а за тоту одмену ти дам лем голов одтяті.

І дав му голов одрубати. Але тата принцезна того виділа і зобрала тоту воду. Зобрала пайперше мертву воду і намостила му тоты раны, голов приложила — і голов приросла му. А покропила живов водов, і Юрко воскреснув. А ставса молодшим, крашым, як дотля быв. Но і кідъ краль того увидів (краль уж быв дос старый), та йому са того дуже полюбило. Так, розказав і собі голов одтяті, а жебы

і його потому воскресли назад. Но але що? Ви зачали най-перше жывов водов його кропити, а кропити. Выкропили виштку воду, а голова не хотіла са прироснути. Та пак зачали мертвов водов кропити, і голова вже приросла назад. Але вже жывой воды не мали, бы його воскресли. Так, же краль зустав мертвый. Но а за тым хто муг наслідовати? Так, же Юрко мусив зустати кральом. Так, же, легко, ші й днеська кралювуть з тов принцезнов, кідь не повмирали.

12. Про трьох братів-гайворонів

Была раз єдна вдовиця, а была дуже худобна. Мала трьох сину. Але totы synove были дуже розвиті, непослушні, а такі страшні голодняки были. Так, же мати не могла настачити того їдіння. Раз єдну неділю мати са ладила до церкви, а на обід зладила курку. Но а як рано хотіла йти до церкви, і тоту курку положила на шпаргет, жебы са дообіду вварила. А їм наказовала, просила їх, жебы не рушали курку, же аж пак на обід, як вна прийде з церкви, же будуть обідати вшыткі в'єдно. Но вни слюбовали юй, женич не будуть рушати, а ту лем ледва чекали, кобы матір за поруг вынесло. Но так ай было. Ші лем мати двері заперла, вни вже до того горчика. Вытягли курку, а тото йзіли вшыткої, голу воду вхабили в горці.

Но кедь мати пришла на обід з церкви, видить в горчику лем чисту воду. Та уж зо злості не знала, шо робити, та й повідать:

А, бодай-исьте са стали гавранами, жебы съте с себе мнясо їли!

Но як вна того повіла, і так са того стало: вни са перемінили на гаврану і злетіли на облак, і уж зачали са кусати, з себе мнясо рвати. А з тым са забрали і полетіли по світі. І веце о них не зналанич, де са заділи, де, шо; веце їх не виділа.

Але побыло то даякій час, даякі роки, можно, рук, два, а легкó, й п'ять, вна зашла зась у тяжі і породила дівочку. Но кедь тата дівочка уж зачала рости, і юй люди повідали, же вна мала брату. Ніхто не знає, де са заділи, лебо мати не вyzрадила, же шо са стало з нима. Так, ніхто не знає, де са заділи. Тулько, же лем знали, же были, але де са заділи, ніхто не знає. Но та туй дівочці доповідали. Но так тата дівочка фурт пришла дому, а матір отравовала, просила фурт матері, же юй люди повідали, же вна мала брату, а де вни суть? Но мати не хотіла ані дівці вyzрадити. Но але кедь дівочка уж була булша, розумна, так фурт лем матір отравовала з тым, так, же мати ї то прозрадила, же як са стало з її братома.

Но кедь вна того вчула, же як є вец, і вна повідала матері, же вна йде своїх брату глядати. Но мати не дуже

рада була ї пустити од себе. Но але дівка повіла, же вна або ї пустить, або не пустить, вна йде брату глядати. Так, вна са забрала, а йде, а йде, а йде... Іде світом, а йде, а перевідує людей, же ци дігде не видали дахых гаврану. Но піхто не знає за нихнич.

Раз вна пришла на єдину високу гору і там бывала даха стара бабка. І вна пришла до тої старої бабки, та бабка лем са зачудовала, же де вна са там взяла, же там ані чоловічеського сліду не є, не жебы там хрестян зайшов, же як вна са там взяла. Но вна ї повідати, же така й така вец, же вна йде своїх брату глядати, же ци вна бы нагоду не чула аспонь у них дашо. Но та юй повідати tota стара бабка, же вна не знаєнич, але же її сын ходить по світі, то є Сонце, же можно, же вун бы знат, же, легкобо, дігде їх видів. Так гварить:

— Ты ту почекай. Аж вечур вун прийде дому, та я са нього спрошу.

Но так дівочка там зустала на нуч. Но кедь Сонце пришло дому, і tota мати його са просить, же така й така вец, же ци не видав вун дігде тых трьох гаврану. А вун повідати, же ніт. Гварить:

— Можно, бы Вітер знат, бо вун задус по вшитких кутикох. Можно, бы вун скорше.

Но а вна са такої просить Сонця, же де Вітор має біт. Но Сонце повіло юй.

На другий день врано Сонце знову пушло до своєї роботи, а tota стара бабка дівці повіла, же так а так, же Сонце не виділо нігде, жебы йшла до Вітру. І повіла юй путь, же кады має там іти.

Дівочка са забрала на туту путь до того Вітру. Но за яксь час душла там до того Вітру. Там тыж стара бабка лем бывала, но так са тыж зачудовала, же як вна са там дустала; же ані чоловічеського сліду там не є, не то жебы там дахто зайшов. Но але ужнич. Так вна ї розповіла, tota дівочка, же шо вна глядати, як, шо, за чим вна йде, но і так бабка ї повіла:

— Но так почекаш. Муй сын прийде дому, Вітор, та я са нього попрошоу, ци вун дігде не видів їх, тых трьох гаврану.

Раз вечер пришов дому tota Вітор, та й tota мати са нього просить:

— Гей, видів-им. Там є, — гварить, — а там є єдна згляна гора, а на туй зглянуй горі є дум, а в тум домі — вни, тоты три гавраны, перебывавуть. Но але там са не дустане ніхто. Там лем tot са може дустати, хто кедъ бы із мойой головы три волосы вырвав, а із того зробив драбину, а тогды бы са на туту гору дустав.

Но так вун пушов спати, тота його мати му вырвала три волосы з головы. Но а врано вун одышов знова до свойой роботы, а тота бабка дала туй дівочці тоты три волосы, а повіла юй, же де є тота гора.

Но і дівочка туй бабі подяковала і са забрала, і йшла д' туй горі. Пришла пуд туту гору і зробила з тых трьох волосу драбину. I вышла на туту гору, і увошла до того каштеля. Прииде вднука, там, у цімрі, стул і на столі три погары з вином ай три обіды приправлені, а три постелі суть там. Но і вна зашла, з єдного погара вина мало выпила ай з таніра обіду мало од'їла, ай лягла собі на єдину постіль, а са по постелі покачала. А потому са сховала пуд постіль. Раз вни, тоты тріє гавраны, прилетіли дому, посідали си за стул обідовати, но і tot гавран еден повідать, наймолодшый повідать:

— Ту, — гварить, — дахто мусив быти, бо з мого погара є одпитой, і з обіду їв хтось, ай постіль покачана.

Но але тамты двоми са зачали сміяти, та гварить:

— Хто бы ту муг прийти? Та ту са ніхто не може дустати.

Но так, же дали тому покуй, но так то зустало.

На другий день само так зробила. Но вже з другого, того середушого, погара... Tot середушый само так повідать:

— Ту дахто быв.

Но але тамты двоми го перемогли, же там са не може ніхто дустати. Но так, же то зустало зась так.

Третій день само так зробила.

Но кедъ уже пришов tot найстаршый, видів, же вже ай з його погара хыбить і з таніра, і постіль му є розбита, повідать:

— Та, — гварить, — урчиті, ту дахто мусить быти. То мусиме найти.

I зачали глядати, і нашли ї пуд постільов. Но кедъ ї нашли, та ї выкликали вои. Ні, та й са нєї просяять, же шо вна за єдна, шо вна там глядатъ, а шыткой са вывідовали. Но вна їм са признала, же вна їх сестра, а же вна пришла

їх выслободити. Но вни ї повідавуть, же не є на світі чоловіка такого, жебы їх муг выслободити. Але вна повідати, же ніт, же вна яку лем улогу будь на світі дустане, же вна того переконати, же вна їх мусить выслободити. Так, вни ї повідавуть так:

— Кедъ уж са прибераш нас выслободити, но так тогды мусиш, — гварить, — ти даме за улогу за дванадцять року, за дванадцять місяцю, за дванадцять тыжню, за дванадцять дну ай за дванадцять годин не сміеш слова прогварити. Кедъ того дотримаш, тогды нас выслободиш, а інакше нас не выслободиш.

Но вна са прибрала, же вна того дотримать.

Так, вни, жебы были юсті, жебы вна мала можность к тому, так вни ї самі взяли, а ёй понесли до єдного грубого дубового ліса. Там быв єден дупнавый дуб, грубий, а до того дуба ї вложыли, жебы тот час вна там перебывала, жебы з ніким не мусила ніяку річ мати.

Но вна там в тум дубі была даякый довшый час. А раз ішов єден ґроф на кочі, тамды йшов на проходзку. На чотирьох коньох ішов. Но кедъ пришов ід тому дубові, коло того дуба са коні заставили, а далше ані кроха не хотять зробити. Ніт а ніт. Но і ту вже видів ґроф, же помочі не є, так си думать, же дашто ыншого ту мусить быти, же коні там душли, а выдты ані кроха ані ту, ані ту, нігде гнутиса не хотять. І розказав слугові глядати дашо. Но і зачали глядати, і нашли її там, у дубі. Вни ї з того дуба выняли, но видить — принцезна красна. Но і тот ґроф быв молодый, слободный, так си думать, же ї возьме. Звідуєса дашо неї, вна головов покрутить, пебо плечом стисне, ані слова з неї. Но і вун си думать: „Хоць слова не є з неї, але красна”. Дуже му са страшно залюбила. Вун си ї безтак бере. І выложыў до коча, і взяв дому.

Притяг дому, ні, там уж зробили свадьбу та ї си жывуть. Але раз вун дустав іти до войська, дустав зволаваці листок і пушов на войну. А вун мав дома мачоху. Тота мачоха са па ю дуже сердила. Но вун, як пушов на войну, а в тум часі вна породила дітвака, породила хлопчика, а дуже краснога. А тота мачоха зобрала того хлопчика, як вна породила, і вышмарла воблаком вои, а юй положыла шіня. Но але тоты гавраны, як вна вышмарла того хлопчика вои, гавраны прилетіли, хлопчика вхопили та ї однесли. А вна

йому одписала на войну, же жына му породила шіня. Но вун собі думать: „Но шо є? Кедъ породила, та ыншак уж не буде”. Но так написав письмо дому такой обычайной, же уж як є, так є, ыншак то не буде, лем жебы на ню давала позор, бо вун і страшно мав рад.

Но по дакум часі пришов дому якси так, на доволенку. Вна была зась у тяжі, зась породила другого хлопчика, знова, як вун быв при войську. Та й як мала пород, tota machoха знова того дітвака вышмарла облаком вон. Но totы гавраны знова прилетіли, того дітвака вхопили, однесли. А вна положыла мача д' нюй. А зась йому письмо написала до войська, же жына уж породила мача. Но вун зась си з тогонич не робив, лем писав: но та як є, так є, но уж лем жебы на ню давала позор, бы і опатровала.

По третій крат зась вна мала пород, мала дівча. Ай тото дівча зась tota machoха вышмарла вон, а д' нюй положыла порохнавой дерево, такой згнитой. А йому одписала до войська, же така й така вец са стала, же порохнавой дерево, погнитой породила. Но вун уж не одписовавнич, бо вже йшов до цивілю. Пришов дому, но так як є, так є, та уже ынакшой помочі не є. Но але як вун пришов дому, мачоха зачала його бунтовати, зачала надавати:

— Ані бісіды з нєї, ані нічого. Пся ти породила, мача породила, порохнавой дерево ти породила, но нашто ти таку жыну?

Зачала го бунтовати а бунтовати, і натулько, шо його тото аж намерзило. Вже си сам зачав роздумовати, же якси правду мачоха має. Так си думать: „Шо зробити?” Но так вун са причіг розгод, же дась і голов одтяти, а веце няй має покуй. Так зашов, дав закликати кату, того, шо головы знімать, а її дав прив'язати д' слупові, жебы і голов одтяв. Но кедъ вна вже була прив'язана д' слупові, кат при нюй стояв із саблью. Но але кат при нюй стояв і ей страшні жаловав голову стинати. Но але қральський розказ мусив повнити. Но так як на нього қраль скричав:

— Кате, до роботы!

Но і кат тогды витяг саблю, розмахса, же і зотне голову, а в тум моменті прилетів єден гавран і хопив го за руку, а повідав:

— Кате, стуй! Ту маєш красного хлопця, а са з ним забавляй.

Но і кат положив саблю з рук, взяв того дітвака на руки і са бавить. Видить — дітвак красний, хлопець такий, же ышакий не егзистує. Ту са бавить довгий час, бавить, по tot краль са на того позерать, так знову на ката:

— Кате, до роботи!

Но кат одложив хлопчика, саблю до руки, а знова са вымах, же ї голов одотне. Но як вымах сабльов, прилетів другий гавран і знова вхопив за руку, і повідать:

— Кате, стуй! Ту маш другого хлопця, а са з ним забавляй.

Но вуп знова положив саблю, зась із тым хлопцем са бавить. Краль на цього по-треті крат:

— Кате, до роботи!

Но tot знова взяв саблю, вымах, же ї голов одотне, прилетів третій гавран, гварить:

— Кате, стуй! Ту маш єдну красну дщеру, а са з цього забавляй, а ты, сестро, промовляй!

I тоді сестра зачала бісідовати, бо уж ї авкурат надышов час, же дотримала. Вни са, тоты гавраны, перемінили па хлопцу назад, як ай били, вна прогварила, і тоді вшиткої на мачоху виповіла, же як із цього робила. Но та й потому зробили велику гостину, радусь, ніт? А такої при гостині суд быв. Так само краль повідать, же що бы з таков женськов зробити, що так робила? А вна сама, мачоха, повіла, же який трест ї дати: же набити до бочки клинцю, а вложити до бочки, бочку забарвiti, а винести па високу гору, а долі горов пустити. Но і краль дав так зробити. Дав набити до бочки клинцю, винесли на високу гору, а ї пустили долі тов горов. А краль з жынов, легкó, же шій днеська живуть.

13. Як Іван продав зайця, вовка і палицю

Та приповідка бы была така. Повідав ми муй дідо, же в їх селі быв якысь пан ай якысь Іван. А Іван робив польовника, таک веکшынов ходив по лісоч. Але раз са му подарило їмити зайця. Їмив зайця і приніс дому. А до Івана ходив пан. Та й як пришов до нього, та й позерать, видить — заяць ту. Та й гварить:

— Іване, шо ту маєш?

Та й Іван му гварить:

— Ей, кобы ты зінав. То є шыковны поштарь.

— Іване, продай ты мені поштаря. Я потребуву, бо я маву много родичу в Америці, а мені такого поштаря треба.

Та й Іван не хотів, не хотів, но але предця пак са розгод. Гварить:

— Продам.

— Та кулько хочеш?

— Та дві банковки.

Та й заплатив, та й гварить му Іван:

— Возмий ты зайця, а приведеш дому. Жені повідж, бы спекла вшіп'я, вшила кобільча; вшіп'я до кобільчати ай пінязі на знамкы, здієш на шыю, а зпесь го ниже села, а пусь, жебы го псы не їмили.

Но і пан так зробив. Як зышов ниже села, зайця пустив, но і, правда, заць втікав. А вун рад выдтам назад дому. Повідати жыши:

— Поштарь добрий, бо як-им го пустив, та так пушов, шо і павечор назад ту буде.

Но та й чекать еден день, другий день, третій день, поштаря на ё. Но та й шо? Іде вун до Івана, же Іван го скламав. Прийде до Івана, а Іван міджи тым, ніж пан пришов, їмив вовка в лісі. Привів вовка, прив'язав д' стульчати, і пан увошов до хыж. І гварить (вже забыв на тото гварити, же як го скламав з поштарьом), лем гварить:

— Шо ты маєш, Іване?

— Ей, шо я маву? То є шыковны баран.

— Йой, Іване, продай ты мені, бо я маву громаду увець, мені бы такый баран са годив.

Но та й вни са догосли. Дав му аси три банковки за тово та й вовка взяв, привів дому. А повів му:

— Пусь го до стаянки, двері попудперай, бо вун буде дуже вувці вганяти, бо то, знаєш, такий баран.

Но та й вун так зробив. Вовка пустив до того, попудперав, по, слухать так на двері — баран вувці вганять. Ввошов до хиж, такий рад! Повідати жыні:

— Рано буде ші раз тулько овець.

Но ледва са дочекав рана. Рано встав, пушов у дверюм, однимать двері — тяжкой, не мож. А вун вшыткы вувці позаїдав, лем три вхабив. А вшыткі горі дверми паклав до ракашу. Як двері са вывалили, тоты поздыхані вувці пана привалили, а вовк утік. Йой, пан такий нервозный! Прийде до Івана, но, біда буде. Пришов до Івана, але Іван над тым почитав, та якусь стару кобылиші таку сиву купив, ввів до хиж, прив'язав д' кутові, дав сіна та й пан увышов. Пан са занезнав. Та й уже не гварить за барананич, лем гварить:

Шо то маєш, Іване?

— Ей, шо? — гварить. — То така потвора, шо стріблом..

Но і пан по пінязьох та й гварить:

Іване, продай ты мені.

Та ты ми не заплатиш тулько, кулько того стойть. То суть пінязі.

— Лем ты мені продай.

Но ледво бідов са догосли на п'ятнадцять банковок. Пан заплатив, но так гварить:

— Бери дому. А приведеш ей дому, дай ей три ведра вувса, воды са напити, стайню порядно вычистити, позамітти, вмыти, попуд тото дати покрувці, шо вже маєш, — плахты, бокома обложыти перинами, загловком, бы са не одкачало стрібло.

Но та й пан так зробив. Прийде дому, вычистили стаянку, кобылу прив'язали, дали са пайсти, напити. Пришов, поносив шыткай з дому, сам лем на голых дочках спав. Тото вшыткай поносив до стайні. Но та й вже чекать рано. Ледво бідов са дочекав рана, рано увойде, кобыла дустала гначку, самозрейме, по вувсі, а по воді. Та знаєте, як то вже выпадало, ніт? Шыткай бідов. Йой, пан лем са за голову їмив, біжыть, повідати жыні. Жына пришла, галайкавуть, біда. Но уж шо з Іваном?

— Лем забити, — повідати жына.

Та й пан до Івана, лем забити гет. Но Іван вже зінав, же шо го чекати. Та шо выдумав? Зробивса вмерлым. Зробив нормально ладу, ліг си до лады, жыні розказав, жебы свічкы запалила коло нього. Але з тым почитав, як ші пана вымудровати. Так, справив си такий бігарь, завісив копець головы на клинець. Но кедъ пан увошов, чорт має кого бити. Іван уже вмер. Та й на жыну:

— Та шо є? — на Іванову жыну.

Вна з біды апі не годна нич гварити. Йойкати. Но ледво з бідов повіла:

— Та вмер, та вмер.

Та й пан позерать так по хыжі — увидів tot бігарь на клинці.

— А, — гварить, — хоть і вмер, та холем му ші дві-три дам.

Вхопив бігарь та й Івана швіг. Як го вдарив, Іван са схонив.

— Ей, та шо пане?

— Йой, Іване, перебач! Продай ми tot бігарь, я пуйду мертвых зганяти.

Та й Іван ніт.

— Та де? Тото дорожой.

Та й лем так довго пан до нього гучав, же лем пред ця вун го продав за двадцять п'ять банковок. Но та й пушов з бігарем. Но але як пришов дому з бігарем, гей, та й автоматіцкы вже пушов до редакції, выгласив криста-крижом, же вун мертвых годен зганяти. Але шо? Мертві люди такі са трафілі, но але то собі ніхто не муг доволити з таких худобных людей, бо то пінязі стояло. Но та й шо? Так, раз далеко якогось ғрофа дівка вмерла, а вун са в тум дузнав. Аж у цизіні десь далеко. Та й ғроф, як са того дузнав за адресов, сів до авта, давай. Пришов аж до пана. Та й пришов до пана, та й гварить панові, ци вун є tot, шо мертвых зганяти. Та же гей. Йой, та добрі! Та на пана, бы са зладив, а сідав до авта, а йде там, бо його дівка вмерла. Та й добрі. Пан са зладив. А гварить:

— Во плат са не бій. То знаменательса, же кедъ са то стане, так пак не зінаву шо за то дустанеш.

Пришли дому, до ғрофа, так навечур. ғроф утворив цімру, там му вказав, де лежала — в такуй склянуй труні, гейже, парада сама. Но та там го запер на цілу нуч, гейже,

а до рана же то зробить. Так гроф рано встав. Та й пан як го там запер, та й мало побыв, та й давса до роботы. Бігарь до рук та й зганяти. Та й зганять, та й зганять, та й порозбивав там ушыткой по цілуй цімрі, та й б'є, та й б'є. Вже лем му когуцик в руках зустав з бігаря, а вшыткой са поламало. Та й ніт помочі. Та й вже ту когуты співавуть, і вун уже захуреный, вже не знає, шо має робити, та й са там до кутика склюс. Та вже лем чекать.

Гроф рано, як обычайні, довго спав, аж так в вусім годин встав. Прийде, утворить двері, попозерать — там шыткой роздрыляной по цімрі.

14. Врятована дівчина

Быв еден чоловік, котрий жыв собі такий, ші аж не так старий, із жынов. Лем вни двой жыли. Но як то звычайно было на крачун, гей, але мы кличеме — на сяый вечур, но, звык быв на дрыва ходити tot день до ліса. Но вни са там врано позбирали, жына вже са там ід вечерові приправляла, гей, ідіння, кутрой шо треба было. А вун повідать:

— Жено, впрягу коні, а йду я даю поліно привезти.

Но а вна гварить:

— Та йди, йди. Лем даяк меркуй, неборе. Помалы, же-бы са там з тобов не стало дашо в лісі.

— Ой, та шо бы са стало? Я много дрыв брати не буду, лем тулько, кулько коні будуть біровати повезти, та тулько брати.

Ей, упряг вун коні, пушов до ліса, а жына зустала дома. Вун пушов до ліса і наготовив тых дрыв, кулько вже бізовав на коні, і паклав на вуз, запапрутив собі порядно, пі, но та ѹ сів на вуз на дрыва та ѹ іде. А раз там була в лісі така велика колодязь, болото. І пришов вун ід тому, ід туй колодязі та ѹ становив коні, та ѹ позерать і думать собі, ци вун перейде тамтады. Але собі роздумав так: дрыв не много є, коні сильні, пуйдуть. Но пич. Сів назад на вуз і — бйо! Рушив коні. Коні пушли до того колодязя, і коні вышли, але задня теліга зустала. Коні стали і ніт, і ніт, і ніт, і ніт. І ніт того, же-бы коні выдтам могли потягнути. Но ту вже вечур приперать, вже дома му было быти. То є крачун, пі? Йой, добре шо не робить. Плаче, йойкать. Не можуть коні вытягнути та ѹ уже вуз, задню телігу з того колодязя, з того болота. „Шо вже ту, — повідать, — помочі ніякой, нівыдкы, пі людей, пі нікого. Диеська вже ту вечур скоро, а я ту ѹ обмирькну. Шо я зроблю?”

Но але трафивса еден чоловік йому. Пришов ід ньюому обычайно та ѹ повів:

— Дай боже щастя.

— Дай боже здоров'я.

— Та шо, — гварить, — ту робиш, чоловіче?

— Йой, боже муй, тадь шо роблю? Зашов-им аде...

Думав-им, же коні вытягнуть, але задня теліга зустала

і ніт того конім витягнути телігу, вуз із болота, по, з колодязя.

А вун коло цього ходить та й повідатъ, гварить:

Та шо бы-сь заплатив? Я ти поможу, не буйса, по.

Но а тот роздумовав много чоловік, же шо йому повбіцьти, шо му заплатити. Але тот на цього гварить:

— Но, — гварить, — я плацу не дуже так хочу, лем ми повбіцай того, в чум ты не знаеш, тот на того. А то быв дябол.

Но тот повбіцав того, в чум не знає. І як му того повбіцав, в чум вун не знає, і тот са їмив ззаду за дрыва, тот їмив коні, газда, а тот їмив дрыва, пудняв телігу і тот рушив: „Бйо!” І коні пушли. І пришов вун дому. А тот са стратив десь од цього, зустав там у лісі тот чоловік, шо му помог. І пришов вун дому, жына вже рада.

— Йой, та де-сь быв, шо-сь там робив? Чей дашо са стало?

— Йой, жено, жено, так і так са стало зо мнов. Ніт помочі, не было. Раз пришов єден чоловік, яксь са з'явив ми в лісі і ми повів, же вун ія виратує выдтам, але жебы-м туто повбіцав, в чум не знаву.

— Та шо-сь... — гварить, жына на цього. — Та ци повбіцав-ись?

— Тадь слухай, жоно. Тадь мусив-им повбіцати. Я не знаву шо, лем повбіцав-им.

— Йой, — гварить, — неборе, неборе, та недобрі-сь зробив, — жына на цього.

А жына била в тяжі тогди, знаєте? А вун му того повбіцав. Но жына вже са зажурила. І вун, як жына му повіла туто, так вун са позвідовав жыны:

— Та шо то?

— Йой, тадь я в тяжі. А ты в тум не зпав, а туто-сь повбіцав.

Но вун:

— Шо буде вже. Шо буде, та вже помочі піт, ні порады ніт.

І то было аж до другого сятого вечара, до рока. Вун, тот чоловік, гварив, же вун прийде за плацов, тот дябол. Прийде за тым, шо му повбіцав, в чум не знав. Но добрі, же є дома. Нич са не стало. Але жыні все било в голові, же недобрі то зробив. Но але няй то буде. Пришов час, дітвак са народив, дівочка. Породила жына дівку. Ей, дівка красна, і росте, і росте до рока. Вже рук мала, в рук на сятыйвечур

сідали до стола, до вечері, — а звичай в нас такий быв, же газдышня крачун саджала до пеца, жебы крачун быв у пецу тогды, жебы пікса, коли будуть вечеряти, — но так вна посадила. А крачун быв з ярчаной муки. І вна вже порихтовала, посадила крачун до пеца, но і порихтовалиса, сіли за стул і вечеряли. Почали вечеряти. Раз тот прийде пуд воблак, покльопкати. І вун са вголосив:

— Но, — гварить, — та я єм ту за тым, который-им ти помуг в лісі, я є за тым, шо-сь ми повбіцав, в чум-ись не знев.

Но його вже страхом взяло, но, жаль їм було, піт, же вун дітвака повбіцав, дівку. А вун не знев, же жыша в тяжі. Но нич са не стало. Вни са дуже пожурили вбидвой. Але крачун в пецу ярчаний. Крачун в пецу сидить, печеса, та й гварить:

— Гоп, хлопе. Чекай, гварить. — Чекав я, чекай і ты. Раз тот чекать.

— Но шо є?

— Слухай, я є ярчаний крачун. Мене взяв газда до міха, насыпав, взяв ия на вуз, пов'юз ия на поле, впряг коні, поорав землю на мене. Як землю поорав, потому взяв мене на плечі до міха, зачав мене метати по вшытку землі. Мече а мече, а мече, а мече, доки мене не выметав по цілуй землі. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить.

А тот мусив тырвати, бо то на божий розказ було. Но tot зась почекав, крачун, жебы му довше одтяг.

— Но як ия посіяв, коли не взяв желізні зубы, бороны, запряг коні та по мені місь. Зубы мене дзъобкавуть, мені до плечей, мені до головы, мені ту, де-не-там; зашов — заборонив мене. Заборонив мене з тыма желізныма боронами. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Як ия заборонив, но, добрі. Та й я якось бідно помаленькы, помаленькы, помаленькы побыв в землі якісь дни і я вже почав са двигати горі, ісходити. Як я уж зыйшов, я вже рад быв, же я вже вздоровів од тых желізных борун. Но я вже тепер хлоп. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Ей, так то було! Газда вышов, позерать — радуєса. „Красный ярець, — гварить, — такой шумный, зеленый”. Но і я рус і рус. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Як я вырус уже до старості, як звичайно чоловік, як уже доросте до року, та й уже старший, і я, — гварить, — дорус і пристиг-им. Як-им пристиг, газда прийде, попозерать на мене, рад такий, же

я красный на колос. Зашов, зорвав колос із мене. Принюс дому, вказує жыпі: „Жено-неббó, геле, який красный ярець маєме”. Вун зашов, розтер на долоні, розтер мене, розтер і поздував з мене порох, позерать, гварить: „Але красный ярець маєме”. Добрі. „Жено, час косити, бо пак нам клюсне”. А другой день са зобразив газда з жынов, взяв косу та й пришли д' домні та й позеравуть, выдкы бы, з которого боку бы ліпше зачати косити. Но зладив раз-два косу і зачав рубати мені попуд ноги. Як зачав валяти долов мене на землю!.. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Но скосив вун мене на землю, а жына позад нього зашла мене збирати та до купки складувати, а повереслом тискати мене. Зв'язала, стиснула, закрутила так, шо я ледва дыхав. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Но скосили мене, пов'язала жына, раз забрали, мене до копок складовали. Склали мене до копок, до таких маленьких, но, тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Я в копках побыв дас пару дну, вже я просох. Ей, пришов газда, позерать, гварить: „Жено, сухий ярець. Треба везти дому, бо годен додж быти, та нам помокне.” Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — А тот пуд воблаком мусив чекати. — Упяг газда коні, посадили на вуз, взяв ланцы, штранг, павуз, пришли д' домні та й мене газдыня, — газда на возі, — а газдыня мене на вилы так здівать, а здівать, а газдові мече. А вун так мене толочить до воза, а толочить, а толочить, жебы ня много наклав. А жына вилами до мене, а вилами до мене. Но забрали мене на вуз. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Як ня наклали на вуз, тогды взяли, — гварить, — якесь дерево, павуз даякий, запапрутили мене так, шо я, — гварить, — не муг са ані гнути. Тырвав я, тырвай і ты. Но притягли вни мене дому, так зпову жына на вилы, а газда горі на подрі, як са повідатъ у нас, і складувутъ мене. Жына зась до мене вилы, а дас газдові горі. Газда так попуд шар толочить, колінками мене вкладує, жебы я там са змістив. Зметали мене, порядили, привезли мене, склали на подрю. Я там сиджу. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Но было то довгый час, — повідатъ. — Раз повідатъ газда, пришла зима, роботы не мав такої: „Імлю я са ярець молотити, бо треба нам, — гварить, — їсти”. — Но а жына гварить: „Можеш, можеш, — гварить, — студінь дуже не є, та пуйди на пеливню та помалы молоть, кущоң”. Вун са забрав, пофрышниковав, по

фрыштику пушов на пеливню, наметав мене, наметав згоры на боїско; зашов, попрустерав мене єден при другум снуп. Коли не взяв ціпь, як зачав по ми лупити, по моюй голові, йой, я ту вже лем слава тырваву. Так, тырвав я, тырвай і ты. Но як мене змолотив, взяв вилы, а солому з мене повытрясовав, повытрясовав, повытрясовав. Солому одложыв, а мене вхабив на боїску. А я лем чекав, що вун буде зо мнов робити. Солому одпрятав, а пак взяв граблі, мітлу, позмітовав мене до громадки. Я собі так ряховав, же вун мене позберать, а вун кедь узяв ціпь, зась по ми голум луп та луп, та луп. Я пырскаву, скачу єден ту, другий ту, але помочі не було. Як ня оббив, — тырвав я, тырвай і ты, — зашов — попримітав, попримітав. Як ня попримітав, і взяв граблі, так мене одсунув пуд стіну. Одсунув мене пуд стіну, дав на громаду. Як ня вишток помолотив, вишток ня позмітовав, одграбав ня пуд стіну. Я там лежу і лежу. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Но але що? Треба чистити, віяти. Раз вун пушов із жынов, выдкысь притяг яксь млинок. Но положили на пеливню млинок і зачали мене віяти. Газда взяв до віячки — то са кликала віячка — та й мене сыпле там горі до грота, а жына вбертать і вбертать. Мнов вітер так гонить! Я падаву долов, а з мене порох, — гварить, — взад. Так мнов трясе по руштах, так мнов набивати, а набивати. Но тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Як мене повіяли, зобрали мене до міху. Як ня зобрали до міху, поносили мене й на пуд, там ня посыпали до фыршлога, до сусику. Но я вже рад быв, же вже-м там. Але тырвав я, тырвай і ты. Но я там є, є, є. Раз пришло, жына гварить газдові: „Неборе, везти бы нам до млина ярець, бо хліба не маєме з чого спечи”. „Но та, — гварить, — порихтуй міхы, порихтуй, жено, порихтуй, та набереме, та я впрягу коні, а повеземе до млина”. Но раз вни вышли на пуд, беруть мене до міха. Натрапали, натолочили мене до міха, натолочили, натолочили і ня долі лазивом пустили доловка до сіньох. Взяли на руки, положили мене на вуз. Но тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Положили ня на вуз, я собі думав так: „Чекай, де вни мене задівуть?” Но газда сів собі зверъха і жына, пушли до млина. Пушли зо мнов до млина. „Боже муй, — гварить, — де мнов тулько будете гонити, возити ня?” Раз взяв міх газда, пушов, всыпав мене до грота, до млина. Я там пушов, раз пустили tot

млин. Я пуд қамінь падаву, мнов тре, мені дробны кусткы путерло, шо я зустав на порох шыток. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Як ня потерли на муку цалком, забрали ня до міха назад, положыли на вуз, сіли на коні і пришли зъме дому. Пришли зъме дому і жына гварить: „Но, газдо-неборе, я вправлю на хліб”. То было перед сятим вечаром, на крачун. „Та вправ, вправ, гварить. — Ану, попробуйме, ци буде добрий, яка то мука, як то са змололо”. Но зашла жына, знесла мене на корыто, взяла якось сито, зась мнов набивать та набивать, та набивать. Пошіняла мене до корытяти. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Як прошіняла, тогды зашла, нагріла воды маленько, а вляла до мене. Та ѹ зачала мене місити атак (казкар показав руками), долюгати до мене, давити мене пуд руками. І давить ня, і давить, і давить. Тырав я, тырав і ты, — гварить. — Но як уже ня выдавила, вхабила ня. Я мало пудкыс. Як уже-м пудкыс, знову жына іші зась мене зачала дусити, давити, ші раз вправляла, пудмішовала. Но перебыв я вшыткой, перетырвав я. Іші другы раз ня давила, та гварить: — Тырвав я, тырвай і ты. Но як уже шо до чого пришло, вна гварить, вже пудкыс-им, саджати до пеца. Зашла, положыла впалачку, наметала мене до впалачки, наметала і зачала мнов набивати в палачці, атак (казкар показав як) пудоначовати... Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Як ня вывпалала, положыла на лопату, пристерла, ші маленько водов ня погладила позверыхы, привначила, ші шо веце, та зашла та веретеном ня подзьобкала. Но, йой, шо ту маву робити? Тырав я, тырвай і ты, — гварить. — Зашла, упхала мене, шуп мене до горячой пецы. Йой, шо теперька ту маву робити? Та ѹ я са пецы, та ѹ пецы, та ѹ пецы, та ѹ пецы, та ѹ пецы, докы-м са не впік. Тырвав я, тырвай і ты. Як ня вышили, побзерала ня, покльопкала, ци я вже впечений, положыла горізнач на столець. Но я вже горізнач лежу. Як-им уже полежав, дораз жына пришла, перевернула мене і вже-м пристыв. Як-им пристыв, взяла нуж, як раз до мене ножом завалила, перерізала мене. Тырвав я, тырвай і ты, — гварить. — Но нич. А потому каждый собі з мене скыбку взяв, зачав ёсти, кусати, і кусати, і кусати. И кусавуть мене, і кусавуть, і мене ізіли. И когут заспівав в пувночі, в дванадцять годин, дябол із-пуд хыжы зміз, а дівочка зустала здорова. Іші днесь жыс, кедъ не вмерла.

15. Мельник і його донька

Быв еден мельник, а мав жышу, а єдиу дівку. Але красну дівку мав. А потому його жына вмерла, та собі взял вже другу жыну, вдовицю. Знову мала дівку. Але уж така ошклиця тата її дівка была.

Но та й тоты дівки росли, росли, та й хлопці ходили за тыма дівками. Але хлопці барзі са вшімали тої красної дівки, першої мельникової жыны дівку хотіли. Но вна страшно са злобила, же її дівку не хотять, лем її, бо вна шувна, та вна перебиватъ. Та й вна тому мельникові гварить:

— Знаєш ты шо? Я тя лишу, кедъ тоту дівку дагде не стратиш.

Но мельник собі думать, сирохманиско: „Но шо робити? Через бабу свого дітвака тратити даяк”. Та вна гварить:

— Лем забити її.

А вун собі думав: „А, забити її не хочу.”

— Знаєш шо? — гварить. — Я ей выведу до ліса, там єй прив’яжу, жебы дому не могла прийти, а вна сама вмре там коло того з голоду. Та кедъ звірі прийдуть, — гварить, — та ей розорвуть.

— Но та няй буде, лем дому бы-сь ми з ньов пе йшов. Бо кедъ прийдеш ми з ньов дому, або вна прийде ші потому, так я тя лишу, я не буду з тобов жыти.

Но та й мельник другий день рад-не-рад узяв якысь мотуз та й:

— Дівко, подь зо мнов.

А вна гварить:

— Та де йдеме?

— Пуйдеме на дрыва.

То так якось выходило, же на плечох будуть нести дрыва. Зав’яжутъ до тых мотузку, та будуть нести дому.

Пришов вун до ліса, так далеко пушов, гет далеко, дас п’ять-шість кілометру од свого бываня, і там тоту дівку прив’язав, у тум лісі. Прив’язав єй д’ єдному букові і забрався, пушов гет.

Но і тата дівка там была прив’язана, повіджме, там день, може й, два, може й, три. Йойкала страшно. Вже й голодна і во страху.

Але быв еден польовник. То быв царський син. Вун ішов па польовачку та й мав двох псу з собов. Но та й як сів собі полудновати, та й вже й псум давав примашеного хліба з маслом. Та й сам їв, та й псові дав, єдному й другому. Але псы не їли. Хліб узяли до пыску і понесли там десь, туй дівці. Понесли туй дівці та й там положили. Но але вна не могла їсти, бо вна руки прив'язані мала, та не могла їсти. Но але вун вже позирав: „Де то псы? Все інколи, як їм дам їсти, та йзідять, а тепер десь пушли”. Пришли псы знову, а хліб там ухабили. Вун знову сдрізав фалаток хліба, примастив і дав псові, але вже лем єдному дав, другому ні. А тот пес знову йде там. А вун за псом. Прийде там — йой, яка красна дівка там прив'язана. Лахи вже са на юй попрудериали, як са там чухала. Та й totu дівку попризерав та й думать собі: „А, та що робити? Та лем пустити дівку”. Та й порозв'язував totu дівку. Вна са стала ганьбити дуже. Но гварить:

— Та не ганьб ты са, дівочко. Та выдки ты? Та як то, же ты ту прив'язана?

— Та так, а так, та так, а так, — гварить. — Муй отець, — гварить, — мав мачоху, так вун са на мене, але не так вун, як вна са на мене гнівала, же її дівка не є така шумна, гі я. Так хлопці ходили за мнов, а за ньов не хотіли. Та мене розказала ту ғывести, а всмерти.

Но так гварить:

— Пуйдеш зо мнов. Пуйдеш до мене.

Думать собі: „А, я totu дівку возьму за жыну”. Та й привів єй десь так близько ід своєму містові, ід тому варошові, де вже бывав.

— Ты, — гварить, — ту зустань, а я пуйду за облеком, бо тя таку до царської палаты не буду вести, таку цундраву дівку.

Пушов та й якісь лахи там забрав материны, но та й понюс юй totы лахи вблечиса. Вна са вболокла, і прив'юв єй дому. Але вун не вказовав сій ані нянькові, ані матері, лем там зав'юв до єдної хыжы, до свого біту та гварить:

— Ту будеш спати, і буду ту коло тебе.

— Но та добрі.

Та й вна вже там сіла собі, та й там (то вже быво вечур, правда, як вни пришли, вун цілый день ходив), та вни собі полігали спати. Врано встав та й гварить матері:

Мамо, знаєте що? Я, — гварить, — собі жыну нашов.
Де?

- В лісі.

-- Фрас знає, яка то жына.

-- Подьте попризерати.

Мати му пришла, увиділа та й гварить:

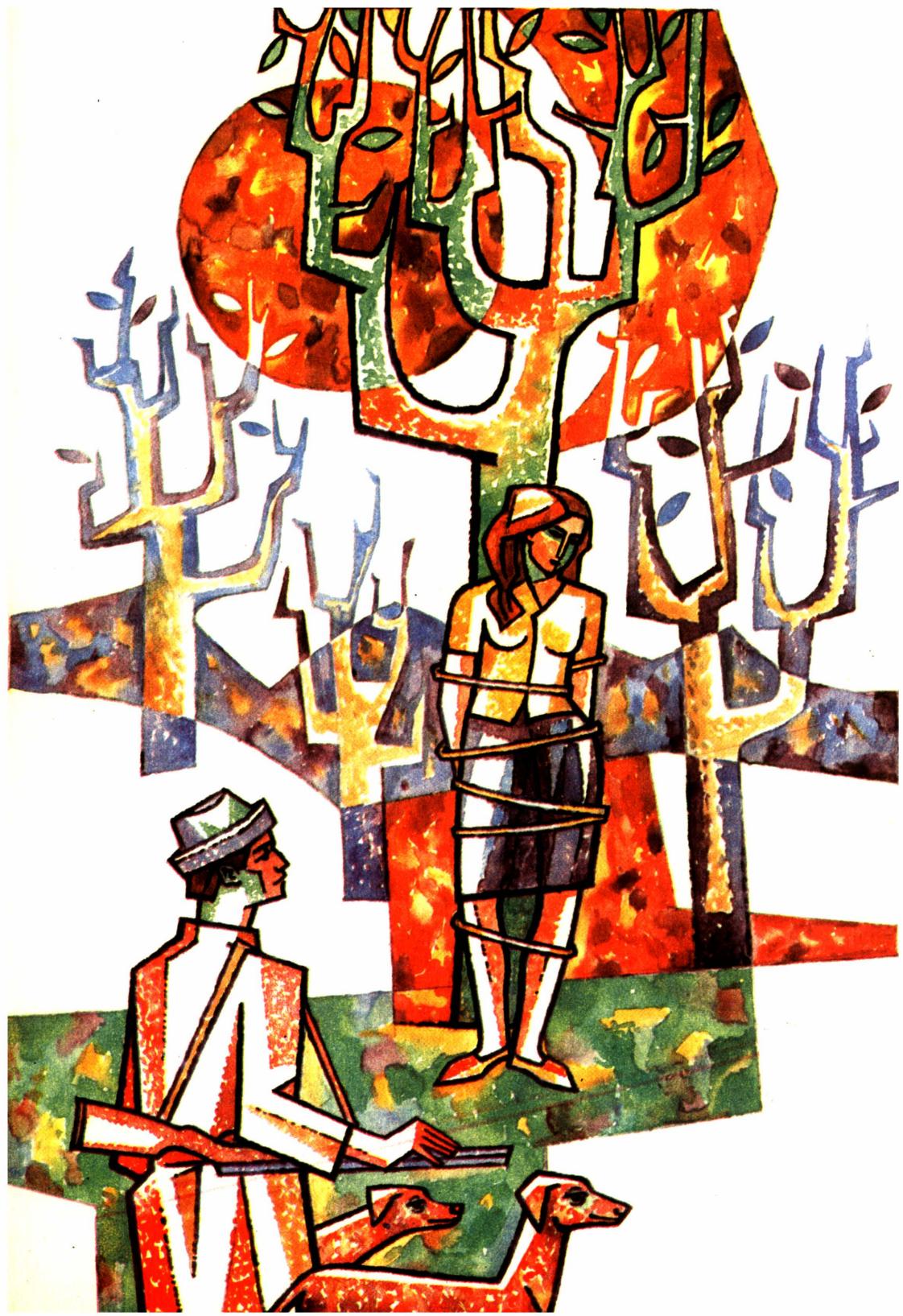
— Та дос красна дівка, — гварить. — Файно вболочена є. Та няй буде, но. Та нам маєтки не треба. Ми маєтку маєме дос, лем того хочу, жебы тобі са любила, же кедъ ти на серці лежыть, же кедъ ти є присмна, або любиш ей, так ей беръ, но. Нам не треба ані поле, ані гроші, ані нич, так головна вец, жебы хрестян быв файный.

Но та й тото так было-было, а за якісь часы вна зашла в тяжі потому од нього. Але меджи тым тата кральовна вмерла, тата цариця. Як умерла, то так царь узяв знову собі другу жыну. Взяв другу жыну, а тата жына потому вже зась мала дітвака од царя вже, бо й вун ші не быв старый. Но а жыну молоду взяв. Но як уже са поженив і други раз царь, так знову так было, же тата кральовна са дуже гнівала на туту, же то вна є така обычайна дівка, а вна є з панського роду. Юй са тото не любило, же вун са замішав до такої дівки, шо в лісі нашов. Так, не любило юй са. Але потому якось выдали му войну другі кральове. Тот молодий пушов на войну, а старый зустав дома. Но але меджи тым, як вун пушов на войну, вна мала малого хлопця. Но так царь са радовав, бо царь не знов, вун са не мішав до таких бабських веці. А вна дуже сердита была. Та й написала єдной письмо, же: „Твоя жына породила шеня, пса, місто дітвака.” А гонем єдного посли на коні (бо тогды ші не было такой летадло, або шось такой — телефоны, як і днеська шо вже є), так посли на коня. Сів собі на коня, а давай! Принюс тото письмо тому принцюві. Вун читать. „Е, думать собі, — пса, жебы моя жына мала? То бы зазрак быв. — Но але думать собі: — Може быти. Може, то была польня, лісна дівка... Може быти”. Якось вірив собі і не довірював собі, же то пса бы мала мати. Но та й потому знову пришов тот посол і повів юй, же передав.

— Та не повідавнич, — гварить. — Лем гварив, же добрі, но.

Но та й вна дас у тыждінь або два сіла собі, знову пише йому, же: „Повідж, шо з ньюв зробити? Ци ей спровадити, ци того пса тримати, ци ей всмертити?”

Но та гварить:

-- Її не всмерчуйте, але пса можете всмертити. Пса треба дати одстрілити і готово, а вна няй буде.

Тот пришов та й дав юй того письмо, шо вун написав, же пса того треба забити, але її ніт. Юй са того не любило. Вна була скорей хотіла, же було її одправити гет, забити.

Но але потому тот хлопчиско мав вже два-три роки, вже файнай хлопець быв: вже й не ссав, вже й ходив, вшыткой говорив, шіковный быв. Так вна гварить єдному гайникові тому кральовському:

-- Знаєш шо? Того хлопця, -- гварить, -- возьмий, а одстріль го гет. Але так го одстріль, же мусиш якысь знак принести, же-сь го забив. Мусиш принести язык ай серце з нього, же-сь го одстрілив.

Бо вна знала, же то буде люто йому. То дітвака бити, та вун того не зробить. Але як серце а язык принесе, та буде віровати, же забив, бо выдки бы взяв.

Та й польовникові са не любило, не любило, але гварить:

— Слухайте, найясніша кральовна, -- гварить, -- ми серце не доволює того зробити.

— Кедь ти не доволює серце, так із служби пуйдеш вон.

Но вун собі думать: „Через дачного дітвака, жебы я службу таку файну втратив? Та фрас го тримать, беру”. Та й взяв того дітвака за руку та й веде помалы. Та десь несе, десь веде, але йшов гет далеко. Ай його пся там було такої малої, такої бабської пся з собов в'юв. Тот пес всяди з ним ходив, бо вун польовник быв, та з пском ходив всяди. Вышов до ліса та й вун собі думать: „Господи, шо робити? Ци того пса забити, та з нього выбрати того, а дітвака дагде занести до дакого? — Але думать собі: — Е, дітвака однесу дому”. Імив, застрілив своє пся, язык му одрізав. А пессій язык акурає такий, як і чоловічий, такий гладонький, файнай. І серце пессій такої лосної, як хрестянячої. І взяв серце з того пса, і язык, і положув до кобілки, до паперя і принюс.

— Но, — гварить, — пані, ту маєте вже.

— Та добрі, но.

А дітвака занюс до своєї жыны і гварить:

— Ты будеш того хлопця дозирати. Кедь тот краль умре там, заб'ють го, та хлопець са нам здасть. Виджу, же хлопець файнай, красный, та няй буде. А кедь прийде, та вун нам велику одмену за того дась.

Та то не тырвало довго, повиджме, дас пару місяцю, война са скончила, вун пришов дому. Пришов дому, та й жына му повідатъ... Вун гварить жыні:

— Но як тото, же ты породила пса?

— Хто тобі тото повів?

— Но та, — гварить, — пані моя. Мачоха писала ми, же ты породила пса.

— То цеправда. Хлопця-м породила.

— А де ё тот хлопець?

— Но та вна розказала го застрілити. Так гайник однюс го застрілити.

— Котрый гайник?

Тот а тот.

— Ідий заклич того гайника, дав закликати того гайника д' собі. — Шо ты стріляв — пса, ци дітвака?

— Та, — гварить, — слухайте, ваша кральовна розказала, жебы я дітвака стріляв, але я свойого пса застрілив, а-м принюс юй язык ай серце. А дітвак, — гварить, — ё в мене. Дітвак ё в мене дома.

Та й вун тогды зрадів. І тогды побіг. Гварить:

— Скоро біж, а того хлопця принесь гев.

Як хлопця того принюс до краля там. Вун, як хлопця ввидів, вхопив го д' собі, бціловав його, притиснув ід собі і гварить:

— Но, теперъкы, — пушов ід нянькові, — так, няню, або я са всмерчу, або од вас іду гет із свойов жынов, або дайте всмертити тоту свою манжелку, свою паню.

Гварить:

— Чом?

— Та, позирайте, атого дітвака дала одстрілити. Вун пса одстрілив, тот гайник ваш, а дітвака в себе тримав дотеперъкы. Та ци видите, такого красного дітвака. А вна ми писала, же вна пса породила.

Царь як тото вчув, так якось му тото люто пришло, знаете, і са розлостив. Розказав:

— Суть два коні такі, же ші вон не были, вайцахи. Едну ногу прив'язати д' єдному, а другу ногу д' другому, а пустити до люфту, няй ей рознесутъ.

Як ей прив'язали, пустили, і коні ей роздерли наполы, як тото, і здохла.

А вни жывутъ іші до днеськы, кедъ не повмирали.

16. Як піп цапом став

Быв єден робутник, худобный чоловік. В лісах робив фурт. А мав двох сину. Но так вни робили, сяговину різали. А вже потому, як вун постарів, старий, так вни дває різали. А вун бывав дома. Раз вни пришли з роботы, позираються — нянько вмер. Но як умер, но та що робити? Но так лем іти до валалу, а дати знати попові, бы пришов поховати, або як, бы того чоловіка поховати, нянька. Пришли до попа, а пуп гварить:

— Но маєте гроши?

— Та не маєме, — гварить, — бо ші зьме не заробили. Мало зьме заробили, та нам жыти треба з того. Но та гроши не маєме.

— Но та, мої любенькі, я, — гварить, — нянька задармо ховати не буду. Як заробите гроши, так, — гварить, — принесьте, та прийду поховати. Або дагде собі пожычте, або як.

Но вни пришли та й са радять. Но пожычти не хотять, бо ніхто не хоче пожычти такому, що не має нічого. Такий робутник вытки гроши верне? Но та й догодлиса, так же іншакой помочі не буде: выкоплеме ту яму дагде, в лісі, а поховаеме нянька свого.

Быв там єден красний явор, шелеснатый, а фурт там, як сонце сходило, а фурт на тот явор гріло сонце. Та й вни са порадили, тоты дває братя, же:

— А, — гварить, — ту буде про нашого нянька красной місто. Пуд того явора мы його поховаеме. Ту буде памятка добра. Не треба нам ні попа, ні нікого.

Та й пушли, та й забрали собі лопату та й крампач, та й пушли яму брати. Но та як? Чоловік не буде лежати тыждень вмерлый, бо не мож. А ші то было вліті. Тепло было. А в такуй колибі там, повіджме, буді. Забрали крампачі та й лопаты, та й пушли копати яму. Копали так дас пувметер глубоко, выкопали, нашли там єден суд золота, грошей. То бог знає, коли ші того там схованой было, але же то было золото, так тому са не зробило нич. То было доброй іші.

Но як того золото нашли, но та й са порадили:

— Но, тепер уже нянька даме поховати акорат.

Взяли золота того мало, тых грошей (то дукаты якісь тогдашні були, то са меновали дукаты), взяли тых пару дукату та й пушли до попа. Прийдуть і повідають:

— Но, пане, вже маєме гроши.

— Укажте.

Вни вказали та й гварить:

— Но видки вы тоты гроши зобрали?

— Та мы так, а так, — гварить, — нашли зъме. Копали зъме про нянька яму, а тото зъме нашли у туй ямі, та вже вам заплатиме.

— Но а другі гроши де?

— Та другі дома маєме, — гварить. Сховали зъме собі.

— Та добрі, добрі. Та я пуйду та поховаву нянька вашого.

Та й тоты дукаты од них взяв там, ци три, ци чотыри, не знаву, кулько їм там принесли. Но та й пушов ховати. Пришли, поховали нянька. Але вже до валалу несли, бо за гроши, то вже мож було. Принесли, поховали нянька, а так потому, так дас другий-третій день, пришов дзвунник. Но пуп сам не хотів іти, бо са якось бояв. Та й гварить:

— Знаєш шо, неборе? — гварить. — Я знаву файний поклад, — гварить. — Файно грошей бы зъме собі заробили, кобись са, — гварить, — не бояв.

— Та як, пане?

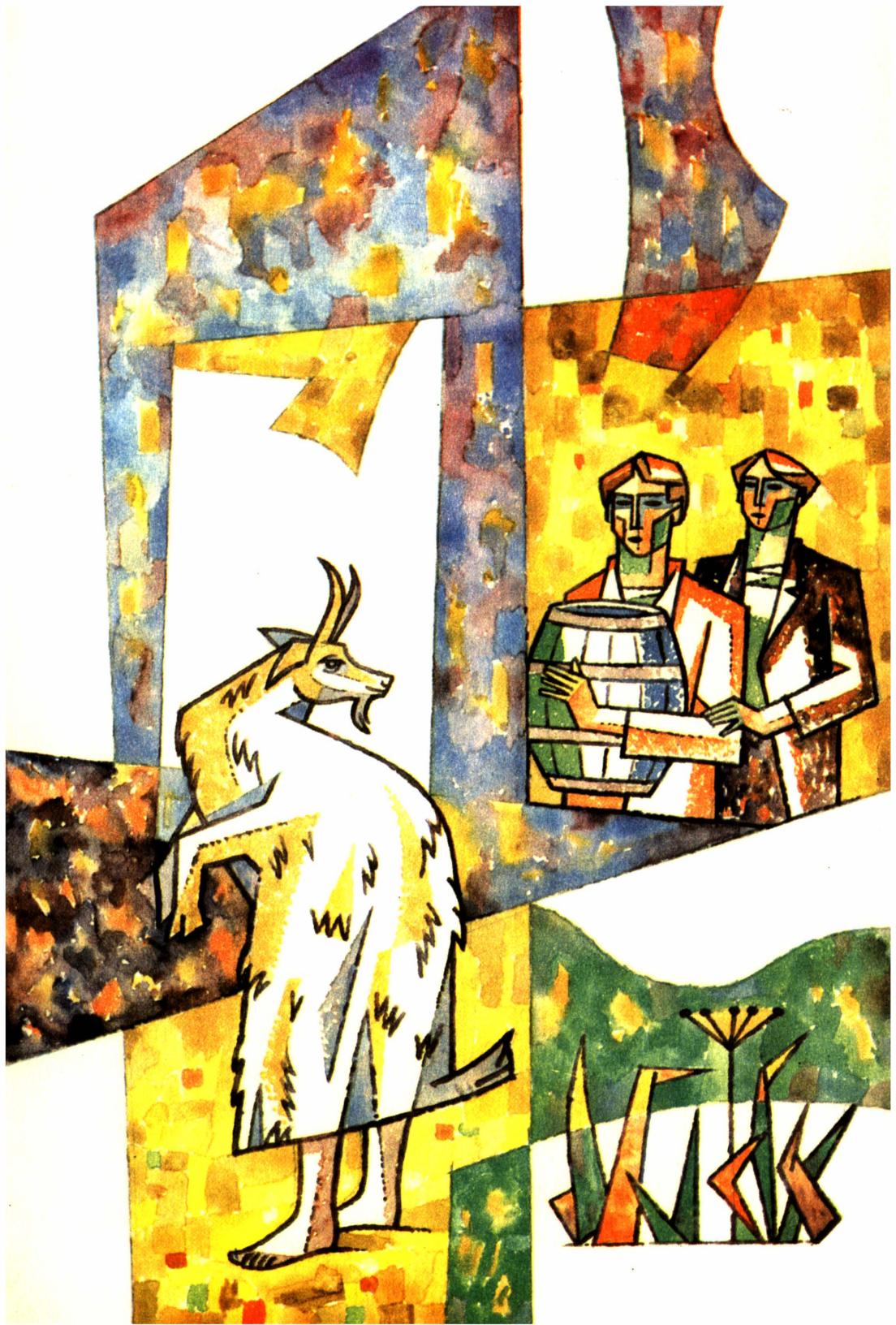
— Ей, — гварить, — ту були тоты робутницькы синове, того робутника, шо я го ховав, а вни, — гварить, — нашли золото в землі. А красні гроши, дукаты. Пуйдеме, а вкрадеме тоты гроши.

А вун гварить, тот дзвунник:

— Но як, — гварить, — пане, вкрадеме? Та то не мож так украсти лем. То дакий спосуб бы треба даяк...

Гварить:

— Шо? Знаєш шо? Я, — гварить, — маву такого єдного великого цапа, а того цапа заріжеме, красно вдрeme його, скору красні здоймеме, а з тыма ружками такої. А я са зболоку цалком догола, а тоту скору на себе загорну, а будеме так іти, же то чорт пришов до них за тыма грушми, бо то чортови гроши були, — гварить. — Пак тоты гроши мы возьмеме.

Но та й пришов дзвунник, та й зарізали того цапа вдерли. Пуп са зболюк догола і взяв на себе totу скору, і пушли.

Пришли до того, стали дуркати там до облака.

Хлопці гварять:

— Хто там є?

— Я ту чорт! Давайте гроші!

Вни позеравутъ круз облак — справды чорт. Рогы має, цап, а стойть на задніх ногах так, як чоловік. І говорить. Но, бізовно, лем чорт. Хлопці са напудили та й totы гроші дали. Но має чорт дашо з нами зробити, та radше няй собі бере totы гроші, фрас го тримать. Выняли tot горнець із тыма грушми і дали попові. Та й пуп узяв totы гроши із дзвунником та й пушли.

Пришов дому пуп, хоче скору драти з себе — не мож. Лупить долов — скора прилипла, приросла ід тілові і готово. Шо робити теперъки? Дохтора.

Пришов дохтор. Робить із ним, же того даяк обріже, — не мож. Тото приросло. Прироснutoй так, як його власна скора.

— Но, — гварить, — согрішыв-им. Іди, — гварить, — дзвунниче, поклич тых хлопцу, а воддам му totы гроші, лем кобы totу скору-м із себе стягнув. Та як, — гварить, — до церкви пуйду? Шо я буду робити? Як цап, іші рогы маву, як чорт.

Пушов дзвунник за тыма хлопцями та й прикликав. Гварить:

— Но та подьте, хлопці за грушми. Tot чорт, — гварить, — вам хоче oddати.

Хлопці пришли, са зрадовали, бо тулькі гроші. Пришли та й totы гроші взяли. Та бо скору не мож ізняти, дарьмо же гроші oddав. Та й шо робити? До немоцниці. Та в немоцниці аперацію. Но а тогды ші не быв такий систем, як днеськы, вже вшеляякы пристрої. Тогды ші, в стародавных віках, то ші не было такой. Но та й пороли го так, гі цапа. Дерли скору з нього назад, так, як вун із цапа. Але як го вдерли, та й чорт узяв попа. Та й пуп іздох.

17. Як Іван оженився з царською донькою

Быв еден чоловік. Вун у горах жыв, так, як ату в Збої. А вун із хлопцем ходив орати. А давно не були жалізні плуги, лем дерев'яні плуги були. Та вни пушли врати перелуг на ввес. А так скоро рано йшли, ші лем са розвидняло. А хлопчиско (та што днеська, днеська кождый в топанках ходить) в зміткох ходив, посторонки висіли ззаду. Бык їмив, приступив єдину. А старий, тот, шо за чапігы тримав, не мав батога, та лем грудя метав по волах. Та ші десь і хлопчиска вдарив грудов. Но та й ворють, ворють... Раз еден час прийде еден пан. Надышов долі путьов тамтады. Но та й:

— Дай боже шистя.

— Дай боже.

— Шо так, чоловічку, волы забиваєте?

— Врати тяжко. Жена дораз їсти винесе, та буде кричати. — Вун мав жыну сердиту. — Мало-м наворав.

— А ци курите дашо?

— Ей, ци курю? Але не маву.

Выняв, дав му.

— Сядьте си, сядьте, закуриме. А быкам дайте сіна, та ліпше врати будуть.

— Ей, ні, бо баба вийде, та буде кричати на ня.

— Ей, будь, шо буде.

Дав му закурити, плахтину зняв з воза, а дав быкум. Та й быки їдять, їдять. Як уж мало поїли, та гварить:

— Ану, вже, легкó, бы воду пили, — тому чоловікові повідати. Но а хлопчискові повідати: — Ты, хлопчику, я не зневаву, кады ту на друге село йти, вкаж ми пішник. Подь зо мнов, та ми вкажеш кады.

Но та й іде хлопчиско. А тот пан быв у таких парадных топанках. И хлопчиско гварить:

— Ей, боже, боже, кобы я такі топанки мав! Дайте мені тоты топанки.

— Та бо я лем тоты єдині маву, та як ти дам? Босий де пуйду? Ты не так зроб, хлопче. Подь ты зо мнов, а я тебе так положу, шо ты будеш мати топанки.

Та й вун його полудив, полудив аж там десь до вароша, де вже на штацийон машины приходили. Та й дав його там до роботы.

— Но та ту роб на штацийоні.

Дав го до роботы. Там шось перекладовав.

— А кедъ дашо заробиш, та жебы-сь бечаловав гроши. Та потому си купиш топанки.

Та вун там робив. На полудни вже дали хліба білого, не такого вувсяного вшіпка з востъом, такого, гі з корчувля. А вун з двома руками тот хліб їв. Вун ані не видів такий хліб, не жебы їв. Но добрі. Там робив, робив, купив си вже топанки. Але єден час, як то давно було, таїй войсько парадной пришло на штацийон. Ей, позерать вун на тото та й камарату са звідує:

— Шо то за люди? — гварить.

Вун вояка не видів нігда.

— Ей, — гварить, — шо за люди? То царські слузі, — гварить.

— Ей, які шувні, — гварить. — Я бы хотів таким быти.

— Но, кедъ бы-сь хотів, та будеш, лем пуйдий до дохто-ра. Кедъ тя одбере, та будеш. Там са приголосиш, та й будеш.

Пушов вун другий день до дохтора. Дохтор го узняв, же здоровый. Приголосивса там та й ходив. Але при войську мало їсти давутъ. Такому молодому чоловікові веце їсти треба, а там мало давутъ. Не знаву, як тепер, а даколи мало давали. Та вун бы ші їв дашо веце. А там быв кертіс у тум вароші. Там царь бывав, де вни служыли. А вліті, як то вояки скоро файронт мавуть, та то ші до вечара сонце гріє. А вун все тому кертісові пушов та там помагав. Кертіс му зато дав хліба. Але шо са стало? Тот старый кертіс умер. Кого поставити, кого поставити, хто са голосить? Ніхто не хотів. А вун пак са приголосив, бо вун са там мало привчив, та вун буде.

Но добрі. Та вун быв місто старого кертіса. Та й там робив, шо вже треба было. А єдну неділю царь пушов з паньнов до церкви. А єдну дівку мали. А дівка не йшла до церкви. А вна сиділа на выгляді та й са позирала на того Івана. А Іван, як файно їв, та шувный быв. А вун там по керті ходив та си позирав по грядках.

— Та вже бы муг взяти царську дівку ай простий вояк, — вна так гварла.

Вун чув, що вна гварла, но але думать си: „То так не буде, як вна гварла”.

Но так пришли з церкві дому дівка не бісідує. Дораз пришли дохторе. А вна не бісідує, і готово. Но та й царь уже дав по своїй країні знати, же хто бы быв такий, шо бы знал помочи його дівці, та дась половка царювства і її за жыну возьме.

Та й Іван довго не хотів іти, але пак пушов. Пушов та удну та й си сів за стул. А вна не бісідуєнич. Та й вун приказує, як вун са годовав.

— Я, — гварить, — са годовав в горах. Вувсяный вшіпок-им їв. А дакі зъме тромпакы посадили, та пришли свині дикі та порыли. Не было шо юсти. Нянько гварить: „Іди, іди вартовати, бо я коли такий быв, як ты, та-м ходив почовати. Але таку колибу крый, бы крізь ню са видно было, бо кедъ буде добра колиба, та заспиш, та й свині порывутъ.” Пушов я, вкрыв колибу та й там наклав вогня, та й сиджу там. А пришли д’ домні двоє людей долі путьов тамтады. Но та й пришли д’ домні, поклонилиса.

— Не переночовали бы мы ту коло тебе? — гварить.

— Тадъ не є де, бо я колибку лем таку правив про себе, малу.

— Та лем дағде, аде холем коло пия.

Но та й сидять. Закурили собі.

— А, — гварить, — кедъ-исьте голодні, та ту суть тромпакы, та собі выдобайте, та спецьте. Влупите собі та йзісте.

Но та й потому заспали зъме сітріє. А єден быв устав (а вун знал такі вырізки правити), вырізав такого маленького дітвака з дерева. Поставив перед огень. А другий устав, позерать — та того голой. Зшыв шаткы такі маленькі, здів на нього. А я як устав, та й виджу, же вно стойть, а не ходить, та й душу-м до нього дав. А мы стали са ряховати: тот гварить, же мое, бо я то вырізав, тот гварить, же мое, бо я шаты на нього сшыв, а я гварю, же мое, бо я душу дав.

Вна прогварла:

— Лем того, шо душу дав.

Но та й, богу дяковати. Царь потому зробив свадьбу. Царська дівка са oddала за кертіса, за того Івана. Ші му царь дав свое кралювство. Та й кедъ не повмирали, та ші й днеська жывуть.

18. Як брати орали пелевню

Веднум селі мав чоловік двох сину. А вже слабий быв та й вни гварять йому:

— Няню, шо мы будуме робити, як вы вмрете?

— А шо буде стрыко робити, тото й вы робте.

А стрыко так недалеко бывав.

— Звідуйтесьа його, шо вун буде робити.

Та й ходь, вни са звідувать:

— Шо будуте, стрыку, робити?

— Та днесь тото, завтра тото, позавтру тото.

А стыркові вже надоїло. Вже не хотів повісти, шо буде робити. Та й вни са звідувать:

Шо будете, стрыку, робити?

Ей, шо буду робити? Пелевню врати буду.

А давно ходили злодії, знаєте? А гроші не були папірьові, лем сесі, як шо коруны суть. А тот старый, шо вмирати хотів, шо мав тых двох сину, та в пелевні викопав ямку та склав горнець з грошами.

Но та стрыко буде врати пелевню, та й вни лісі по-видносили, такі плетені лісі, та й впрягли волы, та й ворють палевню. Выбрали горнець з грошами.

А ыншак були не нашли. Стыко їх нарадив.

19. Як батько навчив синів працювати

Было в єдного чоловіка три сыни, а нич робити не хотіли, ніяк. Та й вун собі думать: „Тоты з голоду пумрутъ”. То не так, як днеськы. Днеськы мотор вывезе шо-будь таюй. А тогды мусив робити, а бог знає ші де йти, бы заробив хліба дакус. Но та думать собі: „Вни пумрутъ з голоду”. Вни піяк робити не хотіли. Та й думать собі: „Як бы я їх навчив робити?”

Як вже слабый быв, вже вмирати хотів (а землі мали, так не врав шіхто нігда, та землі позарастали), гварить:
— Я сховав там до землі до тої а до тої горнець з грошами.

Та й як нянько вмер, їсти не с шо. Притисло їх і так пушли, взяли мотыкы та й коп. Перекопали землю вшытку. Глядай гроші. Не є грошей.

Та, бізовно, в туй другуй будуть. Коп другу. Не є грошей. Як перекопали, та вже будуть сіяти.

Та й так нянько навчив сыну робити помалы.

20. Пан Дебрянський

Быв один старый чоловік. Вженився і мав одного хлопчика. Потому жена йому вмерла, а вун ужепився з другов. Уженився з другов, а тот хлопчик уже быв на боці, бо вун із тов другов мав тоже діти. А трафило їм ся там, що трафилися малі мачата. А тота мачоха зла была і на того хлопчика, і на тоты мачата, а понесла їх до води. А вун пушов, тот хлопчик, і єдной мача выпяв выдтам. Быв то Коцурик. Приніс го дому, а мачоха і його набила, выгнала, і Коцурика зась до води попесла. Айбо вун пушов, приніс го. І шо мав їсти сам, то давав і тому Коцурикові. Так, же Коцурик наконець зачав із ним чоловічим голосом говорити. І каже йому єден раз:

— Знаєш що, Іване? Ми обоми позбираймесь, а подъме до ліса. А в лісі будеме жыти.

А Іван каже:

— Што будеме їсти?

— Не буйся, я принесу. Будеме жыти.

І пушли вни двоми до ліса, Іван і Коцур. Там Коцур гріб, гріб яму, гріб, і Іван му помогав. Выгребли таку велику яму, що вже мали де ай спати. Наносили себі там моху, травы і там спали.

Наконець Іван рус, рус і вырус великий. Вже і плаття ся на нюм пудрало, не мас ніякого,нич. Голый. А Коцур йому каже:

— Не буйсянич, Іване. Я пуйду до царя, буду просити царську принцезну тебі за жену.

— О-о-о, — гварить, — Коцуре, та де дась за мене царь дівку, коли я такий бідний, у лісі жыву.

— Ты не старайся, Іване,нич.

Пушов Коцур. Іде по дорозі — стрітила го Лишка. Каже йому:

— Де ты йдеш, Коцуре?

— А-а-а, небоже, я йду на сватанки до царя.

— І я бы могла з тобов пуйти.

— Подь. Пуйдеме двой.

Ідуть далі — стрітив їх Вовк.

— Де ты йдеш, Коцуре?

А-а-а, небоже, я йду на сватанки до царя.

— І я бы муг з тобов пуйти.

— Подь. Буде нас веце.

— Та іду.

Ідуть далі, йдуть — стрітив їх і Недвідь.

— Де ты йдеш, Коцуре?

— Я йду до царя на сватанки.

— А я бы не муг із вами пуйти?

— Подь. Буде нас веце.

Ідуть уже веце. Ідуть далі — стрітив їх ай Лев.

— Де ты йдеш, Коцуре?

— Та я йду до царя на сватанки.

— Я бы муг пуйти з вами?

Подь. Буде нас ші больше.

Ідуть, ідуть по улиці, йдуть, прийдуть пуд царські капури — там страж. Не пушявить. А Коцур начав говорити чоловічим голосом:

— Пусьте мене, бо я йду сватати за пана Дебрянського царську принцезину.

Но страж го пустила. Царь розказав, жебы го пустили. Пришов Коцур ід кральові. Ай totu шытку звірину прив'юв.

— А хто того посылає?

— Пан Дебрянський тебі засылатъ. Вун має того дос. Ци даш йому дівку?

— Добрі, дам.

Но та й ту Коцур іде за Іваном. Прийде до ліса:

— Іване, не буйся. Подь зо мнов. Вже маєме жену.

Та й ідуть. Пришли, вже як до того міста приходити, так, коло єдного моста, Коцур на Івана гварить:

— Іване, іди горі на totu веръбу, а я йду до царя. А ты уж ся не старай, лем сидь на веръбі.

Тот пришов, Коцур, до царя, повідатъ царлові:

— Ішли зъме на кочу, коні были впряжені штири до коча, а стрітили нас розбойниці. Забрали од нас шыткой: і коні, і коч, і зболокли пана Дебрянського. Там лем на веръбі сидить за мостом. Скоро йому шматя, а коні, куч.

Краль раз-два, поріхтовали слузі вшыткой: Іванові шматя, до коча сіли. Прийдуть — Івана вболокли, убули красно. Сів Іван до коча, пришов до царя на сватанки. Но та й там свадьбу роблять. Свадьба така, гостина, а раз пан Дебрянський гварить:

— Ей, Коцур, шо я буду робити? Де тепер привезти принцезину?

— Ты ся не старай, лем ты сідай до коча, а йди. А я йду наперед.

Іде Іван. Прийде на єдну луку — там громада овець пасеся. Коцур ся просить:

— Чиї ви, югасі?

— Ми Шарканьовы.

— Не гварьте, же съте Шарканьовы. Гварьте, же съте пана Дебрянського. А ту йде царь, панове його, вни бдати вас, дадуть вам пінязі, дарунки, не буйтесь, лем повіджене, же съте пана Дебрянського.

Ідуть далі — там коров пасеся громада.

— Чиї ви, паstryрі? — Коцур ся просить.

А паstryрі гварять:

— Ми Шарканьовы.

Не гварьте, же съте Шарканьовы. Гварьте, же съте пана Дебрянського. А ту йде за мнов краль з войськом, панове. Обдарувуть вас, дадуть вам пінязі, дарунки.

Іде Коцур далі — там громада коней пасеся.

— Чиї ви, конарі?

— Ми Шарканьовы.

— Не гварьте, же съте Шарканьовы. Гварьте, же съте пана Дебрянського. Ту йдуть панове, і краль іде. Вун вас ту обдарує.

А Коцур ся забрав далі. Іде Коцур далі, прийде ід Шарканьові.

— Шо ты ту робиш? — до його каштеля.

Та я ту пан. То є муй масток. Я маїтель того каштеля.

— Не гварь такоїнич. Сховайся. Ту є така веръба, до того дупле, — там діра до веръби была, — а сховайся до тої діри, бо ту йде царь із войськом. Тисячі, а тисячі вояку йде, та тя ту заб'ють.

Надышли панове коло югасу, обдаровали їх пінязми і дарунками. Надышли ай коло паstryрю вояці, царь із войськом своїм — обдаровали шытких паstryрю, конарю. А так пришли ай д' Шарканьовому каштельові. Як уж доходили до каштеля недалеко, а Коцур гварить на войсько:

— Ту, — гварить, — єдину параду зробити, стріляти з канонами і з пушок.

Зачали стріляти до тої веръби — розстріляли на фа-

латки Шарканя. Як го розстріляли, тогди Коцур уже быв
рад, а каже на пана Дебрянського:

— Подъ долов!

Там мали вшыткого, шо па світі бывло, і добрі ся мали,
і добрі там жили. Може, і днеська ші жывуть, кедъ не
повмирали.

Ай я там была за міхом воды, а міх ся розпук, а я до
валалу на столець скук.

21. Як хлопець визволив три принцеси

Быв єден млинарь. А тому млинарьові требало на колесо вобруч. Та де вун пуйти? Та пушов до ліса вырізати. Стрітиласа з ним єдна Недведиця. Гварить:

— Шо ту хочеш?

— Та треба ми вобруч на млин.

— Слухай, наперед будеш зо мнов спати, а так тото си выріжеш.

Но вун гварить:

Я з тобов спати? Як то з тобов спати?

— Мусиш. Бо кедь не будеш зо мнов спати, — гварить, — та із того ліса не пуйдеш, бо я тя заб'ю.

Но добрі. Мусив, бо боявса. Вна зустала груба.

— Слухай, не гледай того. Прийдеш на другой рано, а уж будеш мати готової. Лем ідий дому.

Но забравса, пушов дому. А ші му наказала:

— Але прийдеш ту на третій день. Ту на третій день прийдеш за тым.

Но вун забравса, пушов. Прийде на третій день, уж такий малый хлопчиш්, як аде вун, уж коло нєї. Уж там сидить. Но гварить на хлопчиска:

— Слухай, Поперянош. Пуйдеш, — гварить, — а котрый найвекший бук, тот возьмеш на себе, а го ту принесеш. А як із ним шмариш, жебы са totы конарі на чисты фалатки потрапали.

Добрі. Пушов вун гу єдному букові, двигать — не бірує.

Гварить:

— Мамко, я не біруву.

— Не біруєш, ні. Ідий дому. Прийдеш зась.

Тот са забрав, пушов. Але гварить:

— Хрань боже, жебы-сь ты дакому гварив, же шо маєш.

Бо кедь повіш, а я са дочуву, а твою хыжу розтреплю на марны фалатки. Ты не смієш нікому гварити, бо ты лем сам. Видиш, шо ту є, а веце нікому жебы-сь не гварив.

— Добрі.

Забравса, пришов дому. Вун сидить, уж ані не їсть, анінич, лем думатъ, же шо то з того буде.

Жына гварить:

— Газдочку, та чом не їш?

— А, я не голоден.

— Та як-ись не голоден? Геле, пушов-ись од рана, а вечур-ись пришов, та треба ти йзісти, ні?

— Та я не їм. Я яксь хворый.

— Та шо тя болить? Та приведеме дохтора, кедъ тя болить.

— А-а-а, гварить, — мені дохтора не треба. Лем ты будь клідна, я прийду ти собі.

Но вун перебыв totы три дни і йде назад. Прииде там, вна уж там сидить из тым Поперяношом. Гварить:

— Но ту-сь?

— Ту-м.

— Но, — гварить, — ідий. Котрый найшумніший бучок, tot принесеш, а як з ним удариш, жебы на чисты фалатки са розбив.

Пушов, як раз їмив того бука, двигнув в корінями, зо шыткым. Як раз ударив, на чисты марны фалатки са розбив.

Но гварить:

— Того хлопчиска си возьмеш, — гварить. — Кедъ го будеш бити або шо, а я са дузнаву, же го б'еш, твой дум пуйде долов, ай твоя шыя пуйде.

— Не буйса, я го бити не буду, ані нич.

Но взяв го, пришов дому. Але вна забыла му гварити, жебы го дав до школы. Та й кричить на нього:

— Газдочку, чекай!

Вун почекав, гварить:

— Шо є?

— Слухай, ші-м ти єдину вец забыла повісти.

— Шо такий?

— Жебы-сь го до школы дав.

— Дам го ай до школы, не буйса нич. Буде выученый.

Но прииде вун дому, позерать його жына — йой, такый, як ей хлоп іде, але з дітваком. Як то може быти? Но прииде вун близько коло свойой хыжы, попозерать...

— Йой, газдочку, та шо ту ведеш?

— А, геле, — гварить, — жено моя. Я го нашов в шанцу. Но але там плакав. Може, голоден, та я го взяв, же му дам їсти. Геле, дай покуй. Ми маєме діти, але то уж велікі, а тото єдной са погодує.

Ей, юй не є добрі, же то вун веде того дітвака.

— Та лем дай, — гварить, — покуй. Ми го выгодуєме, та, може, на старі дни та нас погодує.

Но тулько на жыну, на жыну, же уж була тихо. Но жына була тихо та й дораз істи му дала. А хлопчище не годно істи такої їдло, як того, вио лем ыншакой їсть. Та й тулько-тулько, же хлопчико са навчив на нашої їднія, та й їв потому.

Но дали го до школы, ходить до школы. Ходить єден день, другий день, третій день, четвертий день. Ей, йому са шось не любить, тому хлопчикові. Та й шо вун там зробити? Єдному хлопчикові взяв чапку із головы, поставив руку пуд єдну хыжу (там була така хыжка бетонована, знаєте), двигнув тот бетон горі, положыв му чапку там. Но хлопчико са забрав, іде плачучи дому. Прийде дому, та й гварить:

— Шо ти є, сыну муй?

— Тот узяв ми чапку та й ухпав там, ні. Я не можу вытягнути. Вун двигнув мур та й там положыв, а я тепер не можу вытягнути.

— Йой, та не плач, ні. Та я пуйду там та сусідові, та розповім, як то є, та ти купить тоту чапку.

Прийде до сусіди, гварить:

— Слухай ту, сусідо. Чого бы-зыме са вадили, — гварить,

— то не є про шо. Вун узяв із дітвака чапку, ваш хлопчико, та й там захпав до мура.

Та дораз хлопчика закликали, гварить:

Поперянош, подь гев!

— Шо є, пяньку?

— Та де-сь тоту чапку вхпав, — гварить, — та му дай.

— Няньку, я му дам тоту чапку і шыткой, але кедъ выня пустите гет.

— Йой, — гварить, — сыну муй, я тя не годен пустити.

Бо вун са бояв його матері, знаєте?

— Я тя не пушю.

— Не пустите, не дам му чапку. А ші го їмлю в школі, а ші го буду бити.

Але його жына, як учула того, гварить:

— Газдочку муй, повідж, же го пустиш. Няй іде гет.

Та шо ти з цього?

Вун — ні.

— Но видите, мати гварить, жебы съте ня пустили, а вы не хотите ня пустити, няньку. Пусьте ня. Я пуйду, шумно му чапку дам. — Тулько-тулько, же гварив нянько, же пустить го. — Но але пудпиштеса, же пустите ня. — Нянько взяв, пудписавса. — А вы не буйтеса. Вам нич не станеса. Не буйтеса, ні, лем пусьте ня.

Та й закликав нянька, матір і сусіду, гварить:

— Увидите, что я за ёден.

Пушли они там, гу тому муррові. Узяв свый палець, ухпав, двигнув мур, дав му чапку. Як того увиділи, повтікали дому. Але нянько знов, что вун за ёден. Вун не втікав.

— Но, — гварить, — няньку, дайте ми хліба, а я йду гет.

Та й вун са забрав і пушов. Іде та й іде. То так ішов, як выдты до Снины. Раз выйде там, там было дванадцять возу. А вни тягали шыны на тых возах, а запали до єдного ярку. Не могли коні вытягнути. Дванадцять пар коней было, а ёден вуз не могли вытягнуть. Но вун там пришов та й поклонивса:

— Дай боже шистя вам, люди мої.

— Дай боже й тебі, хлопчику муй златый.

— Та де йдете?

— Де ты йдеш, хлопчику?

— Та я йду світ пробовать. — Та й вун гварить: — Шо бы съте ми, — гварить, — так дали, кобы я вам тоты возы вытяг?

— Гм, хлопчику, та де ты того вытягнеш, де? Кедь я не годен з дванадцятьма парами коней вытягнуть, а ты вытягнеш?

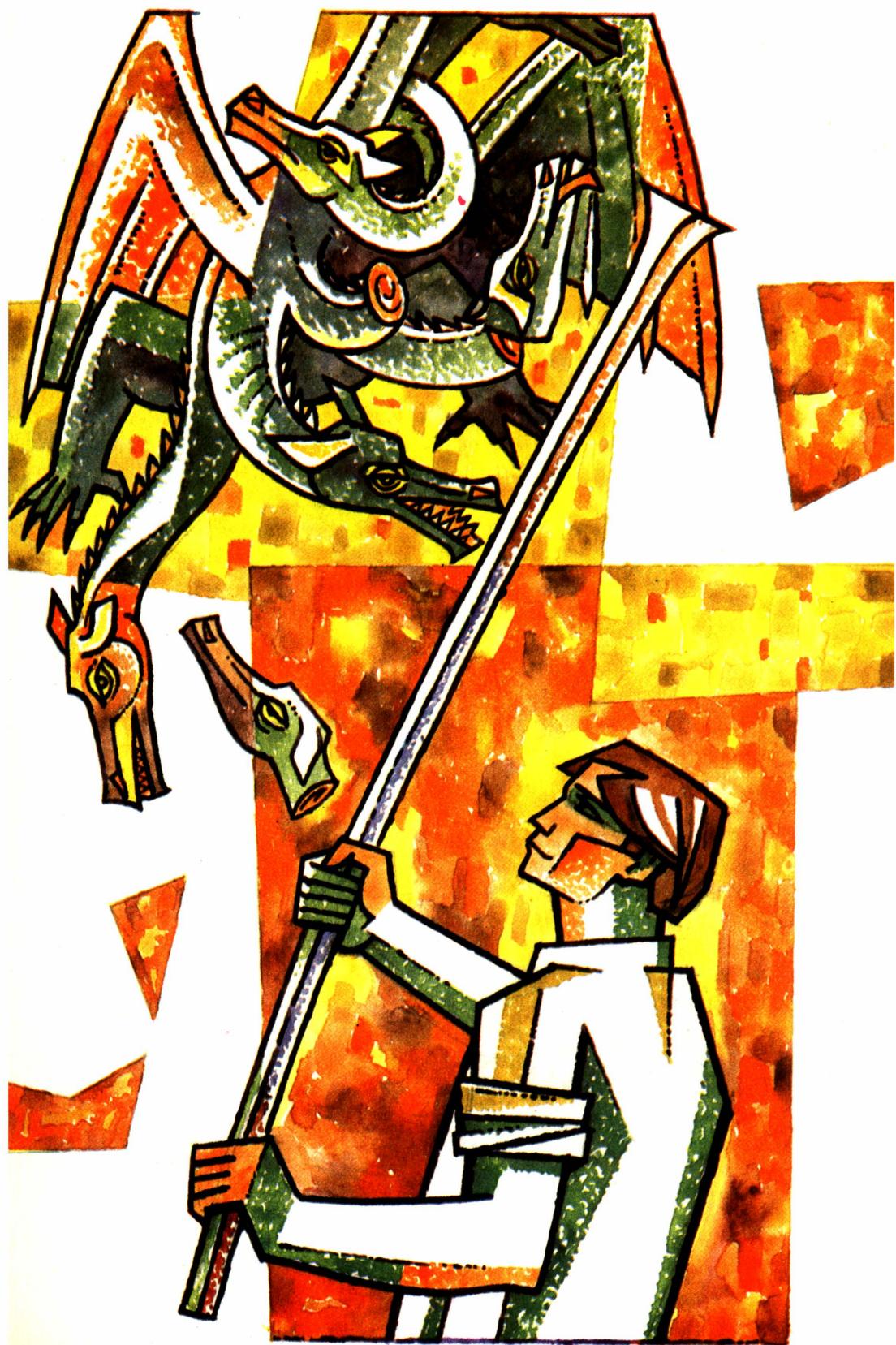
— Но слухайте ту, — гварить. — Шо ми дасте, я вам вытягну шытких дванадцять возу нараз. Лем шо вы мені дасте?

А ёден такий быв нервак, узяв батуг, давай по нюм. Натрапав го, натрапав го, а шо му было того, же вун го стрепав? То так, як кобы го бlyха вкусила. Но але вун забравса, пушов на два кроки, вернувса назад. Гварить:

— Слухайте ту: вы думаете, же кедь съте ня з батогом ударили. То ми так, як кобы ня єдна муха вкусила. Шо дасте, шо вам тоты возы вытягну?

А тот нервак гварить:

— Слухай, та шо бысь так хотів?

— Нич не хочу, — гварить, — лем того, кулько я собі возьму шин, а кулько я понесу.

А вни шо думали? Же вун собі возьме єдну шыну, знаєте, та понесе. Та й гварить:

— Даме ти. Кулько си возьмеш, та тулько ти даме.

Они са взяли, пудписали шытки дванадцять, бо то коло каждого воза єден фурман быв, пі? Но та й вун взяв свій палець, положыв, кедъ раз шытки возы закапчав, вытяг того. Пришов на гладку путь. Но гварить:

— Тепер я собі беру.

Но та так повім, же на єднум возі было три фалатки, бо то грубі шыны були. Но та й вун із єдного воза, й з другого воза, й з третього воза, так з ушыткых дванадцять возу вун узяв шыны. Не сміли му ані слово гварити. Забрав на плечі і несе. Они йдуть з порожніми возами. Но шо ту робити? Шыни не їх, бо то суть фірмовы шыни. Но шо вни, із чим са превкажуть, ні?

Несе вун вам тоты шыны там до коваля. Прийде до коваля, кедъ раз шмарить з тыма шынами, дах му полетів долов, тому ковальові. Як ковальові полетів дах долов із хыжы, знаєте, тот газда вышов:

— Йой, — гварить, — шо то є? Ші ту нігда того са не зробило, аж тепер, як ты пришов.

— Не буйтеса, пяньку муй. Ваш дах буде так, як ай быв.

Раз палець пудложыв, кедъ раз шмарив з тым дахом горі, назад сів там на місто. Но гварить:

— Видите, пяньку, не буйтеса.

— Но та шо бы съте вы хотіли? — гварить. Шо бы съте хотіли із тыма шынами?

— Шо бы я хотів? Нич, лем таку ми палицю зробите, жебы так задзвонила, як дзвун. Як дзвонять у валалі, жебы так тата палиця задзвонила.

— Добрі, зроблю, — гварить. — Але хто ми поможе?

— Не буйтеса. З валалу прийдуть люди, а будуть вам помогати бити, бо кедъ не прийдуть, та цілый валал знищу вам шыткой, аж до самого споду, — гварить. Ігнедь дайте ту бірова.

Но дораз пушов коваль до бірова, гварить:

— Бірове, мусите ту так прийти до мене, бо ту є такий а такий, — гварить. — Кедъ му не зроблю тоту палицю, та шыткой-прешыткой знищить нам.

Дораз біров пришов, дав му руку, звітавса. Вун є біров у валалі. А то такий хлопчишє, як аде tot, маленький. Гварить:

— Вы шо бы съте жадали? — на нього.

— Слухайте, янич не жадаву, лем тому ковальові мусите помагати. З каждой хыжы має ходити єден чоловік каждый день, а мені маєте єдину палицю зробити з того желіза. А йду са звідовати, іду чути, шо са по валалох стає.

— Но добрі, буде.

— Ale до кулько дну тото буде готовой?

— Так, — гварить, — за два місяці уж то буде готовой.

— Добрі.

Забравса, пушов. Шыткой си зробив — контрак на тото. Забравса, а йде. Прийде на єдину луку, гварить, так са б'ють там двоми на шаленуй, знаете, папучі. Та й гварить на них:

— Шо то вы са так б'сте?

— Гм, шо мы так са б'єме? Та б'ємеса на туй папучі.

— Ей, та вы са на тых папучох б'єте? Та я вас розділю.

— А ты шо за єден?

— Гм, шо я за єден? Я такий хлоп, же кедь їмлю дакого, а кедь стисну го, та нараз готовый.

— Ой, такого ми, — гварить, — треба.

— Но а ты?

— Я тыж такий, же кедь раз задуву, — гварить, — та шытко знищу.

— Но тебе мені треба.

Уж суть трьоми.

— Но та, — гварить, — подьте, будете зо мнов.

А вни не бірувалинич, тоты двоми. Но та й забралиса і йдуть. Прийдуть до єдного валалу, де вни пуйти? До корчмы. Пришли до корчмы, посідали собі. Прийде там чишик, гварить:

— Но шо си поручаєте?

— Дасте нам по пувдеца.

— Добрі.

Дав їм по пувдеца. Выпили. Гварить:

— Шо ту чути?

— Гм, — гварить, — шо ту чути? Ту має єден краль три принцезны, а не знавуть, де са поділи.

Но гварить вун на нього:

— Слухайте, качмарю. Но а шо бы дав тот краль тому, шо бы вымінив тоты три принцезны?

— Йой, — гварить, — вун бы дав цілый свуй маєток, кобы съте нашли їх.

— Гм... Но йдий там, — гварить, — а позвідуйса.

Прийде тот качмарь там до того краля, поклонивса му, гварить:

— Кралю, слухайте. Шо бы вы дали такому чоловікові, шо бы ваши дівки нашов?

А вун гварить:

— Та ты ші пришов мені тото спомнянути?! Я дос забыв о тум. Оле, жено, дай пушку, няй го застрілю.

А вун, як тото вчув, утік. Прийде вун там.

— Но та шо? — гварить.

— Гм, вун узяв пушку, та же ня застрілить.

— Йой, якы-ись шаленый! Та чого-сь такий шаленый?

— гварить. — Лем ты йдий ші раз.

Пушов вун ші раз до краля. Гварить:

— Но шо є?

— Гм, шо є? Слухайте ту, я ші раз пришов — шо вы дасте, кедъ ваши дівки са найдуть?

— Оле, — гварить, — ідий пусь тых псу, шо нігда вонка не були. Пусь на нього. Вун дораз выдты пуйде. Ші вун ия буде роз'їдати?

Шо вун тото чув, вун утік. Зась прийде.

— Но та шо є?

— Гм, шо є? Вун на ня хотів псу пустити, же ня розку-савуть.

— Але гей, — гварить. — Лем ты йдий ші раз до нього.

Забравса вун, пушов ші раз. Прийде ші раз, гварить:

— Но, кралю, слухайте ту. Не гнівайтеса, анінич.

У мене суть такі трьоми, шо вни ваши дівки найдуть.

— Но слухай ту. Зажень їх ту. Але кедъ правда не буде, та твоя голова пуйде долов, — гварить.

— Може сміло йти, — гварить, — кедъ не правда буде.

Но вун са забрав та й іде.

— Но шо є?

— Но та гварив так, жебы съте пушли там, до нього.

— Но та подьме.

— А вы, — гварить, — ту сядьте. Жебы съте нігде не йшли, лем ту собі сидьте. Кулько вам треба пити, няй вам дась. І їсти, ай пити.

Вун прийде сам. Пришов там, поклонивса му. Но гварить:

— Слухай ту, кралю, — на нього. — Шо бы-сь хотів?
А краль гварить:

— Ту качмаръ повідав, же ты мої дівки найдеш.

— Гей, найду вам, лем шо вы дасте?

— Янич не дам, лем свою кральовську коруну, а тобі дам на голову.

— Я не хочу, гварить, — тото. Лем котра дівка буде шумніша, тоту мусите ми дати.

— Добрі, — гварить, — ай тото, лем приведь їх, лем мої дівки найдий.

Но добрі. Взяли єден паперъ, написали там, краль са пудписав, і вун са пудписав. Но гварить:

— Слухай, тепер я жадам од тя єдну бочку мняса, єдну бочку воды, єдну бочку солі і єдну бочку рискаши, ай єден горчик такый превеликий, а тото ми даш до воза, спакуєш. А де я буду йти, там ми потягнеш.

— Добрі, потягнущ.

Но але гей, вун забыв о палиці, о туй, шо дав зробити. Та ѹ гварить:

— Чекайте, ші днеська не пуйдеме нігде, але завтра прийду ту, а уж пуйду.

Добрі. Пушов вун там, знаете, до того коваля, прийде там — уж палиця зробена. Така красна, лем са світить з неї, з тої палиці. Раз вун узяв тоту палицию, кедь раз зашмарив із ньов так до вышки горі, пудставив палець — зогнуласа. Ші раз ей робити. Але уж нігде не йде, лем ші раз мусить робити. Раз-два вун тово взяв, гартує у вшелячи-ні — у воді, в олію, но не знаю сам в чим вун тово гартував, жебы мала добру оціль. Але раз шо вун си роздумав, шо ні, гварить:

— А, дам ей до оцту, — гварить, — оцет, може, добрый буде.

Узяв оцет. Купив єдину бочку, приніс. Як раз шмарив до того, ей, палиця така зустала синя. Як раз узяв, як раз ньов шмарив, пудставив нус, кедь му раз забринькло, та ані у валалі не быв такий дзвун, як тата палиця.

— Но, — гварить, — шо жадаш за тово?

— Нич не жадам, лем добрі, же-м вам зробив. А не хочу нич.

— А-а-а, — гварить, — та ты мені задаръмо не зробив тоту палицию. Мушу я ти дати.

Но але шо вун, як выбрал пінзі з тов ташков, та й так му дав.

— На, — гварить, — за туту палицю.

Вун не бере, тот коваль. Зухабив, но сам са забрав, пушов, бо там уж мусив іти. Прийде там, но уж того є по-рихтованої, шо вун просив. Шыткої на возі стойть.

— Но, — гварить, — ідеме.

Прийдуть они вам до такого великого ліса, же нич не видно, лем тулько шо небо а тот ліс. Гварить:

— Першый ты зустанеш, бо ты знаєш дути. Та ты пуйдеш.

— Добрі.

— Але мусиш ми туту рискашу наварити, — гварить, — докля я на обід прийду.

А вун не знов ні в чим, нич, же хто прийде. Наклав огня, води, шыткої — варить. Раз із буку на нього кричить:

— Йой, як ми студено!

Раз вун са попозерать:

— Та подъ долов, подъ. Ту огень горить, нагрійса.

— Я са бою, бо ты ня бити будеш.

— Не буйса, лем подъ.

Раз вун пришов, сів си коло огня, грієса, руки так тримать, гварить:

— Да-ли ми з тої рискаши.

— Гм, та єдну варіху ти можу дити, але веце ні.

— Та лем єдну варіху дай.

Вун узяв, зачес з варіхов, як раз шмарив до пыска... То дарьмо, же горичой было. Йому того не было нич, же горичой. Ей, як му посмаковало, та й гварить:

— Та дай ми ші єдну.

— Не дам ти, — гварить.

— Чом?

— Бо ми прийдуть хлопі, та шо їм дам їсти?

— Не даш?

— Hi.

— Ты, я тя звалю на землю, а на пупок ти положу tot горчик, ай так ізім.

— Або положиш, або ні, — вун на нього.

— Hi?

Звалив го долов, узяв горчик, положив му на пупок, зів шыткої. Зустало порожньої. Но вун уж ту быв спале-

ный, брюх. Раз ту уж они йдуть, а вун ші лем воды ліє, ні? Прийдуть та й гварить:

— Слухай, но та де же тото їдіня?

— Йой, тадь вітор задув, листя попадало, порох там быв удну та й вышмарив-им гет.

— А-а-а, — гварить, — вышмарив?

— Та правда же гей.

— Но тонич.

Но сіли си қус, одпочили си. Гварить:

— Хто зустане тепер? Ты зустанеш тепер. Я увиджу, чи ты навариш.

Но добрі. Зустав вун. Вун іде. Вун не годен быв іти, бо тот брюх мав попечений, та не муг іти нігде.

— Та шо ти є, — гварить, — же так ідеш?

— А-а-а, нич, нич, — гварить, — нич. Та шо ми є? Нич. Мені не є нич.

— Ей, не є нич, — гварить. — Ты мусиш быти хворый.

— Ні, я не є хворый, ні. Мені не є нич.

Но добрі. Не є му нич. не є нич, но та шо вун знає, шо йому є. А вун зінав шыткой, же вун має брюх попечений, бо вун зінав. А вун собі думать: „Божечку, дай і тамтому так, як і зо мнов зробив тамтот”. Но добрі.

Зась вун, тот уже другий, огень наклав, зась тот із дерева кричить:

— Йой, як я са взяб!

Вун са попозерать горі, гварить:

— Шо там є? Та подь долов, тадь ту огень горить, та подь са нагріти!

Гварить:

— Я бы йшов, я са бою іти, бо ты ня будеш бити.

— Не буду, лем подь.

Пришов вун долов, грісса. Гварить:

— Да-ли ми з тої рискаши.

— А-а-а, — гварить, — я ти не можу дати з тої рискаши, бо хлопі прийдуть, а не буду мати шо їм дати.

— Та єдину варіху кедь ми даш, та тя чорт не возьме? Лем дай.

Но та й вун узяв єдину варіху, шуп му до пыска, зів.

— Ой, — гварить, — яка то добра! Дай ші, ші єдину варіху.

— Не дам веце, бо хлопі прийдуть, та шо їм дам?

-- Ты мені не даш? -- гварить. -- Я ти йзім на твоюм пупку.

Або йзіш, або ні.

Їмив го, як раз з ним ударив, положив му того на тіло, їмив, зів. Уж і tot попалений. Прийде tot там уж на обід, позерать вун шілем воду кладе.

-- Та, -- гварить, -- як, як то было, що то было, же не може ані tot єсти наварити, ані ты єсти не наварив? Та як то того є?

-- Гм, як то є? -- гварить. -- Раз вітор задув, -- гварить, -- упало листя до того, пороху натрапало, та де tot дам вам єсти? Там-им вышмарив вон.

-- Но, -- гварить, -- тепер я зустану, а ви ідьте двоми.

Они са забрали, totы двоми, і йдуть. А вун що си зробити? Узяв си дерево, скресав такий молодий бучок, розколов, положив си коло себе.

А вни йдуть, totы двоми, гварить:

-- Ты, геле. Знаєш що? Я бы ти шось повів.

-- Шо?

-- Позирай, я спаленый.

-- Ай я, чоловіче, спаленый. Геле. Кобы памбог дав, жебы й його спалив так, та бы зьме са радовали, -- вни си так гутонять.

Но та вни що? Вни не знавуть, де totа діра є, ні? Же де totы дівки суть. Но раз вун вам що зробити? Раз вун прийде та й кричить выдтам:

-- Йой, яка зима!

Вун са попозерать горі, долов, не видить нікого.

Вун зась:

-- Йой, яка зима!

Раз зась вун попозерать, ага, видить.

-- Подь долов, подь! -- гварить. -- Тадь огень є.

Геле, який красный. Грійса, кулько хочеш. Лем подь долов.

-- Я са бою, бо ты ня будеш бити.

-- Я тя буду бити? -- гварить. -- Я тя буду бити зато, же-сь са взяб. Подь долов!

Пришов вун вам долов, грійса, бороду має таку (казкар показав рукою). Вун са гріє там, а гварить:

-- Да-ли ми кус з тої рискаши.

-- Дам ти, -- гварить, -- кулько хочеш, ти дам.

-- Та добрі, но, лем дай.

Дав му єдну варіху, шмарив до пыска.

— Ох, — гварить, — яка смачна. Дай ші єдину, дай.

— Дам ти ші єдину, кедъ хочеш.

Дав му ші єдину.

— Ей, — гварить, — яка то добра! Дай ми ші єдину, дай.

— Ей, веце ти не дам, бо прийдуть хлопі мої, а що я їм дам?

— Не даш?

— Ні.

— Ты, я з тобов тото зроблю, шо ай з нима-м зробив.

— Га-а-а, або зробиш, або ні.

— Ні?

— Ні.

Імилиса двоми. А тотнич, лем узяв, мав таке дерево, а там было розкілотово, як му раз тово шупнув на туту бороду, а тово тискало, знаєте? А вун зачав утікати тот Локцібрада. Утікати, а вун за ним, а вун за ним, а вун за ним. Раз пришов коло такої єдної великої скали, тата скала са отворила, а вун шуп там до той скали.

— Ага, — гварить. — Уж знам, де суть тоты.

Прийдуть они там, тутому хлопові, позираувуть — їдіня є. Уж си сыплять, їдять. Но гварить:

— Оле, вкажте тоты брюхи, якы маєте попалені.

— А-а-а, мы не маєме тоты брюхи попалені.

— Но лем укажте, тадь я вам не зроблюнич, лем укажте тоты брюхи.

Раз вун сорочку розкапчать, позерать — йому тово дочиста спаленої. Єден і другий мають спаленої.

— Ей, — гварить, — видиш, а вы съте такі а такі силаки, такі силаки съте, а вы сътенич не варта. Но тонич зато, лем вы са найджте, а йдеме.

Но наїлиса, напилиса води та й ідуть з ним. Прийдуть они там, то велика скала, ні? То требало двигати. Но гварить на того першого:

— Оле, кедъ съте такі силаці, туту скалу двигнійтے.

Пуйде двигати — не бірує.

— Но, ідий ты.

Тот іде скалу двигати — не бірує.

— Но видите, які вы силаці. Позирайтесь гев.

Як раз свій палець пудложив, як раз двигнув туту скалу, шмарив з тов скалов. Гварить:

— Видите?

Уж они са боять нього. Но гварить:

— Слухай, тепер я пуйду тоты дівкы гледати там до тої діры. Але слухай ту, не же дашо зо мноў зробите? Бо я кедь вас хоплю вонка, та вас шыткых позабивам ту.

— Не буйтеса, — та й тото, гевто.

— Но, — гварить, — возьте тот штранг, а пусьте ня до діры.

Взяли тот штранг, пустили там до діры. Пришов вун там до діры днука, позерать — не знає, де йти. І ту двері, і ту двері, і там двері, та не знав, де йти. Так, вун шо зробити? Та са пустив просто до тых дверей. Прийде там до тых дверей, а там она є перша дівка його. Пришов там:

— Дай боже шистя.

— Дай боже й тобі, — гварить. — Як ты са ту дустав?

— Гм, позирай, як-им са дустав? Геле, я са так дустав. Кедь будеш добра, та ня не даш прозрадити, але кедь не будеш добра, та ня даш.

— Йой, — гварить, — та ты де ту йдеш? Та ту є Шаркань, шо має дванадцять голов, та вун тя нараз ізість.

— Гм, позирай: вун ня може йзісти, але кедь ты ня не даш. Ты ми повідж, де є його тата муз.

— Гм, де його муз, — гварить. — Та вун має єден перстінь, а в тум перстіню є його муз.

— Гм, — гварить, — я ти пораджу. Ты прось тот перстінь, а свуй дай йому перстінь. Прось так: „Газдочку, геле, я уж з тобов тулько, а тулько року жыву, геле, та можеме са перечиряти на тоты перстіні, бо як маву тот перстінь, та я якось фурт хворуву”.

— Но добрі. Але де тя сховати? — гварить.

— Гм, де ня сховаш? — гварить. — Та лем пуд постіль ня сховай. А кедь прийде уднука, а кедь му буде дашо шпатно, та повіш: „А-а-а, ты ходиш горі-долов, та тото ти так смердить, тот вздух”.

Но добрі.

— Але кедь уж са напре на тя, же мусиш указати, — укаж ня, не буйса нич. А наперед тот перстінь од нього возьмий.

Раз тот Шаркань прийде. Вун мав дванадцять голов. Прийде вун.

— Йой, жено моя, шоська ту смердить!

— А-а-а, газдочку муй, геле, ходиш по світі, а прийдеш до теплого, та ти того смердить.

— Неправда, жено моя. Ту мусить дахто быти.

— Ні, газдочку муй.

— А тобі шо є?

— Мені? Я така хвора, — гварить.

— Чом?

— Та ту-м си кус легла, а ми пришло до сому, же тот перстінь кобы я взяла на палець, шо ты маєш, та буду здорована.

— Йой, лем того? — гварить. — Та на.

Взяв з пальця, а дав юй, а вна взяла свуй, та дала йому на палець.

— Та ты, — гварить, — лем про того? Та то нич, лем укаж того, хто ту є. Та геле, кедъ твоя сестра, або твуй брат ту є, та я му не зроблю нич. Та то шовгор, — гварить.

— А-а, — гварить, — ты бы го забив або шо.

— Не буйса нич, лем го укаж.

Раз она го вытягне з-пуд постелі вон. Прийде вун:

— Серус, брату.

— Серус, шовгре.

— Та як са маєш?

— Та добрі, хвала богу. А ты?

— І я са маву добрі. Геле, сестра са добрі має. Шо лем хоче, тото має. Добрі єй, — гварить.

А вна шо зробити? Тот перстінь дала йому. Ші раз тулько муці мав, як мав. Та й гварить:

— Но видищ, а ты не хотіла указати свого брата. Но та наваръ волов'яні галушкы мені, а йому наваръ такої ідінія, як вы їсте.

Но та й вна наварила вшыткой, та й посідали собі, та й їдять. Но та гварить:

— Слухай, принесь нам вина ту, але того найліпшого вина.

Вун му приніс того найліпшого вина. Вун, знаєте, п'є, тамтот, а тот лем фурт за ґалір шмарить. Тот п'є, а тот за ґалір. Не хотів, жебы быв п'янай, знаєте? І раз вун са напив та й гварить:

— Подъ, шовгор, укажу ти, шо я маву, який я маєток маву.

Прийде вун там до тої пивниці, знаєте, гварить:

Позирай, тото вино такой маву, тото вино такой маву, а тото вино такой маву, шо хто выш'є пувдеца, то таку муц дустане, же не егзистує.

Раз тот узяв тото вино, бочку (то мала бочка была), приложыв, выпив тото вино. Ах, йому са не любило, шовгрюві. Гварить:

— Шовгре, подь са поносити.

Подь.

Тот їмив, ударив ним до землі. Тот із тым ударив до землі, тот із тым. А, як са раз тот Поперянош роз'їв, кедь з ним раз пукнув до землі, пушов по шыю. Вытяг свою палицю тоту, шо мав желеzну, кедь раз му вдарив — шытки дванаццять головы пушли долов.

— Но, хвала богу, уж я єдного маву. — Но гварить: — Сестро моя, уж-ись выментована. Но але ші тых двох.

Йой, — гварить, — брате, там не йдий. Тот лем мав дванаццять голов, але тамтот має тринадцять голов.

— Тонич, не буйса, тонич. Я іду, а ты уж будь ту на спокою.

Но і са забрав, пушов там. Прийде там, подуркать. Гварить:

— Хто там є?

— Я, твуй брат. Утворь ми.

Утворила му.

— Йой, брате, чого-сь ту пришов? Йой, геле, вун має тринадцять голов, тот шаркань, та вун тя йзіс нараз.

— Або йзіс, або ні. Геле, я уж твою єдину сестру выментовав, — гварить, — ай тебе хочуш ші.

— А-а, — гварить, — ты того не зробиш, бо то вун барз силак.

— Не буйса нич. Лем ты дай його муц мені, та нич не буде.

— Йой, — гварить, — та шо я. Його муц то барз тяжко дустати.

— Та чом?

— Та так, — гварить.

— Та як тяжко дустати?

— Гм, як тяжко дустати? — гварить. — Та вун має такой хустя, а вун у тум хустяті має тоту муц.

— Не буйса, — гварить, — лем шумно коло нього, вун ти дась. А як прийде, мене скрый.

Но вна го скрыла, бо уж знала, коли має йти. Прийде вун:

— Йой, фуй! Смердить ту жывый дух.

— Не є тут пічого. Геле, ты ходиш криста-крижом, а прийдеш до теплого, та тото смердить.

— Слухай, жено моя, я уж з тобов тульки а тульки рокы жыву, позирай, геле. Но а шо ти в палець є?

— Та я якось різала та й-им до руки затяла.

— Но та не маеш ряндочку?

— Не маву ряндочку таку закрутити чисту.

— Не маеш?

Та й вун totu жаболовку, знаете, узяв, дав юй закрутити. Добрі, же вна вже має тото в руках. Узяла вна тото хустя, тото жаболовча, уж триматъ.

— Но, — гварить, — а тепер укаж, хто тут є.

— Йой, я бы ти повіла, повіла, — гварить, — але то муй брат тут є, а ты го заб'єши.

— Йой, яка-сь. Я твого брата, а моего шовгра заб'ю? Лем ты го пусь.

Та й вна го пустила.

— Серус, шовгор.

— Серус.

— Но видиш, а твоя сестра тя не хотіла вказати. —

Гварить: — Шовгре муй, та як са маєш?

— Та добрі. А ты?

— Йой, твоя сестра са так не мала ані в нянька, як она са ту має добрі. — Но добрі. — Но, жено моя, наваръ там їсти раз-два.

Та й наварила їсти. Але она наварила олов'яні галушки. Но а вун totu їсти не муг, олов'яні галушки. Та й гварить:

— Шовгре, та чом то ты не їш?

— А-а-а, — гварить, — та я тото не годен їсти.

— Та чом?

— Та так.

— Но та добрі. Не годен-ись, не годен. Шовгре, подъ, увидеш, шось ти вкажу.

Пришов вун до пивниці, там такой вино было, такой вино. Гварить:

— А тото вино такой, же хто вып'є, таку муц дустане, шо пув світа буде двигати.

А вун узяв тото вино, положыв — выпив. Кедъ раз бочков шмарив, на чисты фалатны са розбила. Гварить:

— Ой, шовгре, та шо ми са любить, тото ми са любить, але тото ні.

— Та чом?

— Та ты муй суд поламлеш? Я ти даву, як шовгрові, а ты тото робиш?

— А тобі са, — гварить, — шовгре, не любить? Подъ са поносити.

— Подъ.

Як раз са пушли поносити, посяться, єден з другым мече — не може. Другий мече — не може. Як раз тот са їмив, тот малый. Поперянош кедъ з ним раз ударив. Як упав, узяв свою палицу, кедъ му раз дав — шытки нараз тоты тринадцять головы злетіли. Гварить:

— Но хвала богу, сетро, же-м тя выментовав.

Позерать — тоты не суть шумні. Аж у третьої буде шумна, там, де двадцять штири головы. Прииде вун і гварить:

— Но, сестро моя, я йду тепер до третьої.

— Йой, — гварить, — брате муй, там не зробишнич, вун має двадцять штири головы. Вун тя йзість. Нараз тя йзість.

— Або йзість, або ні, — гварить, — але я йду.

Но, забравса, пушов. Прииде там, попозерать, а ші наперед подуркав. Позерать она.

— Йой, та де-сь са ту взяв, брате?

— Ей, тихо будь. Уж-им дві дівки выментовав, ай тебе третю выментуву.

А вна, тота третя дівка, така красна была, як у керті ружа, така вна красна была. Гварить на неї:

— Ты, слухай: ты будеш моя жына. Але кедъ будеш добра, та ня не даш.

— Йой, — гварить, — брате, то тяжко, жебы я тобі тово дустала, шо ты хочеш.

— Та чом?

— Та бо вун має, — гварить, — лем єдину качку, шо йому несе каждый четырнадцятий день єдной яйце. То його сила.

— Не буйса, — гварить. — Я са сховам, кедъ іші не є четырнадцять дну. — Акурат му так вышло, шо четыр-

надцятий день ішов, а мала му тота качка принести тото яйце. — А кулько ші треба чекати?

Гварить:

— Днеська, акурат днеська му того яйце принесе.

— Но та слухай ту: ты са зроб таков хворов. Вун ти буде носити, шо лем будеш хотіти, а ты будеш гварити, же тото ти недоброй, тото ти недоброй, але лем тото яйце, шо вун має лыгнути, тото жебы ти приніс.

Но вун са сховав. Прийде вун, гварить:

— Фуй, ту смердить жывый дух.

— А-а-а-ле, — гварить, — та ты ходиш горі-долов, а прийдеш до теплого, та ти тото ударить до носа, та смердить.

— Неправда, — гварить. — Лем ты повідж, хто ту є.

Та вна зачала:

— А-а-а, слухай, я нікого ту не виділа. Ту ніхто не є. Йой, дали мені покуй, бо я хвора. Я не годна ані бісідовати.

— Та шо ти є? Шо ти треба? Може, ти треба молока, або може, ти дашо треба, або такой. Я ти шыткой донесу.

— А, — гварить, — знаеш шо? Кобы-сь ми тото яйце, шо ты маєш днеська дустати, кобы-сь ми го дав, дораз буду здоровая.

— Ей, — гварить, — лем тото яйце? Та я ти тото яйце дам. Акурат тепер має принести, та я ти дам.

— Но та дай ми.

Но сів на коня, та давай за тым яйцом. Прийде там, качка уж го чекать. Дала му тото яйце, вун тото яйце взяв, приніс. А вун шатовав, жебы му жына не вмерла, бо вна са барз, дуже хворов зробила. Приніс тото яйце, взяла тото яйце, гварить:

— Но тепер ти вкажу, хто ту є. Але, — гварить, — жебы-сь го не бив?! Бо то муй брат.

— Но, видиш, — гварить. — А ты са так бояла. Та то муй шовгор. Пусь го.

Пустила го вон. Дораз вна му шупнула яйце до рук. Вун уж хлоп быв. Як му дала яйце, но гварить:

— Шовгор, серус.

— Серус.

— Та як-ись са дустав ту?

— Та я шыткой знату, де вы, як вы жынете.

— Но, видиш, шовгре. Геле, сестра має шыткого, хвала богу, шо лем хоче.

— Добрі, — гварить.

— Но та слухай, жено. Наваръ їсти.

Наварила їсти. Сіли собі, п'ють, їдять. А вуннич не п'є, лем чисту воду п'є, бо уж там двадцять штирі голов. Та то мусить хранитися.

Раз вун вам, як са напив, гварить на нього:

— Но, шовгре, подь, укажу ти, что там є.

Пришли вни до пивниці, вказує: тото такий, тото такой вино. Вун узяв єдину бочку, выпив вино, а потому кедъ раз з ньов тріснув до землі — поламав. Гварить:

— Йой, шовгре, та ми са тото не любить, же ты з моїм судом так мечеш!

— Не любить? Подь са посити.

— Подь.

Тот із тым мече, тот із тым мече, а-а-але там. Не можуть єден другого перемогти. Як раз тот їмив, кедъ з ним раз ударив по пас, по шью. Як з ним ударив, узяв палицю тутою свою, б'є. Єдна голова са одорве, а друга прискочить назад. Мури такі суть червені!

— Пой, сестро, давай воды! Давай ми воды! Уж біда на пя.

Вна му дала воду, вун фурт собі п'є воду. Тоту палицю шмарить до той воды, бо уж са вгынать, то уж го палить. Тулько-тулько, же вун збив тоты двадцять штирі головы. Як уж збив тоты двадцять штирі головы, но уж ей выментовав, уж ідуть гет.

Но добрі. Уж готовой было шыткой, гварить:

— Сестры, подьте гет.

Пушли вни гет. Забралиса, пушли.

Но тепер як із діры выйти? Но але они шо зробити? Вун єдину дівку вытяг. Такой тоту дівку вытяг, шо така шумна была. Тот гварить:

— То буде моя жына.

Другу дівку вытягли, гварить вун на нього:

— Тота твоя жына буде.

Третю вытягли, а його уж не хотіли вытягнути. Але шо вун зробити? Вни го хотіли забити, але вун шо зробити? Як вни пущали камінь, а вун тогды пудскочив, а скричав:

— Йой, уж съте ня забили!

Вни, як учули, штранг зухабили та й пушли. Прийдуть до краля, позерать краль, — уж дівки йдуть. Йой, краль

уж не знає, що робити з радості! Пой, таку гостину ріхтує, шыткою. Но але гей, де tot третій? Кедь то лем totы двоми були там.

— А, гварить, — третій де є?

— Та третій не знаєме, де пушов. Та то мы выслободили totы дівки. Третього не є.

— Гм, — гварить, — вы мусите ми папірь дати. Ту вкажте папірь.

Вни папірь не мали,нич.

— Укажте папірь, тогды буду знати, же вы съте totы дівки нашли.

Вни не мавутьнич. А вун шо зробити? Якось так, якбы днеська мав падати вогняный доч, знасте, а там були такі потята, то са чудно кличуть totы потята, а вун шо зробити? Вун totы потята захранив, же са не спалили. Як захранив їх, уж тых потят мати (вно такой великой было, тово потя) гварить:

— Слухай...

Прииде вна гу тым потятум, позерать — потята живуть. Гварить тото потя:

— А, кобы-м знала, же котрый вас захранив, я не зпаву, шо бы-м му зато дала.

А вун слухать. Вун са боїть юй повісти, же то вун їх захранив. А вна ші раз тово повіла. А вун потому са взвав, гварить:

— Слухайте, слухайте, я бы вам повів, кобы съте минич не зробили.

— Не буйса, я тинич не зроблю. Кедь ти доброго не зроблю, а планого ні.

— Та я вам захранив.

— Но та кедь ты захранив, — гварить, — totы мої діти, та тепер я тебе захраню, же я тя витягну горі. Но але, — гварить, — мусите мати мняса ми дати.

— Та выдки мняса возьму, кедь я не маву?

Но але вун там мав шарканю, ні? Пушов, порізав, порізав, порізав, наклав си до кобілки, но та й гварить:

— Сідай на мої плечі.

Сів на плечі, но гварить:

— Як буду просити од тя мняса, даш ми мняса, як буду просити води, даш ми води.

Раз она уж го несе горі, гварить:

— Дай ми мняса.

Дав му мняса.

— Дай ми води.

Дав му води.

Уж лем кус му хыбовало, жебы выйти горі, а не мав мняса. Шо вун зробити? Взяв вун, одрізав си з ноги фалат мняса. Як одрізав, та й узяв, дав юй. А вна гварить:

Маєш ші води?

Мам.

Но добрі, уж вышов вонка, горі. Гварить:

— Ей, брате муй златый, кулько-сь ми мняса їсти давав, ані єдной не было такої доброй, як того на остатку. Із чого того мнясо є? Повідж.

А його нога болить, бо того собі одрізав, знаєте? Вун не хоче повісти, бо са бояв, же го заб'є, ні?

— Повідай, я ти не зроблюнич.

— А, — гварить, — я бы вам повів, із чого того мнясо было, але я са бою.

— Та не буй, не буйса, лем повідж.

— Та я одрізав, позирайте, — вказав юй.

Гварить:

— Ударь ня по шыї!

Як раз ударив вун ей по шыї, того мнясо вискочило. Вна взяла, того мнясо му приложила, заросло му назад того мнясо на тіло. Но гварить:

— Ідий тепер дому.

Забрався дому, пушов. Прийде вун там, до того краля. Так си сидить. Але вни лем свадьбу. А она не хотіла, тата дівка, лем фурт стримувала тоту свадьбу. Раз прийде там вун — уж свадьба є. Гравуть, танцювать, і я там танцюву коло них, співуву, палінки ми давали, покы-м біровав пити, п'ю там. Ей, раз вун вам прийде там такий, як жобрак. Але вун го збачив, тот молодий. Гварить:

— Оле, того жобрака выженіть вон.

А краль гварить:

— Ні, жобрака не выженеме. Чи жобрак, чи циган, чи пан — шытко на свадьбі мусить быти. Та й вун няй буде.

Вун си сів. Сів си, сидить. Гварить тот краль на свою жину:

— Оле тому жобракові дай пувдеца паленки.

Та й принесла му, дає му пити. Гварить:

— Дякуву, дякуву, я не п'юнич. Я не хочунич.

Раз вун шо зробити? Уж треба йти до присяги. Вун гварить:

— Гоп, чекайте, стуйте! Тепер са будеме выфурмовати, хто тоты дівки высвободив од шарканів, а як їх приніс. То не лем до присяги йти, а не матинич.

Дораз шыткы, кулько них там было кралю:

— Правду має, правду має.

А тот:

— Лем гет, гет, гет выженьте го.

Тоты кральове гварять:

— Ні, ні. Лем няй бісідує. І вун має право бісідовати.

І раз вун зачав бісідовати та й узяв tot папірь, указав. Як указав tot папірь, дораз узяли, totу покрийду з того зорвали. Йому другу пришили. Уна пушла, скочила, поціловала го. Гварить:

— Видиш, tot муй газда, а не ты.

Но як го поціловала, та й вни йдуть до присяги. Уж по присягі пришли дому, та й кедь не повмирали, та ші й днеська живуть.

22. Син цигана-ковала

Быв еден циган. А тот циган быв ковалъ. А пришли люди гу п'ому з куньми, та й требало коня ковати. А вун гварить:

— Днесъка ти не покуву, бо не маву вугля. Пуйду на вугля.

А на сына гварить:

— Сыну муй, збирайся, а пуйдеш на вугля.

— Пуйду з тобов.

Та й вун са забрав та й ішов на вугля. Пришов на полувка путе, гварить:

— А, няньку, я не йду на вугля.

— Та чом?

— Мені студено, та я не йду.

— Та кедъ не йдеш, — гварить, — та так са зберъ од ия, жебы-м тя нігда не видів.

— Добрі, я са зберу.

Пришов дому, мати му гварить:

— Шо є, сын, же-сь са вернув дому?

— Мамо, я не йду, бо то я в папучох, а мені студено, та я не йду.

— Та чом не йдеш?

— Та так, бо я са взяб.

— Но кедъ-ись не пушов, но та добрі, но. Та не йди нігде.

— Ей, мамо, я йду гет. Вы мені дайте, — гварить, — шо маєте, до кобілки, а я йду гет.

Мати ні. Зачала мати плакати, же вна не пущать го.

— Ей, я йду.

Но вун собі взяв фалатча хліба та й забравса, пушов.

Но і як вун пушов гет од нянька й од матері, та й іде, та й іде, та й іде. То даколи так было, шо еден день быв так, як еден рук. Та вун два роки йшов. Прииде вун до єдного ліса, позерать: „Йой, де я са ту діву?” Ані ту, ані не ту, нігде не може йти. Але шо вун зробити? Пушов на таку сосну горі попозератиса, де світить дащо. Вун так високо пушов, попозерать — там світить. Вни там світили, то там было двадцять п'ять жывану, а двадцять шеста была ку-

харка. Но вун смер си взяв за тым та й іде. Пришов вун там так врано. Як вун там врано пришов, а там не было нікого, лем тата кухарка. Але totы двадцять п'ять жывану, вни спали. Вни крали, пришли страплені дому, та спали. А вун, шо зробити? Пришов там, подуркав, поклонивса. Гварить:

— Дай боже шистя, бабко.

— Дай боже й тобі, сину муй. Йой, — гварить, — чого вы ту пришли? Ту кедь вас мої діти їмлять, та вас заб'уть.

— А-а, слухайте гев. Я пришов, я уж дас рук не євнич. Лем дайте ми їсти, — гварить, — а я са заберу та й пуйду гет.

— Добрі, но.

Вна му дала їсти. Наївса. Но але вун паглював, же шо то тулько ключув має. Но вун, як са наїв, та й шо зробити? Ключі вхопив. Та й пушов гет. Вна думала, же вун пушов, знаєте? Але раз єден прихопив, сліпый на єдно воко, прийде до кухні та й гварить:

— Но, кухарко, уж-ись наварила нам фрыштик?

— Уж.

— Ей, але мені якось не є добрі.

Гварить:

— Чом?

— Ту дахто быв.

— А-а, — гварить, — ніхто ту не быв. Вы ходите по воздуху, а ту прийдете до теплого та й вам того так, гі смердить, тот воздух.

— Ні, ні, — гварить. — То хтоська ту быв.

— Не быв, но, я вам гварю.

А тот хлопчиско, як того вчув, де са впхати? Пуд помостицу. Там са впхав і там сидів. А тот єден злодій раз-два скочив за тыма братома двадцять штильома і гварить:

— Братове, вставайте горі, бо уж нашы пінязі пукрали.

— Але гей.

— Вставай горі, бо ключі не суть.

Вни встали горі вшытки, посідали на коні та й за ним, та й за ним. А-а, його нігде не є. А вун де быв? Пуд тов помостинов, там сидів. Раз, як вун уже увидів, же уж пришли назад, вни собі полігали назад, а спали, а вун шо зробив? Пушов, єдну хыжку втворив, другу хыжку втворив, третю хыжку втворив, четверту хыжку втворив, потому п'яту, так, же дванадцять хыжок было, но. Та втворив

вшыткы дванадцять. Пришов до єдної хыжы — не было лем по десять філеру, пришов до другої жыхы — было по п'ять філеру, прийде до третьої — там было по коруні, прийде до четвертої — там было по п'ять корун. Так поступно ішов і вун не нашов нігденич, лем такі пінязі. Раз прийде до дванастої хыжы, позерать — там чисты дукаты.

— О-о, — гварить, — тото заберу. Но але де?

А шо зробити? Взяв собі рукавы, знаєте, перев'язав, погавиці перев'язав. Натрапав, натрапав там до того, кулько лем стало. Та й са забрав із тым — давай. Раз тот сліпий на єдной вою якось вышов вон, позерать — хыжы вшыткы втворені. Вун закричав:

— Пой, вставайте, камарате! Вставайте, камарате, бо уж наши пінязі пушли.

— Але пушли.

Раз прийдуть до хыжы, позеравут — пінязі на місті, пінязі не забрали. Прийдуть до дванастої хыжы, позеравут — там kus є набратой, но але гварить:

— Тото, тонич.

— Но але мы зато сідайме, а за ним.

А вун, шо зробити? Назад там утік, де быв. Пуд тов помостинов, там си лежав. Но і як вни пушли за ним, гледавут, гледавут — не є нікого.

— Но так — не є, не є. Подьме гет дому. Та вун не забрав вельо. Кедь забрав kus, та шо тото?

— Та подьме.

Та й вни са вернули з тыма куньми, пришли назад, полігали собі спати. Сплять так, як забиті. А вун, шо зробити? Забравса выдтам, утік, пушов гет. Як пришов, но де пуйти? Та пушов до такого, до крайчира, шо там робили стріберне шматя, знаєте. Як вун тото си дав зробити, купив собі єдного коня. Дав того коня зафарбити на стріберно, жебы стріберний быв. Но та й іде дому. Но але вун дому не йшов, лем ішов до єдного валалу. А там була, у тум валалі, така дівка, шо вна не хотіла ні за кым іти, лем за бозького сына. Но а вун са так зробив, знаєте, як бозький сын. Крила мав, шыткой мав. Та вна хотіла лем за того. Але акурат она ішла до церкви тыж, ай вун ішов. Та й вун гварить на кошиша:

— Стань!

Став. Та й вун гварить:

— Слечию, — гварить, — подьте горі. Та не пуйдетe напішо. Ай вы, — гварить, — пані. Подьте, та сядете, та повезетеса.

— А де вы йдете?

— Та я йду до церкви.

— Та й я йду, — гварить, — там.

Но та й вни собі посідали. Но але тої мати уж не давала юй покі, лем фурт потихи бісідувала своїй дівці: „Знаєш шо? Нич, лем завернийме з возом, а беръме того хлопчиска гет, бо то, геле, то є бозький сын. Вун має шыткой: крыла, шыткой, лем са з нього світить”. „Но та я знам, чи вун пуйде там?” „Та мы му повіджме”. Але она кому повіла? Слугові. Гварить:

— Слухай ту, кочише. Не завернув бы-сь назад із куинми, — гварить, — абы зъме го взяли там, до мене.

— Но та вы повіджте йому, — гварить, — не мені. Я лем його слуга.

Но добрі. Вун му повів, слуга:

— Слухайте ту, тата пані гварить, ци бы съте не йшли назад дому, там до неї.

— Йой, чом бы ні? — гварить. — А вун быв циган, но. Гварить: — Чом бы ні? Но та вберний з кочом, та йдеме там.

Та й вун обернув з кочом та й пришов там, до неї, сів си та й дораз гостину, превелику гостину зробив.

І я там коло нього, лем же мені не хотіли так дати, як йому, бо вун быв бозький сын, ні?

Та й вун шо зробити? Дораз гостину, шыткой зробили, посвадьбовали, но тай вун жые, та й жые. Єден рук, два роки жые з ньов, та юй шось пришло на думку та й гварить:

— Ей, газдочку, геле, я з тобов жыву тулько а тулько року, я бы хотіла знати, який ты маєток маєш.

— Гм, який я маєток маву? Ані твоя мати, ані твуй нянчик, ані твоя родина такий маєток не мавуть, як я.

— Но а де тот маєток є?

— Гм, де тот маєток є? То бы-сь мусила ми дати войська, кедь хочеш тот маєток, бо я ышак го не притягну, бо бы ня забили ай тебе.

— Но та добрі, — гварить.

А акурат єй мати била кральовська жына. Но а вна, шо хотіла, лем написала, а краль уж давав, хоть тот її газда вмер. Но та й єй давали, шо лем хотіла. Пришла там та й гварить:

— Но та повідж, дівочко, шо хочеш.

— Но та хочу єден реємент войська, єден реємент гусару, а єдну гудьбу, ай сто бочок на тот муй маєток, шо го притягну.

Но як она того повіла, шыткой са того дораз за двадцять штирі годин доставило. Забравса, а бйо. Не жына, вун сам із тым войськом. Забравса, а йде. Де вун іти? Просто там, де тоты двадцять п'ять жывану. Прийдуть они там, раз жывани вышли вонка, попозеравуть, гварить:

— Йой, брате, шо ту войська йде?! Уж по нашум жывоті!

— Але шо са бойш, — гварить. По нашум жывоті. Тонич, — гварить, — лем са не буй. Лем їх пусь ту, вднука.

Та й вун дораз пришов вднука. Але шо? Вун узяв такой шматя клебанськой, знаете? Взяв на себе, жебы го не спозиали. Та они думали, же то клебан. Но та й пришли там, до двора, та й гварить тот жыван на них:

— Йой, та шо вас ту принесло? Та о нас ніхто не знає, хыбаль тулько шо памбог знає, а того потя.

— Гм, а думаете, же я не знаву? Але не прийдете са помолити, — гварить, — ані не прийдете са сповідати, анінич, лем розбивасте, крадете, але не прийдете раз у році са сповідати.

Но та нич, нич. Мы ту, та ту нас будете сповідати. Та мы уж ту даме свої гріхи, высловідаємесь.

Но добрі. А они шо зробити? Мали такої вино, шо кедь выпив, та заспав.

Раз они того вино горі та й кождому воякові дали вельо, вельо, вельо пити. Они позаспавали. Тепер його взяли до рук. Узяли го до рук. Гварить:

— Слухай, тепер тобі смерть ту.

— Але, — гварить. — Восько, подъ ту, бо хотять ня забити!

— А-а-а, — гварить, — клич, клич, войсько твоє уж давно готової!

Раз они шо зробити? Взяли солому, єден балшак, зацвісили го попуд руки, жебы буль дустав, ні? І зачали го палити. Як раз са дым у хыжи зробив, а они облак не втворили, аж потому. Як дым са зробив, а они облак втворили, а вун шо зробити, знаете, узяв ножик, одрізав штранг, а сам пушов, скочив там, де быв і тогды, пуд тоту помостицу. Там

са сховав. Як са там сховав, но та й они чекавуть, чекавуть, же вун готовый, тот циган. То циган быв. I раз вун вам шо зробити? Як уж дым вышов, прийдуть, попозеравутъ — його не є. Де вун пушов? Та й за ним.

— А-а-а, — гварить, — шо мы будеме гледати? Вун пушов, та няй іде, мы го не найдеме. А мы собі ідеме спати. Добрі, же мы го втратили.

Но та й вни пушли спати, заспали. Вун са забрав та й давай дому. Прийде вун до єдного валалу, до другого валалу, та й люди позирають — шо за єден іде голый? Прийде до третього валалу, раз го спознавутъ. Та й гварить:

— Василю, та де ты быв?

А вун нич, лем іде, бо вун са ганьбив, бо голый быв. Та й фурт на нього:

— Василь, та де йдеш?

А вун нич, лем іде свойов путьов. Прийде вун до третього валалу, ші му требало до єдного валалу йти, уж там бывав. Но прийде так вечор, коло дев'ять, коло вусім. Но але як то цигани? Вни йдуть спати в сім годин. Вун нич не робить, та йде в сім годин спати. Та й вни, його нянько й мати, пушли спати, бо вни са уж не бізували, же хлопчишко прийде дому. Раз вун прийде, подуркать до дверей, та й не хоче втворити його нянько. Не йде, бо са бояв. Не йде.

Вун зась дуркать — не йде. Та й жыну:

— Оле, ідь, жено, ідь, отворь, хтоська там є.

— Та йдий. Ты хлоп, та ты са бойш? — гварить.

Ты са бойш іти? I вояк-ись быв, і ты са бойш там іти? Лем ідий.

А, як витяг руку, як юй раз пукнув поза вуха, она дочиста была в кровле. Як вун ї вдарив, та она зачала плакати. Вун і так не йде з хыжы вон.

— Та йдий втврить, та шо са бойш?!

Но, жына якось пушла, втворила. Як вна втворила, позерать — вун голый. Та й гварить:

— Шо съте за єдин?

— Йой, мамо моя, та я ваш сын!

— Ты муй сын? Ты такий голый? Ані тя не познаву, ані нич.

— Йой, мамко, лем ия пусьте до хыжы, бо уж не біруву ані ходити.

Та й вна го пустила. Та й де вун пушов? Пушов си

на пец. Бо то даколи пецы были, знаете? Там собі пушов лячи. Там си лежыть.

Но та його жына чекать. Дас рук чекать, не є го. Шо то може быти, же не є го? Де вун са задів? Ані войська не є, аніничого не є. Та й она шо зробила? Взяла, си купила клебанськой шматя, вболокласа, тоту чапку клебанську, крижик до рук, но та давай, же де вун є. Та й вна са забрала, бйо. Та й вна са звідує:

— Не йшов ту такый а такий, тото а тото?

Гварить:

— Ішли, але до того ліса просто йшли.

— До того ліса?

— Гей, лем вы ідьте.

Та й вна йде, та й іде. То вна йшла рук там, до того ліса. Прийде вна там, до того ліса, позерать — там не є лем єдна баба, що їсти варила. Прийде там, а вни акурат, тоты живани, пушли красти. Вна уж так уночі пришла. Но як уна там пришла, поклониласа туй бабці та й гварить на ней:

— Не быв ту такый а такий?

— А, — гварить, — ту ніхто не быв.

— Ей, не быв?

— Не быв, ні, — гварить, — ні.

Але вна шо зробити? Раз попозерала так на двері, там його шматя висіло. Як вна збачила, же шматя там висіло, та й вна уж з хыжи не йде нігде. Пришли тоты двадцять п'ять живану, гварить:

— Дай боже шистя, вы, — на ні.

— Дай боже й вам, — гварить. — Та де съте са ту взяли?

— Гм, де-м са ту взяв? Вы са не прийдете помолити, анінич, лем розбиваєте, а чуджі маєткы берете, — а так на них зачала кричати.

Вун потому гварить:

— Нич зато, нич. Мы са й ту помолиме.

— Добрі, ай ту з вами зроблю.

— Та наперед фрышкиуйте, а так.

— Ни, наперед вас буду сповідати.

Вна шо зробила? Взяла таку мисочку, зробила отровы. Але так робила тоты отровы скоро. Зробила, гварить:

— Но подьте, — гварить, — до дванастай хыжи.

Пришла вна до дванастай хыжи. А там, у туй хыжці,

акурат таке было, як у церкві, що клячать. Но там їх положила шытка дводцять штирі, а тоту кухарку зухабила. Гварить:

— Слухайте, я вам буду давати тоту причашу, — гварить. — Не смієте ви нараз лыгнути, жебы съте єден лыгли, лем шытка нараз.

— Добрі.

Они так тримавуть, знаєте, пыски розтворені, а виа так дає, же долов ньов вода тече, бо мусила, бо то отровы были. Раз виа взяла, уж і дванадцятому дала, по гварить:

— Тепер нараз.

Як вии нараз лыгли, шытка як стовпы попадали. Уж были потровені. Добрі. Як она їх потровила, но гварить:

— Ты, босорко, подь гев. Де муй газда, а де мої totы вояці?

— Та я не знаву, та шо вы зо мнов хочете?

А виа зачала на слугу кричати:

— Подьте гев, подьте гев, бо пя хоче забити, подьте гев!

Ідь, ідь, гварить, попозерай, де суть.

Они пришли там, попозеравутъ, а вии шытка уж готові были.

— Йой, та я вам провім, де суть. Позирайте, там на луці шытка суть. Там заспані суть.

— Но та де tota масть зросляча а жыва є?

Та й гварить:

— Там горі є.

Дала шыткой. Но виа взяла totu масть, помастила. Кедъ раз взяла такий батуг, як раз ударила з tym батогом, так лупла, знаєте, нараз гудьба зачала грати, вояці уж стоять у позору. Но гварить:

— Слухайте, що з ньов маєме зробити, з тов босорков?

А єден гварить:

— Зухабме сй.

А другий гварить:

— Я бы гварив так: там є єден гачур, а прив'яжеме сй коло хвоста, а пустиме. А де tot гачур буде втікати... Кедъ уна буде жыти, же tot гачур юй не зробить нич, та пяй жыє. А кедъ юй дашо зробить, та пяй...

Раз як сй прив'язали, як раз гачура вдарили, од бука до бука з ньов памітовало. На чисті фалатки сй розтрепало, totu Гінджибабу.

Но добрі. Тепер що зробити з пінязми? Бо то вельо пінязей было. Натрапали вни пінязі, вшыткою до тих бочок, давай дому. Но але гей. Вна хоче газду, ні? Та що ей totы пінязі? Привезла вна пінязі дому. Войсько забралоса, іушло гет. Но вна йде тепер гледати газду. Іде до єдного валалу, гварить:

— Не йшов такий а такий тады?

— Ой, — гварить, — отче духовний, ішов, ішов.

Вни думали, је то пуп, ні? Но та й вни юй повіли, је там а там. Прийде до другого валалу:

— Не йшов тады такий а такий?

— Ей, — гварить, — ішов, ішов, отче духовний, але пуйдете до третього валалу, аж там вун буде.

Но вна са забрала і йде. Прийде вна до третього валалу, позерать — перша хыжа была циганська, ні? Прийде вна там, так, коло дев'ять годин,вечур, подуркать. Циган не йде вон, бо са бойть. Та й зась подуркать, зась не йде вон. Шо ту зробити? Та й жыну зась:

— Жено моя, та йдий, хто то там.

— Йой, хлопе, та ты вояк быв, та ты са так бойш іти?

Та возь си топур, кедь са бойш, та йдий з топором.

Но тот циган послухав жыну: взяв топур, іде. Прийде вун вон, гварить:

— Хто ту є?

— Тихо, не кричте. Я є ту, клебан.

— Но та я не є руснак. Я худобный.

— То жебы съте які были, лем ия пусьте до хыжи.

Прийде вна до хыжи, нопозерать на пец — вун там лежить. Сорочка має, а ту ногавиці пудрані, но тіло му шыткою видно было. Та й добрі, је вун там є. Но гварить:

— Ты, — гварить, — подь гев із того пеца долов, подь! На, а йдий до склепу, принесеш кіло колбасы, літер паленки, а вып'єме.

Но тот са забрав, циганик, і пушов. Прийде там до того качмаря, подуркать, гварить качмарь:

— Шо хочеш, Васильку?

— Нянько ия загнав, жебы съте дали пув літер паленки ай кіло колбасы.

— Та тепер, уночі?

— Но та тепер, бо маємо гостю, — гварить, — та мусимо дати. Но та ганьба.

— О-о-о, Васильку, дам ти, дам, не буйса, — бо то й нанашко му быв.

І дав му пув літер паленки і кіло колбасы. Забалив му. Приніс дому. Вна му дала двадцять корун. О-о-о, такий радусный, бо му дала двадцять корун! Но та й гварить:

— Васильку, ші принесь соломы, бо як буду ту спати?

Но та й вун пушов на солому, знаєте? Дала му двадцять корун, ци як. Вун взяв тоты пінязі, десь собі скловав, а солому вкрав. Но та й як принюс солому, но уж тоты колбасы вни там якось уварили.

— Но та подъ, Васильку, їсти ай ты з нами.

Пушов і вун. Сіли си: мати, і вна сіла. Но та мусила і она, його жына, їсти, піт? Бо жына му была, та шо? А вни не знали ні в чим, же то жына його. Як са наїли, та й спати, ні? Та й вун на пецу спати, а жыні, юй там постелили, шо мали, та легла си. Спить, рано встане горі та й гварить:

— Слухай, Василю. Я ти дам еден дарунок. Дарунок зато, же-сь ия послухав.

Но вна на кочиша гварить:

— Оле принесь тоту шкатулку, а дай ту.

Дав тоту шкатулку, положила му на стул.

— Но ту маєш тот дарунок, — гварить.

Раз вун тоту шкатулку втворить, попозерать, гварить:

— Іой, мамо, та то мое шматя!

— Ідь, ты заслужыв таке шматя?

— Мамо, так ми боже, то мое шматя, видите?

— Ідий, — гварить, — та ты мав даcoli таке шматя?

— На мой душу, мамо, мое шматя, видите?

Нянько вытяг руку, флюс го поза вуха. Зась вун:

— Няньку, то мое!

Нянько вытяг руку, а зась му поза вуха. А вна пришла, їмила го, поціловала го, гварить:

— Ты муй газда, а я твоя жына.

Так як вна того виділа, же то так є, і гварить:

— Но заберъса, а йдеш. Ай вы са зоберъте.

Вни взяли, зобралиса, хыжу пудпалили, згоріла хыжа.

Пришли там до неї, зробили там еден такий дум нянькові і матері, і собі. А так: кедъ не повмирали, та й до днеська жывуть.

Але я там тыж быв. Позирав-им, як робили тоту хыжу.

23. Як брат брата врятував

Быв еден рибаль, а вун нігданич не робив, лем рибы юмав. Но але они были молоді, а діти не мали нігда. Пришов такий час, шо вии вже не мали що ѹсти. Та й жына гварить:

— Газдочку, не маєме що ѹсти.

— Та що зробиме?

— Тады подь, пуйдеме юмати рибы.

Но пушли, наймали рибы, наварила вна того, ѹдять. Так они уж постаріли. Як они уж постаріли, но гварить стара на нього:

— Газдо, йдий на рибы, бо не маєме зась що ѹсти.

Но пушов вун на рибы зась, приніс рибы. Раз вун таку юмив, шо мала выше три кіла тота риба. Но гварить:

— Одколи я юмам тоты рибы, ші-м таку не юмив, як тепер.

Но та гварить:

— Шо маву з тобов зробити?

А рыба му гварить так:

— Слухай, та ты маеш п'ятдесят року, а ты діти не маеш. Геле, я пущу шість корінню зо себе долов. Два даш жыні, два даш сучці, а два закоплеш коло воблака. Де будеш хотіти, та уж закоплеш.

Но пушов вун дому, гварить жына на нього:

— Пой, газдо, та ты рибы не принюс!

— Гм, — гварить, — жено моя, шо я принюс? Кобы ты знала.

— Шо таїй? — гварить.

— Я принюс такі два тоты, ні, шість таких корінів. Два дам тобі, жебы ты йзіла, а два жебы сучка йзіла, а два закоплеме.

— Пой, газдочку, та ты мене на старусть хочеш отровити?

— Ни, — гварить, — жено моя. Та кедъ я тя не втровив, шо-сь мала кулько року, а тепер жебы-м тя втровив? То не єгзистує, — гварить. — Лем ты того зідж, зідж, жено моя.

Но та й вна взяла того. Гварить:

— Но та уж кедъ хочеш так, жебы-м зіла, по та йзім. Кедъ пя отровиш, отровиш.

Но та ї она зіла, зустала груба. Як она зустала груба, так пришло юй дев'ять місяцю. По дев'ятум місяцю народилиса юй такі красні два хлопці — єден — місячок, а другий — звізда. Tot місячок і tota звізда з їх голов світять. Та ї гварить:

— Няньку, подьте-ли гев. Оле, гварить, ідьте до попа, а принесете нам книжки. Ale такої ідьте, — повідать.

Но нянько взяв, пришов до попа, подуркав. Устав пуп, гварить:

— Шо є, Васильку?

— Гм, шо є? — не хотів повісти, шо є. — Я пришов, отче духовный, жебы съте ми дали дві книжки.

— Та чого вам, Васильку?

— Та треба ми, — гварить.

— Йой, Васильку. Та вы нігда не ходили до мене, аж тепер съте пришли?

— Та аж тепер, отче духовный, дайте ми дві книжки.

— Та повідж ми чого.

— Не повім вам тепер, лем дайте.

— Но, кедь так уж просиш... — узяв дві книжки, дав му.

Вун принюс totы книжки, дав tym хлопцум. Зачали хлопці читати. Читавуть, читавуть... Раз вун іде до маштальні, бо мав таку маштальню, пришов до маштальні, позерать — там такі красні псы. Ланцок на них, tota сітка, як псы мавуть. Тото єдной стріберной, другої — златої. Но добрі. Раз вун вам гварить:

— Діти мої, подьте, я вам укажу шось, шо вы маєте.

— Та шо мы маєме?

— Но подьте zo мнов.

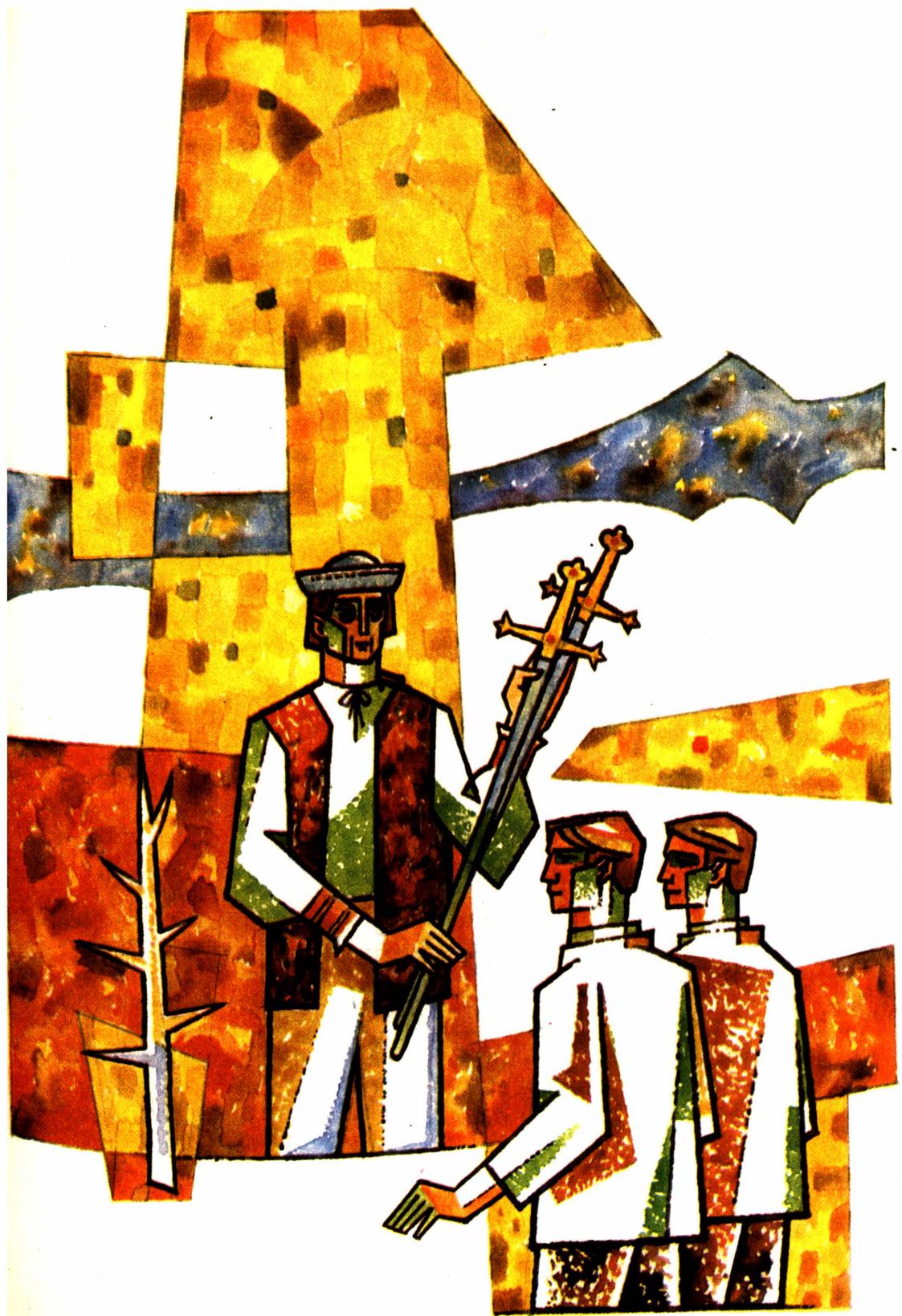
Пришли з ним, попозеравуть.

— Но та, — гварить, — тото твоє, а тото твоє.

Но як вун їм тото вказав там, поділив їх, ші му пришло до думки шось. Гварить:

— Знаєш, сыну муй, ші шось маву, лем не знаву, де є, — гварить, — де-м тото дав.

Раз му пришло на думку. (Так сидів, як я тепер сиджу, і я коло нього сидів там. Думам собі, кобы мені дав єдно, та ї я бы взяв. Такі красні псики быви.) Раз му пришло на думку, же вун ші закопав коло воблака. Прийде вун ід облакові, попозерать — там такі красні дві шаблі, лем са блискавуть. Гварить:

-- Діти, подьте-ли вонка.

Пушли діти вонка. Гварить:

-- Попозерайтеса, шо ту ші маєте.

Вытяг тоты шаблі, дав єдному й другому. Но але тоты шаблі такі були, шо кедъ замахнув, та пув світа долов було. Но гварить:

-- Але ші шось маву.

-- Та шо маєте, няньку?

-- Ші маву шось.

-- Та шо маєте?

-- Та ші маву два коники, — гварить. — Такі красні коники маєте.

Прийдуть вни до маштальні, зась попозеравуть — там такі коники красні высідловані, златі тоты на них суть, златой реміня, шыткой, а на другум стріберной, лем світяться в маштальні. Но та й брат старший гварить:

-- Тот тобі, а тот мені.

-- Но добрі.

Но будь того та будь. Раз тот старший гварить:

-- Знаєш шо, брате? Ты зустань коло матері, а я са заберу, пуйду гет.

-- Но та як хочеш, так роб, — гварить. — Зaberъса, та йдий.

Но закликали вни нянька:

-- Няньку, подьте гев.

-- Шо такой, сыну муй?

— Слухайте, мы ту не годні быти двоми, але єден може быти, а другый пуйде світ пробовать, як то в світі є, шо лем будеме дома сидіти?

Вун зачав плакати:

-- Йой, сыну муй, сыну, та я так на вас са змуг, як мої два очі в голові. Та де бы я тя пустив.

-- Мусиме, няньку, єден іти світ пробовать, як то по світі є. То мусиме знати, не можеме лем в хыжі сидіти обидвоми.

Но ледво пустили го. Но вун са забрав, пушов. Де вун прийти? До єдної принцезны. А принцезна така была, же вна са лем у златуй колысці колысала. Раз вун там приайде, там до того двора та й гварить:

-- Дай боже шистя ты, принцезно.

-- Дай боже й тобі, — гварить, — паробче. Де ты йдеш?

— Но я йду світ пробовати.

— Та не зустав бы-сь ту коло пя?

— Та чом бы ні? — гварить. — Кедь ня приймеш, та зустану.

— Но та зустань ту холем на хвильку, — гварить.

Но і вун там пушов, де вна са колысала, гей, і сіли си двой та й са колышуть у туй златуй колысці. Раз вун так попозерать, гварить:

— А там шо є?

— Йой, — гварить, — там кедъ пуйдеш, нігда выдтам не прийдеш.

— Я не прийду?

— Ты, ты, — гварить, — не прийдеш.

Вун тото лем шо подумав, сів на коня, а уж там быв. Прийде там на тоту гору. А там била єдна Гінджибаба, сиділа. Та й вун са поклонив:

— Дай боже шистя, бабко.

— Дай боже й тобі, паробче. Де ты са ту взяв?

— Гм, я йду світ пробовати.

А тата бабка му потому так гварить:

— Кобы-сь так не повів, я бы тя йзіла.

— Гм, я ходжу по світі, я знаву, як ти одповісти, не буйса.

Но та гварить:

— Оле, собі того коника прив'яж ай того пса, а подъ до хыжы.

Та й вун шо зробити? Прив'язав коника. Як прив'язав, пришов до хыжы, дала му там вина.

— А-а-а, — гварить, — я не п'ю тепер, бо я ші лем тепер з дому.

— Но, — гварить, — мусиш пити.

Но та й вун узяв, поздравкав.

— Но, — гварить, — кобы-сь не поздравкав, уж давно бы-м тя спасла з того світа.

— Але, — гварить, — та я ходжу по світі, та я знам, як са выплянтати выдты од вас.

Но як вун узяв того вино, як пив, вна взяла шаблю, одрубала му голов. Як му одрубала голов, та й шмарила. Пушла вонка, одрубала голов і тому коникові, і псові. Пометала шыткой там.

Но але вун, як ішов, та вун ударив собі до гряды но-

жик, же кедъ з того ножика буде йти кров, та жебы зпав, же вун не жые. Раз вун позерать, а кров тече уж. Кров тече з того ножика. Но та й гварить:

— Ей, мамо, мамо, я мушу йти брата гледати.

— Йой, не йдий, сыну муй, не йдий, бо ай твоя голов там зустане.

— Не зустане, не буйтеса нич, — гварить.

Но вун са забрав, сів на копя, бйо. Прииде там, істо там пришов, де його брат. Но але же його не могли спознати. Який тамтот быв, такий і tot быв. Раз вун прииде там та й:

— Дай боже шистя, принцезно.

— Дай боже й тобі, газдочку муй. Та чом ми гвариш принцезно, кедъ я твоя жына?

Ей, раз вун собі до головы взяв, же ту його брат быв. Но вун не гварив нич. Но дав бог вечерур, та й гварить:

— Пуйдеме спати.

— Добрі.

Пушли вни спати. Но та й спали дов'єдна, знасте, но та й так собі дав шаблю коло нєї. Гварить:

— Кедъ ты са дотулиш гу мені, а я са дотулю гу тобі, так твоя голов долов є. Або моя, або твоя голов долов, — вун так повів юй.

А вна йому гварить:

— Йой, та ты ші тово ми не повів, аж тепер. Та то чом?

— Слухай, я кус заспав, а так ми са снило, же кедъ я з тобов ляжу, та жебы-сь са мене не дотулила.

Та й вна пушла до матері, ші матір мала, нянька мала, та й тово розповіла нянькові, а нянько гварить:

Слухай, сыну муй, та кедъ ти так повів, геле, єдину нуч не вмреш, шо з ним не будеш спати.

Но та й вни переспали. Рано встав, вмывса красно, вшыткой, вболікса, дали му фрыштик, пайвса. Но та де пуйти? Но та лем там, до златой колысны са колысати. Раз вун попозерать, гварить:

— А там шо є на тум березі?

— Тадь там-ись учара быв, та ші са звідуєш?

Як вун тово вчув, взяв коня, сів, за дві минути быв уж там горі на тум березі. Но як уж там быв та й гварить:

— Дай боже, бабко.

Дай боже й тобі, рыбко, — гварить. — Кедъ ты мені так не поздравиш, уж была-м ти голов давно одтяла.

— Гей, я ходжу, я світ пробуву.

— Но добрі, — гварить, добрі. Лем ты прив'яж си коника ай пса, а подь до хыжы.

А вун шо зробити? Взяв того пса, пустив, ай того коня пустив так, не прив'язав та й пришов до хыжы. Но та й дала му там вина, тыж з того вина, шо й його братові дала. Гварить:

— Йой, мамко моя, — гварить. Уж ї не гварив, же бабко, але мамко. — Йой, я не годен тото пити, бо я ші лем тепер з дому, та я потому буду п'янай або шо.

— Не будеш. Од єдного погарика не будеш.

Но та й вун узяв тот погарик та й гварить:

— Дай боже, мамко моя.

— Дай боже й тобі, сыну муй. Кобысь ми не гварив, уж твоя голов долов.

Но як вун узяв тот погар, і вна, почиркали собі, вна взяла д' ротові, же буде пити, а вун вытяг шаблю — луп єй голов долов. А тот коник пришов, за єдной вухо їмив і за другої їмив, вуха тримавуть. Гварить:

— Тримайте!

А там была така смола, кедъ знаєте, тот тір такий, вун того розогрів фест, захпав єй внуку до того. Но гварить:

— Пусьте туту голов.

Пустили, голов назад скочила. Вна са торгать, робить, же вийде вон. Вна не годна з того вийти.

— Но повідж ми тепер, — гварить, — ты, босорко, де муй брат.

— Я ти повім, де твуй брат, лем ня пусь.

— Я тя пущу, лем ты ми повідж, де муй брат.

— Но та, — гварить, — лем ідій там до той маштальні, а там буде коло самого порога твуй брат і братув кунь, і псин — шыткой там буде.

Добрі, пушов, узяв брата вон. Положив му голов, зробив таку ладичку, збив, положив му там голов і псові, і тому коникові та й гварить:

— Де тата жыва масть ай зросляча масть?

— Пусь ня, повім ти.

— Закля брата не выментуву, дотля тя не пущу.

Но вна му дала туту масть, і вун того шыткой помастив. Як раз ударив брата, вун нараз устав.

— Ей, брате, брате, як я спав.

А вун гварить:

— Брате муй, — гварить, — заспав-ись навікы, кобы не я.

Но добрі. Та й коника пробаторили та й пса. Но та й вни єден на другого гварять:

— Но шо маєме зробити з тов босорков?

А тот гварить:

— А-а-а, пусьме єй, пусьме, — тот, шо быв забитый.

— О-о-о, — гварить, — не єдно вна зо світа йзіла, та ші єй пустити? Та запалиме тото, а пустиме долов берегом, няй іде.

Но та й вни взяли, запалили, пустили долов берегом. Вна пушла на чисты фалатки, а вни йдуть. Прийдуть коло єдного крижа.

— Но, — гварить, — знаєш шо, брате? Сядьме ту, я ти щось повім.

— Но та шо ми повіш?

— Но але жебы-сь ня не забив? Бо я тя выментовав од смерті, а ты бы ня забив, може.

— Ні, пе заб'ю тя, не буйса нич, лем повідай.

Но та вун повів:

— Геле, я пришов тут твоюй жені, а твоя жена гварить так: „Йой, та де ты быв, газдочку муй, од тогды?” Та й як чув, же вна так гварла, та я уж не гварив нич. А дав бог вечур, я свою шаблю положыв мідже нас. А повів-им юй: „Кедъ ты ід домі са притулиш, та твоя голов долов, а кедъ я тут са притулю, то моя голов долов”. Але вна зачала плакати, потому пушла д’ матері, повіла матері, нянькові, по та й мы двой якось переспали до рана.

— Та й лем того? — гварить. — Йой, но та тепер будеме так, геле: ты не сміеш гварити, же я ей газда. Кедъ спознать, же котрый газда її, та тогды зустанеме, а кедъ не повість, же котрый, тогды обидвоми ідеме гет.

Добрі. Они присягли на того, же пе повідять єден на другого, а так шо? Она взяла такий ножик, фест великий ножик, бо там была служниця, шо вна шыткой знала. Вна была така, як віша, вна шыткой знала. Но як уже там пришли, посадили собі двоми. Но гварить:

— Слухай ту, — гварить, — принцезно: кедъ ты тепер спознаш, котрый є твуй газда, та tot зустане ту, а кедъ не спознаш, та йдеме вбидвоми гет.

Вна зачала плакати. Прийде служниця та пі, гварить:

— Слухай ту, — служниця гварить, — чом плачете?

— Чом плачу? Така вец, а така вец.

— Ви, — гварить служниця, — ідите заріжте єдину пульку, а тото, шо має пулька удинука, тото си прив'яжете, жебы вун не видів, а возьмете ножик, а вдарите до того. Тото кров заліє, а тот перший газда прийде, а вас двигнє горі. Ви го возьмете, поцілуєте. Тот ваш газда буде.

Но а вна шо зробила? Вна не єдину пульку зарізала, але п'ята. А того громада мала. Но, як узяла, прийде вдинука, гварить:

— Но повідкажте ми тепер, котрый съте муй газда? Бо кедъ пі, та до себе ножик ударю.

А тот другий до нього уж штухать, жебы повів. А тот до того штухать, жебы не повів.

— Но пі. Спознай собі, котрый твуй газда, тот зустане.

— Не хотите?

— Ні.

А тата бух до того, а юй кров заляла, а вна впала. Та й тот прибіг, двигнув ей. Та й вна взяла, поціловала го. Та й кедъ не повмирали, та й до днеська жывуть.

24. Як брати шукали жінок

Быв єден худобний чоловік, а мав дванадцять дітей. А тоты діти уж були доспелы хлопі. Но але єден быв такий, гі шаленый. Але вун не быв шаленый, бо вун наймудрішый быв. Но та й женитиса треба їм було. Мати гварить:

— Сини мої златі, — гварить, — вы съте уж доспелы хлопі. Я уж стара, уж маю вусімдесят року. — А нянько мав дев'яdesят року. — Та женьтеса, бо я уж не годна робити.

А тоты діти гварять так:

— Мамо, мы са будеме женити, але мы мусиме найти дванадцять дівок. Мы зъме дванадцять, а дванадцять дівок приайде.

— Но та де найдете тоты дванадцять дівок?

— Ми знаєме, де суть тоты дванадцять дівок, лем мусите нам кожному єдному коня поглядати, бо напішо не пуйдеме.

Но та пушли так до сусіды, но пожычили їм коні. Посідали вни на коні — йдуть. А тот уж дванаастый (а вун все са бавив лем у пороху) гварить:

— Ей, няньку, та вы ай мені дайте коня, та й я пуйду.

— Сыну муй, — гварить, — де ты пуйдеш, де? Та ты глупый, та ты де пуйдеш? Ты не йдий нігде.

— А, няньку, та й я пуйду із нима.

— Та де ти пайду коня? — гварить. — Ледво-м тоты зогнав коні, шо пушли вни.

— Но та кедь не дасте ми коня, позирайте, я си возьму того нашого, шо там у гною лежыть.

— Тады з тым не дуйдеш нігде.

— А-а-а, — гварить, — помаленьки лем дуйду з ним за рук.

— Но добрі.

А єден день даcoli быв такий, як днеська рук, так старі люди повідали.

Но і вун са забрав — бйо! Пушов вун там выше валалу, як раз сів на нього, за дві минути уж быв там, де са патрило.

Приайдуть они, його братове, позеравуть...

— Ой, — гварить, — та ты шо ту робиш?

— Гм, шо я роблю? — гварить. — А вам шо до того, шо я ту роблю? Ви са пустили, ви ідьте, а я собі пайду. Але як ви мене не послухаете, та ви шытки там зустанете.

А найстарший гварить:

— Знаєте шо? Слухайме мы його. Може, вун буде мудрішый.

Но та й вни сіли си так на єдину луку та й гварить:

— Но, брате, та слухай ту. Та кедъ ты гвариш, же кедъ мы пайдеме без тебе, же нам там смерть буде, но та повідай, де мы йдеме?

— Гм, де вы йдете? Вы йдете, — гварить, — ід Гінджибабі, а там суть дванадцять дівок. А вы кедъ там прийдете та тым дванадцять дівкам, виа вас спасе зо світа, — гварить, — бо вы са не знаєте, як тримати. Але кедъ будете мене слухати, та будете жити. А вы спасете тоты її дівки.

— Та добрі, будеме тя слухати.

— Но, — гварить, — кедъ ня будете слухати, та буде добрі.

Но і вни са забрали, ідуть далі. Прийшли там шытки дванадцять брату, та й пушли до двора. Вна дораз вискочила вон та й гварить на ней:

— Йой, шо вы ту гледаєте? Та нігда ніхто не знов, же я ту, — гварить, — аж вы. Шо вы хочете?

— Гм, — гварить, — бабко, шо мы хочеме? Мы зьме дванадцять брату, а вы маєте дванадцять дівок. Та мы хочеме ваши дівки побрати.

— А-а-а, — гварить, — ты шаленый. Та де бы я свої дівки дала?

— Гм, не дасте? Мусите дати.

— Но нич, — гварить. — Лем прив'яжте си коні, а подьте до хыжы.

А вни коні не прив'язали, лем так зухабили. Но та дораз ту гостину, ні? Посідати. Сіли там за тот стул, гостина буде. Але шо вна зробити? Вна наробыла їм чисто отровы тоты, же їх потровить. А тот шаленый, тот дванастый, лем попозерав на ней, а поджмуркав: „Ні, ні, хрань боже, жебы съте їли!” Но вни не хотіли. Гварить:

— Слухайте, мамко моя золота, не гнівайтеса, мы зьме тепер із дому, мы не годні їсти, бо мы съті.

— Но, не годні съте, не годні.

Пушла вна та дівкам:

— Дівки, дайте тепер чистої їдінія, жебы жадноїнич не було, лем чистої їдінія.

Но пушла, того першої забрала шыткою зо стола, дали чистої їдінія.

Но, — гварить, — подьте гев, посідайте собі.

Вни собі посідали, вун на них попозерав, кліпнув, же гей, же можуть їсти, сіли, їдять. Но найлиса, выпили та й спати, ні? То быв уж вечерур, треба спати. Та й вни пушли шыткы вонка, а тот шаленый брат гварить:

— Слухайте, братове. Охрань боже, жебы съте вы спали, — гварить. — Лем як ляжете на тоты постелі, і вни коло вас будуть спати на постелі, тоты дівки, — гварить. — Вы калапы возьмете зо себе, а дівкам їх на головы дасте. А як уж буде дванадцяту дівку метати до пеца, тогды са заберьте, а втікайте, кулько съте годні, — гварить. — Бо кедъ она сяде на лопату, а кедъ са раз пустить, та дарьмо, же маєте коні. Вы мене не позираите, бо я кедъ сяду на свого татоша, та за минуту пуйду тулько, як вы, — гварить, — цілый день.

Добрі. І раз так коло дванадцятой години вна взяла єдну дівку — шуп до пеца, другу дівку — шуп до пеца, третю дівку — шуп до пеца, четверту — шуп до пеца... Та пришла, же як дев'яту дівку метала до пеца, вни уж посідали на коні. Як шмарила дванаству дівку до пеца, а вни тогды давай — пушли. А вун лем позерать, як вна буде totu дванаству метати. Як totu дванаству дівку шмарила, а кабаты са двигли.

— Ой, — гварить, — шо я наробила? Та я свої дівки попалила.

Та й внанич, лем узяла лопату, сіла на лопату та й гварить:

— Лопато моя, втікай, кулько лем біруеш за чима зо мнов!

Та й вна втікатъ, а вуннич, лем стис свого коня, за минуту на туй луці быв, де й вни були, тоты його братове. Вни го уж там чекали. Ей, пришла вна дому, позерать, же то не гаром. Но добрі. Як уж виділа, же не мож дівки назад навернути, но тепер шо зробити? А тоты хлопці дому не пуйдуть, бо не ведутьнич. Так, були дванадцять путі. Но та tot шаленый гварить на них:

— Слухайте, братове. Тепер собі выберъте, хто хоче

який пішник, а ідьте, де лем хотите, а мені зухабте такий пішник, який хотите.

— Но добрі. Забрали вни са, пушли.

— Але, — гварить, — слухайте. Каждый з вас пуйде коло бучка, а каждый возьмете ножик, а заб'єте до того бучка. Хто з нас буде забитий, та з того ножика буде кров течі, а буде жывый, та буде вода течі.

Вни си побили ножики, шытки дванадцять. Но вни си выбрали путь, а йому зустала середина.

— Но, — гварить, — ідьте.

І йдуть они та й ідуть, прийдуть до валалу: та хто сліпу веде, дехто веде таку криву, но які жены са потрафили, такі ведуть.

А вун пришов до єдного ліса, шо нич не видів лем світло, а веце нич. Але видить, же там така єдна сосна была, але то така была, шо чей досігала до неба, така висока была. А там єдна дівка была заклята, шо єй мати закляла. Але така красна была, як ружа. Уж так пришло вечур, а вна выдтам фурт кричить:

— Хто пуд тов ялицьов є, чи хлоп, чи дівка, кобы єй выментовав выдтам, та вна была бы її сестра, а кедь хлоп, та бы была його жына.

А вун того слухав. То три раз того повідала. А вун шо зробити? Як са раз їмив тої ялиці, як раз са зачав тягати, тягати, тягати горі, так са вытяг, же на поліка вышов горі. А на поліка як раз з ним ударило долов. Уж не муг са тягати, бо ухляв.

— Но, — гварить, — нич зато. Але я са мушу вытягнути на того горі.

Но а братове му там чекали шытки дванадцять, чи єдепадцять, бо уж не йшли дому без нього, лем го чекали.

Ех, дав бог другу нуч, зась она пришла, гварить:

— Уж-им полуувка лем слободна. Лем кобы са тот, хто там є долов, вытяг, та буду його жынов, або сестров, кедь то є дівка.

Ех, як раз са їмив, як раз пудскочив, так, же на полуувка вун выскочив горі, їмив са ялиці, тягать аж на самый верых. Вна там сидить така красна, шумна! Думав собі: „Ой, божечку, кобы мені її! Таку красну жыну дустати...” Но та й вун гварить юй:

— Сядь ми на плечі.

Вна му сіла на плечі, і вун са спустив із ньов долов. Но і йдуть. Но але гей, она не мала шматя, лем голенька-гола. Але шо вун взяти? Та й якось вун там вболюк єй, но і йдуть. Уж так доходжує та братум, позираууть... Гварить:

— Ох, яку красну жыну веде. Та де мы пуйдеме дому з такым? — гварить. — Знаеш шо, брате?

— Шо?

— Забийме го. Заб'єме го, а ту го пустиме, ай коня му заб'єме, а пуйдеме дому.

— Шо?

— Но але гей. А шо з тов зробиме?

— Танич, повіме, же вун са забив, та взяли зъме і її там з собов.

Но та найстарший брат узяв, як вун ішов, а бух го по голові. Забив го, того брата свого. Но як го забив:

— Но, дому, — каже.

Пришов дому, мати гварить:

— Но, сыны мої, та як? Привели съте?

— Гей, мамко, привели зъме. Позирайте, які красні жены маєме.

— Но а тот шаленый де?

— Гм, де тот шаленый? Та позирайте, його жына анде йде сліпа. Вна є сліпа на єдной воко.

— Йой, — гварить, — та чом съте єй привели?

— Та привели зъме. Вже зъме єй не могли зухабити, та зъме єй привели.

А вун шо? Пришов такий гад великий, шо дас дванадцять метру мав. А то не быв гад, то быв памбог. Но як пришов tot гад і шувно коло нього, коло нього ся зкрутыв, і лем раз до нього дыхнув tot гад — вун са пробудив.

— Ох, — гварить, — як я спав.

— Ей, — гварить, — спав-ись, брате муй, спав-ись!

Кобы я не пришов, бы-сь павікы ту заспав.

Вун так попозерать — видить, же то гад, голова гадувська, та й гварить:

— Ох, та ші кобы-сь ми того коня даяк, жебы встав.

— Не буйса, і кунь твуй устане, але як сядеш, та за єдну минуту і за єдну секунду, жебы-сь там быв. Бо уж тепер свадьба стойть там. А вни хотять іти до присяги, а твоя жына з ним не хоче йти, бо вна лем фурт тебе чекать.

Но як вун того повів, і сів на коня, і за минуту і за

секунду вун быв уж дома. Як пришов дому, та й сів си так коло пеца, то ші лавки были даючи так, та й сів си, та й са позерать. Но а познати го не познали тоты братове. Та де вни па тото пришли, же вун прииде? Але она го спознала. Як она го спознала, но а ту гнедь до присяги, до присяги, до присяги. А вна шо зробити? Гварить:

— Слухай ту, я з тобов до присяги не пуйду, а готовой. Я ту маву того ғазду.

— Котрого?

Та й вна скочила, поціловала го. Гварить:

— То є муй ғазда, а не ты.

Ох, нянько, як увидів, мати, та й гварить:

— Як то може быти?

— А ты, — гварить, — брате, слухай ту: як-ись си взяв сліпу на єдной воко, так си ей і тримай. А я вас захранив од Гінджибабы, а вы съте ня забили. Гей, вы думаете, же кедь съте ня забили, та я не встану? Мені памбуг помуг, же я встав.

Но як вун узяв свою жыну, гварить:

— Жено моя, мы са збереме, а пуйдеме, де нашы дві очі поведуть нас.

Та й там пушли. Та й кедь не померли, та й до днеська жывуть.

Та й я з ними ходив фурт.

25. Циган і король

Еден циган быв ковалем. А єден краль ішов на польовачку, а кунь му стратив пудков. А вун шо зробити? Пушов до того валалу, де тот циган бывав, та й гварить:

— Де ту є коваль?

— Аде, — гварить, — ниже є коваль. Та чого вам?

— Та требало бы ми пудков прибити коньові на лабу.

Добрі, но. Пришов там до цигана. Але шо? Циган такой красной паця мав, же ані ніхто в валалі такой красной паця не мав, як того было. Но та й пришов там до цигана, поклонивса. Гварить циган на нього:

— Шо бы-сь хотів?

— Но та требало бы ми коньові єдну пудков прибити.

— Но та добрі. Приб'єме.

Взяв вун, раз-два пудков зробив, но гварить:

— Двигайте му лабу.

Двигнув лабу горі, взяв totу пудкув, припасував. Так му красно прибив totу пудкув, на дяку, же то не егзистувало того.

— Ей, ей, — гварить, — кобы-м мав веце пінязей ту коло себе, та бы-м дав прибити шытки штирі пудкові, бо то барз красно прибиваєте totы пудкові.

Но добрі. Але раз краль так вочима шмарив, позерать — там такой красной паця лежыть! Гварить на нього:

— Ковалю.

— Шо?

— Продайте totо паця.

— А-а, та де бы-м продав totо паця. Та де, де? Тадь я са змуг на totо паця, тепер я вам totо паця продам?

— Слухайте, продайте паця, докля мам дяку, бо кедь не продасте, та я го вкраду, ай так го возьму.

— Гм, — гварить. — Вы, як украдете, та штирі раз биті будете.

— Я од тебе битый буду? — гварить. — Та я мам коло себе пушку, та тя застрілю, як пса.

— Но лем пробуйте вкрасти.

Но як уж totу пудкув му прибив, гей, а на того гварить:

— Слухай, як будеш впрігати коня, жебы-сь їмив

паця, шмарив, до воза а йому за того ані не заплатиме, а пуйдеме.

Но вун запряг коня, сіли до возика, взяли – шуп свиню там. Сіли! Бйо! Давай! Пушли з тым пацятьом. А циган за нима. Кричить:

– Кралю, будеш штирі раз битый, а штирі раз платити будеш!

А-а-а вуннич, лем утікать. Но вун утік, tot краль, утік. Прииде вун дому, гварить:

– Жено моя, знаєш що?

– Шо?

– Я йду купити пилку, топур, а пуйду там, де tot краль ми взяв того паця. Я найду, – гварить.

– Йой, гварить, – не йдий, ні, бо тя зоб'ють, та не треба ти того.

– Не буйса нич, лем ты будь тихо.

Но вун са забрав, давай. Прииде та й вискати:

– Гей, кому треба робити курники?!

Раз слухати слуга того краля і гварить:

– Кралю,

– Шо?

– Там треба нам курники, а ту є такий майстер, що зробить курники.

– Заклич го, заклич.

Закликали го:

– Майстер, подьте ту.

– Шо є?

– Ту нам треба зробити дашо.

Пришов, поклонився:

– Слава Ісусу Христу.

– Слава во вікни богу.

– Но та що хочете?

– Та нич, лем нам треба ту хлівок зробити на паця.

– Добрі, зроблю вам. Но а, – гварить, – маєте дочки?

– Та не маву дочки.

– Та пуйдеме до ліса, та будеме рубати, та притягнеме, та й поріжеме, та й зробиме. Але слуга з нами не пуйде, – tot циган гварить, – лем вы пуйгете.

– Добрі.

Сів tot краль на вуз, коні до рук, давай. Іде до такого ве-

никого ліса там рубати ялину, же па дочки. Но пришов там, гварить:

— Йой, але мы забыли метер!

— Нич, мы так поміряєме, з руками, — гварить.

З руками поміряєме, а такі будеме брати.

Но пришли вни до ліса:

— Но та мірямиме.

— Мірямиме.

Узяв тот краль руки, бо вун мав такі довгі руки, помірять, а вун, тот циган, узяв, руки зв'язав, бий краля. Б'є! Врискати краль:

— Йой, не бий ня, не бий!

— Плать за паця! Плать ми за паця, шо-сь узяв!

— Йой, я ту не маву, лем дас штирісто таляру, та я веце не взяв з собов.

— Кулько маєш, тулько плать, а веценич.

Тот гварить:

— Та выберъ си з кишені, выберъ.

Узяв із кишені тоты таляры. Вун, як узяв тоты таляры, забравса, пушов. Його зухабив там. Як го зухабив, но та й жына му чекать та й чекать. Та й не є хлопа. Та й уж тувечур, та й уж тот гварить на неї:

— Пані, я не пуйду вечур його гледати.

— Но та кедь не пуйдеш, та до рана почекаєме. Нарапо скоро заберешса та пуйдеш.

— Добрі, врано пуйду.

Як дав бог рано, та й вун са забрав, пушов. Прийде вун до того ліса, позерать — коні стоять з возом, вун прив'язаний там, руки му. Но гварить:

— Шо то є, же вы ту, а не пришли съте дому? А пані вас чекавуть.

— Но та, — гварить, — я ту міряв, та й вун мене збив. Узяв од ня пінязі та й утік.

— Гей? Добрі, но.

Вун розв'язав го, положив го на вуз, іде дому такий хворый. Но шо ту робити? Там дохтора не є, жебы го попозерав, шо му є.

Шо вун зробити? Купив си шматя дохторської, тот циган. Іде. Прийде вун там, зась кричить, же хто хворый є, та пяя са приголосить, бо вун дохтор. Но дораз тот слуга вчув, гварить:

— Пані, там іде дохтор. Можу го закликати?

— Йойой, — гварить, — лем го заклич!

Раз го закликав та й гварить на ньго:

— Та вы що за єдні?

— Та я дохтор.

— Гей?

— Та що ту є?

— Та я мам ґазду хворого. Та, оле, ідьте попозерайте.

Пушов, попозерав.

— А ідьте ви з хыжы шытки вонка.

Пушли з хыжы шытки вон, та й вун попозерав краля, а потому закрутив му голов до перини. А як раз зачав го трепати ші.

— Даєш ты пінязі, — гварить, — чи ні? Даєш ты пінязі, бо тя, — гварить, — заб'ю.

— Йой, — гварить, — пінязі там суть у тум, у шуфладці. Витягний шуфладку, а возь си, кулько хочеш, лем дай ми покуй. А веце ту не ходь.

Як вун totu шуфладку витяг, пінязі си забрав, кулько хотів, през облак utіk het. Його зухабив. Вун кричати не годен быв, бо вун в перині голов має закручену. Но та й вун чекать і чекать файно годин, не є нікого. Но та не може ані двері втворити, бо двері замкнуті. А так, що вни зробили? Поламали двері, пушли вднуга, позирають — вун лем ледво дыхать.

— Та вун де, tot дохтор?

— Та vtіk.

Та й вни за ним, же го здогонять. Але там! Та й вни са вернули.

А вун, tot циган, прийде дому:

— Но видиш, жено, ані того паця тулько не коштує, кулько я забрав пінязей од нього. Видиш, а мы можеме собі купити другої паця.

Та й так походив краль із циганом. А циган із жынов, кедь не повмирали, та ші й до днеська живуть.

26. Як мати варила чир

Была юдна жына, мала вельо дітей: тулько, як на небі звізд. Но та й пушла до склепу, принесла муки та й наварила чиру. Но та газда юй гварить:

— А-а-а, выберъ гет, выберъ та й дай їм ёсти.

Но та вна взяла, з горчица высыпала, вынесла вонка. Пес пришов — поїв. Но як поїв пес тот чир, гварить:

— Йой, та шо їм даме?

— Ідий назад до склепу.

Но пушла назад до склепу, зась принесла муки, зась наварили чиру.

Та й кедъ на померли, та й до днеська жывуть.

27. Бідний дзвінник і його сини

Было раз то де не было. Быв еден дзвуничник старый. Жына му вмерла, а зустали му трьоми хлопці. Як му зустали тоты трьоми хлопці, так вун сам не муг їх опатрьовати, вболікати а так далі, бо то найстарший мав штернац року, другий мав дванадцять, а третій мав десять. Та й са барз з нима старав, што має, як з тыма хлопцми робити. Сам не годен нич зробити. Та й пришов ід попові, а са скаржив коло попа, шо вун має робити. Пуп му повідатъ:

— Приведь ты їх д' домі, я тобі дам добру раду. Ты са не старай з нима. Але, — гварить, — шувно їх вбoloць, як-ись годен уж.

Вболік їх, подавав їм табіщата, бо му наказав пуп, привів їх там, пуп їх высповідав, поодрізовав їм хліба, солопини, бо то худобный быв дзвуничник, по а гварить:

— Хлопці, світ за вочима йдите, бо нянько вас не годен годовати.

Та й хлопці са забрали та й ідуть. Пришли до єдного міста, так, як, наприклад, до Гуменного. Як пришли до того міста, та й ідуть, а стрітив їх еден колесарь, на порозі стойть і гварить:

— Де вы, хлопці, йдете?

— Та йдеме даку службу глядати.

Та повідатъ:

— Може, бы-сь зустав у мене за колесаря, — на того найстаршого.

— Та чом бы ні? Зустану.

Зустав вун там, а тоты двоми йдуть далі. Ідуть, ідуть — там стойть еден шустер зась. Гварить:

— Де вы, хлопці, йдете?

— Та йдеме даку службу глядати.

— Може, бы-сь зустав, — гварить, — ты сильніший в мене за шустра.

— Чом бы ні? Вдячні.

А тот молодший іде далі. Ніхто нич не йде. Пушов вун за місто, там уж валал быв, нашов дітей з худобов. Но так пришов ід дітьом, діти му дали шось ізісти та й з нима завертав, з нима пас худобу. Худобу пас до вечера. Но але

навечор де пуйде? Не є де. Та й зустав такої в лісі. Зробив си на бучку такої гнізда, а зустав там спати. Та й там спав. Нарано худобу выгиали діти, зась му винесли їсти, та й з пима са бавив, та й завертав, та й так перебыв, може, й два-три місяці там на тум бучку. Але пришла восінь, пришло студено, мороз упав, хлопчишє, як спав, пробудиться, зима, трясеса уночі. Де са задіти? Но але з бука позерать, видить десь там у лісі світло. Взяв си смер, а просто за тым смером до того ліса. Пришов до ліса, позераться, а там дванадцять жывану печуть собі якогось вола, мясо і їдять. Та й вун повідать:

— Дай боже шистя.

Вни са побзеравуть:

— Ей, што ты са ту, дітвачишю, взяв, выдки, як ты ту пришов?

Но а вун їм розповів, як са взяв, же як походив, выдки.

— Но та шо, — гварить, — тепер з ним?

Дали му їсти і выпити шось. Понагрівався та й заспав. Повідать тот велитель, жыванський капітан:

— Но, тот дітвак бы нас муг презрадити, — так там на єдного гварить, — одотний му голов.

Тот жыван са позерать, гварить:

— Я ні. То не можу зробити. Невинному дітвакові голов одятти? То не мож зробити.

Повідать на другого:

— Одотний ты му!

Повідать:

— І я не можу.

А так через шытких дванадцять їх перешло, ні єден. Взяв вун сам саблю до рук, же водотне му, але повідать:

— Ни, і я не буду.

— Та шо з ним будеме робити?

— Так не так. Вун бы нам са придав. Ми возьмеме го до своєї пивниці, а кедъ увидиме од нього порядок, же буде слушный нам, барз нам са придасть замести, постелити, помыти грата нашой, а вшыткой. А як будеме видіти, же фалечный, каждый єден му даме.

О, сплескали му:

— Є правда, так зробиме.

Но взяли го сплячого, однесли го там. Врано вни са розходили позерати, де, як шо мож украсти. Йому наказали:

— Тото маєш попорайти, вмыти, ту бы-сь не пустив
пікого, жебы-сь не одомок, не вказуйса, бо мы жыване.

— Добрі, вдячні.

Та й вун їм там выслуговав роки. А єден гварить:

— Мы были одтяли такому хлопцю голов, а вун
такий слушний.

Лем са позвідовали:

— Ци не быв дахто, ци не видів дахто, ци не быв-ись на
дворі?

— Ні.

— Добрі є, шыткой в порядку.

— Но але де вы ходите тулько?

Та гварить:

— Мы ходиме красти, бо мы жыване.

— Но, а, — гварить, — мене чом не берете?

Но але вни мали такі небезпечні міста, а там його уж
пхали, де небезпечной місто. Вун пушов, а того му са вшыт-
кой подарило вкрасти. Та й раз знали, же єден ґроф
забив велику свиню. А мав шпайз, але дуже wysoko, на по-
ходю. Там як бы то вкрасти? Но не могли вни знати, та
й гварить:

— Возьмеме мы того хлопчика. Возьмеме його з собов,
а його там заженеме.

Пришов, вун гварить:

— Там і там того є, а як бы ты там пушов?

Гварить:

— Так: возьмейте єдного на плечі, а мене третього,
а уж дусягнеме, або четвертий.

Так, єден горі другим, бо не мали драбини. Высадили
його там на тот облак. Як го высадили уж, вун туту солонину
їм там подавав, ушыткой, але нараз поліцайты... Ввиділи,
же шапки їм са забліскали, тоты жыване. А гнедь зутікали,
а того на походю вхабили хлопчика. Но та й го вхабили,
та й вун втікав, вни го спозоровали там, тоты поліцайты.
Жывану не поїмали. Хлопчиско зустав удиу. Но тепер як
са дустати вои? Та й спустивса з походя па нижньой, але
там позамыканой вшыткой. Не зиавнич, де є. Но уж до рана
там быв. Але папыцяв вун єдину губаню таку, шо давно мали
такой з вовни натканой, постав. Та й того па са взяв, ші
са й не розсвіло добрі, а зачав квичати, же то пес. А тот ґроф
гварить:

— Ей, стара, та ты пса заперла!

— Та набізовио.

Та як утворила двері:

— Та не йдеш вон?!!

А вун:

— Гав, гав, гав, — та й пушов.

Прийде, а вни вочі въвалили.

— Як ты выдтам пришов? Ци-сь скочив, ци як? Та де з такой вышки мож скочити. А як же?

— Так і так.

— Но та, — гварить, — ты ліпший жыван, гі мы.

Но нараз ту вмерла єдна принцезна. Вни пришли, а повідавуть, як єдна принцезна вмерла, а там много-много злата на нюй навішаной. Гварить:

— Тото злato чюда до землі закопати. Треба йти, а одкопати єй, а злato з неё познимати.

А вун гварить:

— А я са бою.

— Ай я са бою д' вмерлому йти.

— А ты? — гварить. — Ты бы не пушов?

— Я гей, — гварить. — Я са не бою, — тот хлопчиско.

Но пушли, водкопали. Тепер ладу втворити хто пуйде?

Гварить:

— Я йду.

Взяв чекан, топур — розбив ладу, розколов, тоты вершники выметав, вон выніс, а тепер знімати котрый пуйде?

— Я ніт.

— I я ніт.

— I я ніт, — не хотіли ані єден.

— А, — гварить, — шо вы за жыване? Вы са бойте вмерлого.

Зашов, скочив юй на груди до ямы. Як скочив, а вна тогды зрычала. Бо то давно, не так, як днес, же стояв двадцять штирі або штиридцять вусім вмерлій, лем накуды вмер, такою го ховали. А вна їла яйце — задавиласа з жовтком. Як са задавила з жовтком, та й вочі перевернула, та й вже вмерла. Дохтору не было, гі то днеська, жебы зістили, ци то вна жыва, ци вмерла, лем гнедъ сховати, як умер. Та й її сховали, а вун, як скочив на груди, тот жовток юй выскочив з яйця, а вна зрычала. Но а тоты жыване, як учули, же вна зрычала, хто кады видів, та тікай.

— Вже по нюм. Го вхопила вмерла та й го там задусила стейні.

Но але вхопила му са коло ноги, та й гварить:

— Де я? Шо зо мнов є, хто ту є?

Та й гварить:

— Ты вмерла.

— Та де бы-м вмерла. Я жыва.

Мав вун коло ся шваблики, запалив, стер, позератьса

— лем жовтоқ юй на грудьох. Вна жыва, бісідує. Гварить:

— Не вхабляй ня ту.

— Но та подь.

Выняв єй з гробу та й ідуть просто до краля. Але на-
тулько вун быв хітрый, же вже не йшов до краля. Її вхабив
на путі, а сам пришов ід стражному і повідатъ:

— Стражный, шо бы я вас просив?

— Што такой?

— Кыбы вы мене пустили пару слов повісти із нашым
кральом, побісідовати бы-м хотів.

Но гварить:

— Я не можу. Мушу са перше попросити краля. — Но
пришов ід кральові, гварить: — Найясніший кралю, ту
є якысь, з вами хоче бісідовати, ци можу я його ту пустити?

— Можеш. Звізитурай го, а няй увыйде. Лем бы не
мав дақу збрань коло себе.

Тот го прогляднув — не має нич. Пришов.

— Но што бы-сь рад, сынок?

— Я бы вас просив, шо бы вы дали тому чоловікові, шо
бы вашу принцезну, лем-исьте totu єдину мали, веце дітей
ніт, бы вам привів із ного світа?

Так гварить:

— Шо бы-м муг дати? Моя принцезна вмерла. Не може,
— гварить, — прийти. Похована ші лем учера.

— Вы са з тым не старайте. Шо вы дасте, кедъ я єй
приведу?

Но краль гварить:

— Шо бы-м ти дав? Пув кралюства, — бо потомка не
мав другого, — ай єй за жену.

— Но, — гварить, — за хвильку ту маєте, за пару
минут.

Побіг вун, привів єй. Вни са напудили, раз са напу-
дили, же то вна по смерті ходить, други раз велику радусь

мали так, що попадали. Як попадали з жалю, вун там водов їх популяв, попуднимав.

— Не буйтеса, — і вна гварить, — я єм жива, я не є вмерла.

— Но та як то з тобов было?

Вун тоді розповідав, ще вун жыван, а йшов за тым златом збирати. А скочив єй на груди, вна була задавлена, жовток юй вискочив, а вна була задавлена.

— А вна пришла. Чого са боїте? Чого падаєте?

— Но, як так, так добрі. Зустанеш ты в нас.

Но а жыване своїм богом пушли, а про нього думали, ще вна го там задавила, ще нього нігде не є. Вже ані не близилиса д' ямі, ані ніяк.

Но так вни там уж зробили ай свадьбу. Але як зробили свадьбу, по свадьбі гварить:

— Я десь маву камарату, тулькі рокы я там з нима быв, даку ми частку пінязей дадуть.

Пушов вун ід ним. Вни, як го збачили, та котрый кады муг, так утікали, бо думали, по смерті то вун іде. А вун жывый. Вни думали, ще вун умер, а нараз го ввидять. Вун там тыж ішов так ввечор. А мали страж. Все єден мирьковав. Нарав збачив і пришов повісти, ще тот і тот іде. А вни тікай, хто кады муг. Но як повтікали, але єдного му са подарило поїмати, захопив го до рук. Гварить:

— Чого втікаете, чого са ня боїте?

Ані не замыкали пивницю, анінич, лем утікали так.

Та гварить:

— Ты по смерті пришов.

— Та де бы по смерті? Так і так са стало, — гварить, — лем ідий, склич камарату. Я са хочу з нима пораховать, я їх не прозраджу, жебы їх поїмали, але жебы ми дақу корунну дали з того, що я ту вам служыв.

Но вни са походили, так упало му са єден корець пінязей желізных. Приніс вун того дому, а гварить:

— Муй нянько такий худобный, — гварить, — я бы totы пінязі хотів свойому нянькові однести. — А гварить:

— Пуйдеме до нянька.

Так посадили си на коні, а взяли totы пінязі, а йдуть до нянька. Але в нянька що са стало? Авкурат перед єдним днем пришов tot, що са вучив за колесаря. Як пришов tot, що за колесаря са вучив, до нянька та й приніс му шматя, та

й приніс му такий даکий дарунок, шо там не будь. Нянько са барз тішыв, бо не знев, ци жывуть. Вун думав, же вни дає погибли, бог знає, де са заділи хлопці. Приніс му дарунок. Вун са тішыв. Ай з жынов пришов. Та й нянько са просить:

— Та де-сь?

— Так я там і там да вучу в колесаря.

— А тоты двоми де?

— Не зневу, — гварить, — де вни суть.

Но ші тот там ай быв, прийде на другий вечер шустер. Приніс нові чижмы нянькові, тыж уболік нянька.

— Так, хвала богу, уж маву двох. А тот третій де? Не чули съте?

— Не чули зъме за нього.

А третій вечер прийде тот третій. Позерать — кральовна, вкорунований і вун. Та й гварить:

— Де ты, съну? За шо ты са вучив?

— Та, — гварить, — няньку, я за жывана.

Но але як пришов першый вечер еден сын, а вун скоро мав задзвонити, тот дзвунник, на шість годин рано. А як пришов першый, а вун врано встав, вже в п'ять годин дзвонив. Пуп выпне голов:

— Іване, шо ты вже вшалів? Чому дзвониш? Ші лем п'ять годин, а ты уж дзвониш.

Гварить:

— Велику радусь маву, бо ми сън еден пришов.

— Гей?

— Гей.

— Та прийду го попозерати.

Пришов:

— Но видиш, же-м ти добру раду дав. Маш сына, шумно тя вболік.

І того поблагословив, повінчував му многая літа та й пушов.

Но а другу пуч пришов тот, шо шустер быв. Принюс му ші булшый дарунок, гі тот першый. Нянько вже не муг спати. Ші лем було штири годины, уже дзвонить. Але дзвонить довго! Тот выпне голов.

— Чого так скоро дзвониш, Іване? Іші не є лем три годины по пувночі.

— Але, — гварить, — велику радусь маву, бо пришов ми другий сын, а приніс ми красні чижмы.

-- Но та йду я го попозерати.

Пришов, поблагословив го, повінчовав му многая літа та й гварить:

-- Но, видите, хлопці, же-м вас добрі нарадив. Ту були съте бідовали, а так са маєте добрі. А тот третій де?

-- За того не знаєме.

Пришов третій. Ші лем єдна година по пувночі, нянько вже пушов, а дзвонь. Тот выпне голов:

-- Но ты уж ушалів дочиста. Гварить: -- Шо дзвониш? Ші лем єдна година по пувночі, а ты дзвониши.

Та, гварить, -- пришов ми третій сын, та велику радусь маву, не годен-им спати. А, гварить, -- з яков краснов жынов? З кральовиов.

-- Та прийду я попозерати.

Но але тот кральовиу десь там сховав, а сам собі сів. Пуп пришов го поблагословити. Та й гварить:

-- Та як, сынок? Де-сь са вучив, чим-ись быв?

Паш превелебный, за жывана-м са вучив.

За жывана?

-- За жывана.

-- Жебы-сь пропав до скал. Тоты щасливі в бога, але ты . . .

А вун высыпав свої пінязі, а гварить:

-- Шо вни мавуть, а шо я маву? Позирайте, шо-м накрав.

Но тот пуп вже втік. Пришов дому, а раздумує: „Кедъ вун са жываном вучив, а тепер я перед цим не бстану. Як бы його згладити з світа?” Бо пун богатый быв, та й собі думать: „Тот буде од ия красти вшыткой. Што з ним маву зробити?” Роздумує, раздумує, а, пришов дому, гварить:

-- Вун са жываном вучив.

А ші перед тым гварив тому третьому сынові:

-- Вучив-ись са жываном?

-- Вучив.

Та знаєш красти?

-- Знаву.

Та гварить:

-- Я маву єдного коника, за жадні пінязі бы-м го не дав, а кедъ бы-сь го вкрав, ші сто златых ти дам, ай того коня.

-- Як бы ці? Я са на то вучив. Де бы-м не вкрав?

Вун побіг, зобрав си таких польовников, єдного посадив на коня, другого за кантарь, третього за хвуст, четвертого пуд двері. Шытки были озбросны. А гварить:

— Як ти са вкаже, одстрілти го, бо вун жыван. Мы бы міста не мали, вун бы цілый край обокрав.

Но добрі. А тот забравса, вбравса за єдину стару бабу жыван, зайду на плечі, паличку до рук та й іде. Пришов:

— Пан фарар, будьте так добрі, я стара християнка, ходжу по валалі, нігде ня на нуч не приймуть, кыбы вни ня прияли.

— Но біда бы тя побила. Та авкурат днеська я ту годен приймати, коли такой маву. Не можу днеська.

— Їх милюсь, вы съте душпаstryрь, будете в небі спасеный, кедъ мене бідну, змокла-м, падало, кедъ мою душу лем пуд стріху приймете, жебы-м не змерзла. Памбуг вам гріхы водпустить. Змилуйтеса надо мнов.

— Но біда бы тя побила, шо маву робити? Та слухайте, няй тата женська ту з вами сидить.

Но тоты стражні:

— Та шо нам по женськую, няй там сидить.

Женська сидить, сидить пуд хыжов та й на того стражного:

— Ты, може, бы-сь са напив, я аде маву таку файну паленку.

— Оле вкаж, ми холодно.

Потяг.

— Ану, — гварить, — подай і тамтым.

Ай тамтоты собі потягли, а то паленка была рядна, але на спаня в нюй было. Котрый де сидів, там заспав. Тот приніс тоту терлицю, шо коноплі втіпати, посадив, прив'язав на повересло ід гряді. Тому зась зробив місто кантаря єдной повересло, та й уж тримавуть терлицю. Тот сидить на терлиці, а тот коня привів дому. Але ші лем єдна година, а дзвуничук уж дзвонить. Пуп выдты голов:

— Ноле, шо-сь уж ушалів дочиста? Та чом дзвониш?

— Ох, пан превелебный, муй сын не такого красного коня выдкысь привів.

Іой, вун до стайні, позерать, а тоты на терлиці сидять поприв'язовані. Шо тепер буде? Сто златых треба нести.

— Іой, — крутить головов. — Но, не є помочі.

Пришов, поплескав го:

— Добрый-ись жыван, добрі-сь са павчів. Ту маш сто златых ай коника.

Але не дає му спокоя.

— А, — гварить, — знаєш ты шо? Ші дустанеш сто златых, а мам єдну свиню у комині забиту, са вудить, а кедь тоту свиню вкрадеш, дустанеш іші сто златых. Буду тогды знати, же-сь выученый жыван.

— Но, — гварить, — я са вучив, та шо бы-м не вкрав? Я са на то вучив.

Но та й пуп штирох привів, а гварить:

— Ту позерайте на тоту солонину. Як шелесне дахто у комині, але бийте, жебы лем порох з нього зустав. Стріляйте, — пуп гварить, бо уж знат, як го окламав, але тепер са не дась окламати.

А вун са забрав, пушов, знат, же єден чоловік недавно умер, пушов, одкопав того чоловіка. А пушов поззаду, поставив си драбину, а того чоловіка на штрангі помаленьки зачав пущати. А тоты як чули, же токо там гучить, а уж іде долі комином, — праск, праск, праск до того комина. Тот са звалив на землю. А жыван го вболік до того шматя, шо вун ходив в нюм. Позеравуть, прийде пуп:

— А-а-а, — гварить, — ты уж веце не крадеш! Але уж-ись са довучив! Но, — гварить, — хлопі, подьме пити, істи, бо уж зъме са нього збыли, того злодія.

Пуп гостину приправив, літровку на стул, а п'ють, спіавуть собі. Нараз слухавуть, ші лем дванадцять годин, тот уж Іван дзвонить, старый. Тот выпне голов:

— Та шо? Ты вишалів, ци шо? Та чом дзвониши?

Гварить:

— Йой, пан превелебный, муй сын не тулько солонины приніс!..

Пуп гварить:

— Як то? Тадь вун вмерлый.

Позираўуть — вун забитый є, а солонину приніс дому. Уж са посмутили, вже їм одпала хуть і од питя, і од паленки, од ушыткого. Треба зась сто златых нести. Но пришов та й гварить:

— Но та уж виджу, же-сь добрий жыван. Но уж дарьма вец, не дась са нич робити.

Но так жыван зробив ші єдну свадьбу, бо нянько у краля не быв. А треба было ай сусід погостити, а пушов ші за своїми колегами, за жыванами. Гварить:

— Прийдите гев на мою свадьбу, бо я са женю.

Їх кликав до нянька, бо до краля бы не пушли. Но та

й пришли тоты жыване до нянька, там са погостили, але єден з них гварить:

— Подъ зо мнов до корчмы.

Але вун, як ішов, натулько хітрый быв, гварить:

— Ты, гварить, — бы-сь ту тоты двері в шпайзу не вхабила. Хрань тя боже. Ту леж на постелі, а не заспий. Жебы-сь шо чула на дворі, жебы-сь шо виділа, нич не вхаб, лем ту леж, — на жыну собі.

Вун пушов з тым до корчмы, а тоты пушли, повыпушували там якісь куркы, гускы, а тоты зробили великий крик, грявк. Тота са з постелі схопила, а бігла вои позирати, шо там са робить на дворі. А тоты за тот час солонину вкрали. Но та й через хотаръ до своєї пивниці то єден, то другий піс на колику. А вун пришов, гварить:

— Не была-сь вои?

— Была.

— А оле, попозерай, ци там є солонина.

Попозеравуть — не є там нич. Гварить:

— Та то жыване были, та й жыване вкрали.

— Но, та, — повідатъ, — шо теперъка? Не зробиш нич.

— А, — гварить, — ші їх поїмаву.

Хопивса, а за нима. Як їх здогонив, та й так са приспособив. Них було дванадцятеро, а вун тринадцятый, але вни не збачили, же солонину не донесли. Та й єден другому подавуть.

— Бачу, ти тяжко. Дай гев, та й я буду нести.

Та й ніс і вун. Та й ніс, ніс, та й поззаду зустав, та й са вернув назад. Вни пришли до пивниці та й полігали спати, а не збачили, же солонину не донесли. Та й врано гварить:

— Дайте той камаратовой солонины, — тот велитель.

Та й гварить:

— Де є?

Та й глядавуть. Та й:

— Хто ніс?

— Я ні. Я тобі дав.

— Я тобі дав.

— Я тобі дав.

— Ого, — гварить, — няй жыван од жывана не краде.

Чия солонина была, тот си взяв. Несли съте і не донесли съте. О, даръмо злодій до злодія пуйде красти.

Но та йшов я з Мигальовець, проповидці конець, я їв грах, повідав-им так, хто їв кашу, няй повідатъ інакшу.

28. Пригоди вояка, що вертався додому

Быв єден хлопчиско у матері. Мати му вмерла, зустав сам. Не мав де жити, так поміджи людей ходив, сем-там, ту-не-ту са валяв, бо то не було сиротинцю так, як десь. Як пудрус, так звербовався до войська. Служив у войську, десять року то давно служили. Выслужив десять та й собі думати: „Де пуйду? Нич не маву, ніякого маєтку”. Роботи не було, іші на десять зажуповав. Выслужив тих десять зась: „А, де пуйду?” Та й іші на десять собі дав. А як уже старий быв, уже мав коло п’ядесять року, так уж го вивергли з войська. Выраховали му, кулько кошту є, кулько шматя. Выплатив го царь, дав му три грайцарі. Три грайцарі, то тулько значило, може, тулько за іні купив, гі за три коруны. Та й забрав вун са, бо на машину не мав, та й пішо. Іде та й лем там до родного валалу, бо далі не знає де. Іде вун за путьов, іде, нараз здугонить вун єдного жобрака. Та й жобрак із палицов іде та й гварить:

— Чоловічку-воячку, будьте так добрі, не подаровали бы съте ми грайцаричок?

Выняв вун єден грайцар, дав му. Іде далі. Іде — стрітити другого жобрака. Та й зась на нього:

— Воячку, змилуйтеса над бідним жобраком, не подаровали бы съте ми грайцарик?

— Та чом бы ні?

Выняв другий — дав му. Іде далі, йде, вже їсти не куповав собі, бо вже не мав за що, лем де нашов коло путе редьков, карпель даکый, кочан з капусты, а з тым са жывив. Бо са й ганьбив, бо як — в воємскому шматю, а жобрата ити даїде по людьох. Іде далі, йде, стрітити го третій жобрак.

— А грайцаричок кобы съте ми, воячку, подаровали даکый.

Вун выняв тот третій та й му дав.

Но, виджу, — гварить, — же съте єден справедливий, а добрий чоловік. Так я бы вам дав тоту палицию. А тота палиця є чаровна. Така, шо кедь єй розкаже, же бий, шытко забивать.

А то быв все тот істый жобрак, лем же са все інакше вболюк.

Добрі. Взяв собі палицю, але юй мено было „Барла”.

— Бы съте повіли: „Барла, бий!” — а уж буде бити вшыткой.

Іде вун, іде, пришов вун до єдной корчмы. Люди п'ють, їдять, вун сидить смутно. Нич ні выпити, ні зісти не має за шо. Уж до послідку розышлиса люди, звідуеса tot качмарь:

— Чоловічку, шо ту глядаш?

— Я іду од войська, я бы хотів переночувати, не зневаву де. Ци бы съте ня не переночували?

— Йой, вдячні, чоловічку, бы зъме вас прияли. Маєме мы ту єдну порожню місності, бо в корчмі вас не вхаблю. Але в туй місності, хто в цюй ночує, нігда жывый до рана не є. Але шо тых людей там уб'є, мы не годні знати. Ані там не може ночувати, раз пуджать, други раз каждого заб'є, кождый вмерлый нарано. Вже вельо людей ту головы поклало.

Гварить:

— Там я пуйду, ай, — гварить, — жывый прийду.

— Жебы правда?

— Гей.

Дали му наїстиса, напитиса.

— Лем хочу, жебы ты до рана жывый быв.

Заперли го до той хыжи. Як го заперли, вун собі ліг, та ѹже обчекуе, не спить зато. Слухать — нараз дзеленчать ключі в дверьох, одмыкавутьса двері. Увойде хлоп, гварить:

— Што ты ту глядаш? Як си ты ту доволив? То є, — гварить, — твоё, ци мое?

— Я са тебе не просив, ані, — гварить, — са тя не прошу, хто ми доволив. Хтось ми доволив, кедъ-им ту.

Но гварить:

— Не маеш ты шо ту глядати. Конець ти.

Ох, а вун тогды:

— Барла, бий!

А Барла як зачала пасати, тот зачав рычати:

— Йой, йой, йой, чоловіче, даруй ми ші жывота мого!

Гварить:

— Шо-сь за єден? — вун на того.

-- Я єм выдты. Тота корчма є наша, а маєме єй трьоми братове. А маєме ту такі три веці чаровні. А мы помреме, а вже по смерті ходиме їх вартовати. Кажду нуч іде вартовити єден брат, бо зъме са на них не могли поділити, а зъме са побили.

-- Та, -- гварить, -- шо ту такой маєш?

-- Та, -- гварить, -- маву таку шапку, що кедъ здойме, а прийде д' шуфладці, д' барі, а повіс: „Несправодливі пінязі, скачте до шапки”, то тоты пінязі шытки ішли до шапки. Ай маєме такой героча, що кедъ дахто на са возьме, ніхто го не ввидить. Ай маєме такі рукавиці ту, що д' якому замкові прийде, кождый са водомкне.

А собі думать: „Тото мені треба”. Гварить:

-- Давай тото гев, а кедъ ніт, Барла, бий!

Гварить:

-- Там є, а там є, беръ, а дай ми покуй.

Но вун си тоты веці забрав. Врано позеравутьса — вун жывый. Та гварить:

-- Можете ту вже спнати, нігданич са вам не стане.

Я уж выплатив того, шо тых людей вбивав.

-- Жебы?

-- Жебы.

Дали му са напити, наїсти. Но як уж того мав, так там в корчмі ші погуляв цілый день, а на нуч уж попробував до обходу пуйти до єдного. Пришов пуд двері, рукавицями са дотулив, двері отворили. Приніс шапку:

-- О, -- гварить, -- несправодливі пінязі, скачте до шапки!

Тоты несправодливі вже самі му там наскакали до шапки. Вже пінязі має, вже си гуляє. А гварить:

-- Не треба мене до родного краю, йду я назад до міста. Там є много обходу, а богаті, там я си буду добрі жыти.

Пушов вун там. А там нашов собі квартирель, заврендондав, а од обходу до корчмы цілу нуч ходь. Пінязей наносив собі. Але ту обходниці єден з другым са зайде, гварить:

-- Не бракли тобі пінязі?

-- Мені бракувуть.

-- І мені бракувуть.

-- І мені бракувуть.

-- Шо за чудо? Нігда нам пінязі не бракли, а тепер пінязі нам хыблять.

Но та й обходиці забрали пінязі дому. І там їм хыблять, і вынны не є тых пінязех. Не вшытки, лем хыблять. Не годні порадити. Та й того душло аж до қраля, пришло госло, же обходникум пінязі хыблять. Деякый жыван ту є, а краде, а не годні поїмати го. Қраль тыж злодій быв добрий, та й гварить вун:

— А хто бы ту такий быв, не знаєте?

— Ту лем єден є, шо не робить нігде, а вун од тогды й тогды ту пришов. А вун собі жые красно, а не робить нігде. Ци то не буде вун?

Но детективы шитрять єдной, другой -- не годні. Так қраль забравса сам. Вбравса за жобрака, а вун жобрака барз уцтив, бо жобрак му тоты веці дав. Вбравса за жобрака та й пришов там до нього. Та й го добрі обдаровав, бо вун пінязей мав. А гварить:

— Тот обходник дуже богатый. Не могли бы мы пуйти до нього вкрасті dakі пінязі?

Но вун гварить:

— Шо бы зъме не могли. Якбы зъме хотіли, вкрали бы зъме.

— Но подь.

Пушов вун пуд двері із ним. Так са скамаратив. Взяв і його з собов. А шо выбрал тоты пінязі, вшытки йому дав. Собі подумав: „Та уж го маву, того злодія”. Но але вун з тым не спокойный быв ші.

— Чекай, — гварить. — Ты, знаєш шо?

— Шо?

— У нашого қраля шо пінязей є. Подьме до нього.

— О, — гварить, — до қраля ніт. Я қральові за тридцять року служыв, а вірно-м му служыв. Вун не має несправодливых пінязей, лем такі — на штатні путі, выdatky про войсько. Вун лем таку касу має. Вун таких пінязей не має, же за єдину коруну купить, а за десять продасть. Вун не кшефтує. То лем тых треба лупити, шо з людей друть, а не вод қраля.

— Но так, — гварить, — ніт, так ніт.

Гварить:

— Ануж, подь, попозерай, қулько то тых пінязей там є. Пінязей, а пінязей.

— Та лем іти попозерати?

— Лем, — гварить, — подь попозерати.

— Но так подьме.

Звів го натулько, же пушов попозерати. Поотваряли та й гварить:

— Возмий собі даку коруну.

А вун гварить:

— Ніт. Я йому вірно служыв, а тото бы-м не зробив, бо вун не має фалечных пінязей, лем справодливі, котрі вун потребує.

— Та лем возмий.

— Ніт.

— А, -- гварить, -- я возьму.

Впхав руку до пінязей. Як упхав руку до пінязей, а тот шмык палицов по пальцюх — водломив му палець, водтяв. Гварить:

— Кедъ я тобі повідам, же не руш, бо тоты не суть фалечні пінязі, лем справодливі.

А уж са розышли, а пушли гет. Та й пушли дому. Тот са дома вженив, тот вояк. Но тепер краль са вболік до кральовського шматя. Та й загнав поліцайту за ним. Привели го там. Як го привів перед себе, гварить:

— Шо-сь наробыв?

Гварить:

— Якой? Я нич не наробыв.

Гварить:

— Видиш, шо-сь ми зробив з пальцюм тамтоту нуч у туй касі?

Тот забывса, вочі вывалив. Но але вун са бізовав, не боявса барз краля, бо кедъбы палиці своїй розказав, шытко выб'є -- і войсько, і вшыткой было побило. Йому ші смішно было. Гварить:

— Было ти там не пхати, де не треба. Чого-сь там пхав?

— Прибачу ти, -- гварить краль. — Виджу, же-сь добрий чоловік. Лем того береш, шо ти патрить узяти, а тото-сь не хотів узяти. Так будеш ми колега, а прийдий до мене, а в моюм краловстві будеме жыти, а будеш детективом, а вшыткой будеш візитировати, же шо са робить.

Но так го взяв ід собі, а там уже жыв із жынов. Там велика гостина была. На штирі миски давали. Дві порожні были, в двох нич не было, долі бородов са ляло, але гартань суха была. І я там быв, але выдтам-им пушов і аж ту-м став. А вни ші й днесь жывутъ, кедъ не померли.

29. Пастух і принцеса

Быв єден пастырь, а мав вун дуже красні ягнята, а єдної мало злату вовну. А надышла єдна принцесна на прогульку, а тото ввиділа. Барз юй са то полюбило, дуже юй са полюбило того ягня. Дуже з ним са бавила, полюбило юй са. Так гварить:

- Ци дав бы ты мені того ягня? Продай.
- Продам, не продам, але й задармо не дам.
- Што же бы ты за того хотів?
- Та, найясніша принцесна, я бы вас просив так: кобы съте са ми вказали по коліна.

Вна пуддигла сукничку по коліна. Мала такі знаки, як гвіздачки на колінах. Увидів, но та й гварить:

- Но можете собі взяти того ягня.

Но добрі. Та й вна му ші й заплатила за то. Взяла си того ягня, а з тым ягнятъом са фурт бавила. Пришла дому. Но тата принцесна пришла до своїх року, царь хотів єй воддавати. Але за кого, ані сам не знав. Не є такого принця, анінич, так дав розгласити по цілум штаті, же хто одгадне, який вна знак має, тот буде її. Бо то мусить быти вішій, хто бы того знав. Вун того ані не спозоровав, жебы вна дагде была, а жебы вна того зробила, жебы показаласа. Та й ходять люди, та й гадавуть, та й гадавуть, та й не годен ніхто згадати.

Но забрав вун са, тот пастырь, а йшов ай вун гадати. Іде вун, іде, стрітить вун на коньох (ай вун на коні йшов) двох пану.

- Та де вы йдете?
- Та йдеме там до міста.

Парадні панове, а вун лем так авкурат, як пастырь. Гварить:

- Ідеме гадати, шо принцесна має.
- А, — гварить, — чкода вам, збыточно тульку путь робити, бо вы не згадаєте.
- Но а ты згадаш?
- Я гей.

Їх то барз мерзило, бо вун са фурт з нима пер, же вун згадать, а вни ні. Та й зашла їх нуч, а коні поприв'язовали, шось там дали їм їсти кус, наклали си вогня, а полігали

спати. А їх то барз мерзило, же вун са пер з нима, же вун згадать. Та й тоты панове вночі повставали, а зашли, пушли д' його коньові, а побрізовали му понад копыта ноги, а скору позакасовали аж на коліна вгору. А вун то спозорював. Як увидів, що вни з його коньом зробили, побіг ід їх конюм, а порозрізовав їм нудзігі, а позакасовав угору. А вни врано, ші спали коло вогня, гварять:

— Іване, Іване, ануж, твуй кунь хоче йти через воду, як позакасовав ногавки.

А вун попозерать: та, вера, гей.

— Але як са ваши з нього смівуть.

— О-о-о, — гварить, — шляк бы тебе, Іване, трафив. Та што ты зробив?

— Та нич я не робив. Та й вы нич майому не робили. Муй позакасовав, бо хотів іти через воду, а ваши са з нього зачали сміяти, та й са смівуть.

Но та й вже коні повхабляли так, як суть, а йшли пішо. Но але вже са тримавуть фурт з Іваном. Пришли вни там до краля, но і пригласилиса, же хотять гадати. Но так будуть гадати. Вун не віровав, краль, же то може дахто здогадати.

— Но та, — гварить, — гадайте, — так си, як посмішки, робив.

— Но, Іване, зачинай.

А панове позад нього:

Ваша принцезна...

— Має...

— Має, має...

— На колінах гвіздочки.

— На колінах гвіздочки, на колінах гвіздочки.

Панове вже подупловали кождо слово позад нього. Но здогадали всі трьоми. Вун тому не віровав, але вни здогадали всі трьоми. Но та тепер котрому знав дати її. Люблять му са тоты панове. Парадні суть, в branі, а tot лем такий, худобний.

— Но, — гварить, — та уж лем так зробиме. Пуйдете там почвати, а д' котрому прийде, а которого принцезна поцілує, tot її буде.

... Та й пришла принцезна, та й пушла ід Іванові. Поціловала го і обручку му дала. Та й Іван са поженив, та й і днесь ші жые, кедъ не вмер.

30. Казка про короля Матяша

Давно быв тот старый дідо зо мнов, я з ним худобу гонив. А вун са писав Цоранич. Вун мав уж коло дев'яносто року, я мав-им дас дванаццять, так вун ми роправляв, же як то было за давных часу, за февдалізму. У нас ту била панщина, а коло валалу шыткой поле панської, а валальської горі, там, де днеська буки ростуть, шо з них кльоцы ріжуть. Лем того валальської было. А там робили, а ші з того мусили панові давати дев'ятый рядок, але задаръмо, не жебы-ли платили. Дев'ятый рядок, дев'ятый спуп, а дев'ятый день ту на панської робити. А хто не послухав, мали ту коло церкви єдину колоду, там замкли, а за два дни двадцять п'ять му выпекли, а за два дни ші му юсти не дали. А каждый мусив са повиновати панові. Но того панство было, было, але нараз, — гварить, — пришло, так зъме врали з бычата, пришов розказ на полудне, же хто хоче пополудню про пана врати, няй воре, але за пінязі, а уж панщина стерта. Та й, — гварить, — поприклікали зъме поперед волы, поперед бычата, хто шо мав, а вірно са богу молив, же уж са того збавили. Як са помолили, не зустав ніхто за пінязі робити, лем вже йшли дому, бо якось ані не довіряли своєму серцюві, же то може быти правда, же заплатить.

— Но але як са тота панщина ізмінила? — я са цього попросив.

Так вун ми роправляв так, же быв сдеи хлопчиско у піанька, который поганяв волы. Вни врали. Де то было, то уж я не знату. Но але стало са так, же краль умер. Як умер краль, а потомки по собі не вхабив. Дітей не мав. Так будуть краля ставляти, але ші не знату, же кого. Так, як выбрати? Гварить:

— Пустиме з походя, з высокого дому коруну, а на кого тота коруна впаде, так тот буде кральом.

Но так totы урядниці, шо кральові урядовали, та си почитали: „Мы перші там будеме пуд муром, та лем на нас котрогось упаде”.

Но але tot хлопчиско, як там врав, та знату, же краля будуть ставляти на первого. Та й гварить:

— Іду й я, чей бы мене поставили.
Нянько го висміяв, же вшалів.

— Ты вже, — гварить, — з розуму водышов. Та тебе за краля поставлять такого пацюха? То не може быти.

Але не слухав вун. Вхабив волы, а втік. Утік, пушов там. Но там са находило пуд тот облак панцини, а вун так на краю стояв. Пустили коруну, коруна впала на нього. Привели його там уж додому, позираувуть, — тото в ногавках, в верпчатьох стародавних, у сірачаті. Та гварить:

— Де тото за краля може быти? Не возможной то, — — гварить. — Та де? Будеме на п'янтастого, то не платной, шо днеська.

На п'янтастого вун зась пришов. Панства са веце находило. Вун став зась на край. Пустили коруну, вітор задув — зась упала на нього. Приведуть його.

— Не може быти такий хлопчиско з валалу, не може быти тото кральом. Будеме ші на тридцятого волити краля.

Но так па тридцятого вун зась там пришов. Веце панства са там находило. Вун вже гет далеко быв. Но як пустили коруну, пришла буря, закрутила корунов — просто зась на нього упала. Як упала, гварить:

— О, є то вже вод бога. Мушеный быти вун. По треті раз, тулько народа, а на нього впости, но не возможной то скасировати. Мосить то быти вун.

Поставили його за краля. Єболокли його, дораз вбрывали, вмыли, брихтовали, уж є кральом. Но вун не знов, як урядовати, але урядниці знали, як кральовати. Вун їм поволив, плат їм звисив. Та няй то буде, лем кедь добрі їм буде.

Но як вун так побыв, може, рук, його мерзило. Забрав вун са, пушов поміджи людей, як то люди жывуть тамтады. Вбравса до цивілю, а ходить. Пришов до едного пана, гварить:

— Паночку, чей бы съте мали про мене роботу?

Та гварить:

— Не маву такой роботы, хабаль будеш дрыва рубати.

— Буду бодай шо.

Так вун рубав тоты дрыва, різав та й колов, а складовав до ракащику двох. А як складовав дов'єдна, а печатку „Матяш кіраль” фурт на дрыва де там, де там лупнув. Пришов обід, пришов до пана, гварить:

— Так дашо час їсти. Обід ми дайте.

Гварить:

— Гайдук, дай му обід.

Та й вун узяв карбач до рук. Як му впасав єну через плечі, гварить:

— Ту маш обід. Рубати!

Пушов — зась рубать. Пришов вечор.

— Но, — гварить, — їсти съте ми не дали. Дві банковки ми заплатьте, кедъ съте ми їсти не дали.

Гварить:

— Гайдук, выплатъ го.

Вун уже не чекав, лем гет утікав, бо гайдук уже з карбачом біг. Утік. Пришов дому на трон, взяв си вояку, повпрігав штирі коні до коча, бо мотору не было, гі днесь, а гібай там до того пана. Но але люди спозоровали, же іде до того валалу, і панові дали знати, же іде краль укорунований. Пан гнедъ фану, гостину. Кухарки звивавутьса, добрі не подурівуть, бо лем до пана йде. До таких бідняку не йде краль.

Но вун до нього пришов, tot go вітать красно, гостину там, паленки, вина — гостить їх.

— Но, — гварить, — як ты са заходиш ту з тым людьми?

— Добрі.

— Ануж, — гварить, — заклич ми єдного хлопа.

Закликав єдного хлопа. Краль гварить:

— Но, як тот пан з вами?

— Добрі, — вун са бояв повісти, же щі й краль на нього, та бы шыбінь дустав.

Закликали другого:

— Добрі?

Добрі.

— А як, — гварить, — того хлопчиска, шо дрыва рубав, як-ись выплатив? Дав-ись му їсти?

— Дав.

— Шо-сь му давав?

— Полівки, тото, тото, — вун му там повідав.

— А заплатив-ись му дашо?

— Платив.

— Ей платив йому гайдук з карбачом, гей?

— О, — гварить, — ні. То не є правда.

— Не правда? Ты знаєш, хто їх рубав? Я їх рубав. Ідій, розмеч totы дрыва, попозерай.

Попозеравутъ — „Матяш кіраль”. І гварить краль:

— Не я? А знаєш, веце не выплачуєш нікого.

Зв'язав того пана, а взяв го, а дав го на шыбінь.

Пришов вун на трон, гварить:

— Панщина долов.

Панство, як тото вчуло, агорнулоса, бскочили дум, гварить:

— Заб'єме тя! Не будеш жыти веце. Конець ти. Шо-сь ізробив?

— Но пробачте ми. Я са на тум і на тум роззлостиив так. Даруйте ми жывот, а я вам то пудпишу, а буде назад, як было.

— Пудпиш.

Пудписав їм то. Панщина, як была, так і назад буде. А тоды, як пудписав, а са сам забрав із Мадьярська, а пушов до Раковська. Там быв чисарь, а передав коруну чисарюві раковському, а гварить:

— Ідій, а зотрий панщину долов.

А так тамтот стер. Тамтому вже панство не могло нич зробити, бо вун быв в своюом штаті, а мав свое войсько. Та й до днесь панщина не егзистує.

31. Серенча і Несеренча

Были двоми братове. Єден быв барз худобный, а другой быв дуже богатый. Тому йшло газдуство, а другой са нічого не муг доробити. Барз му худоба — шыткой му гынуло. Но але раз зожав вун кус зерна. Захмарилоса, пушов вун тото скласти до марадику собі, а то так увечор. Выйде, вун тото складує, позератьса — по його стырнях ходить гуска, а зберать колося, а до його брата марадику пхає. Вун са на тото позерать і позерать, і позерать. Вна фурт ходить, а де колос найде, а там пхає. Гварить:

— Шо то ты за єдна? Ты ходиш по стырнях по людських і по моїх, а до нічиїх не пхаєш, лем до братових.

А гуска са взвала. Гварить: .

— Гм, та я його Серенча.

— Но а, — гварить, — моя де же є?

Гварить:

— Твоя дуже далеко.

— Та де?

— Та ты лем так бы нашов Серенчу, кедь бы-сь впряг свої бычата, а бы-сь ішов поты, поки вни не завадять. А де завадять, там треба ти са розложыти і там треба ти са будовати, там буде твоя Серенча.

— О-о-о, як так, добрі!

Пришов дому. Жына гварить:

— Там ші треба йти жати, там треба ші тото скосити.

— Нігденич не йду. Ладимеса, а йдеме гет.

— Де пуйдеш?

— Світ за вочима.

Повпрігав бычата, на вуз склав, шо там мали.

— А йдеме гет. Йдеме, веце нич.

Но як са позберали, а вун ші са здогадав:

— Ой, — гварить, — ші коршув зустав за кафльома на пецу! То нам са придась на воду.

Пушов вун, за кафльома коршув, та й дусігать, позерать, а там бабише якась обуваться, а вкручать верпці. Гварить:

— Тады не вхабляй пя! Та де йдеш? Не вхабляй.

— Та, — гварить, — шо ты за єдна?

— Та я твоя Несеренча.

— Ты моя Несеренча?

— Гей.

— Пой, тадь не маву де тя задіти, не маву коле, як чекати. Не могла бысь ту до коршова ввойти?

— Як бы ні.

Впхаласа до коршова, вун позатыкав, поб'язовав тісно, взяв на вуз. Зышли ниже валалу, там було такої мочило, що коноплі мочили, та й тот коршув там помаленьки до мочила дав, вхабив го, а сам пушов.

Ідуть вни, йдуть, пришли до єдного міста. Так, як анде коло Гуменного, були веръбы, сонце пригріло, бычата са згезили та й скочили д' воді. Завадили вни. Но а як завадили, вун вже са там розложыв та й колибу робить. Веръбу стяти треба. Стяв веръбу, там якісь жыване іаносили пінязей, бо то було так за містом. Вже повно пінязей має.

— Ей, — гварить, — вже й хыжу є з чого збудовати. Та ту є наша Серенча.

Но але не було то вно ші вывласненої, анінич. Так пушов вун до пана, а в пана робив, а ту уж собі зачав вывласнівоти і будоватиса. Но дораз доповіли його братові, же вун як са має, який вже богатый, як са добре має. Но і вун одказав, жебы пришов до нього на гостину.

Так брат повпрігав штирі коні до коча, бо то быв богатый, та й до нього. Но та й вни са там гостили.

— Но, — гварить, — брате, погостив я са в тебе, а тепер подь ты до мене назад, гев на старой місто.

Бо то, може, вже минуло ай п'ять року, як вун выдтам пушов, а дома не быв. Пришли там авкурат на тото місто ниже валалу, гварить:

— Коні бы са воды напили.

Та й їх выпряг із воза. Та де трафити? До того мочила. Коні са напили воды, а тот коршув вун там заздрів. Гварить:

— Брате, аде якысь коршув є.

А тот са барз напудив уж. Гварить:

— Дай му покуй, дай. Няй буде біда бідов. Нич ти по коршові. Вхаб коршув.

— Але, — гварить, — де? Не вхаблю.

Тот са так бояв, же са нього їмить. Та й кричить:

— Дай покуй, дай покуй, не беръ коршув tot!

Але тот ніт. Гварить:

— Шо я ворожкы са дачийой бою або шо?

Взяв коршув. Водоткав, позерать — порожній. Але вун чує, же вхопилоса шось коло нього, а вун не видить. Гварить:

— Йой, як-им тя давно не виділа!

А вун з того глупый быв, же шо са робить. Тым двом уж волося теръпло. Tot, шо худобный быв, добрі са де не дів, же са нього поїмать. Гварить:

— Добрі ми было. Не нашов я си біду, же-м пушов? А виа ця са зась хопить, — так, добрі не зблазнів.

Но але ідуть, ідуть выше. Кунь са зашпонтав, упав, зломив ногу. Другий вхопив смачно воды — вмышивса. Уж два має пріч. Уж лем на двох іде, а двох ухабив. Іде дому, позераться — хыжа горить. Вже не є са де гостити. Та й так зышов нанич тот, шо быв богатый. А тот, шо худобный быв, та са мав добрі в'ке.

32. Смерть і злодій

Быв єден жыван та й собі подумав: „Є там богач єден, має шумні волы, тоты волы бы треба вкрасти”. Та її забравса, та й іде. Пришов уночі пуд капуру, а пуд капуров стойти смерть. Гварить:

— Шо ты за една?
Та я Смерть.
— Та де йдеш?
— Та йду того газду зарізати. А ты де?..
— Та я йду до цього волы вкрасти.
— Но та добрі. Я буду коло цього скакати, а ти за тот час волы вкрадеш.

— Та, — гварить, — гей.

Но та пришли вбидвой. Втворили капуру, вна пушла до хиж, вун зустав на дворі. Собі думать: „Цыле, як то вна буде його різати”. Та й вун пушов там до предсіньох, крузь ключову дірку позерав, як то вна його буде різати. Але ші са ней на дворі звідовав, а вна му гварить:

— Ші не є стопроцентово, ци го заріжу. Бо кедь му са три раз кыхне, а му дахто здрав'я одповіс, то ші п'ятирічка року буде жити. А кедь ніхто му здрав'я не одповіс, та умре.

Вун пушов до сіньох, а позерать, як то вна го буде різати. Але вун не видівнич, жебы пушла до хиж, апі її вже в хижі не видів. Вна му са не вказала. Але слухатъ — чоловікові са кыхне раз. Ніхтонич. Кыхне му са други раз. Ніхтонич. Кыхне му са треті раз. А вун в сіньох загалайкав:

— Дай боже здрав'я!

Ох, Смерть са погнівала, з хижы выбігла. Як зачала його паны сукаты, по сіньох. Як зачала ним набивати, сукати, тотычувутъ лопут. Лампу запалили, вийдуть до сіньох, позирають — чоловіком шось набивати тамтады, суче, гартушитъ го, але не знавутъ, же шо. Як уже го пустила, гварить:

— Чоловіче, шо ты ту глядаш?

— Йой, шо я глядаву? Повім вам правду. Так і так было. Стрітив-им са з Смертьов. Я йшов од вас волы вкрасти. Я жыван. А Смерть вас ішла різати. Але я барз зведавый

быв, же як то вна вас буде різати. Но а ввошов-им, а по-
зерав-им крузь ключову дірку. А вна повідала, же кедъ три
раз са вам кыхне, а ніхто здрав'я не повість, та такой вас
заріже. А кедъ вам повіс, та ші п'ятнадцять року будете
жыти. Та й я вам повів: „Дай боже здрав'я!” Чули съте?

— Чули.

— Но та ші п'ятнадцять року будете жыти.

— О, — гварить, — та я ти дам волы задаръмо.

Но та й у нас од тогды пушло такой, же кедъ да кому
са кыхне, та все здрав'я повідавуть.

33. Музиканти в пеклі

Быв раз єден чоловік. Вун поїднав музиканту на забаву заграти. То били цигани. Тоты цигани ішли пішо. Ідуть, ідуть, ідуть, параз перед ні стойть єден коч порожній. Гварить:

- Де вы йдете?
- Та йдеме там і там грати.
- А кулько вам платять?
- А-а, п'яdesят златых.
- Што п'яdesят златых? Я вам дам стовку, подьте до мене.
- О, — гварить, — та ліпше за стовку пуйти, як за п'яdesятку.

Посідали вни на тот коч та й ідуть. Два сірки тягнуть коч. Ale вни са позирауть — тоты сірки і тот коч знимається до воздуху, і в воздуху летять. І летять, і летять, і летять вже аж понад хмары, як у ероплані, із тым кочом і тоты коні. Де вун їх притяг? Притяг вун їх до пекла, бо гварять, же і там раз забава в році є. Як притяг їх до пекла, вни там са пороззерали. Позеравуть — познавуть своїх людей, котрі там з їх валалу били. Котрый са завісив, і там висів, котрый са зарізав, і там са різав, гудав по собі тым пожом. Котрый яку си зробив самовражду, і там таку робив. Но і там повно таких людей, вішанцю, по стінах висять. I розказав їм грати. Вни заграли, і тоты танцювуть. I вішанці, і вшиткої там танцює. Ale раз прийде д' ним сдна знама циганка, шо тыж дітину одпекла од ся. Та са там зато дустала. Прийде д' ним, позерать на ні.

- Ей, та то вы ту, — познала їх добрі. Та й гварить:
- I я ту. А вы як ту са живі взяли?
- Но пришли зъме вам заграти.
- Но так добрі. Ale бы съте не їли, шо вни вам будуть давати, лем того, шо я вам дам. Хрань боже, бы съте їли того, шо вни вам дадуть!
- Добрі.
- Принесли обід, пукавуть їх там — не їдять нич. Гварить:
- Мы не хочеме, лем тата наша няй нам донесе, шо єй знаєме.
- Добрі.

Принесла вна їм. Уж тот обід їли. Но йзіли обід і випили шось, що вна їм донесла.

— Но а тепер, як дограсте, — а лем сдному пошентала, жебы ніхто не чув, — бы-сь не просив пінязі, лем порох тот, де танцювуть, що я позамітаву. А лем тот порох возьмий си.

— Добрі, лем тот порох возьму.

— А як будете іти гет, та на двері бы съте не крачали, бо бы вас двері забили, лем як прийдеш д' порогові, а нараз перескоч на другий буک. Тогда бы съте перескаковали так, як через перескаканку, так вам са нич не стане.

— Добрі.

Дограли вни до своєї добы. Пришов та ѹ гварить:

— Што хочете вы за токо, що съте ту грали?

Та тот єден циган, що го нагварила, повідатъ:

— Я не хочу нич, лем того пороху на знак, на памнятку, що ту позмітаный.

Но дали до мішка тот порох.

А другий гварить:

— Но так даку коруночку я бы хотів, — бо тот не чув, же шо тамта гварла першому циганові.

Дали вни му якіс пінязі. А не лічили, лем усыпали до мішка.

Но пришли д' порогові, перескочить єден, а други за ним. А кобыв крачав, шытких бы їх побило. І так вшытки поперескаковали, як вна їх нарадила. Но і на дворі посидали назад на коч, притяг їх на тото місто, выдки їх узяв. Посходили долов, та ѹ тот, що попіль має, несе, повідатъ:

— Ой, якой то мое тяжкой! Я не годен нести попіль.

А другий гварить:

— А мої пінязі були тяжкі, коли ми давали, а тепер барз легкі.

Попозеравутъ удну — там не є лем такої якоїс смітя. Попозеравутъ там до того, де попіль быв, — там дас корець пінязей.

— Ох, — гварить, — та ты механік. Та тебе так нарадили, а ты того так зробив. Кедь з нами не поділиш, конець ти ту буде.

— Дарьмо, так розділимеса.

Прийдуть дому, уж рук минув, як вни на туй забаві були. А їм са виділо, же ші лем другий день там були.

Так то было.

34. Як чоловік шукав дурних людей

Быв єден паробок, не мав са де дома женити, таκ пушов, а приженивса, пристав, як мы повідаєме, ід єдину дівці. А вна була лем із матірьов, тота дівка. Были дві. Но як са вженив, та й ходив до роботы. Пришов з роботы дому та й гварить:

— Жено, йдий-ли на воду.

А мали так пуд берегом студничок, а над студничком була єдна веръба красна. Гварить:

— Ідий-ли там на воду на свіжу, бо бы-м са напив.

Та й вна пришла ід студникові, зачерала, позерать на веръбу та й си подумала: „Пой, якбы я мала дітвака, а дітвак бы пришов на воду. Ту веръба нахылена. Якбы впала, забила бы го. То бы великий жаль быв”. А зачала плакати. А плаче коло студника, а гыкати.

Но, гварить, — мамо, шо то з ньов є? Чей вна даяк одпала або шо. Ідите-ли вы там, чого то вна там.

Прийде мати та й гварить:

— Дівко, та шо плачеш?

— Та позирайте, мамо, яка ту веръба крива. Якбы я мала дітину, а вна бы пушла на воду, веръба бы впала, гейте, то бы жаль быв?

А зачали вбидві вже рычати, гыкати там коло той вэды. Вун чекать, чекать, та й не є них. Та й іде сам. Позерать вни вбидві заводять:

— Пой, пой, пой!..

— Та што вам є?

Вни му зачали розправляти, яка вец бы са стала.

— Пой, — гварить, — пропало бы. Ші ані слыху за дітвака не є, ші в тяжі не є, а вы вже йойкаєте! Тадь веръба бы са дала стяти, студник закопати, вшыткой, а вы, як я виджу, та то не дась са з вами жыти. Но іду гет од вас, а йду світ за вочима, кедъ вы такі глупі. Кедъ пайду таких глупых ші дагде, та са д' вам верну, а як не найду, нігда ня веце не ввидите.

Та й забравса, а йшов. Іде, але пішо, не так, як днеська, з валала на валал, та йде даку роботу собі глядати. Іде, іде, пришов так, як кедъ бы принаймі до Мигальовець, до

міста, видить там — служничка єдна бере воду. То грофова була. Гварить:

— Дівочко, дай ми води, я бы са напив.

Подала му води, напивса, позерать горі ним, долі ним — то такої вбраної в холошиях, в сіраку, як то давно ходили. Та й позерать горі ним, долі ним, гварить:

— Выдкы вы, чоловічку?

— Я з далека.

— Выдкы?

— Та аж з ного світа.

— З ного світа вы?

Вхопила відро, біжыть.

— Пані, пані, подьте позерати, — гварить, — з ного світа чоловіка.

Грофова выбігла, позерать горі ним: „Но, справды, же з ного світа”.

— Выдкы вы, чоловічку?

— Та з ного світа .

— Пой, пре бога вам буде, муй хлопчишко днесь тиждень умер. Де вун там є?

— А де? Там дітятко, — гварить, — пуд капуров са мучить.

— Та чом?

— Треба сто златых заплатити, давку было му дати, та були го пустили до царства. А так, — гварить, — са там мучить пуд капуров. Не хотять го пустити.

— Йой, пре бога вам буде, ци дали бы съте му, кедъ бы я вам дала сто златых?

— Вдячне. Та як бы-м му не дав. Няй са дітятко так не мучить. Та де бы-м му не дав.

Вынесла сто златых, дала му. Вун на капуру вон, але пан на коні летить, як шаркань, до двора. Та й собі думать: „Tot мені ... выпече, як вна му повість”. А дав погам знати, а тікай за місто.

Утік за місто. Бзераться — пан летить на коні за ним. Та й там на шистя єден чоловік врав, а лысу голов мав, не мав волося. Та й на нього:

— Чоловічку, тікай, тікай, геле, на тоту тегеню догоры, дай гев, я буду місто тя врати.

— Та чому?

— Та позерай, пан згоры летить з мечом, а шыткым людьом рубать головы, хто лысі має.

Та й чоловік са спуджав, та й давай горі тегеньов вгору.

— Тот прибіг та й гварить:

— Вже несеш на нон світ сто златых мойому хлопчискові?

Тот не гваривнич, бо не розумів, же шо тамтот долов му повідать, лем утікати выше. Та й tot ґроф на того, шо взяв сто златых, гварить:

— Поле гев, потримаш ми коня.

Тот вхабив коні, пришов ід ньому та й коня тримать. А пан дреса горі тегеньов догоры, їмати ного. А нон выше са дре. Як пудышов вже дас два метри, гварить:

— Дай покуй чоловікові, няй собі йде врати. То не вун взяв златы, але я.

— Ты?

— Я.

Тот долов, а tot через коня ногу переложыв та й давай дому.

Пришов, гварить:

— Но буду з вами назад жыти, бо суть ші глупші, як вы, бо-м привів коня ай сто златы за токо, шо съте йойкали. А то сто златых було колись пінязі.

Но та й ішов я з Мигальовець, приповідці конець, я їв граф, повідав-им так, хто їв кашу, няй повідати інакшу.

35. Як бідняк шукав долю

Было раз де не было, але колись то было, при давних часох.

Быв єден чоловік, а робив, а робив, але пічого са не муг доробити, так, же не мав вун ані на ногу шо вбуті. Голий, босий быв. Як го то дуже доїло, та пушов вун до ворожылі. І повідать:

-- Повідж-ли ты мені, чом то я са пічого нігда не годен доробити?

Вна позерать горі ним, долі ним, гварить:

Гм, чом? Ты са в такий день родив. Твуй осуд.

А де тот осуд є?

-- Но, за горами, за долами. Перейдеш сім гор, а сім долин, а прийдеш през єдну воду, там і там найдеш го. А са там позвідуй.

Наїло чоловіка, і вун забравса і йде світ за вочима. І йде, і йде... Зашла го нуч. Пришов вун до єдного газди.

-- Но ци не переночовав бы-сь ня, чоловічку?

-- Чого бы ні? Переночуву тя, лем же зісти ти не маву шо дати, бо маву я вельо челяді, а моя челядь шытко поїсть, а не годен-им ї доварити, жебы мала дос.

А нянько й мати вже лем totы кустки близовали, а старенькі были, і повмирати не могли.

Но шось йому там дав перекусити, переспав, і гварить газда:

-- Позвідуйса того осуду, чом то в мене так.

-- Добрі, позвідувуса.

Іде далі. Зась зашла го нуч, пришов до єдного газди, та й тамтот му дав їсти. Гварить:

-- Де ты йдеш, чоловічку?

Гварить:

-- Іду осуд глядати.

-- Та кедъ ідеш глядати tot осуд, позвідуйса, чом то моя худоба така сухенька. Жебы-м як кормив, но сухой, і веце нич. Ніт того, бы вна на са могла мясо взяти.

-- Позвідувуса.

Іде, іде, пришов вун ід єдину воді. Ходить коло воды вгору, вдолину, не може са через воду дустати та й собі

бісідує: „Боже, кобы дахто пришов, бы ня через тоту воду переніс!”

Появиласа йому єдна велика риба.

Де ты ідеш, чоловічку?

Та йду осуд глядати.

— Йой, я тя перенесу, але мусиш са позвідовати, чом то я не годна малі у туй воді згодовати.

— Но, — гварить, — позвідувуса, лем ня перенесь.

Перенесла го. Іде вун, іде, пришов до єдного дому. Там страж. Гварить:

— Што ту є за дум?

— Та, — гварить, — ту є осуд цалого світа, — бо то быв уж край світа.

— Но та, — гварить, — то я глядаву.

— Но та ідий ту вдну, а нич са не прось, лем будеш позерати, шо вни роблять. Тото й ты роб.

Ввышов вун удну. Врано затрубіли. Гварить:

— Осуд, осуд, вставай, а судъ тым дітьом, шо са сей день народили.

Поставали, а пак пінязі розмітовали, коруны.

— Но тоты діти так са будуть мати, як днешній день розмітуєме коруны.

На другий день уж лем п'яdesят філероши розмітовали. А третій день уж лем розмітовали двадцять філероши. На четвертий день — уже лем десятки, а на п'ятий день вже розмітовали пшеницю, а шостий день — уж лем порох. Тоты, шо са шостий день родили, вже лем порошок мали, не могли са нігда нічого доробити, бо лем порох вымітовали.

Но добрі. Вун тото ввидів. Пришов ведуці там ід ньому і повідати му:

— Видиш, ты са тогды родив, коли порох, а нігда нічого са не доробиш.

— Та, — повідати, — як я маву жыти?

— Є в твого брата дівочки, шо са тогды родила, коли зъме коруны розмітовали, а возьмий сї за свою. А жебы-сь нігда не повів, же твоє дашо, лем шыткой же її. Так будеш і ты са коло неї добрі мати і жыти.

— Добрі. А тепер ми повідјте, чом тата риба, шо ня через воду перенесла, не годна у туй воді малі згодовати?

— Та бо ші нігда нікого не втопила. Як утопить, тогды буде і малі мати.

— Добрі. А тепер ми высвітлий, чом то газда, шо ня почовав, має таку худобицю сухеньку? Даръмо кормить, а все суха є.

Так повідать:

— Вун нігда про своїх гостю не глядати, котрой найліпшой, лем котрой найсухшой. А вшытка му так схне. Жебы шо юй давав, нігда добру ей не буде мати, бо барз скупый є.

— А повіджте ми, там-им тыж почовав, а тыж ми наказовали, чом нянько й мати їх не годні повмирати? А челяді має много, а жебы кулько наварив, а все поїдять, а все голодні суть.

Та гварить:

— Вун бы одстранив свого нянька й матір, але няй їх возьме за стул, а няй їх накормить. Як їх накормить, вина їм подасть, його челядь не буде тулько їсти. І нянько й мати повмиравуть.

Добрі. Подяковавса, а уж іде. Пришов ід воді і кличе:

— Мар'енко, Мар'енко, подь ня перенесь.

Вна пришла, а гварить:

— Та позвідовав-ись са?

— Позвідовав.

— Но так повідж ми.

— Як ня перенесеш.

Но, як го перенесла на другий буњ, а як водышов зато файній фалаток, та вна гварить:

— Повідай, повідай.

— Таproto, бо ші-сь пікого не втопила.

Як раз хвостом прасла по воді, так, аж по коліна ші го захопила, але вун утік, бо быв фалаток. Хотіла й його тота риба втопити до той води.

Но і йде далі. Пришов до того газди, і повідать:

— Позвідовав-ись са, чом моя худоба така суха?

— Звідовав.

— Та чом?

— Та том, бо барз своюю гостюм усе сухой ріжеш.

— О, — гварить, — кедъ того, буду видіти.

А дораз взяв, котрой найлучній баран, зарізав, а гварить:

— Ту будеш у мене.

А гостю зазвав, а робив гостину. Попозерать врано

по своїх вувцях — шытки вже такі, як тот найтучніший. Но так зарізав зась другого. Зась выбрав найтучнішого. А быв їх там гостив ай тыждінь, ай два, ай того не пушяв. А вун позерать, же вже вшытка худоба покрасіла його, на ся тіло взяла.

— Є то, — гварить, — правдов.

Но та й іде далі. Пришов до того ґазди, що быв тыж у нього.

— Та ци просив-сь са, чом нянько й мати...

— Прото, — гварить, — бо-сь їх одстранив. Возьмий їх ту за стул, дай їм їсти, пити, погостий їх, як са патрить.

Погостив їх. Прийде його вечеря, вже не йзіли. Третину з того вхабили, і са наїли.

— Но а як? — гварить. — Зустанеш ші ту далі?

На обід зрихтував, дав і йому їсти, і матір, і нянька зась взяв за стул, дав їм що найліпшої. Прийде челядь, вже лем половину того кутла йзіла, а вже повідатъ, же сыта. Так і вечерю. А так вун пришов на тото, же вун з тым матір і нянька мучив. Но і так, як за тыждінь нянька кормив і матір, та й вни пак повмирали.

І пришов до брата, і гварить:

— Дай ты мені свою дівочку. Я єй возьму за свою. Цілый маєток я юй дам.

Но і брат гварить:

— Возьмий. Кедъ юй даш свуй маєток, буде її вшыткої.

А тот ші му наказав, жебы нігда не повідав, же дашо є його, лем її.

Але раз насяв пшениці, вышов косити. Надыйнуть якісь люди:

— Дай боже вам шистя.

— Дай боже.

— А то чия така красна пшениця?

— Тадь моя.

— Твоя?

Йой, пшениця зачала горіти вод краю. Загреміло, перун ударив, зачала пшениця горіти.

— Йой, — гварить, — людкове, не моя, не моя! Я плано зробив. Та то братової дівочки, моїй внучки. Не є то моя.

А так пшениця згасла. І так худоба му не щезала. І жыв, і жые днесь, кедъ не вмер.

36. Король Оска, його син і Світська Краса

Быв єден краль. Называвса краль Оска. Мав єдного сына, а тот сын уже мав двадцять років, а хотів са вженити. А йому була вбіцана жына — Світська Краса. А краль быв вішій, його отець, та му гварив так:

— Ідій, там а там буде са купати Світську Краса з двадцять штильома вояками. А ты, — гварить, — тото шматя одокрадь. Як са розболочуть, так ты їх шматя тото одокрадь, а возмий, а несъ домів.

Но він пішов так вечор коло десятої, може, пришли аж в єденастій годині купатиса до той воды. Як пришли, тото місто шытко сконтрольовали, ци є даякий неприятель там. Виділи, же не є нікого, розболоклиса тых двадцять штилі оріашы, вна двадцять п'ята була, тата Світська Краса. А вна своє шматя так положила вкреми, а тото зась вкреми було. А він уже позирав, де вна клала. А вни позирали до воды й купалиса там. Як уже купалиса, а він помалы, на брісі пришов, пришмыкавса, тото шматя ї взав, а уж утікати на драгу, а втікати гет. А вна вже знала, же шматя ї хтось узав, а з воды гнедъ за ним, за ним, за ним, а го здігонила, а го б'яла, пціловала, жебы ї дав тото шматя. А він повідатъ, же не дасъ, аж закы не прийде до його вітця бурку. Панькатьса, а він не хоче дати. Несе та й несе, вна го вшеляняк переводжіє. Він са не дас перевести. А вна гола йшла.

— Ганьба, — гварить, — жебы я пришла перед твого нянька гола.

Як уже пришли на капуру, но та вже дав ї шаты. Вна са там вболокла, лем раз руков так віргла по тварі, він са перевернув. А вна пішла. Як пішла, як він уже впав, нарано встане інашка, так на ганок вишла з бурку; вишла вонка, позерать — на капурі такий шувный стрім выріс, липа, аж убцвита була. А увыйде до кухні та й гварить кральові:

— Пані кральовна, жебы были такы ласкавы, бы съте вышли навонка. На нашій капурі такий шувный стром выріс, — повідатъ, — а вчара го не было, а днеська уж там є. Выріс, убцвityй.

Вна вишла вонка, позерать кральовна. Пішла д' старому кральові кральовна, повідать му, же так і так. Й, та він уже знав, бо він быв вішій. Краль устав, вболікса, пішов, tot стрім красно повтирав. Зараз він са протяг і встав, його сын. Як му повтирав tot стержінь, він са зробив на чоловіка, він тогди встав. Як устав, tota інашка го ввела до бурку, такой до його цімри, а там уже сидить на дивані, а думать, бо він плано зробив. Міг і так аж до своєї хыжы ввести. Но та й уже лем думать. Але інашка му там внесла ідіння, пиття, а так далше. Віннич не хотів їсти. Мало, мало шось выпив, але мало. Лем думав та думав, та думав цалый день, а го дозирали отець і мати, жебы даши, даю псоту не зробив. А так зась му отець повідатъ:

— Та підеш ші той ночі, — гварить, — але так зроб, жебы-сь ї шматя не дав. Аж ту і доведь, до своєї хыжы.

Но як уж му тото повів краль, ой, та він са уж зрадовав, же то так буде.

Но добрі. Уж штоська веце йзів, вже лем чекав totу годину, од десатой вечор уж мав цестовати ід тій воді. Але він іде ай крыєса, бы го не спозоровали totы оріяше ай totа Світська Краса. Та й уже летять. Як пришли д' воді, пороззирали вшыткої, — не є нігденич. Порозболікалиса, поскакали до воды. I вна са розболокла, ай вна скочила до воды, а шматя так ухабила. А він шыткої позирав, бо він быв скрытый. Як поскакали, помалы на брісі пришов, вхопив шматя, а вже втікатъ, а втікатъ. А вна за ним, а за ним. Їмила го, зась пціловала го, перевначіє го вшелиякым способом, жебы лем шматя дав.

— О, не дам! Уж не дам, — гварить. — Та де бы я дав ти, — гварить.

Та й аж привів до бурку на ганок, та й уже ї дав шматя тово. Як са вболокла, лем раз руку вытягла, вдарла го по роті, перевурунувса, вже готовый. Наросли до рана вшелиякі ружы на ганку.

Выйде рано інашка, повідатъ:

— На нашім ганку такы а такы ружы наросли.

Кральовна выйде, позерать — правда є. Зараз пішла кральовна д' кральові, повідатъ:

— Ружы наросли на нашім ганку.

— Їгы, — так мыркнув.

Пішов краль, потер totы ружы так руков, зараз са

він протяг. Протягса, зараз уж сын устав му. Зась задуманий. Підпер голову та й думать, та й думать, та й думать. Та й увишов до своєї цімри, там увели го та й принесли му їдиння. Їсти не хоче. Но та й колись-не-колись пришов там краль ід п'ому та й му розповідати так а так. Гварить:

— Ші раз підеш. Кедъ даш шматя, то, — гварить, веце ї нігда не увидиш.

Но добрі. Як того повів краль синові, же так, ші піде раз, а шматя жеби ї не дав. Но та й він там шось ізів, са порадовав, же ші раз прийде, та й забравса, та й пішов такий, ші са видно було. Там позоравав, позоравав. О еденистій годині вни приходили, так уночі, купатися. Місаць світив, та видно було. Як пришли, вни вже вшыткої там сконтрольовали, ци не є там дакого неприятеля. Як уже пришли там, глядають — не нашли нич. Розболоклиса, поскакали до води, купляться. А він помалы, помалы нашов тово шматя. Імив, а втікы, а втікы. А вна за ним, їмати го. Як го їмила, та й вна йде, та й іде, але са панькать моцпо. Але він уж не дає та не дає, та не дає. Та й повідати:

— Ганьба буде, кіль родичі ти ня увидять. Я буду гола.

Но і він не дає. Увів ї аж до цімри. Як увів до цімри, там, де вун спав, та й уже ї дав вболікатися. Вна са вболокла, лем раз го вдарла, а сама шмык на облак, пішла. Він зістав там. Упав на діля, зістав там.

Та й раз ту рано інашка му несе фрыштик, утворить двері: „Йой!” — там, у тій цімрі, шумна, красна пшениця. Уж аж час ї жати. Така красна, єднака, лем як бы ї зогнав. Ей, зараз побігла до кухні та й повідати кральові, же так а так. Пішла кральовна, попозерала — правда є. Пішла д’ кральові, повідати.

— Гм, та шось было, — гварить.

Краль піде, попозерать тоту пшеницю, позерать, та й він са протягне, встане. Але краль позерать — облак утвореный.

— Ага... Та вна пішла па облак, — гварить. — Ой, та уж пропало вшыткої!

Но та й потому уж думать, застараний, і сидить, і не єс tot сын його, принц Оска. Та й ходить, та й ходить, та й ходить, та й ходить, та й гев, та й там. Але раз краль, нянько му, гварить так:

— Я ти, — гварить, — желізной шматя дам зробити, а підеш ї глядати.

Краль мав ковалів своїх. Дораз пішов ід своїм майстрім. Тому главному повідать, ци бы не зробили таке шматя желізної на його сына. Шыткою желізної: як облек, так погавиці, так боканчі.

— О гей, — гварить, лем донесьте желіза, мы зробиме, — tot главный повідать.

— А кілько? — гварить.

— Та тілько й тілько, — бачу, десать метрів, ци як то, треба было желіза.

Тоды краль нашиковав желіза та й вни роблять облек на нього. А він фурт тамды ходить, а на нього мірять. Вни зробили погавиці та й герок, та й боканчі та й шапку — шыткою, облек цалком желізны зробили. Вже са радіс. Як му зробили, — але то час узало тому, може, і три місяці, закы му зробили, — як му зробили, но та уж повіли, жебы взав. Принесли домів, він са вболік, кральовна і краль плачутъ так, жаль мають, бо то він іде гет од них. А то лем єдного сына мали. А тепер му па путь рихтують: балики, коня му дають, кутрого собі выбере. Шаблю му дали — шыткою. Напаковали й про коня, і про нього, і подяковав, і пішов свойов драгов.

Як пішов, то зась п'ядесат років лем по лісах ходив. Гей, ходив так, ходив, шо п'ядесат років лем по лісах ходив. А потому, як уж з ліса вышов, та вже і того шматя са подерло, вже і босый быв. Коня вже давно не было, бо не мав з чим кормити.

Та й зась іде д' єдній воді. Там море было уж, та й коло моря ходить, позерать — там дочка є, там дочка є, там токо, та й монтиє, чей бы собі дакый човник зробив. Та й гев, та й там, позерать коло воды, але там видить — двоми братя са б'ютъ. Гей, так са забивають, єден другого забивать. Та й приайде д' ним. Та й са вклонитъ там.

— Та чому са так б'єте?

А то тыж были кральовски сынове. Та мали таку єдну вец, шо не могли са поділити. Мали яблуко таке, кідь старый тово яблуко пошюхав, та одмолодиув, та му са стало на двадцять років. Ай мали таке воглядило, кідь попозерав до землі, вшыткою видів, кідь попозерав на шытки страны, шытко видів, де шо є. А третьой — то мали таку чижем. Кідь до той чижмы стали, вбулиса, а кідь съте си подумали, же там хотите быти, та вже съте ай там были. Но та вни са

били на тім яблуку, бо єден хотів і другий хотів. Вже на тім били поділены, на тім склі, на тій чижмі, лем на тім яблуку ні, бо то лем єдної било. Та гварить так:

— Положте ту на стіл, — tot їм повідать путний. — А біжте на тамту гору, а од тамтой горы кутрой скорей прибігне, та буде його.

Но і він са вшыткої визнав, tot путний, же кутрой што. Тамты біжать, біжать, а tot того собі сховав до кишені, яблуко і воглядило, а до чижма став. Як так собі подумав, же хоче быти там а там, та пішов аж до семерацької семої країни. Як вни вернулиса назад, не нашлинич: ані того чоловіка, ані... Нич не нашли згола. Но та й уж поділены били. Готово. Уж били на спокої.

А кілька він прийде до семирацької семої країни, там tot варош чорним обтягнутый, шыткой жалобно. Ale він іде, іде, і він нашов tot дім великий. Прийде до того дому так ід дверьом, якби аде під нашы, а тоты оріяшы са з ньювавили, з тов Світськов Красов, по, фігльовали вдень, уже вечер било. А ішаши повідають:

— Но, — гварить, — кебы пришов ту принц Оска, та шо бы-сь робила із ним?

Гварить:

— Та бы-м са бавила, як із єдным яйцом, — повідать.

А він авкурат двері утворить. Як утворив двері, са вб'яли, поціловалиса. Но та добре, но. Та й зробили там гостину і са гостять шыткы по порядку. А кілька мала прийти уж дванаста година, уж треба било його крыти. А де го сховають? Та було велько корыт, може, й сто корыт на поді, та під самой спідньої корыто го сховали, а тогды шыткы корыта наметали на нього, бо нечисты духи йшли глядати християнську душу. Та го сховали, бо кілька бы пришли, та вны бы го йзіли. Як пришли там, та глядають, та глядають, та глядають, та глядають, і корыта вже перемітіють, і гевтам шыткой по столі, всады перемітіють. А як пришла дванаста година, вхабили, вшыткы одышли. Як одышли вшыткы, тогды пішли, підняли корыта, він вышов выдтам, з-під корыта, а так пришов долов. А вна стала уж по коліна біла. Як стала по коліна біла, зараз зробили гостину і гостяться. Ale друга піч само приходить, зась треба ховати. Та сховали го під столовину. Така велика била, шо він міг тамстати. Там го сховали і там го заперли.

Шыткої поперевертали: і корыта, і шіфонери. Як пришла дванаста година, уже не сміли глядати. Та го не нашли. Забралися і пішли зась totы нечисты духи. Випустили го з столовини, ей, вна уж по нас біла є. Так са радіє, господи! Але са уж боять, хоць і п'ють, гостяться, бо ші єдну ніч го треба крыти. На третю ніч думають, де бы го сковать. Та сковали го зась під корыта. Ші веце корыт наносили, а сковали під корыта. Як го сковали, як пришла єднаста година, тово приходило, вшытко поперевертали. Уж вишли на під, уже перемітіють, уж лем два корыта было, а пришла дванаста година, вхабили, бо не слобідно было уж рушати. Пішли. Як одышли, вни пішли там, внияли з-під корыта, пришов долов з поду, йой, така радість, гостина! Вна вже біла цалком. Гей, яка веселість велика! Но та й быв він там кус, але вна уж са нього тримать. Де він, там і вна, де він, там і вна. Но побыли не так довго, але побыли кус, а вже са збирають іти гет, бо він мав ші нянька й матір, хоче їх видіти. Но та як са выдтам уже выстяговали, та пришли д' воді. Но та як перейти через воду?

— Но та ты, — гварить, — даколи мудра была, та даяк шпекулій, жебы зъме перешли через воду.

Та й вна гев, та й вна там,нич із того.

— Ей, — гварить, — яка ты тепер зістала глупа.

Видів, же не зробитьнич, так він став до чижма, а гварить:

— Імса мене, а са тримай добрі ня.

А так, як він увишов до чижма, вна са їмила добрі коло шыї, а са тримать. Раз він собі подумав, жебы быв з тамтого боку моря, у мохового краля країні. Си подумав тово і вже там є. Гнедь то было.

Як пришли до мохового краля країны, та йдуть за єднов драгов. Красна драга, лісы суть шувны, а на єднуй луці єден домик є. А вна фурт вочима мече на тот домик. А він гварить:

— Та чому так позераш на тот домик?

А тот домик на яйці єднім крутивса. А гварить:

— Та хочеш у нім бывати?

— Хочу, — гварить.

Но добрі. Ідуть далі, ідуть та й пришли до того домику. В домику не є нікого. Домик красный. Крутиться на єднім яйці на тій луці. Но та йнич. Там бывають та й бывають.

Він ходить на польовачку, а вна сама дома. Але tot моховый краль, він са дочув, же в його країні є Світська Краса. С там а там, він са дочув. Як са дочув, та дав по країні выглашку, же хто бы са такый нашов, жебы тоту Світську Красу доніс йому. Та нашла са єдна Гінджибаба. Пришла, са приголосила, же вна ї дошикіє му. А він кождий день ішов на польовачку, та коли дашо забив, коли ніт. Раз ішов заць та й вытяг пушку, та й хоче стріляти, та й заць гварить:

— Гоп, — повідать, — не стріляй пя! Я ти буду на помочі.

Но пушку положыв назад на плечі. Пішов домів, завісив пушку на клинець на ганок. Но обід уж готовый быв, та й вбидвой обідіють. Та й потому вышли з кухні на ганок, — быв там диван, — ліг собі та й спав на пім. Приспавса, но та й двой людей, та й ходили гев-там. Там шось насадили в керті, пололи, та й вечор пришов, та й зась вечеряли, та й полігали, та й спали.

На другий день само пішов на польовачку. Ходить, ходить, не моженич найти. Раз лишку видить та й хоче ї застрілити. Лишка на п'ого:

— Гоп, камарат, не стріляй! Буду ти на помочі да коли.

Дав покі. Положыв пушку назад на плече. Раз прийде уж домів з польовачки, завісив пушку, обід готовый, обідовали вбидвой. Але уж там коло його керті Гінджибаба була в бур'яні. А вна, тата Світська Краса, ходила до керті там та полола зеленину. А тата Гінджибаба була в тім бур'яні, а са просила, жебы ї поїднала за служницю. А Світська Краса повідать:

— Та нам не треба служниці. Ми не маєме дітей, анінич, але...

— Та лем бодай-им там замела ганок, а гев, а того.

— Та в нас сміття ніт, — Світська Краса повідать. — У нас ніт сміття. Але я са попрошу свого пана, та як він повіс, а я не приїмам.

— Та добрі, добрі, попросьтесь.

А вна вже горнець мала готовый на шо там, у бур'яні. Тота Гінджибаба ї хотіла до того горце дати. Но але Світська Краса гварилз мужкові, же така робота й така: ту єдна баба така стара са припрошіє, жебы мы ї прияли ту ід собі, же нам буде замітати.

— А, — гварить, — не треба ти ту пікого.

Він ї повідав, же не треба нікого брати.

-- Нам не треба нікого.

А так він пішов на третій день до ліса. Ходить, ходить,ходить, само не міг найти нич таке. Іде назад домів, медвідь іде. Натяг пушку, хоче застрілити.

-- Гоп, краян, дай покі, не стріляй, бо я ти буду на помочі!

Дав він пушку назад на плече та й дав покі медвідьові, а сам пришов домів. Пришов домів, обід готовий. Навбідовалиса з Світськов Красов, а так він вишив на ґанок, собі ліг та й спить. Як спить, так спить, а Гінджибаба уж замітать ґанок. А вна пришла сама, хоць її не кликав. Вже наны замітать гарадичі. Він гварить її:

-- Та чому-сь ї кликала?

-- Я ї не кликала. Вна сама пришла, — повідати.

-- Ей, — гварить.

Но та й нич. Но та й позамітала, та й гев, та й там, та й на другий день він зась мав пасю піти до ліса. Зась ішов до ліса, зась пришов. Уж не трафило му са нич. Зась пришов домів, пушку завісив. Обід готовий, по та й побідовали обидвой, а Гінджибаба там замітала, де-шо робила. Но він потому вишив на ґанок, ліг собі на диван та й спав, тот Оска принц. А Гінджибаба із Світськов Красов пішла до керті зеленину, бур'ян полоти. Но так полять, полять, але все лем далі, далі, ближе д' бур'янові великому. А горнець уж там быв нарихтований. І так Гінджибаба затягла Світську Красу і дрылила ї до горце. І заперла, і готово, і уж там є. Уж єолочить на путь. Як виволочила на путь із бур'яну, а сама пушла до бурку, зняла шаблю, одтяла голов принцові. А так забраласа назад, а взала тот горнець, а уж тягне на грацьку, закы са трафить даякый фурман. Трафивса фурман, повідати, жебы тот торнець брав на віз, а тягав на штаційон. Фурман узвав горнець на віз, одтяг на штаційон, а Гінджибаба одшиковала Світську Красу аж до мохового краля бурку. Як там пришла, выпустила ї вонка з того горце. Та й як ї видів тот моховий краль, йой, так танціє, як... Од неба до землі, так з ним намітіє. Борода така, по саму землю, а так підскаковав, а такий быв маленький. Так підскакіє, така радість, годподи. А вна так плаче, так страшно плаче, так ї слзы капкають! А він лем гет, лем женитиса кобы, моховий краль, лем женитиса кобы.

Та й бо вна го не хоче. Та лем женити. Вна повідать, же ніт.
І вна повіла:

— Я хочу, жебы съте ня замуровали там горі до вашого дому, там жебы-м на сонце позирала, а там жебы-м собі вышивала. А я са з вами женити не хочу до сім років.

Та й моховий краль са не міг з ньов поженити. Так дав ї замуровати горі до дому, до муру, і там сиділа, ай там штрікова, ай там плакала тота Світська Краса.

А він, як так му одтяла голов, і так зістав. А тепер звірята: Заць і Лишка, й Медвідь зышлиса в лісі і гварять:

— Де то наш пан, же го не видно? Подьме го позерати.

— Та подьме.

Но так ідуть лісом там до його бурку. Прийдуть там до бурку, увыйдуть до ґанку — йой! Голов на єдинім кінці, а тото в другім кінці. Та й Медвідь гварить:

— Шо будеме робити?

Лишка гварить:

— Та шо будеме робити?

Та гварить Медвідь:

— Знаєш, де тота є зросла масть? Там, де зьме били в той Гінджибабы. Та підеш ты, Заць, найлегший. Та підеш ты, Зачику, перший. Няй ти дась єдину фляшку той масти, шо од ньой зростаться.

Пішов Заць до той Гінджибабы, просить од ньой той масти. Гінджибаба взала мітлу та по Зацю.

— Та шо ту хочеш, смердячнику?! — повідать. — Я тебе даколи виділа?

Но прийде назад, та й са звідіють:

— Та що є?

— Йойой, — гварить, — тадь вна ня ші мітлов хотіла вдарити. Вна ми не хоче дати.

— Та ты, Лишко, підеш завтра.

Но Лишка пішла.

— О, я ї вкажу! — гварить Лишка. — Я лем на ню зубы вышкірю. Чекай, чекай, я ї вкажу!

Пішла Лишка, поклониласа. Тота вбернуласа:

— Шо, Лишко, хочеш?

— Той масти дай, бо ми похворів муж, — гварить.

— Тобі? Добрі-сь пришла, допорядку, але тобі-м не годна дати. Ты ші заслаба на тоту масть. Ідий, — гварить.

— Шо йдий?! Тадь давай! Не даєш? Та зараз ти вочі выкушу і ніс, — Лишка на Гінджибабу.

Лишка скочила, баба са напудила. Як са напудила, але коло той масті Гінджибаба стоїть, жебы Лишка не вхопила. А ші раз Лишка скочила до ньой, та тогды вхопила туту фляшку, а втікы. А баба з кочерьгов за Лишков. Але Лишка втекла. Принесла масті той Лишка. Мають масть. Положыли голов ід трупові, та перед положыли дсазду. Помостили, голов з трупом зросласа. Він устав, позерають — недобрі, бо тото, шо перед, та взаді. Та пішли, та зась одрубали вже вни. Медвідь одрубав. Одрубав та й положыли тото наперед, як обычайні, зложыли, помостили, тото са зросло. Він са протяг, устав, уж добрі. Оей, як добрі! Та й са взерать, де його жына, тота Світська Краса. Ей, та не є! А йому пришло до головы. Мав тото воглядило. Позерать на єдину страну, на другу страну, на вбидві страны світа — видить в мохового краля країні, в його бурку с замурована в мурі. А позерав на тото глядило. Раз позбиравса, став до чижмы. Лем раз подумав собі — вже там є. Як прилетів там, та й так собі став до мура. Гварить:

— Їмайса мене, — на Світську Красу, — їмайса мене.
Вна са зрадовала.

— Але са тримай добрі!

Вна са їмила добрі нього, а так летіли аж до свого нянька. Прилетіли до краля уж, ші жыв. Як прилетіли там, та їх поблагословив. Та й стары повмирали, а вни і днесь краліють, кідь жыютъ.

37. Пророк Рак

Быв пророк єден, а він са писав Рак. Та він мав ші
єдну корову, та взав ї на ярмарок. Та вже быв пони-
же валалу, а жына са здогадала та й бігла за ним.

— Мужу, мужу, куп ми сукню вузку! Бысь ми купив
сукню вузку!

— Добрі, добрі, — жыні одповів пророк.

А вна са вернула домів. Він взав корову на ярмарок.
Продав корову. Продав корову, купив гуску. Та й до ташкы
дусить гуску. Увышов до корчмы, гуску дусить до актовки,
п'є собі, бо корову продав. Напивса добрі, та вже йде домів.

А жына му де-якы цундры мала — вшыткой до пеца,
спалила; і зо себе, лем тоту кошульку вхабила на собі.
А гев вшыткой попалила в пецу. Но прийде ғазда домів
та й гварить:

— Та де же, старый, tota вузка сукня, — повідать, —
шо-м ти наказовала?

Та й выйме гуску, та й гварить:

— Та ту є, ніли.

Гварить:

— Я ти повідала, жебы-сь ми вузку сукню купив.

— Йойой! — гварить. — Та як то я слухав, же я тя
не порозумів. Я думав, же ты кричиш, же гуску жебы-м ти
купив. Та я купив гуску. Ту є.

Но нич. Уж то буде якось.

Та й шо він зробив? Прийде сусіда му до хыжы. При-
шов, так, як бы вы, обычайно. Але ші съте са ані не вклонили.
Та й tot сусід са не вклонив, як пришов до пророка. Та й про-
рек на нього повідать:

— Знаеш шо? Ты са ми маш уклонити по-панськы.
Поковтати до дверей, прийти ту ід домі і поклонитиса.
Я ти одверну, а так будеш повідати, шо хочеш.

Сусіда пішов вон, покльопкав до дверей. А пророк
му одповів:

— Вольно, вольно.

Сусіда увышов удинука, поклонивса пророкові.

— Но видиш. Научив-им тя по-панськы са вклонити.
Так са має йти ід домі. Но та шо хочеш?

— Та, — гварить, — той ночі ми хтось волы вкрав. Хтось ми волы вкрав той ночі, та бы м хотів знати, ци бы съте не знали, де суть.

— Ой, але мусиш заплатити!

— Я вам дам аж п'ядесат рицьких, кебы съте ми по-віли. Я вам принесу.

— Но але принесьте ту, — гварить.

Пішов за грошами, припіс рицьки, дав на стіл пророкі. Пророк сховав собі.

— Підете вечор там а там, аж на koneц валалу, там волы пасуть; а йдите, а захопте домів, а собі ув'яжте до машталні волы.

Так было. Пішов tot газда на вышній koneц, там нашов волы, захопив домів, в'язав до стайні та й уж.

Прийде до пророка, але уж по-панськи са кланять. Поковтав до дверей, tot повідати:

— Вольно.

Увышов уднука, вклонивса. Та пророк на цього:

— Та ци дома суть волы:

— Дома.

— Но, видиш, я ти повідав, же волы будуть.

— Та дякю.

Но та й добрі.

Раз ту в церкві пані якась была. Віргла руков та й перстінь злетів із руки ї. А там таки трьоми бетярі сиділи, та міджи них скочив tot перстінь. А вна глядять перстінь та глядять та й не може найти. Та й пішла до пророка, жебы ї повів, же хто перстінь tot нашов. Но та й як пришла до пророка, повідала:

— Пан пророк, повідкаже ми, хто ми перстінь нашов.

— А де съте го стратили?

— Та в церкві.

— А хто там быв?

— Tot і tot, tot і tot, tot і tot.

— Пан пророк, я вам дам сто рицьків, лем жебы съте го нашли.

Добрі. Нараз закликав єдного. Пришов ід цьому.

— Ты быв у церкві тогды а тогды?

— Гей.

— А ші хто?

— Та tot і tot.

- А ші?
- Тот і тот.
- Та ты нашов перстінь той пані.
- Я ніт. Я ніт.
- А хто же нашов? Бо я тя навучу, кілька не повіш.

Ші підеш на бівший суд.

А тот:

- Я ніт. Я ніт, — уж ай плаче. — Та тамтот а тымтот.
- Ідь їх заклич ту вшыткых. Вшыткы трьоми прийдите.

Пришли вшыткы трьоми, тот уже побіцав сто ринських. Прийдуть тамти, та й він са просить:

- Вы были в церкви в неділю?
- Были зъме.
- Вы нашли той пані перстінь?
- Я ніт.
- А хто же?
- Атот, — гварить.
- Ты маш перстінь?
- Гей, я нашов.
- Добрі. А де є тот перстінь?
- Дома є.
- Як не принесеш, так тя дам до бівшого суду.
- Йой, пан пророк, не давайте ня до бівшого суду.

Я вам дам сто ринськів, а перстінь принесу.

- А ідь гнедь, а принись.

Пішли тоти двоми ай тот третій, поприношовали по сто ринськів. Положили му на стіл сто ринськів єден, другий, третій, ай перстінь.

- Но та йдите з богом.

Прииде пані, ци є перстінь.

- Є перстінь, але треба ня одвести домів.

Пані розказала повпрігати коч, бо пророка треба тігати домів.

- Але скоро, жебы пан у тім не знев.

А пані його вже вишла ід ньому лем у тій кошульці спідній. А пророк повідати:

— Пані, тоти шаты, що там маєте, червены, дайте моїй пані, бо вна не має теперъка шат.

Пішла пані, знесла, взала та й дала на ню. Но та й вбокла і пророкову паню. Вже тягне вбидвой кочиш: пророка

й пророкову паню. Шо з капуры воіка, а пан іде з двома панами вднуха.

— Гоп, стій! — на пророка, на кочиша. — Пан пророк, долов! Подьте з нами.

А пані вже аж са трясе, же што буде йому. Але нич пан не давав на паню. Розказав пан обід такий: два таніри були одкриты, а третій быв закрityй, а гварили му, жебы повів, шо в тім таніру є.

— Дістанете по сто рynськів, — повідати пан, — кедъ повісте, шо в тум таніру. є

Там були штирми панове, а кождый по сто рynськів обіцяв, кедъ повіс, шо в тім таніру є, шо закрityй. Та в тых видить, шо є, а в тамтому не видить. Та й му вже тяжко було, же не знає, та й собі збыхнув:

— Ex, бідный Rak!..

А тоты панове думали, же віп досправды одгадав. Одкрыли танір, а там быв морський рак. Та й дали му кождый по сто рynськів, а так одтягли домів. Та й пророк Rak, може, ші й днесь жыє із свойов паньов, кедъ не повмирали.

38. Цікава жінка

Быв еден югас, а служыв у єдного газды. А тот югас лем пас вівці. Газда мав вівці, та пас вівці. А еден час, — а він уже файный быв, служыв у нього даза пару років, уже підріс, файний хлоп, — як пас вівці, а чує, же в лісі штоська свишіть. Но а він далі, далі ходь до ліса, до ліса. Хоче знати, що свишіть. Позерать — вогень горить довкола, а гад в середині. А гад, як увидів югаса, повідать:

— Югасу, рятій ня даяк. Вистріль із свого ліворвера палицю, а няй са вхоплю.

А югас як вистрілив тулу палицю, гад са хопив, бо гада вгень обняв, та він мав там згоріти. Як са вхопив гад, ід ньому са притяг, а са такої коло нього вкручать, коло карху, а готовой. І югас повідать:

— Дай ми покі. Та що робиш? Ты ня хочеш задусити.

— Ой, ні. Не бійса, я тя не задушу, лем ня однесь ід мому нянькові.

— Ей, та бо ми вівці ту зістануть.

— Не бійса за вівцами. Вівці не підуть нігде, лем ты мене несъ.

Гад коло шый вкрученый і мусить нести лісом. А несе лісом, а му гад повідать:

— Знаш, що будеш просити од моого нянька? Лем собі прось тето, жебы тя навчив розуміти тето, що звірята бісідіють. Він ти буде давати пінязей а пінязей, злата, а ты не хочнич, лем тето, що звірята бісідіють.

Він несе, несе, несе лісами грубыми, прийде ід єдній брані, на тій брані гадиска вшытки. Раз він засвишяв, тот гад, тето вшытко з браны долов, а брана са втворила, там уж друга брана, там уж його нянька брана. А його нянько быв за царя гадім. Як уж там приніс го тот югас, та нянько му повідать:

— Та де-сь так довго быв?

— Гм, де-м довго быв? Кідь не тот югас, та згорю. Згорю мідже вогњом. Лем він ня выратовав.

— Но та добре. Я му заплачу, кідь тя выратовав, що буде хотіти. Югасу, та що будеш хотіти? Кілько пінязей хочеш, я ти дам.

- Я пінязі не хочу жадны.
— Но шо же?
— Дай ми того, жебы я зінав, що звірята бісідіють.
— Тобі я, — гварить, — того не годен дати, бо того не про тебе.
— Чом?
— То не про тебе.
— Но як не про мене, та я йду гет.
Уже са пустив іти гет, а тот царь повідать:
— Воле, вернийса назад, — повідать. — Та не хочеш пінязі?
— Ні.
— Лем того хочеш, що звірята бісідіють.
— Гей.
— Но та лігай ту.
Та й югас собі ліг.
— Утворь рот, няй ти фукину до рота, — царь югасові.
А потому царь ліг, а югас му фукинув три раз до рота.
Добрі, но. Та й подяковав та й пішов югас. Накады з браны вышов, уже потята пискають, уже вшыткой знає.
Пришов там, де вівці, вівці пасуть собі по луці гардо, та й собі ліг. А прийдуть на стромы, під якими він лежав, два гавраны. А тоты гавраны собі бісідіють:
— Видиш, де тот югас лежыть, там суть пінязі. Єдна лада пінязей.
А він ші не спав, він ушыткой чув, югас.
Но добрі. Тоты гавраны одлетіли, а він пішов домів, до ғазды, та й на ғазду гварить:
— Газдо, впрігайте коні, а подьте зо мнов. Берьте чекан, лопату, а подьте зо мнов.
Повпрігали коні, чекан, лопату взав, і вышли там на тото місто. Гварить:
— Копте ту, ғаздо, дашо найдеме.
Копле, може, ані пів метра не є, — там лада з пінязми. Выкопали, вытягли того вбідвоми на віз та й одтягли домів. Та й югас дає йому пінязі, вни са поділили. А ғазда гварить:
— Я не хочу. То твої пінязі. Ты нашов, та то є твоє. Ты маш пінязі, тепер са вжень, годійса, дім собі постав, а поля собі накуп, а ғаздій. Я не хочу твої пінязі.
А ғазда тыж са мав добрі.
Но добрі. Тот поставив собі дім, вженивса, поля на-

купив, ы, вже газда. Вовець накупив, вовець має фовт, коров. Вівці, коровы са пасуть так, як там на Прислопі. Має югасів, має пастырів. Але раз ту перед великідньом, якби тепер, ні, газда гварить жыні:

— Жено.

— Што?

— Воле, дашто нарихтій нашым пастырім, даке печиво, а їм вытягнеме палінки, пива, вина їм вытягнеме, бы са повеселили.

Но жына напекла печива, він накупив палінки, вина, пива — вшыткой. Вытягли на возі. И жына му пішла вечер. Вышли там, подавали їм вшытко. Но, п'ють, їдять, веселяться.

— Ой, весельтеса, іджте, пийте, а я того вшыткой буду дозирати, — газда повідать на югаса і на пастырів. — Я того вшыткой буду дозирати, а вы са доты весельте, а пийте, іджте.

— Ей, — тоты пастырі гварять, — та добрий газда.

Добрі. Та й вни са веселять, веселять, танцють, співають, п'ють, їдять. Раз ту вночі прийдуть вовці на кошару. Прийдуть вовці та й псы, — мав дас десать псів там коло кошары, ай мав єдного старого із єдним зубом, — та вовці повідають на псів:

— Дайте нам, — гварить, — ту мяса наробити, бы зъме са найли, ай вы са найсте, — вовці повідають так.

А старий Пес повідать, шо мав єден зуб:

— Ні, не слобідно!

Як повів, же неслобідно, так вовці са забрали та пішли. А газда коло кошары спав, та вшыткой чув. Рано встав, вшытки псы дав выстріляти, лем тот єден старий зістав, шо єден зуб мав. Тот зістав, а тоты вшытки дав выстріляти, бо кідь не старый, псы бы дали вівці порозбивати. Но добре. Як уж тых пастырів намістили, уже хотять іти домів з газдиньов. Газда сів на коня, а газдиня на кобылу. Но та йдуть собі домів. Та кінь барзі йшов допереду. Быв на фалаті, а кобыла заерзала. Як заерзала, та й кінь заерзав. А він са так гі мало всміхнув газда, а вна так, гі увиділа того, же він са всміхнув, жына му. Кобыла повідала коньові, же вна несе трой: газдиня є в тяжі, ай жеребця.

— Я трой несус, а ты сам, та зато ты так утікаш, — кобыла коньові.

Як пришла домів, та й ғаздыня на нього:

— Чому-сь са сміяв, коли заерзали коні?

— Тады я ані не знаєв, ци-м са сміяв, ци не сміяв, — повідать.

— Ой, гей. Ты са сміяв, — повідать.

— Я не знаю. Таке бісідіеш до ня, же я са сміяв.

І тілько го ёла, кусала, тілько до нього шупала, што гварить:

— Ты хочеш знати, же чому я са сміяв? Я са не сміяв. Ані не памнятам, жебы-м са сміяв, — ай так ї не хотів повісти.

Дав собі зробити ладу, положыв під хыжу, сів си до лады, ліг собі, гей, а тот пес коло нього стояв, тот із єдним зубом. Сидів та плакав. А Когут пришов та співав. Пес му гварив:

— Ой, як ти весело! Співаш. Ты не знаєш, же наш ғазда вмерать.

Та тоды Когут гварить:

— Та він єдній жыні не годен розказати, а я маю сто жін, а кождій розказію. Я вшыткых прикличу, вкажу їм, же ту є ёсти, а вни прийдуть ту, а я сам ізім. А вни до ня дзюбають і так са порозходять. А він єдній жыні не годен розказати?

Як віш того вчув, пішов на двір, узвав ламагу, а по жыні.

— Хочеш знати, чого я са сміяв?

Та так жына са дізнала, чому ғазда ї са сміяв.

39. Пригоди двох товаришів

Быв Янко ай Дюрі. Янко быв із Гостовець, а Дюрі быв із Чукаловець, а зышлиса на пчалинській путе. Як са зышли дов'єдна, та Янко на Дюрія гварить:

- А ты де йдеш?
- Йду службу глядати.
- А ты?
- Та й я службу глядати.
- Но та добрі. Та камаратя зъме.
- Та добрі, но.

Та й ідуть, та й ідуть, та й через лісі, та й гев, та й там, але лісами йдуть. А пришли на єдну долину міджи лісами, на єдну луку велику; видять там — уже вечер, мрак — там єдна хыжка така была. Янко повідать на Дюрія:

- Дюрі, там є хыжка, подъме там. Там будеме ночовати.

Вни йдуть, ідуть та й пришли там. А там була Гінджи-баба. А вни са там вклонили:

- Добрий вечер.
- Добрий вечер.
- Та, бабко, ци пас не переночієте?
- Та чом бы-м не переночовала. Я переночію каждого, хто ту приде.
- Та добрі, но.
- Але са поїднайте до мене, — гварить.
- Поїднаємесь, — гварять.
- Я хочу па єден рік, — гварить. А то єден рік быв єден день.
- Та добрі, но.

Дала їм вечеряти, дала їм постіль, полігали собі. Вже поїдналиса. Рано зась їм дала фрыштик. Но а Гінджи-баба мала в стайні корову. Та хто займе корову? Та Янко.

- А ты, Дюрі, будеш гній метати.
- Добрі, но.

Но та й добрі. Та й пішли. Янко спустив корову та й взав, а Дюрі взав вилы та й гній метав. А Янко взав корову та й позад коровы. Корову не слобідно было завертасти, лем де вна хоче, там няй іде, няй пасе. А Дюрі взав вилы та й мече. Гварить:

— Та ту не є лем дві коров'япки. Я то вышмарю, я ту буду спати цалый день, — гварить.

Як Янко взав корову, а Дюрі взав вилы, йойой, цалый день гній метав. А мече, а фурт гною.

А Янко як узав корову, корова пасе.

— Но та шо буду стояти? — сів собі, пустив вочі долов. Верже вочима горі: „Ей, та й коровы уже ніт”. Тай за коровов, та й глядять корову, та й глядай даза дві години корову. Ледва нашов.

— О, — гварить, — я уж не сідам. Я уж не сідам, я бы не пригнав корову.

Но але як нашов, та й корова зась пасе, так моцно пасе. Но і він не може стояти та й зась собі сів. Та й собі сів, вбернувса в другий бук, верже вочима назад, фрас має коровы. Корова зась десь пішла. Та й за коровов, та й за коровов, та й глядай корову. Зась глядав корову даза годину. Нашов корову та уж гварить:

— Веце не сідам.

Але вже вечер та й помалы, помалы пасом, пасом, та й прижене корову домів. Як уже в дворі є з коровов Янко, Дюрі положыв вилы. Но добрі. Янко загнав корову до машталні, в'язав ї, та й Янко на Дюрія:

— Но та як ти було дома?

— Но, — гварить, — вышмарив-им ту дашо та й ту сиджу та сиджу, та сплю в машталні. А ты як?

— Йой, чоловіче. Я кедъ выгнав корову та й им собі сів, та спав-им цалый день аж дотеперька.

— Та добрі, — гварить.

— Но, — гварить, — ші са поїднаєме на єден рік до той бабы.

— Та добрі, но.

Пішли до бабы.

— Бабо, мы ші са поїднаєме на єден рік.

— Тадъ, як хочеш. Ші са поїднайте. Я того хочу, бы съте са поїдиали.

А то єден день быв єден рік.

Добрі. Дала їм баба вечеряти. Навечерялиса, полігали спати та й сплять. Рано встануть, зась їм дала фрыштик. Нафрышиковалиса, но тай теперька Янко повідатъ:

— Знаєш што, Дюрі? Шкода, жебы ты лігав на голу

землю, сідав. Я ти прив'яжу стільча на . . . — гварить. — Садеш та й такої будеш сидіти.

— Та добрі, но.

Взав Янко стільча та й го прив'язав Дюрійові. Як му прив'язав, корову выпустив Дюрі, но та й за коровов пішов. А стільча зад нього. Взав корову, што взав корову, сів собі, корова пасе. Сидить та й са задримав Дюрі. Верже вочима доторы — коровы ніт. Та й корову глядай, та й глядай. Стільча зад нього, та й за коровов даза дві години. Та й тото го барз гнівало, мерзило, же стільча му прив'язав . . . Та й ходь, та й ходь, та й ледва-не-ледва, колись-не-колись корову нашов. Но добрі.

— Та я уже не сідам, — гварить.

Та й будь. Корова пасе, сонце ші высоко.

— Ей, ту стояти, — гварить, та й зась сів собі.

Шо сів, верже вочима, уж коровы ніт. Та й за коровов. Встав та й за коровов. Та й глядатъ, та й глядатъ, аж ледва перед вечаром нашов корову.

— Йой, богу дяковати. Я уж не саду, — гварить, — лем буду стояти.

Добрі. А Янко узав вилы, тоты дві коров'янки вышмарив воїнка із машталні. А Дюрі жене корову. Як пригнав до двору корову, но та й в машталні чисто. Пригнав Дюрі корову, в'язав до машталні, а Янко вилы положыв уж.

— Та як са ти пасла корова?

— Добрі, — гварить. — Насидів-им са на стільчаті . . .

— гварить. — Добрі, же-сь ми так выдумав.

Та добрі. Який сден быв, такий і другий. Гінджибаба їм гварить:

— Та подьте, хлопці, вечеряти.

Пішли вечеряти, павечерялиса. А гварить:

— Ші dakoli зайдете до мене?

А Янко повідатъ:

— Та уж ніт. Мали бы зьме піти даїде далі, — гварить.

— Ші са поїднайте.

— А-а-а, ні.

— Но та добрі, но. Нич са не стало, — Гінджибаба повідатъ.

Але виы, Янко й Дюрі, шпекуловали. Вна мала такий волос златый у голові. Вна вшыткой знала, шо вни монтіють. Та Янко повідатъ Дюрійові:

— Як заспить, та тот волос ї витягнеме із голови.

А вни фурт були на постелі, а фурт собі там шыпотіли. А вна тыж не спала на постелі, тыж собов намітовала. А уж як було так тихо, піде Дюрі ід постелі, а вна са порушала. А Дюрі назад на постіль. Боявса. А Янко гварить:

— Та што?

А Дюрі гварить:

— Ші не спить.

Но добрі. Чекають далі, чекають. Піде Янко. Пішов Янко, вна вже спить. А тот волос вынашов, витяг ї. Вна тоді заспала так, як камінь. Но уж хлоп Янко з Дюрійом. Янко повідать на Дюрія:

— Ты, знаш што? Возмий міх — там видів-ись тоты пінязі — а підеш з міхом, я тя спущю до ями. Набереш повний міх пінязей, а порушаш з мотузом, а я витягну міх з пінязми, а потому тебе витягну.

— Та добрі, добрі, — Дюрі повідать.

Взали такий міх великий та й пішли до ями, і спустив Янко Дюрія до ями із міхом на пінязі.

Дюрі там шмарив кус пінязей, але маленько. „Ей, він бы ня выдты не витяг, якбы я наклав повний міх пінязей”. Дюрі са втяг до міха, закрутів ту, а уж порушав мотузом, а уж тот тягне його дотори. Як витяг дотори Янко tot міх (а то Дюрі быв), одкачав мотуз, вхопив tot міх на плечі та втікы. Він думав, же то пінязі. Та втікы, та втікы, та втікы. Прийде до валалу, так, як до Пчолиного, псы выдты, выдты, добрі заця не йздідять. Брешуть, кусають Янка за ноги. Янко вже дотрапеный, бо він з тым утікав, з тым пінязми. Він не знав, же то Дюрі в міху. Та як видів, же го псы моцно кусають, дас десать псів, видів, же вже страпеный е, зашов, бухнув через грацьку з тым міхом.

А Дюрі са розреготовав:

— Га-га-га-га-га...

А Янко гварить:

— А та як ты са ту взвав? Та я тебе ніс?

— Но а як ты думав? Ты думав, же я ти наклав пінязі, а сам зістав у ямі? Тадь ты бы ня вхабив там, а Гінджибаба бы ня спалила. О, та так ні!

— А я так утікав. Я думав, же я пінязі несу. Но та нич, но.

Зашли, мали там якысь дукаты, пінязі, накупили собі

дечого ай купили собі татощика, сіли там десь на поляну під ліс, позирають на пчалинську церквов, а єден з них гварить:

— Подьме той ночі виробовати церквов. Гей?

Но добрі. Татощик коло них пасе. Позерають, позерають, так, коло десатой, коло єденастой уже са рушили выдтам; ідуть на пчалинську церквов, а хотять брабовати. Што пришли, уж було там єденадцять годин. А жывани вже з церкві йшли, шо вже выкрадли. А вни, як виділи, же жывани з церкві йдуть, та са уж одтягли, так, жебы іх не виділи жывани. Та й жывани повтікали, а вни са скрили. А Янко повідать Дюрійові:

— Ты, вни кідь прийдуть завтра, та мы так зробиме. Зробме єдну ладу, ты ляжеш до лады, Дюрію, а положеме тулу ладу до церкві. А як жывани прийдуть, уже вшытки будуть у церкві, а тогды — бо я коло олтаре стану — а буду стояти. А як я скричу: „Мертвы, вставайте!”, а ты по ладі лопоць, бей ногами, руками, же встають мертвы.

Так собі дали раду.

Добрі. Як жывани пришли на другу ніч до церкві, Янко стойте на престолі босый... Стойте та й як раз скричав:

— Мертвы, вставайте!

Тамтот уж по ладі трепле ногами, руками. Раз жывани єден через другого втікы з церкві. Повтікали вшытки, лем єден ухабив шапку, стратив за церковльов. Втікали так, якбы на Ковчі. А єден з них гварить:

— Я не маю шапку. Я шапку стратив. Іду за ньов.

— Но та йдий, йдий. Ми тя ту почекаеме.

Пришов д' церкві, послухав, а шапку нашов. Як са вернув назад ід жыванім, та й са нього просили:

— Та шо там было?

— Ойой, шо? Мертвы повставали, та вже лем на філеры са ділять.

Пінязі якы были, та Янко з Дюрійом выкрадли. Выйдуть вонка, но, татощик там по цінтері пасе. Взали татощика та й пішли так, як на Ваташину, на луку. Янко на Дюрія:

— Ты, Дюрі, ты пась татощика, а я буду спати.

А які пінязі мали, та на татощика на хырбет перевісили, та на татошику были пінязі. А він мав того татощика пасти ай дозирати, а Янко спати. Янко спить, ай Дюрі ліг собі. А татощик пасе. Як Янко встане та й загвізда на Дюрія.

Та й Дюрі встав. Та й Дюрі гвіздає. Та й єден выдты, другий выдты, зышлиса. Та й проситься Янко Дюрія:

— Та татощик де?

— Тады я го глядам, де ё.

Та й глядають вбидвоми, та й до днеська глядають. Татощика хтось одокрав.

40. Як Іван віз панів

Іван був даколи мудрый. Як пришли панове до валалу, а їдиали фуру. А нашли Івана, пойдиали Івана, жебы їх одтяг до Польші з Пчалиного. А Іван порихтовав віз, панове посадили на віз. Дванадцять панів було, вшытки сіли на віз, а Іван тягав. Як їх тягав, ніч їх зашла, так далі не могли йти, так мусили там спати. А так панове гварили:

— Іванку, дай нас так спати, жебы зьме не були ані сден скраю, лем ушытки жебы зьме були в середині.

— О, — гварить, — добрі! Вшытки будете в середині.

Зняв колесо із воза, кождому панові впхав міджи спиці голову. А спиць дванадцять у колесі. Повідатъ:

— Ту шытки спийте, але, — гварить, — бы съте са не рушали! Бо котрый са будете рушати, та бігарьом дістанете.

А єден пан гварить ші:

— Йой, Іванку, чекай. Я шось забыв. Йой, чекай-ли.

— Та подь вон. Та шо?

— Я ту, — гварить, — маю пінязі. Де бы зьме одложили? — повідатъ.

Пішов Іван до ліса, витяв єдну тычку, велику, довгу, приніс, іздів tot буделярь, зачків, на тычку, запхав до землі, а пінязі висіли на тычці, а выдтам їх ніхто не здойме.

— Йой, Іванку, як то добрі буде, же так зробиме!

Так пан пішов назад, упхав там голову, де й другий, — шытки дванадцять голови у колесі мають. А Іван повідатъ:

— Жебы са з вас ніхто не рушав! Бо хто са буде рушати, tot буде битый.

А Іван узв калап, а набрав мурваньгів з кыртины, а посыповав панів. Панове са почали рушати, а він з бігарьом. А не слобідно було кричати, же болить.

Но панове сплять, сплять... Переспали цілу ніч, рано встають, а Іван гварить:

— Но та як съте спали?

— Йой, добрі вшыткої, лем же шось нас так, гі кусало; і кусало нас, й не кусало, — гварить, — і било нас, і не било. Шось таке. А гев добрі вшыткої було.

Но а тот, шо пінязі дав на тычку, гварить:

— Іванку, та гет пінязі ми здоймий.

Добрі. Тычку выняв, зачків зняв з тычки, утворив зачків... Та й пан лем плюнув. А потому повідать:

— Йой, та не чудо ми, же пінязі взав, але як він там, чого са тримав, же він там до того зачкова...

Но танич. Та взав, та взав, та уж... А то Іван поховав пінязі. Та добрі, но. Віз порихтовав, коні напоїв, вже панів тягне далі за границю. Тягне, тягне, зашов до Бескида, далі не піде, бо вже вечер, не видноса. Де піде? Далі не піде. Та буде в лісі спати. А панове кричат:

Ой, Іванку, зроб таку постіль нам, жебы зъме не спали на землі, ані на небі, лем так жебы зъме спали в середині.

— Но добрі, добрі, — гварить.

Іван вышов на бук горі. Три конарі вхабив, а гев голузя наклав на тоты конарі, постіль їм зробив, но, панім. Як наклав там голузя, конарі, вшыткою, постіль зробив їм горі на буку. Як уже вшыткою було в порядку, Іван зышов долов.

— Но йдите догоры, а там лігайте на постіль.

Панове єден за другим помалы догоры, догоры...

Вышли догоры, полігали собі. І Іван вышов догоры.

— Но добрі съте?

— Добрі. Ойой, як нам добрі!

Но та й добрі. А Іван помаленьки, помалы, ші не так шатіє скоро, са просить:

— Спите?

Та уж лем єден гварить:

— Уж, уж.

Потому шо зробити? Іван шытки конарі з бука пообрізовав, лем тоты вхабив, шо панове на них спали. Конарі поодрізовав, під буком наклав собі вгень та й собі сидить, а на панів са курить, сушить їх.

Но панове сплять там, сплять... А як рано повставали, та й са кличуть долов.

— Пойой, Іване, та шо-сь наробив?

Йойой, — гварить, — легко зайдете!

— Та як?

— Та хто має міцни руки?

— Та я, — вшытки кричат.

— Та не... Вы вшытки кричите, же маєте міцни руки, а лем єден кричте, котрый маєте найміцнішы руки.

Та єден повідать:

— Я маю найміцніші руки.

А Іван повідать:

— Но та їмса того конаре, що під вами. Але так са їм (казкар показує, сципивши руки), так, видиш? Бы ти конарь быв ту (між руками, в долонях). Їмса так конаре, а тримай. А тепер хто має ші міцні руки? Їмса його ніг, а так третій, а так далі. Їмайтеса ніг.

Вшыткы дванадцять са поспушали за ноги, а тот вышній уже кричить, же не може потримати.

А Іван повідать:

— Та знаш што? Руки розкрятай, а собі поплюй. Поплюй собі добрі.

Тот крятать, крятать, раз того бух ушыткой долов на землю. Порозбивалиса вшыткы панове на коломазь. Іван зашов, повірігав коні, пішов домів. Та так їм вышов на конець.

Іван даючи быв мудрый. То не так, як днесь.

41. Пес і Вовк

Зышовса Пес із Вовком. Пса газда выгнав вонка, бо вже не служив. Та выгнав Пса вонка та й пішов своїв драгов. Но бо уж го газда не хоче. Ішов попід Маковицю, а Вовчиско там у терню коло грацьки сидів, як ви, там дайде на розпутю. Та й Вовк на нього:

— Гей, камарат, де йдеш?

— ЙI, — гварить, — де йду? Службу глядати.

— Та подь гев, — гварить Вовк на Пса.

Пришов Пес ід Вовкові, посідали си та гварить:

— Ты шо за ремеселник? Кебы-сь зіав чижмы шыти такы, — гварить, — як у валалі, — Вовк на Пса.

— О, — гварить, — я знаю.

— Та добрі, кедъ знаєш.

Пришли там над Маковицю, знаєте, выбрали яму та й тепер Вовк на пса гварить:

— Та шо треба ші?

Та гварить:

— Треба гачура на талпы, на скору пригнати.

Пішов до пана, гачур быв выпущеный. Вовчиско пришов, захопив перед себе, жене. Выгнав на Маковицю, вхопив Вовк із переду, увалили долов гачура, зодерли скору долов, до ями. А тото, закы было, їли, а до ями ходили брыдити. Як уж не было шо їсти, та Вовк на Пса гварить:

— Та шо ші треба?

— Гм... Йой, шо ші треба? Ші й ялівку долов, на скору.

Пішли до попа, ялівки стоять, по керті ходять. Захопив єдину, котра наймасніша. Вовк жене, жене перед себе. Панове, гайник зачали кричати. А то не дає їм рады,нич. Пригнали там, Вовк пригнав там, їмили зо псом, заїли, бдерли, скору до ями шмарили. Закы їли мнясо, та фурт ходили до ями брыдити. Як уже не было, так Вовк на Пса гварить:

— Ші шо треба?

— Ей, — гварить, — ші треба брандзолі. — Гварить:

— Бараны треба два.

Но Вовк пішов зась до пана, бача пасе вівці, бараны. Шувно захопив собі добровольні, іде. Дарьмо там псы, то не вартанич. Бараны пригнав там на Маковицю зась

ід тій ямі, бдерли, пак скору пометали там, тото поїли. Там і доч падать, і міситься вшыткої дограмады. Добрі. Як уже було вшыткої готової, Вовк на Пса:

— Но та шо ші?

— Та ужнич, — гварить, — таке, лем чекай, пяй скисне, — гварить, — скора няй затугнє.

Ші мали шо їсти.

Пак, як уже стуглого того, та гварить:

— Скоч там до той ямы, — на Вовка Пес.

Та й Вовк скочив.

— А помаленьки бысь ішов! — гварить Пес.

Скочив там, вишив воїка, авкурат має такы чижмы, як парібці у валалі. Сонце пригріло, тото присохло, но Вовк має чижмы, як парібці у валалі. Пес на нього, на Вовка:

— Ты знаш што? Ты не годен ходити по терни, бо ты чижмы потратиш, або по лісі. Ты мусиш лем по пішникож ходити, а по путі.

— Добрі, — гварить. — Добрі ты ня радиши, добрі. Я уж не піду до ліса. Я лем по путі буду ходити.

Вовчиско глупий быв.

Раз ту на другий день ідуть копати бандурки або кендерицю, ідуть хлопі так скоро рано, в Вовчиско так ходить попід Маковицю за путьов, шпациріс. Там Чорняків Андрій іде, гварить:

— Тадъ позирай, там Вовчиско, — гварить.

Кричать. А та де? Та й кричать, та й кричать, та й ідуть ближе д' ньому, та й кождый колик до рук, та й по Вовку. Витягли Вовкові по хрыбті та й Вовк ші не втікать. Та й ші кутрысь му там впоров, та й Вовк рад-не-рад та й втікни до терня до Маковиці, втік. Та й собі сів, та й позерать. Та потратив, подер totы чижмы.

— О, — гварить, — кобы я їмив того пса, — гварить, я бы го роздер, — гварить Вовк, си бісідіє сам ід собі. Гварить: — Я бы го роздер, — повідати. — Чекай, він ми са ші трафить, — говорить. — Чекай, я на нього войну выповім.

Раз Вовчиско, колись-не-колись выдтам са витягнє. Йойойой, який збитый, скаліченый, так, як вы даколи были. Так недобрі Вовкові, шо страх.

Раз Пес іде за грацьков, а тот у терни сидить. Вовк скричить на Пса:

— Гей, краин, чекай-ли. То ты ми, — гварить, — чижмы шыв?

— Та чом? Недобры?

— Та де добры, кідь ня люди хотіли забити, — гварить..
А Пес повідатъ:

— За чижмами тя хотіли забити? Чей я ти не дав, жебы тя люди били.

— Но, — гварить, — та ты ня добрі парадив.

— Но та шо хочеш?

— Войну, — гварить Вовк. — Я хочу войну з тобов тримати.

— Но добрі. Я не дзбаю. Та де бы зъме? Та де бы зъме ввойовали?

— Та там а там, — повів, же де.

— Добрі. Та ты яке войсько будеш мати? — Вовк на Пса.

— Но та шо ти з войська? Та я лем таке возьму, таке з валалу. А ты?

— Ой, я Медвідя, я Свиню дiku возьму, я Лишку возьму.

— Огого! Та ты таких аж звірей береш міцных! А я, — гварить, — возьму Качку, Когута та й Мачку, — повідатъ Пес Вовкові.

Добрі.

— А де?

— Там а там.

— Добрі. Але жебы-сь са добрі задиковав! — Пес на Вовка.

Ішов Вовк із своїм войськом там до Голичок. Медведиско вышов на бука, а Лишка горі дупльов догоды. Корназ зарывса до землі. А вни вже виділи, же його войсько вже йде. Його войсько аде на Навозах було. Когут мав пір'я, та са блискало до сонця. Вни думали, же шандарі тоты мадьярськы. Та й як уже пришли там, — ай Мачка йде, і Когут, і Качка, і Качур, — пришли па того місто, а Качур усе лем гварить: „Шак-так, шак-так”. А Коцур позерать, де бы шо увидіти. Раз горі дупльов позерать, Лишка горі сидить. А Коцур са пустив доторы. Як виділа, а Лишка бух долов із бука. Розбиласа. На, уж ту єден. А Вовчиско, як видів, та втікы. Втік гет. Накуды видів, же Лишка вже впала, та він уже в страху. Раз ту позерать горі буком гевтам, ту-не-ту, — там Медвідь на буку. Мачка горі буком,

а тот ші выше са тягне. А Мачка ші все выше, а тот уж са трясе. Мачка вышла, тот долов кінарями бух долов.. Медвідь забивса. Конарі поламав, забивса. Но добрі. Курка лем гребе, гребе, гребе. Найдуть корназа в листю, в млаці. Та й коло нього, коло нього, та й коло нього, та й коло воч, та й зашли, та й видобали вочі. Но Корназ не годен нігде піти. Пришов Псиско та зайл Корназа. Та й уже по войні. Медвідя неє, ци того фраса, — Вовка неє. Но зістало то так. Вовчиско там собі жыв за довгий час, може, за рік, може, за два, але він у рік спознав Пса. Зась са зышли. А Пес на нього:

— Та ты так знаш войовати?, — гварить. — Войсько-сь ухабив, а сам-ись утік.

— О, — гварить, — та я са бояв, бо ты войсько таке якесь привів: шандарі мадьярськи з тым пірьом. Я са напудив, а втік-им гет, — повідать.

Пес гварить:

— Я ти зроблю ту кончину.

— О, — гварить, — дай ми покі. Ты знаш што? Ты ші будеш у того ґазди, де-сь быв.

— Та як?

— Так, подь. Віш там у Прислопі жне ввес, а має дітвака. Він є на фалаті, а дітвак у колысці є, а я вхоплю колыску, а буду втікати з дітваком, а ты не давай, бреш там на ня. А він буде біжти і кричати: „Тарчик, тримай го, тримай го!”. Я вхаблю, піду своїв драгов, а ты зістанеш у ґазди.

— Так го нарадив Вовк, Пса.

Добрі. Ідуть до Прислопа. Вовчиско наперед. Помалы, помалы бороздами та й притягса д' колысці, та й вхопив колыску, вже тягне. Дітвак рычить, ґазда кричить, жыша кричить:

— Йой, йов, Тарчик, тримай го, тримай, не дай!

А тот лем тягне, Вовчиско. Та й біжть, та й як видів Вовчиско, та й вхабив вшыткой, та й пішов. А ґаздыня на ґазду:

— Видиш, ґаздочку, та, — гварить, — ты тогды го выгнав з вобыстя, же не вгапянь, а він нам днеська дітвака захранив, шо не дав Вовкові йзісти, — повідать. — То, — гварить, — назад най буде в нас.

А ґазда пристав:

— Та уж най буде назад.

Но та й Пес зістав у ґазди назад.

42. Піп-залицяльник

Быв єден газда. Мено му було Іван, а жыні не знаю, як мено було, може, Влена. Но а тот газда любив купчити. Словом, купець быв. А Іван близько фары таїй бывав. А жына шувна була. А піп са на ню лакомив дуже. Він са так лакомив, же думав, як бы са д' ній дістати, коли бы д' ній прийти. Кілько раз лем і видів, все і гварив: „Коли бы я міг д' вам прийти?” Но вна тото не барз любила. Повіла свому хлопові, а він гварить так:

— Та повідж му, жебы тогды і тогды пришов, а я днесь заберу товар, а йду до Гуменного продавати тото.

Тогды са ші лем на возі возило, не так, як днесь, на автах. Набрав собі товар, шо мав там, та йде коло фары. Піп стойть на ғанку. Він му са поклонив.

— А де йдеш, Іване?

— Та йду, — гварить, — продавати товар свій до міста.

Ей, а піп собі подумав: „Добрі, йдий. Я піду д' твоїй жыні”. Пришов д' жыні, но та й там собі кус побісідовали, пофігльовали, обычайні. Но але пришов час спати. Розбираються спати. Но та й як са розбирали спати, но так са розбирали, як са повідать, до спіднього шматя, гей. А што са тото стало, а Іван до облака поковтать. А вна кричить з хыжы:

— Хто там?

— Я. Втваряй, бо забыв-им тото а тото, — там собі шось надумав.

Піп зо страху гварить:

— Йов, та де са сховати?

— Та там, — гварить, — там якысь склад мав, — там до складу, там са сховаш до дачого.

Піп скочив там — там бочка, та й шуп до бочки. У бочці була коломазь. Як сів до коломазі, но не любило му са тото в коломазі, выскочив выдтам, гев ту уж з страхом пыцять — в другій бочці пір'я. Сів собі до пір'я, анич, лем күшінько му зверъха голову видно було, маленько волося. Затопивса до пір'я. Но а, знаєте, кедъ у коломазі быв, пір'я вже са наїмало на нього. Но але там сидів, бо му добрі було. Тот увыйде.

— Та що же там такої, жесь са вернув домів?

— Та забыв-им... — ино, того собі выдумав, ані сам не знає, же що. Шось такої, шо в складі є, а треба го поглядати. Но а там быв якраз піп.

Позерать — ту го не є, ту го не є. В бочці му зазрів голову, гварить:

— Та тото ші пір'я возьму та продам там на торгу.

Взяв плахту, закрив бочку, зав'язав, уже піп там є, уже іменний.

— А, — гварить, — я маю коли рано. Коні дос добри, та я ші буду тепер назад уночі. Я маю коли рано йти. Я добігну на свій час. А тепер собі ляжу спати.

Та й він не йшов на продай нігде, лем попа хотів їмити. Рано встав, вже сонце вишло, взав бочку, выложив на віз та тягне за грацьков. А такої шырокої поле було так, гі дгорі, таке видной, атак мало дгорі було. Авкурат на тім місті са стрітив з ґрофом. Ґроф ішов на чотирьох конях із ґрофков. Кошиш жене, а ґрофка з ґрофом сидить собі ззаду. Видять — седлак тягне бочку там зав'язану. А ґроф па нього гварить:

— Газдо, цо там цагаш?

А він му гварить:

— Дябла.

— А не указал бі-шь?

— Гей, та вкажу, але, — гварить, — два стовкы ми дай.

А він па нього махнув руком. Та де там, дебы мав дябла. А ші два стовкы му дати. Іде далі. Але жына, ґрофка, не витирвана була, но та й хотіла бы того дябла концом видіти.

— Дай му. Я хочу дябла видіти але.

Становив го:

— Но та цо же там, газдо, цагаш?

— Дябла тягам.

— Но та вкажеш ми го?

— Но я як го вкажу, він утече, і го веце не буду мати.

Два стовкы ми заплатьте, та вам укажу, ыншак не вкажу, бо він утече ми.

Но ґроф выняв дві стовкы, заплатив газдові, газда одв'язав бочку, а піп кедь са выхопив... Но знаєте, який быв шумный: пір'я на нім лем віргало, а догоры горі польом..

43. Добра порада

Была єдна жына. Хотіла пад хлопом верховати. Но а хлоп зо злобы, гейже, шо ходив до корчмы, но та й пив. Пив, но а як пришов домів, злобила на нього, ноно, тото му надавала, а він з того пив. Шо собі баба додумати? Та вна собі поглядатъ дагде такого чоловіка, такого мудрого бачу, жебы ї дашо дав; дакы лікы, жебы ї газда не бив. Дочуласа в єднім бачі та пішла до нього. Пришла до нього, та й він са ньой просить:

— Шо бы съте, бабко, хотіли?

— Та так і так. Мене мій газда моцно б'є, та кедъ бы съте ми дакы лікы дали.

Гм, бача са ньой добрі вывідав прошто ї б'є, гей, та гварить:

— Не годен-им дати, бо треба ми од левиці молока. Але там а там у тім лісі є левиця, а має авкурат тепер малы. А кедъ од ньой принесеш ми молока, та я ти годен лікы дати.

Но лев, знасте, же то є лютый звір. Но баба шо зробила? Взала, купила барана, зарізала, а порубала на фалаты, взала до зайди, а давай до ліса. Вышла до ліса (знала рядно, же де са находитъ тата левиця), а вже так спозоровала ї, а взала фалат мняса, а шмарла. Впало мнясо д' левиці, а левиця чула, же шось упало. Прийде, понюхать — мнясо. Но та й вхопила та й зіла. Та й зась так. То єден день так метала, шо ї са ані не вказала, жена левиці. Другий день набрала зась так мняса, а зась вишла, а зась так метала. А так метала, шо вже левиця ї виділа. Але мнясо ї хутнало, доброй было, но та й не робила їнич. Но та й вна са зближила та ід левиці, же вже ї з руки давала мнясо, а вна їла. Як ї з руки мнясо давала, а з другов до дачого, шо мала, молока собі удоїла. Но вдоїла собі молока і пришла. Но вже має молоко. Уж ї газда не буде бити, вже бача ї дась такы лікы, шо він ї бити не буде. Пришла д' бачові та й повідатъ:

— Ту маєте.

А він гварить на ню:

— Но так, видите, жено. Такого лютого звіря съте годни обыйти, а вы свого хлопа не годни обыйти?

І уж бывы готовы лікы.

44. Калачі

Служив Іван у пана. Но а пішли, якбы, дайме тому, од нас до Гуменного, та й там накупили. Купили, шо купили. А пан купив си штирі хлібы, но, як то звали, колачі. Но а Іван голоден быв, взав два колачі та й зів.

Вышли домів, шыткою поскладовали, але четырех колачів не є, лем два.

Пан гварить на Івана:

- Та, Іване, ходили зъме до міста?
- Ходили.
- Та купили зъме штирі колачі?
- Купили.
- Та де два?
- Та ту два.
- А, Іване, зайдийме собі од переду.
- Та зайдийме.
- Та ходили зъме до міста?
- Ходили.
- Та купили зъме штирі колачі?
- Купили.
- А де два?
- Та ту два.
- Але, Іване, зайдийме собі од переду.
- Та зайдийме.
- Та ходили зъме до міста?
- Ходили.
- Купили зъме штирі колачі?
- Купили.
- Та де вда?
- Та ту два.

Пан, як видів, же концом (а то веце раз так убернув), же концом з Іваном не годен выйти на єдну путь, та гварить так:

- Та, Іване, зайдийме собі од переду.
- Та зайдийме.
- Та ходили зъме до міста?
- Ходили.
- Купили зъме штирі колачі: тобі два, мені два.
- Та я свої два йзів, — повідать Іван, і пан не мігнич повісти.

45. Бідний чоловік і Вітер

Быв еден худобный чоловік, а мав вельо дітей. Та й прийде домів — юсти не є шо. Там десь пшениці нашов корытя. Пішов до млина, та й тоту пшеницию змолов. Змолов та й на корытя зась узяв, та й несе. Пришов Вітор, забрав му дочиста-дочиста муку. Пришов домів — плаче. Та й повідатъ:

— Но чекай, піду я за тым Вітром, де він є.

Забравса, пішов. Взвав на са губанча та й іде, та й іде. Та й як іде, та й прийде під єдину гору. Прийде під гору, выдтам на нього Вітор дує, выдтам дує. Выліз прямо на гору, а там нашов якусь діру. Зняв із са губанча, заткав туту діру, а Вітор выдтам:

— Чоловіче, пусь ня, бо са ту задушу!

— Не пушю. Дай ми мою муку. Кілька-сьмою муку розсыпав, та ми дай мою муку, бо я дітей не маю з чим годувати.

Так він, Вітор, гварить:

— Дам ти такий мішок, що потрясеш, а дукаты будуть падати.

Но та й Вітор дав му такий мішок. Но пішов чоловік долов із гори, зышов нижє та й гварить:

— Мішку, трясься!

Мішок са зачав трясти, дукаты зачали падати. Пой! Вже радісь велика. Та й де зайти? Та й до корчмы зашов. Защов до корчмы на ніч та й качмарсьові дав одложити тот мішок. Як дав одложити, та й гварить:

— Але, качмарю, жебы съте му не гварили, же — мішку, трясься!

А качмар, що лем пришов до кухні, та й гварить:

— Мішку, трясься!

Мішок зачав трясти, дукаты зачали падати.

— Пой, айбо вшыти треба такий мішок, як тот!

Вшыли вни до рана такий мішок. Але тот мішок не хоче трясти дукаты. Та й що зробити? Взали, підставили чоловікові другий мішок.

Чоловік прийде домів та й з далека кричить:

— Жено, ставляй горці, є пінязей дос!

Прийде домів та й мішок на стіл. І повідатъ:

— Мішку, трясьса!

Мішок занімів, мішок не хоче сипати дукаты. Та й чоловікові недобрі стало. Зась са пустив до Вітра. Зась заткать діру, а буде просити мішок. Зась заткав діру, а Вітер на нього:

— Пусь ня выдты, дам ти такий млинок, шо буде молоти палінку, хліб, печиво, шо лем хочеш на світі.

Та й чоловік го пустив, а в заміну за того дістав млинок. Вітор дав му такий млинок, як гварив. Та й чоловік зышов долов із той горы. Зышов долов та й повідать:

— Млинку, мель!

Та й млинок зачав молоти. Чоловікові са того барз полюбило. Та й гварить:

— Йой, як файн меле!

Та й пустивса до валалу. Але застала го ніч. Та й де зайти? Зась зашов до корчмы. Качмаръ зась одобрав од нього tot млинок. Качмаръ богатый, а худобный все быв худобный. Та й і тепер зістав худобный. Прийде чоловік домів та й повідать млинкові, жебы молов, а млинок не хоче молоти. Та й чоловік собі подумав: „Ні, то лем мене зводжіє tot Вітор, а веценич.” Та й шо зробив? Пішов назад до Вітра, та й зась заткав діру. Заткав діру та й повідать:

— Тепер тя ту задушу!

А Вітор повідать:

— Дам ти такий кый, шо будеш мати назад tot мішок ай tot млинок.

Та й Вітор дав чоловікові такий кый. Чоловік зышов з горы та й повідать:

— Кью, бий!

Кый як зачав молотити гушяву! Трепле, забивать! Та й чоловік собі подумав: „Йой, та то добром буде?” Та й іде з килем до валалу. Але домів не дішов, бо го вечер застав. Та й де зайти? Та й зась зашов до той корчмы, до того качмаря, шо і вперед. Заціпив до корчми та й попросив качмаря, ци бы го не переночував. Качмаръ повідать:

— Ой, гей. Чом бы-м вас не переночував.

Та й чоловік дав качмарью палицию, жебы одложив. І ші му наказав, жебы ї не гварив: „Палицю, бий!” Але качмаръ того не послухав, лем гварив:

— Кью, бий!

А він не зізнав, же шо з того може вийти. А палиця як

зачала бити, ломозити вшытко. Діти зачали верешяти, йойкати. Кый забивав по кутах. Качмарь ледво присунувса ід дверьом, утворив двері та й гварить:

— Йой, йой, чоловічку, на гет, на гет вшыткой, лем пай нам кый дась покі!

Та й чоловік, як видів, же качмарь му дась і млинок, і мішок, розказав кыйові:

— Кью, стій!

Та й кый перестав їх бити, ломозити.

Качмарь не быв ліпший, выняв млинок, выняв мішок і дав чоловікові. Чоловік узяв і млинок, і мішок, і кий та й пішов собі домів. А як пришов домів, та са добрі мав, а може, ші й днеська са добрі має.

46. З бобу струк

Была єдна баба, а не мала дітей. Та вна са молила богу, жебы і бог дав холем таке, як з бобу струк. І так са стало. Породила таке, як з бобу струк.

Як са хлопчиско народив, такой просив їсти. Дали му са наїсти та й:

— Апу, — кличе. — Подьме до ліса на дрыва.

Апо пішов дрыва готовити, а він з кімі выжне до ліса. Апо пішов до ліса дрыва рубати, а йому коні повпргали та й до ліса. Сів коньові до вуха та й жене до ліса, та й кричить:

— Готя, Плавка, біста, Плавка!

А надышли двоми купці — як то давно ходили купці по других штатах — ідуть за драгов, чути: десь, яксь хлоп кричить, а нігде нич не видно, а коні йдуть і віз. А він быв коньові в вуху. Та й хотіли видіти, де то того піде, шо то є. А коні йдуть, а вно кричить: „Біста, готя”! — на коні. Та й позад нього, позад того воза вишли до ліса. А там апо дрыва готовив. Та й зишов апо. А хлопчиско каже:

— Зсадьте ня долов.

Зсадили го долов, апо го зсадив, та й вни на тото позеравуть. Гварить єден купець:

— Знаєте што? Продайте нам того хлопа, то добрий до комедії буде.

А апо гварить:

А-а-а, та я лем токо єдно маю, та я токо не продам.

А він са выдрапкав горі ногавками догоры — бо тогди погавиці не були — та й до вуха шепче:

— Апо, лем предайце, я прійдзем назад. (Тут казкар спитав: „Добрі я бісідію? По-руськы?”).

Та й апо послухав — продав го. Там як знав, запросив, та й вни купили. Та й де го посадити? Положили го ту, як то давно було, як хтось калап носив, та крисы мав догоры, та того хлопчиска посадили за калап, за крису. Він собі там довкола поза крису ходить а співати. Голосом хлопським співати.

Но зишли вни десь там на єдно місто та й там шось мали йзісти. Посідали їсти. Шось там зіли та й його зсадили долов.

А він нашов мышачу дірку та й пішов за діров. Та й пішов за діров, та й хлопі повставали, та й хлопа піт, та й хлопа піт. Та й глядають, та й шпортають, та й не нашли го.

А вни пішли гет, а він са выдтам выбрав, з тых дір мышачих, та й до валалу. Як валал далеко быв, та я не знаю. Та й іде до валалу на піч. Ішов, якось там вугоры били, повгорено было, та з борозды на борозду са коцабав.

— Ах, — гварить, — боже мій, яки ту горы велики!

Но пришов там. Там якось била машталня, і пришов там. Ходить, глядять, де бы собі почівлю пайти, жебы переспати. Нашов там вотаву, загрібса до вотавы. Ікаже:

— Ту ми буде добрі спати, бо мнягко было в вотаві.

Но та й ліг собі, заспав. Вышла служниця корови доїти. Набрала вотаву та й узала й його з вотавов, дала корові, та й корова йзіла. Корова йзіла. А було му мено Янко. Але він ту зачав кричати:

— Дось краве сена, дось! Дось краве сена, дось!

Вна пхала сіно та й його там дусила. А вна як учула, та й вхабила корову, та й там до хыжы, та й ід газдові повідати, же што чула: „Дось краве сена, дось!”

Газда вышов, слухать — вно фурт кричить: „Дось корові сіна, дось!” Та шо робити з коровов? Газда зашов, корову зарізав а выкыдав до берега. А хлопчиксо са выдтам выбрав та й помалы, та й пришов домів. Пришов домів, но шо? Дати го до школы вучитиса. Дали го до школы, там у школі біду робив, а бити не було шо. Лем го їглов кололи. Но пришов домів та й.

— Ізи є дашо істи?

Та й там мати повідать:

— Та ші са каша не уварила.

А він хотів видіти, як са каша варить. Выдрапкавса горі горцьом, а каша зробила: „Пф-ф-ф” та й го взало горі комином аж на верх на хыжу. Він на веръху на хыжі та й кричить:

— Апо, апо, мамо, поце ме зсадзіц долу!

Зсадили го долов, так ходив до школы, учивса, а як потому походив, та я на знаю.

Та я там быв за міхом воды колом упасаный, повереслом підпертий. Міх са розпук, я ту цуп.

47. Бідний коваль і його донька

Быв еден коваль, а мав вельо дітей. А уж так му до конца пришло, що він їх не міг выгодовати. Мав ші три грайцарі, та пішов собі мотузок купити. Купив він собі мотузок, а пішов з тым мозутком до ліса. Як пішов до ліса, та й ту позерать на tot бучок, на tot бучок, де бы са завісити. А він ту перешмарив мотузок, же са завісить, з'явилася та ньому чорна панічка. Гварить:

— Ты, чоловічку, не вішайса, не вішай, — гварить, — бо то гріх. Я ти буду на помочі. — Та й як того повіла, та й жына змізла.

Як він пак зась позерать, де бучок, там бучок, жебы са добрі зась завісити. Зась ту перешмарив мотузок, же са завісить, та паночка зась са з'явила, зась му гварить:

— Чоловічку добрый, не вішайса, не вішай, я ти буду на помочі.

Але його того не бходило, що вна му повідала, бо він їсти не мав шо дітьом принести ай дати. Та й ту вна змізла, та й він, як вна змізла, і він по треті раз зась са хотів завісити. Та й він зась мотузок перешмарив через конарь, же са завісить, зась са панічка з'явила. Гварить:

— Чоловічку, не вішайса, бо то великий гріх. На, ту маш вельо пінязей, а йдий, а діти погодій, а дай ми підпис, же в чім дома не знаєш, жебы-сь ми тотъ дав у сім років.

Но і він взав тоты пінязі, і пришов домів, і погодував діти, бо мав з чим: і пінязей, і вшыткого. Але він не знав, же його жына в другім ставі. Но але як са пак дізнав, та й повідатъ жыні, же як було вшытко, од початку до остатку, же як му якась панічка повідала в лісі, а вна гварить:

— Та ты не знаш?

— Ніт.

— Та, — гварить, — я в другім ставі.

Но та й породила вна дітвака, та й дівча мала. Годували, годували, але все їм на думку пришло, же прийде за ним у сім років пані, по як то буде? Будуть мусити тогу дітину одовздати, а така красна дітина ай послушна.

Пришло сім років, згучав еден чорный коч у дворі, та й вни зась плакали, же мусять дівочку дати. А вна гварить:

— Не плачте, не плачте, я си за своїм пришла.

— Но а, — гварить, — ци можеме холем выпровадити ї?
Так ї выпровадили даї піт, лем та цінтерьові.

— Но, — гварить, — вы са вертайте, вы ту не сміете іти.

Но та ї вна пішла з тов дівочков, де бывала. Но та
гварить:

— Дівочко, ту будеш бывати зо внов і ту будеш хыжы
вчишти. Нич не будеш робити, лем по тых жыжах, од хыжы
до хыжы ходити. А маєш ту дев'ядесат дев'ять хыж, але
до стоцятой бы-сь не зазирала. Тамту ані не позирай.

Но тата панічка на сім років змізла. Но пришла вна, —
вже сім років минуло, — пришла вна та ї гварить:

— Но та як, дівочко, ту?

— Та так...

— А позирала-сь до тамтой хыжы?

— Ні, не позирала-м.

Но та ї побыла з нью кушінько, але пішла вна гет.

Гварить:

— У сім років зась прийду.

Та зась ї наказала, бы до той стоцятой хыжы не позира-
ла. А вна пришла там до хыжы та ї гварить:

— Боже, як то там є? Бо вна ми фурт наказіє до той
стоцятой не позирати. А я бы хотіла знати, шо в тій сто-
цятій є.

Вже сім років приходить, вна вже пришла до дев'ядесат
дев'ятой хыжы, а в стоцятій, слухать — там така гудба.
Гудба грас вшелияк, та ї вна: „Ах, одомкну!” Одомкнула,
а там за столом бывши шіс хлопів. Як бывши шіс хлопів, а семий
быв за дверми. За дверми быв, а тот з-за дверей гварить:

— Дівочко, будь така добра, як буде тя карати, так
буде тя карати, лем са не признай, шо-сь ту в тій хыжі
виділа, бо навікы ту зістанеме, пропадеме, ай ты з нами
пропадеш.

Но та як тата вже чорна панічка йшла домів, вна вже
знала, же штось є. Та ї пришла, та ї вна вже там пораїла,
та ї на ню гварить:

— Но повідж ми, дівочко, шо ты виділа в тій стоцятій
хыжі?

— Та нич, та нич.

— Но та кедъ ты нич не виділа... Як ты нич не виділа,
кедъ ты там бывла?

— Я там не була, апінич не виділа.

Так її поїмала, туто дівочку, шмарла ї до студні. Як ї шмарла до студні, так вна пришла на предсподія. Ай там быв такий світ другий. А вна ї так поробила, бы вна німа була, бы вна з пікім не бісідовала, тота дівочка, лем з ньов. А вна са й там із'явилася, тота панічка чорна. Гварить:

— Но та повідуж ми, дівочко, же што-сь там виділа?

— Та, — гварить, — я тамнич не виділа.

— Та лем повідуж, — лем ї сутила, бы ї повіла, а вна са не хотіла призвати.

Но та змізла од ней панічка. Вна пак шо зробила? Як спала на єдній луці, а там краль польовав. Краль там польовав, но та й ї там нашов. Гварить:

— Така шумна дівочка. Шо з ньов робити мам? Ци зганити, ци шо?

Але ї зогнав. Но та й він ї там почав бісідовати. А внанич.

— А, — гварить, — ци-сь німа, ци яка, але прото си ї возьму, — гварить тот краль.

Взяв собі та й привів домів, но та й з ньов са вжеок поженив. Але вна фурт са там з'являла гу ній, жебы повіла, же што вна виділа в тій хижі стоцятій, а вна повіла, же внанич не виділа. З газдом не могла бісідовати, а з тов панічков фурт бісідовала.

Но краль пішов десь на польовачку, а вна породила за тот час дітину, хлопця красного. Він пришов, зрадовавса, же хлопця, та й на ніч коло ньой страж, жебы стражали. Вна пришла, чорна панічка, вшитких позаспавала, а її са просила, же што вна виділа в тій стоцятій хижі. А вна гварла, женич.

— Но та кедьнич, та я од тя того дітвача, — гварить, — задушу.

Но задусила вна того дітвача, а ї помастила уста кровльов, же то вна го зіла. А краль рано встане — дітвача задушеної. Йому недобрі. Шо то? Тоты повідали, же внинич не виділи, тоты шо там дозирали. Але пришла вна зась, панічка, гу ній са з'явилася, вна зась другої породила. Гварить:

— Повідуж, шо-сь виділа в тій стоцятій хижі.

А вна гварить:

— Янич не виділа.

— Но та, — гварить, — кідь не хочеш са признати, я ти ші того другого дітвака задушу.

Задусила, зась ї кровльов уста помастила. Пришов краль і са погнівав.

— Но, — гварить, — кідь ты так діти закусієш... гварить. Одсудив ї спалити.

Но а як вывели ї до ліса, клали вгель, а ї там уж положили. А вна са ші там, тата панічка, з'явила, а фурт ї са просила, же што там виділа в тій стоцятій хыжі. А вна фурт повіла, же вна нич не виділа. Але як уже поломінь бухала так до неї, як виділа, же вже буде горіти, та зась пришла:

— Повідж, же што-сь виділа.

А вни ї ніхто не виділи, лем віца. А вна пак, як уже тоты годины минули, шо вна уж мала са вислободити, тата панічка са з'явила кождому, людьом, гварить:

— Загасьте tot вгень.

І вни загасили.

Гварить:

— Загасьте, бо вна не виновата.

І загасили, і вна пак тоты діти вжывила. А потому повідати:

— На, ту маєш тоты свої діти. А, — гварить, — тото-сь добрі зробила, же-сь не повіла ми, не преявила-сь, же шо-сь виділа, бо бы зъме были до смерті закляты. Вшытки: як ты, так і тамты, так і я была. Але вислободила-сь нас вшытых до конца, а йдий собі домів, а з мужом собі жый, як бог приказав.

ПРИМІТКИ

1. ПОПЕЛЯШНИК.

Записано 21 жовтня 1962 р. в с. Руське Гуменського округу від Ю. Шамулки, 52 роки¹.

ATH 550; K I, 550; SSR II, 18 A 6, B 1.

Господар посылав своїх трьох синів стерегти луку. Перші два сини не встерегли її. Третьому синові прийшла на допомогу миша, і він на луці спіймав коня, якого відпустив під умовою, що він візьме з собою золотий „кантарь” (возду) і що кінь служитиме йому. Доњка короля задумала вийти заміж за того, хто вискочить на третій поверх і зніме з її пальця перстень. Змагаючись, виграв Попеляшник. Принцеса оголосила весілля, на яке приходить Попеляшник і його два брати. Попеляшник зазнав знущання з боку своїх братів. Поступово все вияснилося, і він став королівським зятем. Однак король прогнав молодожонів, і вони поселилися в Курниквароші. Королеві оголосили війну. Попеляшник тричі допоміг йому. Король бажав зустрітися з незнайомим героєм, та Попеляшник не поспішав підкоритися йому. Нарешті Попеляшник став королем.

2. ДІВЧИНА І ЧОРТ.

Записано 21 жовтня 1962 р. від Ю. Шамулки.

ATH 407; SSR IV, 85 F.

Дівчина, не маючи коханого, бажала вийти заміж хоч і за чорта. Чорт з'явився, і вона хоче знати, хто він такий. Послухавши пораду певної жінки, вона викрила, що її коханий — чорт. Намагалася втекти від нього, та він не відходив від неї. Чорт випитував дівчину, хто дав їй таку пораду, щоб слідкувала за ним, куди він піде. Дівчина не призналася і за рахунок того, що помер її батько, мати і вона сама. Дівчину, як вмерла, винесли попід поріг, і чорт після смерті не знайшов її. Потім на могилі дівчини виросла квітка. Цю квітку зірвав певний пан. З квітки зробилася дівчина. Одного разу дівчина пішла з паном у церкву. Подув сильний вітер і вона щезла від нього.

¹ Усі тексти цього тому, крім двох випадків, записав Михайло Гиряк.

3. ДІДУСЬ І ЧОРТ.

Записано 21 жовтня 1962 р. від Ю. Шамулки.

ATH 1153; SSR IV, 82, 1; E3 IV, 28.

Дідусь вийшов рубати „пасіку”. До нього підійшов чорт і найнявся на службу. Чорт виконував різні завдання: рубав „пасіку”, сіяв зерно, косив, молотив, ходив на ярмарок з дідусем, викрадав гроши і купив для свого господаря хату та господарські будинки. Нарешті найнявся на роботу в багатого поміщика, де молотив зерно. Чорт домовився з поміщиком, що за роботу не буде хотіти нічого іншого, лише стільки шкениці, скільки понесе. Потім чорт прийшов до жінки дідуся і просив її сшити великий міх. Повернувшись до поміщика, чорт забрав усе зерно і приніс до дідуся. Разом з зерном приніс ще й бугая та кнура, яких услід за ним пустив поміщик. Під кіпець призначався дідусеві, за що він служив у нього, і відійшов.

4. ЛЕГЕНДА ПРО МАДЕЯ.

Записано 21 жовтня 1962 р. від Ю. Шамулки.

ATH 756 B, C; K I, 756 B; SSR IV, 78, 8; E3 III, 47; E3 IX, 16.

Багатий газда мав млин. Не мав каменя і пішов шукати його. Знайшовши камінь, не міг вийти з болота. Допоміг йому в цьому чорт під умовою, що пообіцяє йому те, про що вдома не знає. Газда пообіцяв чортові свого хлопця, про якого не знав, що народився. Газда зажурився. Хлопець випитував батька, чому журиться, але він йому не хотів прозрадити. Нарешті все йому сказав. Хлопець став попом, подався шукати договір, підписаний його батьком. В лісі зустрівся з Мадесм. Мадей відпустив його під умовою, що він подивиться, як виглядає його ліжко в пеклі. Хлопець потрапив в пекло за допомогою чарівних прутиків. Там силою дістав договір і бачив, як виглядає Мадеєва постіль. На зворотному шляху порадив Мадею, як може спастися, і прийшов додому. Через якийсь час повернувся в ліс і сповідав Мадея. Мадей визнав свої гріхи і голубом полетів у небо.

5. ПЕТЬО І ЙОГО КІНЬ.

Записано 13 січня 1963 р. в с. Руське Гуменського округу від Ф. Силанича.

SSR II, 24 A a/2, b/3.

Багатий батько посылав своїх синів стерегти луку. Встеріг її дванадцятий син. Він прийшов додому з дванадцятьма кіньми. Потім батько послав своїх синів шукати собі жінки. Заночувавши в Гінджи-

баби, від смерті врятував їх наймолодший брат, якого, повернувшись додому, прогнали з-поміж себе. Він сів на коня і помандрував світом. Найнявся на роботу в певного пана. Там виконував різні завдання: приніс скрипку від Гінджибаби, забезпечив квітку і дістав корові, від яких летіли іскри та які на один удій давали 2000 літрів молока. Хлопець доїв корови, купався в молоці, і усьому цьому допомагав йому кінь. Викупавшись у молоці, хлопець став ще кращим і розумнішим. Таким захотів бути і пан, і пані, і їх син. Однак усі вони в бочці згоріли. Хлопець став управляти господарством пана.

6. ТРИ БРАТИ І ЇХ СЕСТРИЧКА.

Записано 30 липня 1962 р. в с. Руське Гуменського округу від М. Пірош, 42 роки.

ATH 451; К I, 451; SSR III, 44 В 1; Е3 IV, 21; УНКСС I, с. 76—82.

Мати проکляла трьох синів, що з'єли з супу м'ясо. Вони стали гайворонами і відлетіли з дому. Їх подалася шукати сестричка. Допомогла їй у цьому Місячкова, Сонечкова і Вітрова мати. Допомогли їй і сини цих матерів. Дівчина знайшла своїх братів на високій скелі, призналася їм, що вона їх сестричка, і прийшла з ними додому.

7. ДВАНАДЦЯТЬ МІСЯЦІВ І ДІВЧИНА-СИРІТКА.

Записано 28 липня 1962 р. в с. Руське Гуменського округу від Г. Дуркот, 55 років.

ATH 403; К I, 403; SSR III, 52 С 1.

Мачуха послала дівчину-сирітку взимку по ягоди. Дівчина зустрілась з дванадцятьма місяцями, привітала з ними, назбирала ягід і прийшла додому. Мачуха послала по ягоди і свою доньку. Зустрівшись з місяцями, вона поводилася гордовито і замерзла. Мачуха подалася шукати свою доньку і також знайшла собі смерть.

8. ЯК ДІЛИЛИ БРАТИ МАЙНО.

Записано 28 березня 1963 р. в с. Березовець Гуменського округу від В. Мицака, 62 роки.

ATH 1643 + 563; К I, 563; SSR III, 65 А 5/2; Е3 IV, 16 (мотив трьох замінених подарунків).

Після смерті батька три брати ділили між собою майно. Наймолодшому дістався бугай. Той брат подався шукати купця. Бугая продав дубові, з якого, коли почав його рубати, посыпались гроші. За ці гроші купив собі ладану, який підпалив на високій горі. Йому

приснився ангел, який обдарував його чарівним столом, козою і палицею. Корчмар вимінив йому стіл і козу, але він за допомогою палиці одержав їх назад.

9. БІДНЯК І ЙОГО ДОЛЯ.

Записано 28 березня 1963 р. від В. Мицака.

ATH 736; К I, 736.

Бідняк зустрів Серенчу і Несеренчу. Несеренча двічі обдарувала його грошем, але йому не везло — гроші завжди загубилися. Потім обдарувала його грошем Серенча. Бідняк з цим грошем подався в світ. Натрапив на рибалок і купив від них рибу. В цій рибі знайшов діамант. З діамантом пішов до одного продавця, де вінав його ціну, а від другого продавця дістав за нього багато товару.

10. МЕЛЬНИК І ЙОГО СИНИ.

Записано 29 березня 1963 р. від В. Мицака.

ATH 304; К I, 304; SSR II, 7 В.

Мельник, в якого було три сини, вмер. Сини один за одним ходили стерегти батькову могилу. Два старші брати не встерегли нічого, а наймолодший брат прогнав з цвинтаря розбійників. Взявши від них цінні речі (чижем, герок і гвинтівку), він подався в світ. В лісі потрапив до розбійників, з якими пішов до королівського палацу. Вбивши півня, що сидів на одній з веж, розбійники потрапили в королівський палац. Там їх убив син мельника, а сам добрався до принцеси, від якої забрав певні речі. Після певного часу король прогнав принцесу, і вона жила на перехресті в гостинниці. Туди випадково потрапив і син мельника, за якого принцеса вийшла заміж.

11. ЮРКО І ЗЛАТОВЛАСКА.

Записано 30 квітня 1963 р. в с. Березовець Гуменського округу від В. Мицака, 35 років.

ATH 554; К I, 554; SSR II, 24 А а/2.

Король купив рибу і дав наказ Юркові приготувати її. Юрко порушив заборону: покоштував з риби, ще й мухам дав. Король дізнався про це і хотів йому відрубати голову. Не зробив цього під умовою, що Юрко приведе йому Златовласку. Юрко подався шукати Златовласку. По дорозі допомагає мурашкам, рибалкам, рибі і гайворонам. Інший король сказав Юркові, що віддасть йому Златовласку, якщо виконає три роботи: якщо визбирає намисто, якщо з води принесе

перстень і якщо принесе живу і мертву воду. Все Юрко виконав за допомогою мурашок, риби і гайворонів. Златовласку допомогла йому вибрати з-поміж її сестер муха. Вдома король дав йому відрубати голову. Златовласка оживила його цілющою водою, і він став ще кращим. Таким захотів стати і король, однак його не оживили. Королем став Юрко, а королевою — Златовласка.

12. ПРО ТРЬОХ БРАТІВ-ГАЙВОРОНІВ.

Записано 30 квітня 1963 р. від В. Мицака, 35 років.

ATH 451; К I, 451; SSR III, 44 В 1; ЕЗ IV, 21; УНКСС I, с. 76—82; УНКСС III, 6.

Сини порушили заборону матері, і вона їх за те покарала. Вони стали гайворонами. Сестричка подалась шукати своїх братів. Допомогло їй у цьому Сонце і Вітер. Вона добралася до місця, де жили її брати. Вони викрили її і сказали, що вона визволить їх тільки в такому разі, якщо на протязі певного часу не промовить. Сестричку поклали в дупло дуба, де її знайшов певний пан і забрав з собою. Вона стала його жінкою. Пан через якийсь час відійшов у військо. Жінка поступово породила двох хлопчиків і одну дівчину. Мачуха, замість дітей, підставила їй щеня і спорохнявіле дерево, за що пан, не знаючи про обман, дав наказ стратити жінку. Однак гайворони зберегли дітей і в критичний момент заступилися за свою сестричку. Вона промовила і жила з королем і своїми дітьми. Гайворони перетворилися на людей, а мачуху за поганий вчинок покарали.

13. ЯК ІВАН ПРОДАВ ЗАЙЦЯ, ВОВКА І ПАЛИЦЮ.

Записано 30 квітня 1963 р. в с. Березовець Гуменського округу від І. Дзьоби, середніх років.

Іван продав панові зайця, мовляв, заєць добрий поштар. Продав і вовка, і шкапу, яка „тратить дукати”, і палицю, яка розбуджує мертвих. Взявшись розбудити графську доньку, виновник дорого поплатився за це. (В тексті казки бракує кінця).

14. ВРЯТОВАНА ДІВЧИНА.

Записано 30 березня 1963 р. в с. Березовець Гуменського округу від І. Кича, 65 років.

ATH 1199; К II, 1199.

Чоловік пішов під святий вечір в ліс по дрова. Ідучи додому, заліз у болото і не міг вийти з возом. Тут з'явився йому чорт. Чорт

допоміг чоловікові під умовою, що він пообіцяє йому те, про що вдома не знає. Чоловік так і робить: пообіцяв йому доньку. Після певного часу чорт прийшов за дівчиною, однак „крачун”, розказуючи йому про себе, дотягнув до півночі. Тоді закукурікав півень. Чорт зникнув, а дівчина зістала.

15. МЕЛЬНИК І ЙОГО ДОНЬКА.

Записано 16 липня 1967 р. в с. Збой Гуменського округу від С. Кочана, 69 років.

ATH 706; К I, 706.

Мачуха зненавиділа доньку свого чоловіка і наказала стратити її. Батько пішов з донькою в ліс, де прив’язав її до дерева. Королівський син проходив повз неї і взяв її з собою. Оженившись з нею, принц відійшов у військо, а жінку залишив у дома. Мачуха недолюблювала його жінку. Як жінка принця породила дитину, вона підставила їй щеня. Про це повідомила принца, а слузі наказала вбити хлопця. Слуга не вбив хлопця. Взяв його до себе. Після повернення принца мачуху покарано.

16. ЯК ПІП ЦАПОМ СТАВ.

Записано 19 липня 1967 р. від С. Кочана.

ATH 831; К I, 831.

Двоє синів лісоруба прийшли до попа і просили його похоронити батька. У лісорубів не було грошей, і піп не дав згоду йти на похорон. Брани вирішили похоронити батька в лісі. Стали копати яму і знайшли багато грошей. Піп одержав гроші і похоронив небіжчика. Взnavши, що лісоруби мають багато грошей, піп вирішив украсти їх від них. В цьому допоміг йому дзвонар. Піп одягнувся в козячу шкіру і обманом дістав гроші. Однак шкіра на ньому приросла. Намагаючись зняти козячу шкіру, віддав гроші лісорубам, а сам умер.

17. ЯК ІВАН ОЖЕНИВСЯ З ЦАРСЬКОЮ ДОНЬКОЮ.

Записано 16 липня 1967 р. в с. Збой Гуменського округу від Ю. Хоми, 74 роки.

ATH —, 928⁺.

Батько з сином орали. Надійшов пан, і завелась розмова. Іван з паном подалися шукати дорогу в сусіднє село. По дорозі хлопцеві захотілось мати такі черевики, як у пана були. Пан порадив Іванові найнятись на роботу в місті на вокзалі. Іван заробив собі гроші і купив

черевики. До міста прийшли солдати, і Іван вступив в армію. У вільному часі допомагав садівникові. Як вмер садівник, сам став королівським робітником, а згодом і зятем.

18. ЯК БРАТИ ОРАЛИ ПЕЛЕВНЮ.

Записано 1966 р. від Ю. Хоми, 73 роки. Запис Ю. Волоха.
ATH —, 1337⁺.

Два сини питали батька, що їм робити після його смерті. Батько порадив їм, щоб робили те, що дядько буде робити. Дядько каже: „Пелевню врати буду”. Брати стали орати пелевню і виорали горшок з грішми.

19. ЯК БАТЬКО НАВЧИВ СИНІВ ПРАЦЮВАТИ.

Записано 1966 р. від Ю. Хоми. Запис Ю. Волоха.
ATH —, 1336⁺.

В певного чоловіка були три сини, що не хотіли працювати. Батько став думати, як їх навчити робити. Перед смертю сказав їм, де закопав горшок з грішми. Після смерті батька сини стали шукати гроші. Перекопали два клашки землі, а грошей ніде. Як перекопали, вирішили й посіяти. Так батько навчив синів працювати.

20. ПАН ДЕБРЯНСЬКИЙ.

Записано 19 серпня 1967 р. в с. Стасчин Гуменського округу від Г. Ябур, 69 років.

ATH 545; К I, 545.

Бідним батькам народився син. Мати вмерла, а батько оженився вдруге. Мачуха зненавиділа хлопчика, і він разом з Котом подався в ліс. Кіт з лісу пішов сватати за Івана царську доньку. По дорозі зустрів Лисицю, Вовка, Ведмедя та Лева, з якими прийшов до короля. Посватали царську доньку, і Кіт вернувся за Іваном. Повертаючись з весілля, Кіт зустрів пастухів, конюхів та вівчарів, яких багато обдарував цар. Всі разом розстріляли Змія, а самі залишились жити в його палаці.

21. ЯК ХЛОПЕЦЬ ВИЗВОЛИВ ТРИ ПРИНЦЕСИ.

Записано 20 серпня 1967 р. в с. Стасчин Гуменського округу від С. Кресили, 56 років.

ATH 301; К I, 301; SSR I, 2 A.

Чоловік пішов у ліс, де зустрівся з Ведмедицею. Ведмедиця породила хлопця. Цей хлопець відзначався надзвичайною силою. Чоловік

привів його до себе, а жінка з тим не дуже погоджуvalася. Хлопець ходив у школу. Одного разу він схопив шапку з іншого хлопця і поклав під мур. Шапку віддав тільки під умовою, що батько відпустить його з дому. Ідучи дорогою, хлопець зустрів хурманів, допоміг їм витягти вози з болота, за що дістав від них усе залізо. З цим залізом хлопець прийшов до коваля, який зробив йому велику палицу. Знайшовши по дорозі двох помічників, він прийшов до міста. Від корчмаря довідався, що королевих доньок треба визволити від зміїв. Домовився з королем, що він визволить його доньок, якщо він одну віддасть йому. Хлопець з побратимами пішов у ліс, там переміг Локцібраду і знайшов скалу, під якою жили три королеві доньки. Обманом дістав перстень, хустину і яйце, став ще сильнішим і вбив шести-, дванадцяти- та двадцятьчетириголового Зміїв. Він визволив принцеси, однак побратими лишили його в печері. Врятувавши пташенят від вогняного дощу, птах виніс його з печери на крилах. Переодягненим жебраком хлопець прийшов до короля, де відбувалося весілля. На цьому весіллі переконав присутніх, що він визволив принцеси, і одружився з найстаршою з них.

22. СИН ЦИГАНА-КОВАЛЯ.

Записано 20 серпня 1967 р. від С. Кресили.

ATH —, 876⁺.

До цигана прийшли підкувати коня. Не маючи вугілля, разом з сином подався роздобути його. Син на півдорозі не схотів іти далі, за те батько прогнав його з дому. Син знайшов в лісі хатину, в якій жило двадцять розбійників. Там жила і їх кухарка. Звідти взяв гроши, за які кравець сшив йому плаття. В цьому платті потрапив у місто, в якому жила королівська донька. Вона і обрала собі його за чоловіка. Одергавши військо, переодягнений священиком подався до розбійників по гроши. Розбійники військо отруїли, а циган утік до своїх батьків. Принцеса переодягненим священиком подалася шукати військо й свого чоловіка. Розбійників отруїла, їх кухарку належно покарала, а сама з оживленням військом повернулася додому. Згодом знайшла і свого чоловіка. Разом з ним та його батьками прийшла додому. Побудували собі хату і там жили щасливо.

23. ЯК БРАТ БРАТА ВРЯТУВАВ.

Записано 20 серпня 1967 р. від С. Кресили.

ATH 303; К I, 303; SSR I, 1 В; УНКСС II, 1.

У старих батьків не було дітей. Чоловік ловив рибу, і так жили. Одного разу він зловив рибу, яка просила його відпустити її на волю.

Рибка дала чоловікові шість корінців, із яких чоловік два дав жінці, два — собаці і два — коникові. За це він відпустив рибку. Жінка породила двох хлопчиків. Батько подарував їм по одній шаблі, по одному псові і по одному коневі. Один з братів, як підріс, подався на коні „світ пробувати”. Потрапив до принцеси, яка колисалася в золотій колисці. Згодом попав у ліс, де Гінджибаба відрубала йому і його помічникам голови. З ножа, якого він увіткнув у гряду, потекла кров, і брат вирішив піти шукати його. Від принцеси він відомив, де його брат. Переміг Гінджибабу і брата визволив. Принцеса хитростю він відомив, котрий її чоловік, і він залишився біля неї.

24. ЯК БРАТИ ШУКАЛИ ЖІНОК.

Записано 20 серпня 1967 р. від С. Кресили.

ATH —, 367⁺; SSR II, 24 A; УНКСС III, 5 (мотив шукання жінок).

Дванадцять братів пішли шукати жінок. Пішов з ними і наймолодший брат. Цих дванадцять дівчат брати знайшли в Гінджибаби, яка, замість юнаків, покидала в піч своїх доньок. Брати втекли від помети. На певному роздоріжжі увіткнули ножі в дерево і кожний подався своєю дорогою. Наймолодший з них пішов середньою дорогою. У великому лісі визволив гарну дівчину і повів їх з собою. Злорадний найстарший брат вбив його, а дівчину повів додому. Наймолодшого брата і його коня оживив вуж. Він прийшов додому, викрив найстаршого брата і, нарешті, з жінкою подався в світ.

25. ЦИГАН И КОРОЛЬ.

Записано 20 серпня 1967 р. від С. Кресили.

ATH —, 961⁺.

Король прийшов до цигана-коваля підкувати коня. Циган коня підкував, а король украв від нього поросся. Циган як майстер добрався до короля. Разом пішли в ліс по дерево на дошки. Там циган короля побив і пішов додому. Король занедужав. Циган прийшов до короля як лікар. Знову побив його, гроші забрав і повернувся додому.

26. ЯК МАТИ ВАРИЛА ЧИР.

Записано 20 серпня 1967 р. від С. Кресили.

ATH —, 2026⁺.

В жінки було багато дітей. Вона взяла гроші і пішла до крамниці купити рису. Повернулася додому, наварила супу. Суп винесла надвір. Прийшов собака і суп з'їв. Знову пішла купити рису, наварила супу...

27. БІДНИЙ ДЗВІННИК І ЙОГО СИНИ.

Записано 3 вересня 1967 р. в с. Смулник Гуменського округу від І. Гамара-Попика, 58 років.

ATH 990; К I, 990; SSR IV, 104 A b; ЕЗ IX, 4.

Дзвонар подався до попа за порадою, що йому робити із своїми синами. Піп порадив дзвонареві, щоб послав їх учитися ремесла. Брать поступили на службу. Один пішов до коваля, другий — до шевця, а третій — до розбійників, які всіляко випробовували його. Через якийсь час сини повернулися додому. Піп здивувався, коли довідався, що третій син вчився розбіщацтву. Піп випробовує розбійника. Розбійник переодягається і хитростю викрав від попа коня і сало. Згодом розбійники окрали сина, а він їх.

28. ПРИГОДИ ВОЯКА, ЩО ВЕРТАВСЯ ДОДОМУ.

Записано 3 вересня 1967 р. від І. Гамара-Попика.

ATH 330 B; К I, 330 B; SSR III, 65 b; Л. М., МААЕ 6, 143 2 (мотив обдарування жебрака і одержання чарівної палиці).

Вояк вислужив військо і вертався додому. По дорозі зустрів жебрака і обдарував його. Той дав воякові палицю, яка сама била. Вояк заночував у корчмаря. Там відібрав від небіжчика, що посмертно ходив стерегти залишені речі, чарівну шапку, рукавиці і піджак. Одержавши ці речі, вояк грабує крамниці, корчми багатих продавців у великому місті. Про це довідався король. Переодягнувшись, він знайшов вояка і переконався, що той залишився йому вірним. Нарешті вояк стас на службу до короля.

29. ПАСТУХ І ПРИНЦЕСА.

Записано 3 вересня 1967 р. від І. Гамара-Попика.

ATH 850; К I, 850; SSR II, 17 B 1, 2 (мотив показування принце-сою тіла по пояс).

Принцеса під час прогулінки натрапила на пастуха. Їй сподобалося ягня, яке мало золоту вовну. Хотіла купити його від пастуха. Пастух обіцяв віддати принцесі ягня, якщо вона покаже, що має на колінах. Принцеса показала пастухові коліна, а сама взяла ягня і вернулася додому. Король оголосив, що віддасть доньку тому, хто відгадає, що в неї на колінах. Ніхто не міг відгадати. Тоді до короля подався пастух. Разом з ним пішли і два пани. Дану загадку відгадали всі троє, однак принцеса поцілувала тільки Івана. Панів покарано, а Іван став королівським зятем.

30. КАЗКА ПРО КОРОЛЯ МАТЯША.

Записано 3 вересня 1967 р. в с. Смулник від І. Гамара-Попика.

ATH —, 991⁺; SSR V, 152 8 b; E3 IV, 1 (мотив обирання короля — кому королівська корона впаде на голову, той буде королем).

Казкар оповідає про те, як у їх селі люди робили на панщині. Населення з великою радістю прийняло скасування панщини. — Батько з сином орали. Вмер король. Пани готовалися обирати нового короля. Вирішили так: на чию голову впаде корона, той буде королем. Туди йде і син хлібороба. Корона тричі упала на голову сільського хлопця і його було обрано королем. Наступного разу король прийшов до одного пана і покарав його за те, що погано поводився з бідними. Король повернувся додому і наказав скасувати панщину. Проти цього обурилося панство, і король утік до австрійського цісаря.

31. СЕРЕНЧА І НЕСЕРЕНЧА.

Записано 3 вересня 1967 р. від І. Гамара-Попика.

ATH 735; К I, 735; УНКСС II, 48.

Бідняка переслідувала недоля. Одного разу він вийшов на поле і побачив там гуску. Ця гуска була Долею багатого брата. Вона порадила біднякові податися шукати свою Долю. Бідняк за порадою гуски мав стати там, де бичата зупиняться з возом. Бідняк вирушив з дому, але вернувся назад. Взяв з печі „коршув”, до якого влізла його Несеренча. Цю Несеренчу він лишив у мочилі. Бичата зупинилися близько міста. Бідняк найнявся на роботу до пана і через якийсь час побудував собі хату. Багатий брат довідався про це і приїхав до брата в гості. На зворотному шляху багатій увидів „коршув”, відкупорив його, і Несеренча сіла на нього. Вона знищила його господарство.

32. СМЕРТЬ І ЗЛОДІЙ.

Записано 3 вересня 1967 р. від І. Гамара-Попика.

ATH —, 818⁺; К I, 818; SSR IV, 100 C.

Злодій ішов украсти від багатія воли. Біля воріт зустрівся із Смертью. Домовилися так: за той час, як Смерть буде душити багатія, злодій вкраде його волі. Смерть увійшла в хату, і чоловікові чхнулось. Чхнулось йому вдруге і втретє. Як йому втретє чхнулось, злодій побажав йому здоров'я. Смерть вибігла в сіни і стала бити злодія. Газда вийшов з хати і довідався, що злодій врятував його від смерті і що житиме ще п'яtnадцять років. Газда за це дав злодієві воли.

33. МУЗИКАНТИ В ПЕКЛІ.

Записано 3 вересня 1967 р. від І. Гамара-Попика.
ATH—, 1142⁺; SSR IV, 85 Е б.

Циган-музикантів запросили грati в пекло. Там зустрілися з циганкою, яка порадила музикантам їсти тільки те, що вона їм дастъ. Одному з них порадила не брати гроші за те, що грав, а тільки сміття. Парадила також на зворотному шляху не йти через поріг, а перестрибнути його. Музиканти так і зробили, сіли в коляску і прийшли додому. Із сміття зробилися гроші, які поділили між собою.

34. ЯК ЧОЛОВІК ШУКАВ ДУРНИХ ЛЮДЕЙ.

Записано 3 вересня 1967 р. від І. Гамара-Попика.
ATH 1540; К II, 1540; SSR V, 133 D 1, A 1, 2; УНКСС I, 176—178;
Е3 IX, 18; УНКСС II, 66.

Чоловік послав жінку по воду. Жінка пішла по воду, подивилася на вербу і стала плакати, мовляв, якби її дитина пішла по воду, верба упала б на неї і вбила б її. За доночкою вийшла мати, і плакали обі. Чоловік переконався, що вони глупі, і вирішив піти шукати ще таких дурних, як його мати і сестра. Якщо знайде їх, повернеться додому. Зустрівся з жінкою графа, який твердив, що він з того світу. Жінка повірила чоловікові і дала йому сто золотих, щоб передав їх її синові на тому світі. Граф довідався про почин жінки і вирушив на коні навздогін чоловікові. Чоловік обманом дістав графового коня і прийшов додому.

35. ЯК БІДНЯК ШУКАВ ДОЛЮ.

Записано 3 вересня 1967 р. від І. Гамара-Попика.
ATH 460 В.

Біднякові погано поводилося в житті, і він пішов до ворожилі за порадою, як йому бути. Ворохилья порадила біднякові, де б міг знайти свою долю, і він вирішив знайти її. Подорожуючи, він поступово ночував у хлібороба, який ніяк не міг прокормити свою сім'ю, та в газди, в якого худоба завжди була худою. Через воду перенесла його риба, яка не могла вигодувати малят. Бідняк усім обіцяв спитати в долі, чому їм водиться так, а не інакше. Прийшов туди, де проживала його доля, і довідався, що він вибереться із біди, однак мусить взяти до себе доночку свого брата і все майно віддати їй. Ідуши додому, порадив усім, хто допоміг йому. Рибі порадив, що мусить когось втопити, потім буде годувати своїх малят. Газдові порадив, що мусить гостям приготувати гостину з товстих тварин, а хліборобові порадив, що мусить

готувати багато страви і батьків покликати до столу. Сам прийшов додому, попросив від брата доночку, якій передав усе своє майно.

36. КОРОЛЬ ОСКА, ЙОГО СИН І СВІТСЬКА КРАСА.

Записано 16 квітня 1963 р. в с. Пчолине Гуменського округу від В. Терека, 75 років.

ATH —, 411⁺; SSR III, 32.

Король Оска тричі посылав свого сина по Світську Красу. Принц завжди приводив її додому, але вона зажди втікла від нього. Вдаривши його по обличчі, він став то обцвілим деревом, то квітами, то пшеницею. Завжди оживив його батько. Виготовивши для сина залізний одяг, король спровадив сина шукати Світську Красу. Подорожуючи, обманом дістав яблуко, чобіт і дзеркальце. Далі зустрічається зі Світською Красою. Вона тричі врятувала його від злих духів. Потім потрапив до країни мохового короля. Принц ходив на полювання, де виходив назустріч звірам. Гінджибаба викрала Світську Красу і привела її до мохового короля. Принцеві відрубала голову. Звірі оживили принца. Він за допомогою дзеркальца знайшов Світську Красу, визволив її і повернувся додому.

37. ПРОРОК РАК.

Записано 16 квітня 1963 р. від В. Терека.

ATH 1641; K II, 1641; SSR IV, 124 B 1.

Чоловік — на ім'я Рак — повів продати корову і жінці, замість спідниці, купив гуску. Далі відгадав, де загубилися воли, в кого відшукати втрачений перстень, який у церкві загубила певна пані. Пророк Рак відгадав і те, що с на четвертій тарілці. За це дістав гроші і повернувся додому.

38. ЦІКАВА ЖІНКА.

Записано 16 квітня 1963 р. від В. Терека.

ATH 670; K I, 670; SSR IV, 102 F; E3 IV, 17, 18.

Пастух визволив гадюку і в нагороду за це навчився розуміти мову тварин. Завдяки цьому пастух віднайшов гроші, які допомогли йому стати господарем. Відвідавши своїх пастухів, погостив іх. Як прийшли вовки, зробили змову з собаками, що порозривають вівці. Старий собака залишився вірним хазяїну. Пан все течув. Повертаючись додому, чоловік сів на коня, а жінка на кобилу. По дорозі хазяїн учув розмову коня з кобилою і усміхнувся. Жінка надокучувала чоловікові:

постійно випитувала, чому сміявся. Чоловік ліг у труну. Старий собака стояв коло нього, а півень співав. Чоловік розумів їхню розмову. Він встав і покарав жінку.

39. ПРИГОДИ ДВОХ ТОВАРИШІВ.

Записано 16 квітня 1963 р. від В. Терека.

SSR IV, 106 1.

Янко і Дюрі пішли на службу до Гінджибаби. Там пасли корову і кидали навоз. Після двох років служби викрали в баби гроші за які купили собі коня. Потім заночували в церкві, куди зайшли і розбійники. Розбійники злякались Янка; злякались і Дюрія, який встав із труни. Розбійники втекли, а Янко і Дюрі поділились грішми. Накінець лягли спати, втратили коня і подались шукати його.

40. ЯК ІВАН ВІЗ ПАНІВ.

Записано 16 квітня 1963 р. від В. Терека.

ATH 1289; K II, 1289; SSR V, 137 C 2.

Іван віз панів у Польщу. По дорозі започували в полі. Пани боялися спати съраю. Іван всім їм дав голови між спиці колеса. Потім посыпав їх мурашками, бив їх, тому що порушили домовленість. На просьбу панів Іван відклав гроші і викрав їх. Наступної ночі почували на дереві. Іван повідрубував гілки, пани не могли зійти з дерева. Спіймали один одного за ноги, упали і вбились.

41. ПЕС І ВОВК.

Записано 16 квітня 1963 р. від В. Терека.

ATH 101 + 102 + 104; K I, 101 + 102 + 104; SSR V, 146 A a/1; E3 IV, 2.

Газда прогнав пса з дому. Пес зустрівся з Вовком, який взяв його на службу. Вовк забезпечував тварини, а Пес шив чоботи. Вовк подався поміж людей, які його побили. Вовк за це думав відімститись Псові: оголосив йому війну, яку виграв Пес з домашніми тваринами. Пес гадав знищити Вовка, але Вовк обіцяв йому допомагати. Удвох відійшли до газди на поле, де Вовк хотів узяти дитину. Пес відігнав Вовка і придбав за це приязнь газди.

42. ПІП-ЗАЛИЦЯЛЬНИК.

Записано 16 квітня 1963 р. в с. Пчолине Гуменського округу від І. Станка, 62 роки.

Іван дізнається, що за його жінкою ходить піп. Спіймав його в своїй хаті і в бочці повіз на ярмарок. По дорозі зустрівся з графом, який хотів бачити живого диявола. Граф заплатив Іванові, і він випустив попа з бочки.

43. ДОБРА ПОРАДА.

Записано 16 квітня 1963 р. від І. Станка.

Жінка не була задоволена поведінкою свого чоловіка і пішла за порадою до вівчаря, що робити з ним. Вічвар порадив їй вдоїти молока від левиці. Жінка виконала цю умову і повернулася до вівчаря. Той сказав їй: „Та такого лю того звіря съте годни обыйти, а вы свого чоловіка не годни обыйти?”

44. КАЛАЧІ.

Записано 16 квітня 1963 р. від І. Станка.

І. В., ЗНТШ, т. XLIV, с. 158—159.

Іван, повертаючись з міста, з'їв два калачі. Пан випитував його, де два калачі, але він прикидався дурним. Іван призвався тільки тоді, як пан сказав, що два калачі були його.

45. БІДНИЙ ЧОЛОВІК І ВІТЕР.

Записано 20 січня 1963 р. в с. Пчолине Гуменського округу від І. Латти, біля 70 років.

ATH 563; K I, 563; SSR III, 65 A b)2; E3 IV, 16; I. В., ЗНТШ, т. XLIV, с. 152—155.

Бідняк поніс до млина змолоти трохи пшениці. По дорозі додому вітер йому розвіяв муку. Бідняк пішов до вітру і вимагав від нього нагороду. Вітер дав чоловікові мішок, млинок і палицю. Ці речі відібрав від нього корчмар. Бідняк виміг собі їх палицею, яка сама била.

46. З БОБУ СТРУК.

Записано 12 лютого 1963 р. в с. Осадне Гуменського округу від А. Кимака, 83 роки.

ATH 700; K I, 700; SSR I, A b/1b.

Батькам народився син завбільшки бобу. Батько пішов з ним у ліс по дрова. Там його продав купцям. Купці сіли відпочити, а „З бобу струк” утік від них. Пізніше опинився корові в шлунку. Як прийшов

додому, поступив у школу. „З бобу струк” хотів подивитися, як вариться каша. Каша вчинила „пф” і він вилетів на стріху. Батько зняв його із стріхи і він далі відвідував школу.

47. БІДНИЙ КОВАЛЬ І ЙОГО ДОНЬКА.

Записано 12 лютого 1963 р. в с. Осадне Гуменського округу від селянки, ім'я якої нам не вдалось встановити.

ATH 710; K I, 710; SSR III, 44 A b/1; E3 IX, 30.

Коваль не міг прокормити своїх дітей, взяв мотузок і пішов у ліс повіситися. Чорна жінка тричі просила його не робити цього. Нарешті дала йому гроші, а він їй пообіцяв те, про що не знат, що вдома мав. Після семи років жінка забрала дівчину з собою і дала їй роботу доглядати дев'яносто дев'ять кімнат, а до сotoї заборонила їй дивитися. Дівчина так і робила. Але не витримала: подивилася і до сotoї кімнати. Ті, кого бачила, заборонили їй признатися в цьому. Дівчину за це жінка кинула в колодязь. Дівчина опинилася на луці, де знайшов її король. Стала його жінкою. Як породила дітей, жінка приходила і, замість них, підставила їй інші істоти. Король вирішив спалити жінку. У вирішальний момент з'явилася жінка, визволила її і всіх із сotoї кімнати.

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ КАЗКАРІВ

Перший том „Українських народних казок Східної Словаччини” дозволив читачеві познайомитися з такими нашими казкарями, як М. Пустай, М. Легоцький, П. Віра, М. Пачепа, П. Бобульський, О. Ладижинський та ін. Неважко було спостерегти, що найвиразнішим є життя і репертуар М. Пустая, якого виявив В. Гнатюк 1896 р. в с. Збой на Синіщині. В. Гнатюк перший високо оцінив талант М. Пустая, позитивно висловлювався про його імпровізаторські здібності. Порушивши збирацьку практику тогочасних фольклористів, В. Гнатюк, крім репертуару казкаря, цікавився і середовищем, в якому він жив та в якому побутували його казки. Крім того, вченій цікавився і особою казкаря, на яку до того часу майже не звертали увагу. У вступі до третього тому „Етнографічного збірника” він опублікував розповідь М. Пустая про своє життя. Нині, досліджуючи народну епіку українців Пряшівщини, вчені спираються і на оповідь М. Пустая про важкі соціальні умови, до яких прирік його тодішній суспільний лад. На жаль, у нас немає подібних відомостей відносно останніх казкарів, виявлених В. Гнатюком. В декотрих випадках доводиться відшукувати дані про життя оповідача в його репертуарі (М. Легоцький), стверджуючи його імпровізаторські здібності, але й довідуючись про нього самого як носія певної народної традиції. Але такі відомості дуже неповні і на підставі них важко створити собі хоч би приблизну уяву про життя того чи того казкаря. Оця прогалина характерна для збирацької практики майже всіх дослідників нашої народної прози. Питання характеристики середовища та життя казкарів випало з поля зору і І. Панькевича, Ю. Геровського та ін. Принципи сучасної фольклористики вимагають від кожного дослідника вивчити не тільки фольклорний факт сам по собі, але й його творця, носія та інтерпретатора, а також середовища, в якому він побутує. Деякі результати роботи в цьому напрямі нам уже відомі. Сьогодні треба наші зусилля на цьому полі посилити й поглибити. При цьому ніяк не можемо обійтись без повторного дослідження на місцях. Таке повторне дослідження в межах Пряшівщини досі проводилося тільки частково (на Синіщині). Його необхідно поширити і на інші області (Меджиславірщину, Свидниччину, Бардіївщину та Стролюбовнянщину), в яких у минулому дослідники (А. Митрак, В. Гнатюк, І. Верхратський, С. Цамбель, Л. Малиновський, Ю. Геровський, І. Панькевич) записували народну прозу. Таким чином вияснимо багато питань, потрібних для цілковитого висвітлення казкової традиції на Пряшівщині.

В даному томі попробуємо подати характеристику кількох казкарів Синиціни (В. Мицака, В. Мицака, молодшого, В. Терека, І. Станка, С. Кресиць, С. Кочана, Г. Ябур, І. Гамара-Попика) та їхнього творчого середовища.

В. МИЦАК народився 1 січня 1901 р. в с. Улич-Криве на Синиціні. (Читач знає, що в сусідньому с. Збоя жив казкар М. Пустай). Сирітство зістало в його пам'яті як лихі роки життя. Він виростав без батька. В дитинстві він був не раз без куска хліба. З'їв лише те, що дістав від багатого газди або попа, в яких служив п'яtnадцять років. Хлопцем він пас череду, а пізніше доглядав коней, працював з ними. „А пото, що ми платили, — говорить він, — то дуже слаба плача була: дві-три коруни на рук выходило”. І за це хлопець служив! Що було робити, коли ніде і нічого свого не знаходилося. „А пак-им служив у єдного газди за два роки, — продовжує В. Мицак. — За єден рук ми дав єдину вувцу, а за другий теж єдину вувцу”. Роки минали, а умови не кращали. В. Мицак змінив тільки пана, а життя залишилось таким, як і раніше було. Із Збоя В. Мицака повела дорога до зятя збійського попа, який жив у Ревицях біля Собранців. У цього попа він пробув пів року, а потім повернувся до Збоя, де дослуговував свій п'яtnадцятий рік. Але з роками В. Мицак все більше і більше став розуміти своє становище і нарешті вирішив лишити попа. Він подався шукати щасливої долі. Нічого легкого його не чекало, однак роботу знайшов на побудові вузькоколійки, яка вела через Улич-Криве до Бескидів. Тут В. Мицак почував себе вільніше, хоч біда і злідні не лишали його.

Повернувшись з військової служби, В. Мицак оженився. Він пристав у с. Березовець, де живе й нині. Тут і став дрібним хліборобом.

Приїхавши вдруге в Березовець, нам довелось записувати казки на артильному дворі. Це були досить важкі умови для записування казок, однак сільська стихія нам не такдалека, і через кілька хвилин ми зовсім призвичаїлись. Праця з казкарем В. Мицаком розгорталась успішно. Він то розказував казки, то говорив про них. Лежачи в ужгородській лікарні, В. Мицак прислухався до розповідей закарпатських казкарів. Як бачимо, східнослов'янські українці дуже часто стикалися із закарпатськими носіями та інтерпретаторами народної поетичної творчості, зокрема народної казки. Закарпатська казкарська школа (якщо можна так сказати) позитивно впливала на місцеву казкову народну традицію. Відголоски цього впливу по краплині знаходимо є й нині. Прикладом тут може послужити репертуар Ю. Шамулки, М. Прибеша, І. Мельника та В. Мицака, казкарів, які стикалися з народними митцями Закарпаття.

В. Мицак однаково вміло розказує і фантастично-пригодницькі,

і соціально-побутові казки. Правда, фантастично-пригодницька казка втратила в нього традиційний зачин. Його казки здебільшого починаються експозицією, в якій знаходимо характеристику героя, а подекуди й обставин, в яких він опинився. Кінцівки у його казках наявні, однак подаються у спрощеному вигляді. Ось одна з них: „... і я був на туті свадьбі. А як са свадьба розышла, я аж ту втік”. І цей факт нас переконує, що фантастично-пригодницька казка в наш час втрачає свої колишні позиції. Тут видимо стираються граници між фантастично-пригодницькою і соціально-побутовою казками. Фантастично-пригодницька казка, спрощуючи свою форму, наближується до соціально-побутової казки, яка в свою чергу не замикається перед впливами нашого сучасного. В текстах окремих казок знаходимо цілий ряд даних про економічні зміни, які настали в нашій країні в останні десятиріччя.

В. Мицак більше уваги приділяє соціально-побутовим казкам. Казка „Бідняк і його доля” займає центральне місце в його репертуарі. Антропоморфні образи Серенчі і Несеренчі, які випукло показані в ній, є художнім зображенням соціального зла. Ця казка цікава вже своїм широким міжнародним поширенням. На Пряшівщині досі було записано кілька варіантів цієї казки. Тільки із самої Синщини знаємо три варіанти цього сюжету: записаний від А. Кимака (Осадне), від Ю. Габушти (Дара), від В. Мицака (Березовець).

Оповідацька манера казкаря також цікава. В. Мицак, як ми переконалися, оповідає живо, часто підвищує, понижує голос. Таким чином його оповідь стає цікавою, не нудною. Розповідаючи, В. Мицак сидить, час від часу жестикулює. Міміка в нього природна, невимушена. Він намагається бути в постійному контакті з аудиторією. Не виносить втручань.

Аудиторія В. Мицака була нечисленна. Складалась із кількох мужчин і жінок, які в той час працювали на артільному дворі. Побачивши вперше магнітофон, декотрі не без здивування запримітили: „Же то хтось такого фраса вигдумав. То мусить быти голова!” Оповідю свого земляка слухачі захоплювались.

В кожному селі плекання фольклору не є справою однієї людини. Фольклор передавався і передається „з уст в уста” всім колективом. Тому там, де можна знайти одного казкаря, слід шукати другого, третього... Явним прикладом цього може послужити с. Руське, де зараз оповідає казки хоч би десять чоловік. Радісно запримітити, що там можна зустрітись і з молодими талантами. Це дає підставу вірити, що при сприятливих умовах казка як оповідацький жанр житиме і далі в наших селах. Всюди, де проводилося дослідження,

казки оповідала більше, як одна людина. Так воно і в Березовці. Крім В. Мицака, жсанр народної казки плекають В. Мицак (син нашого казкаря), І. Дзьоба та І. Кич. Найсвіжіші поїздки з цією метою на Свидницчину тільки підтверджують сказане. У с. Довгуня порадував нас своїм талантом казкар І. Мотика, добре виявив себе і М. Орловський. Треба передбачати, що кількість сьогодні відомих казкарів збільшилась, коли наші дослідження поширяться на всю українську етнічну територію Східної Словаччини. При цій нагоді треба сказати, що кожне фольклорне явище має певну цінність. Ідейно і художньо зрілі твори заслуговують публікацію, а твори, записані з уст менш талановитих казкарів, можуть стати в пригоді при детальнішому казковому дослідження тих чи інших питань. До перших відносимо і казки В. Мицака („Юрко і Златовласка” та „Про трьох братів-гайворонів”). Як і казка про Серенчу і Несеренчу, так і оці два тексти В. Мицака, молодшого, мають широке міжнародне поширення. Що стосується наших варіантів казки „Про трьох братів гайворонів”, більш повним нам здається текст, записаний від В. Мицака. Варіант М. Піроша подекуди спрощений, не розгалужений до такої широти, як у В. Мицака. Цим потерпіла перш за все так звана казкова обрядність. На нашу думку, це сталося під впливом того, що М. Пірош, культивуючи соціально-побутову казку, не встигла належно освоїти художні засоби фантастично-пригодницької казки, або під впливом побутування соціально-побутової казки художні засоби фантастично-пригодницької казки зредукувала на мінімум.

Говорячи про репертуар В. Мицака, молодшого, вважаємо доцільним висловити кілька думок і про нього самого. Народився він 26 жовтня 1928 р. в с. Березовець на Сининчині. Початкову школу скінчив у рідному селі, де живе дотепер. Змалку прислухувався до батькових оповідей. Казки, як сам згадує, заманювали його у світ незнаний, вимріяний, але одночасно можливий, реальний. Тоді він не сподівався, що й сам оповідатиме казки. А нині саме від нього ми записали найпоширеніший варіант відомої казки про синів, які, порушивши заборону, були прогляті матір'ю, поки їх не визволила сестра.

У казках В. Мицака, як і в переважної більшості казкарів середніх років, відбувається словацький вплив, зокрема мовний. Подібного мовного впливу визнають і казки тих оповідачів, які вийжджають на роботу в Чехію. В місцевих українських народних казках засвідчуємо низку словакізмів та чехізмів. Іхнє вживання казкарями молодшого та середнього віку пояснюється тим, що вони, живучи, в словацькому та чеському середовищі, досить часто спілкуються на тих мовах. Штучна боротьба з таким явищем не сприяла б нашим казкам, а навпаки,

пошкодила б їм. Не втручаючись у лексику казок, хочемо зберегти стан українських говірок Східної Словаччини на даному етапі їх розвитку.

Характерною постаттю між казкарями походженого віку є В. ТЕРЕК. Репертуар пчолинського казкаря обіймає шість текстів. Казки ці неоднорідні. Як один з небагатьох, В. Терек плекав три види народної казки: фантастично-пригодницьку, соціально-побутову і казки про тварин. В. Терек народився 2 грудня 1898 р. в с. Пчолине Гуменського округу. Його батько був дрібним хліборобом. Як ми довідалися від В. Терека, оповідацька традиція в часі його дитинства в іх селі була дуже інтенсивною. Він сам любив слухати „приповідки” (так тут називають казки). Більшість свого репертуару (а ми не використали все, що знав казкар) він пам'ятав від юних років. В. Терек любив поговорити. В його ласкавих очах іскрилась скромність, поважність, людяність... Любив піти до сусідів „на до вечери” обмінятись думками. Нестерпні соціальні умови примусили В. Терека нашвидко оженитись, лишити жінку вдома і помандрувати в Америку, де пробув дев'ять років. Повернувшись додому, В. Терек приніс із собою якийсь „талярик” і став газдувати. Але в газдуванні цьому, як сам пригадував, не було ладу. Життя на селі, зруйнованому першою світовою війною, було нелегке. Треба було і далі боротись за кусок хліба. Не дивлячись на важкий життєвий шлях, В. Терек дожив високого віку. Вмер у листопаді 1964 р.

Казкар I. СТАНКО народився 26 грудня 1901 р. в с. Пчолине Гуменського округу в сім'ї хлібороба. Хлібором став і I. Станко. І нині, на схилі свого життя, він працює в єдиній сільськогосподарській артілі. Чесність, трудолюбивість, веселість — ось риси його характеру. Останнім часом I. Станко хворіє на серце. Безжалісна хвороба приковує казкаря до ліжка. В стосунках з чужими I. Станко стриманий. Довідалися ми про нього від дідуся Шкуманича. В колі своєї родини та в присутності I. Латти I. Станко не дуже наважувався оповідати свої казки та анекdotи. Мабуть, із скромності запримітив: „Та я лем такы курты знаю, та я лем про попів та про циган знаю”. „Куртими” в репертуарі I. Станка вважаємо анекdotи та соціально-побутові казки. Нам не пощастило записати весь репертуар I. Станка. Судячи по записаному матеріалі, можна припустити, що залишок репертуару I. Станка становлять анекdotи та соціально-побутові казки.

Від часу, коли в Збої записував народні казки та легенди В. Гнатюк, пройшло майже три чверті століття. Казкова традиція там не лише не зникла, але нині становить складову частину духовного життя селян. Зараз у Збої народні казки оповідають Ю. ХОМА, С. КОЧАН та ін. Від Ю. Хоми (народився 12 березня 1893 р.) ми записали фанта-

стично-пригодницькі, соціально-побутові казки, анекдоти та перекази з життя. Правда, на сімдесят четвертому році життя Ю. Хома показався не як казкар з широкою імпровізаторською палітрою, а як людина, оповідацька майстерність якого значно послаблена і яка ледве досягає середнього рівня. Тому із цілого ряду текстів, поданих Ю. Хомою, до цього збірника залучено тільки найкращі.

Вищого жудожнього рівня досягають казки С. Кочана. З його репертуару в даний збірник увійшли три тексти. Репертуар С. Кочана, Ю. Хоми та інших збойських казкарів дає можливість знайти ланки взаємозв'язку між сучасною казковою традицією та тією традицією, представником якої був М. Пустай. Повторне дослідження народної казки в даній місцевості принесло і деякі дані про самого М. Пустая. В. Мицак як слуга збойського попа Фірцака знав М. Пустая. С. Кочан (народився 3 лютого 1898 р. в с. Збой) пригадує, що кілька казкових сюжетів засвоїв у військовому середовищі, але більшу частину казок навчився від М. Пустая. „Вун быв, — говорить С. Кочан про М. Пустая, — старый человік, повідже, 98 року мав, та вун уже пережив шось, та вун ай знат проповідок. А я купив од Пустая його маєток. А я го тримав до його смерті, бо вун мав довжиной право на тато. Пустай умер на моїх руках”.

Спогали С. Кочана та В. Мицака подекуди поширюють дані про особу М. Пустая, однак не можна їх вважати остаточними. Нові дослідження народної казки на Синіщині, напевно, принесуть і нові дані про М. Пустая. Зарах можна констатувати, що С. Кочан є прямим продовжувачем збойської казкової традиції кінця XIX і початку ХХ століття. Правда, щодо оповідацької майстерності, витонченості казкового стилю, як і багатства сюжетів, С. Кочан не досягає рівня свого вчителя. Цей факт можна пояснювати загальним послабленням інтенсивності побутування народних казок в сучасному.

Г. ЯБУР із с. Стасчин на Синіщині відома як талановита народна співачка. Ще в 1928 р. від неї записувала пісні Н. Мельникова-Папушкова. А тридцятьрічною вона їздила в Прагу (1929 р.), де І. Панькевич записав від неї місцеві народні пісні і опублікував в додатку до своєї праці „Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей” (Прага, 1938). Багатий пісенний матеріал від Г. Ябур записала Є. Врабцова. На жаль, в досі виданих збірниках східнослов'янських українських пісень не знаходимо ні одну пісню із репертуару Г. Ябур. В антології усної народної поетичної творчості Східної Словаччини „З глибини віків” (Пряшів, 1967) М. Мушинка залучив три пісенні тексти Г. Ябур („Выжень качы на млачкы”, „Співаночки мої”, „Буде са муй фраїр тых м'ясницъ женити”).

Але Г. Ябур виступає не тільки як співачка. Вона оповідає і народні казки. Казка „Пан Дебрянський”, яку вона розказала нам,—не одинока казка з її колишнього репертуару. На жаль, в похилому віці оповідачка багато чого забула.

Народилася вона 18 грудня 1898 року в с. Стасчин Гуменського округу. Г. Ябур пройшла важкий життєвий шлях. Про це довідуюмось з її розповіді: „Было нас вусім дітей, а шість умерло. Я ходила до школи ші за Раковська. Вучила-м са по-мадьярськы і по-руськы. Дос было біда, бо не було що ані вбутти, ні вболочиса не було так добре до чого. Выходила-м тогу школу, потому пришла вояна перша світова. А по вояні мали зъме коні, та ѹ зъма куньми-м робила. Брат ші був на вояні. Пак пришов і брат. Но і я коло брата фурт жыву. Як-им могла, так-им робила, та ѹ жывла. Ходила-м на поле, співала-м. Зато пісні знати, бо співав у мене і отець добре, і мама в мене добре співала. Я любила пісні, бо ходила-м на поле з куньми, і коровы-м гонила, і грабати-м ходила, та-м співала. А любила-м фурт співати. Днеська вже маву шісдесят дев'ять року, а і так фурт ші дашо буду робити, а фурт ші буду співати потихи. Буду співати, бо люблю співання. Но і так жыву, жыву свуї час і не знати, як ми далі пуйде”.

Г. Ябур час від часу виступає по радіо. В одній із передач Чехословацького радіо Г. Ябур, крім іншого, проспівала пісню „Співаночки мої” і нарешті зауважила: „Хто мене чує, няй перебачить мої співанки, потому що я вже не годна так співати, як я співала. Я поки була молода, то-м прекрасно заспівала. І люди кажуть в нашум селі. Но всьо-таки теперъка вже шісдесят дев'ять літ, і я вже співати не годна. Але любляться ми пісні наше, і хотіла бы-м ші заспівати. Слухаву, кедъ дахто співає так шумно, і я стану, і поплачу собі. Бо співання дуже добре. Кедъ чоловік співати, вийде на поле, хоть йому смутно, сумно, а всьо-таки співанками так, як бы ся дакому поскаржисв, що вже йому ліпше стане, веселіше із співанками. Кедъ чоловік заспівати собі, то так, як кедъ бы ся выплакав”.

Крім Г. Ябур, в Стасчині народні казки оповідає й С. КРЕСИЛА. Від нього ми записали шість народних казок, із яких чотири фантастично-пригодницькі, одна — соціально-побутова і одна — кумулятивна. Вже тих шість текстів дає підставу оцінити С. Кресилу як одного з найкращих місцевих казкарів. Як і інші казкарі, так і він значну кількість казкових сюжетів призабув. Декотрі сюжети вже й не пригадує. Однак за його свідченням, як і за свідченням його постійних слухачів, він раніше знати понад тридцять казкових сюжетів. Деякі з них ще треба буде записати, наприклад, казку „Три помаранчі”, яку залучено і до каталогу Аарне-Томпсона (408). Крім цієї казки, С. Кресила

зможе оповісти ще п'ять-шість казок, що становитиме майже половину його колишнього репертуару. В сучасних умовах це не часте явище. Не часте тому, бо С. Кресила представився як казкар — „класик”. В його репертуарі переважають фантастично-пригодницькі казки. Ці казки стащинський казкар пам'ятає від дитячих та юнацьких років. Казкова обрядність у нього збережена майже повністю. Характерною рисою казок С. Кресили є надзвичайно розвинений діалог. Короткими репліками героїв казкар досягає максимально швидкої течії дії. Інколи він вдається до зайового, невластивого народній казці детального зображення того чи іншого явища. До такої деталізації, на нашу думку, вдаються казкарі, які бездоганно володіють даром слова. Тому народні казки С. Кресили набувають характер народних повістей. З подібним явищем зустрічаємося і в репертуарі М. Пустая. В обох випадках максимально виражена творча індивідуальність казкаря.

Обдарованість С. Кресили як казкаря визнають і шанують його слухачі. Майже нема „лопаток”, на які б не запросили його. Він оповідав, а інколи й нині оповідає казки цілими вечорами. Його аудиторію творять дорослі і молодь. Він пригадує, що в Станиці жив казкар на ім’я Олах, навколо якого щовечора збиралося багато слухачів. Вони настільки захоплювалися оповіддю Олаха, що просиділи біля нього до пізньої ночі.

С. Кресила народився 19 серпня 1911 р. в селі Станиця Гуменського округу. Про те, хто був його батько і мати, як жилося йому в багаточисленній сім’ї, довідуюємося із його розповіді. Він каже: „Но та як я жив? Так: мати мала дванадцять дітей, но та ходила по жебранню. Пушла по жебранню, пришла дому, було дас дванадцять годин. Но поти бандурки наварила, полупила, мы са наїли, кождой єдной по єдну бандурку зъме собі взяли. То дванадцять дітей нас было. Но та й з’їли зъме, та й з тым зъме са забрали та й пушли. Но а до школы як? До школы так: ходив-им, докля-м быв малый. А як-им быв векший, шо-м са ганьбив, бо-м гохий быв, та пушов-им по газдох служыти. Но та ведного газды-м служыив штирі місяці, в другого газды-м служыив п’ять місяцю, шо ми давали старі сорочки, а шо ми дали їсти, та-м з тым жив, та й так. Бо інакше не мож было. Нянько, правда, быв музыкант, знов грата, но але шо? Вун быв пиячисько. Но а мати не могланич зробити, бо то не так, як днеська, шо мої діти са з хлібом обмітують. Але тоды ні. Кедъ нянько заробив даку коруну, та пропив, а матери не хотів дати. Но та так зъме жыли. А моя мати була із Станиці Розтоки. Вна са писала Кресилова Настасія. Моя мати служыла по газдох, а муй нянько пришов, вун быв барз шумный, та й там

пришов, та й са зобрали, та й жили. А вна була руська із Стацинської Розтоки. А жили зъме цілый час у Стацині аж дотепер”.

Ця розповідь стверджує раніше висловлену думку, що народні казки найбільш інтенсивно оповідалися і оповідаються в середовищі, для якого характерна певна соціальна відсталість. Несприятливі соціальні умови були тим чинником, який на Синнщині на протязі віків калічив людей, який породжував різні хвороби, а ці підкошували багаточисленні сім'ї. Соціальна відсталість гальмувала і духовний розвиток цього населення. Найбільш виразним проявом цього гальма була майже суцільна неписьменність. Наскільки поширеною і гнітуючою була оця примара минулого, переконує нас факт, що з неписьменністю на Синнщині зустрічаємося ще й нині. Однак людина з приниженнем, продиктованим йому панівними класами, ніколи не мирилася. Зі своїм становищем не мирився і С. Кресила. В школу майже не ходив, а все-таки вчився. Неписьменний вчився майстерності оповідання казок в неписьменного, паралічем скаліченого Олаха.

В с. Смульник на Синнщині кілька десятиліть тому народні казки оповідали селяни Цоранич та Сивулич. І. ГАМАР-ПОПІК (прізвисько „Попик” дали йому тому, бо його прадід був попом) пам'ятає Цоранича як дев'яносторічного дідуся, який побував в Америці. Дванадцятирічний хлопець слухав розповідь Цоранича про панщину та про її скасування. Саме оцю розповідь І. Гамар-Попик штучно поєднав з історичною казкою про короля Матвія Корвіна. Значну кількість казок свого репертуару І. Гамар-Попик засвоїв саме від Цоранича та Сивулича. Він, як і С. Кресила, ще недавно знати понад тридцять казкових сюжетів. З часом дві третини цих сюжетів він забув і нині пам'ятає та активно оповідає десять казок. Щодо жанру — це неоднорідні твори. І. Гамар-Попик інклінує до соціально-побутової казки. Фантастично-пригодницька казка майже зникла з його репертуару. В сучасності казкар може оповісти тільки окремі епізоди фантастично-пригодницьких казок. Реставрування напівзабутої казки вимагає тривалої консультації з кимось із його аудиторії. Так було реставровано казку „Як бідняк шукав долю”.

І. Гамар-Попик культивує й історичні казки. Одна з них („Казка про короля Матяша”) заличена до цього збірника. Варіанти цієї казки або її окремі мотиви відомі і словацькому народному епосу. І. Полівка в „Súpise slovenských gográvok”, т. V (Турчянський св. Мартін, 1931) під номером 152 наводить „історичні перекази”. Крім іншого, знаходимо там і історичні казки про Матвія Корвіна. Найближчим до варіанту І. Гамара-Попика є редакція П. Немца із Тесар (в записі С. Цамбеля). В обидвох варіантах знаходимо мотив

рубання дерева багатієві та покарання його королем. Мотив обирання короля за допомогою королівської корони (кому впаде на голову) знаходимо в тексті казки, записаної В. Гнатюком в Закарпатті (ЕЗ IV, 1). Кінець варіанту I. Гамара-Попика не відповідає історичній правді. Скасування кріпосного права в Австро-Угорщині казкар намагається приписати Матвієві Корвіну, тоді як до того акту дійшло майже на чотири століття пізніше. Штучна кінцівка даної казки була спричинена її штучним зачином.

I. Гамар-Попик в деочому нагадує довгунського казкаря I. Мотику. Крім культивування народних казок, обидва казкарі як самоуки оволоділи кількома ремеслами. I. Гамар-Попик народився 1909 року в Смульнику Гуменського округу. Він відомий у селі як муляр, коваль, тесляр. Як і I. Мотика, сам собі побудував хату. Виростав сиротою. В школу не ходив. Старший брат з дитячих років залучав його до сільськогосподарських робіт. В 1937—8 роках побував на заробітках у Бельгії. Там зустрічався із сербами, про яких має найкращі спогади. Від них засвоїв кілька казкових сюжетів. Під час буржуазної Чехословачької республіки I. Гамару-Попику жилося дуже тяжко. Він пригадує: „Робив-им за вусім корун, а вусім корун стояло кіло цукрю. А раз мав-им сто п'яdesят корун, пушов-им до Березного Великого куповати анцуг. Прошуса обходника: „Шо то стоїть?” А вун гварить: „Сімсто п'яdesят корун”. А я мав сто п'яdesят. Та й я са забрав гет. А трьоми обходниці прибігли, зачали мене бити в обході. Гварить: „Куп, куп, куп!” Я вочі вивалив, позираю на ні: „Як купити, коли не маву лем сто п'яdesят?” Пеняженку-м выняв: „Ту сто п'яdesят корун. Можу я купити тото, що стоїть сімсто п'яdesят? Та я з них не зроблю сімсто п'яdesят. Та за що ви ня б'єте? Я вамнич не зробив”. А вни повідавутъ: „Мы первого купця са не вхабляєме. Первый купець мусить од нас купити”. „Но та ту маєте пеняженку і пінязі, а дайте ми анцуг. А другої янич не годен купити, бо видите, же-м вбодраный, мені треба облек”. Но та гварить: „Давай”. Так дав-им їм тых сто п'яdesят корун, а сімсто п'яdesят просили. Дали ми тот облек. Гварю: „А тепер як са дустану дому? Пішо пуйду дому? А то буде коло штиридцять кілометру або й до п'яdesят, ані йзісти що, анінич. Вы од ня вишитки пінязі взяли”. Та й так ші ми десять корун вивергли. Но та така то правда била за старої республіки. А днеська ші дахто са знає нагваряти, коли днеська має вишиткої подля ценої, знає, же філер вод нього веце не возьме, лем кулько стоїть. Який то світ днесь, а який то даколи быв.”

Перекази із життя окремих казкарів мають індивідуальний характер. Вони не набули належної художньої витонченості, хоч

об'єднує їх спільна ідея, побудована на соціальному контрасті. Для них характерна непримиренна боротьба бідняка і багатія. Як і в казках, так і тут перемагає добро над злом. Оці перекази подекуди нагадують народні оповідання. Різняться від них своїм локальним побутуванням. Буваючи такими, вони не тільки докреслюють особу казкаря, але в певному розумінні доповнюють його репертуар. Це одна із можливих форм реалізації художнього світосприймання людиною, і їй слід приділити належну увагу.

Михайло Гиряк

СЛОВНИК

авкурат — якраз	вгень — вогонь
аде — тут	вежа — башня
ад'їстенка — акушерка	векший — більший
аля — ну	велітель — командир
анде — там	вельо — багато
асі — здається	веречи — кинути
аспонь — хоч би	вец — річ, справа
ату — тут	венце — більше
балик — пакунок	в'єдно — разом
балшак — зв'язані кички	взати — погнати
бара — прилавок	выбавити — визволити
бара — дуже	выглашка — оголошення
барзі — більш	видкы — звідки
безтак — все ж таки	видтам — звідти
бы — щоб	выйнатися — розумітися в чомусь
быти в другім ставі, в тяжі — бути вагітною	виклад — вітрина
бігарь — палиця	выментовати — визволити
бізоватися — покладатися	выповісти — оголосити
бізовно — напевно	вытырваня — терпіння
біров — староста	візітирувати — оглядати
біровати — могти	віргати — махати
бісаркы — намисто	вкреме — окремо
біт, быт — квартира	владати — могти
боканчі — черевики	власы — волосся
брабовати — пограбувати	водца — ватажок
брана — ворота	волькати — пити
брез — без	вонка — надворі
бручка — кільце	врабець — горобець
буделярьча — гаманець	втікы — в ноги
бурок — палац	вубец — взагалі
бурса — стадо	вурков — узда
буяк — бугай	вшелияк — всіляко
б'яти — обняти	вшіп'я — ощипок
важний — серйозний	вішткай — все
вайцак — жеребець	в'ячати — скиглити
валал — село	
валушен — здібний	
варош — місто	
Ваташина — назва місцевості	
вболочиса — одягнути	
вганути — відгадати	
габа — хвиля	
гавран — гайворон	
гадатися — сперечатися	
гайдук — панський наглядач	
гардо — гарно	
гартань — горло	
гварити — казати	
гев-там — сюди-туди	

гей — так
геле — дивись
гербний — гордий, впертий
гернадля — іглиця
такий, гі з повного розуму — при-
дуркуватий
глапити — спіймати
глашіння — оголошення
глушкити — бити
глядати — шукати
гначка — понос
гнедь — зразу
го — його
годваб — шовк
годный — великий
гойнати — кричати
голосе — рибалки
голодняк — непаситний
гомок — пісок
гонем — зразу
гордув — бочна
горізач — горінці
горнець — горшок
грань — вугілля
грацька — дорога
громадка — купка
груб — могила
гудьба — музики
гумут — шум

гарадичі — східці
гачі — кальсони
гу — до

даїде — десь, кудись
даза — через
дати покі — дати спокій
дати серус — подати собі руки
даяк — якось
двійнята — близнята
дзбати — дбати
дзецько — дитина
дзядок — старий дід, лісовик
дівадло — театр
дітвањ — дитина
дішкурувати — розмовляти
днесъ, днесъка, — сьогодні
днука — внутрі
догоднутиса — домовитися

доїво — удій
дось — досить
досполу — разом
доставити — забезпечити
дотля — доти
дупля — дупло
душший — сильніший
дябал — диявол

екзистувати — існувати
ерзати — іржати

жаболовка — носова хустина
жадни — жодні
жебы съте — щоб ви
женська — жінка
желізник — залізний горшок
жыва вода — цілюща вода
живан — розбійник

‘зав’їмави — цікавий
задиковатиса — сковатися
зажуповати — продовжити військову
службу
заэрак — диво
закы — поки
зармуть — сум
застера — фартух
зась — знову
зато — тому
заць — заєць
збадати — увидіти
збойник — розбійник
збрани — зброя
зведави — цікавий
звередити — заборонити
звлашній — особливий
зволаваці листок — призовний білет
здаватиса — ввіжатися
здігонити — наздогнати
здыбати — натрапити
зеленина — овочі
злігання — роди
злобитиса — сердитися
эмізнути — щенути
знаменати — означати
зо внов — зі мною
зогнати — роздобути
зос — з, зі, із, ізі

ыншак — інакше	лада — сундук
ігнед' — зразу	ладитися — готуватися
ідомі — до мене	лазиво — драбина
ідь — іди	лакомитися — ласитися
істє — напевно	ламага — палиця
істота — впевненість	лахы — плаття
їдіння — страва	лашітися — тулитися
їдло — страва	легкó — можливо
їднати — замовляти	летадло — літак
їмити — зловити	ліворвер — пістолет
їстый — певний	лодь — корабль
канта — посуд	лопотіти — бити
кантарь — узда	лосно — точно
капчати — застібати	лужко — ліжко
капура — ворота	лупити — бити
качмарь — корчмар	мало — ледве
каштель — замок	мала — карта
кебы — коби, коли б	марадик — 18 снопів, покладених
келнер — офіцант	навхрест
кендеріца — кукурудза	мача — кошеня
кертіс — садівник	маштарня — хлів
керть — город	метати — кидати
кіасонка — панночка	мертволя — мертвець
клебан — католицький священик	меръкувати — знати, вважати
клинець — цвях	мыркнути — буркнути
клідний — спокійний	мырчати — мекати
клюснути — зів'яти	місності — приміщення
кнофлин — гудзик	можнась — можливість
Ковча — назва місцевості	моле — дивись
когутик — курок	мравець — мурашка
комедія — цирк	мравениско — мурашник
конарь — гілка	навонка — надворі
контрат — договір	нагодов — випадково
корбач — кнут	надоба — посуд
корназ — кнур	на Дюрія — до Юрія (Юрка)
кост — страва	накуды — як тільки
коцабатиса — котитися	на не — до нього
коч — коляска	наны — там
кочиш — візник	на ні — до них
крачати — йти, крокувати	напудитиса — злякатися
криста-крижом — хрест-навхрест	наспак — навпаки
кряк — кущ	натрипати — надійти
кус — трохи	небо — або
куфрик — чемодан	не годен — не може
кушьок — трохи	не іднатьса — не розходиться

не слобідно — не можна
нечопний — нездібний
нич — нічого
нігде — нікуди, ніде
ніле — дивись
ніте — дивіться
нудза — скрутне становище

обичайно — звичайно
обваз — бінт
облек — костюм, одяг
облодарь — чудак
об'яти — охопити
одвернути — відповісти
одовзати — передати
окрес — округ
ослободити — визволити
остатній — останній, послідній
отвіт — звіт
отравовати — знищувати
ошкливий — негарний

пагльовати — зазирати
пак — потім
палінка — горілка
парада — краса
пастырь — пастух
пашков — пасовисько
перевначовати — вмовляти
перегваряти — перепрошувати
пецкарь — топильник
пецух — той, що спить на печі
піннязі — гроши
планка — яблуня, яблуко
планый — поганій
плано — погано
плаца — платня
подря — частина господарського будинку
позад — за
поїднатися — найнятися
покля — поки
покровец — доріжка, одіяло
польовник — мисливець
помоцвати — посмілити
попуд шар — попід стріху
посторонок — мотузок
потя — пташка
почитати — порахувати

пояти — мати за когось
праві — якраз
прецця — прецінь
прилайковувати — заманювати
пріч — геть
проходзка — прогулянка
проч — чому
пуджати — лякати
пудло — погано
пульга — деталь дверей
путній чоловік — подорожній
пушка — гвинтівка

рад-не-рад — хоч-не-хоч
ракаш — купа дров та ін.
раняйкы — сніданок
ринськы — гроши
рихтувати — готовувати
рычати — ревіти
розгоднутиса — рішитися
роздріляти — розкидати
розвіратиса — роздивлятися
розкрятати — розціпіти
ропзыренутиса — розбігтися
рощестя — роздоріжжя
рянда — ганчірка

сан — невід
самовражда — самогубство
самозрад — вид квітів
самозриме — само собою
свадьба — весілля
сегінь — бідолашний
сем-там — сюди-туди
серенча — доля, щастя
серстъ — шерсть
си — собі
сидить — гаразд, в порядку
сиротинец — будиноч для сиріт
склеп — крамниця
скора — шкіра
скусити — попробувати
слободный — холостий
слюбовати — обіцяти
смеровати — прямувати
сотовати — бідувати
спозоровати — вгледіти
сполучено — разом
сполу — разом

спудза — сажа
 стейні — все одно
 стовати — коштувати, стояти
 столовина — місце в столі
 студник — колодязь, криниця
 стяговатися — переселятися
 сутити — надокучувати

тадъ — ну, таж
 так гі — так ніби
 тамтадый — повз
 танір — тарілка
 татощик — кінь
 ти — тобі
 тыж — також
 тырвати — стривати, чекати
 тычка — палиця
 то знаменать — це означає
 торгнути, торзнути — сіпнути
 третій завуд — втрете
 трест — кара
 трафлятися — траплятися
 тромпаки — картопля
 туй-туй — ось-ось

убцвітый — зацвілий
 укол — завдання
 улога — завдання
 у рік — через рік
 урчиті — напевно
 ухабити — лишити
 уцтити — вшанувати

файта — вид, рід
 фалечный — фальшивий
 фалаток — кусок
 фана — флаг
 фест — сильно, дуже
 фешак — молодець
 фыршлог — сусік
 фігельювати — жартувати
 філер — гелер
 фраїрка — кохана, полюбовниця
 фрас — біс, чорт
 фрыштик — сніданок
 фурт — постійно
 фуявиця — метелиця

хырбет — спина

холем — хоч би
 хосен — користь
 хутнати — коштувати
 хуть — смак

цагац — тягти
 цаністра — тайстріна
 цеста — дорога
 цестовати — подорожувати
 цыле — тут: чекай
 цізіна — чужина
 цімра — кімната
 цо — що
 цукерники — цукерки

чекан — кирка
 челюсті — деталь печі
 чижем — чобіт
 чишник — офіцант

шандарі — жандарми
 шаркань — змій
 шваблики — сірники
 шелятися — плентатися
 шефт — торгівля
 шиковати — посылати
 шыковный — спритний
 ші — ще
 шіфонер — шафа
 шматя — плаття
 шо-не-шо — де-що
 шор — черга
 шпайз — комора
 шпатно — погано
 шпаціровати — ходити, прогулюватися
 шпекуловать — спекулювати
 шпунт — пробка
 штат — країна, держава
 штаційон — вокзал
 штирі — чотири
 штранг — мотузок
 штріковати — плести
 шувный — гарний
 шупати до когось — занепокоювати
 когось

як-им — як я
 ярець — ячмінь

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	5
1. Попеляшник	7
2. Дівчина і чорт	21
3. Дідусь і чорт	25
4. Легенда про Мадея	31
5. Петъо і його кінь	42
6. Три брати і їх сестричка	51
7. Дванадцять місячків і дівчина-сирітка	57
8. Як ділили брати майно	59
9. Бідняк і його доля	64
10. Мельник і його сини	68
11. Юрко і Златовласка	73
12. Про трьох братів-гайворонів	80
13. Як Іван продав зайця, вовка і палицю	86
14. Врятована дівчина	90
15. Мельник і його донька	96
16. Як піп цапом став	101
17. Як Іван оженився з царською донькою	104
18. Як брати орали пелевню	107
19. Як батько навчив синів працювати	108
20. Пан Дебрянський	109
21. Як хлопець визволив три принцеси	113
22. Син цигана-коваля	135
23. Як брат брата врятував	145
24. Як брати шукали жіноч	153
25. Циган і король	159
26. Як мати варила чир	163
27. Бідний дзвінник і його сини	164
28. Пригоди вояка, що вертався додому	175
29. Пастух і принцеса	180
30. Казка про короля Матяша	182
31. Серенча і Несеренча	186
32. Смерть і злодій	189
33. Музиканти в пеклі	191
34. Як чоловік шукав дурних людей	193
35. Як бідняк шукав долю	196
36. Король Оска, його син і Світська Краса	200

37. Пророк Рак	210
38. Цікава жінка	214
39. Пригоди двох товаришів	218
40. Як Іван віз панів	224
41. Пес і Вовк	227
42. Піп-залицяльник	231
43. Добра порада	233
44. Калачі	234
45. Бідний чоловік і Вітер	235
46. З бобу струк	238
47. Бідний коваль і його донька	240
<i>Примітки</i>	244
<i>До проблеми характеристики життя й творчості казкарів, Михайло Гиряк</i>	260
<i>Словник</i>	271

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ СХІДНОЇ СЛОВАЧЧИНИ
III том

**Видало Словашське педагогічне видавництво в Братиславі
Відділ української літератури в Пряшеві**

я к с в о ю 1 9 1 п у б л і к а ц і ю

**Відповідальний редактор Мирослав Немет
Технічний редактор Мирослава Сміжанська**

**13/3 — Ухвалено постановою СЦКК № 327/I-67 — Видання перше — Тираж 820 —
Здано 11 грудня 1967 — Видруковано у березні 1969 р. — Папір 5154-01, 100 — Шрифт
цицеро Френш — Видрукували Східнословашкі друкарні, н. п. Кошиці, завод Пряшів**

Стор. 280 — АА 19,827 — ВА 21,645

67—649—68 Кчс 24,50 о.

601/22 875

UKRAJINSKÉ LUDOVOÉ ROZPRÁVKY VÝCHODNÉHO SLOVENSKA

III. diel

**Vydalo Slovenské pedagogické nakladateľstvo v Bratislave
Odbor ukrajinskej literatúry v Prešove**

a k o s v o j u 1 9 1. p u b l i k á c i u

**Zodpovedný redaktor Miroslav Németh
Technická redaktorka Miroslava Smižanská**

**13/3 — Schválené výmerom SÚKK č. 327/I-67 — Prvé vydanie — Náklad 820 — Zadané
11. decembra 1967 — Vytlačené v marci 1969 — Papier 5154-01, 100 — Typ písma cicero
Frensch — Vytlačili Východoslovenské tlačiarne, n. p., Košice, závod Prešov**

Strán 280 — AH 19,827 — VH 21,645

67—649—68 Kčs 24,50 v.

601/22 875

